T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

KLASİK ARKEOLOJİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LYKAONIA BÖLGESİ SÜVARİ BETİMLEMELERİ

Danışman

Doç. Dr. Asuman BALDIRAN

Hazırlayan

Mustafa ÇİMEN

084203011005

Konya 2011

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin

Adı Soyadı	Mustafa ÇİMEN
Numarası	084203011005
Ana Bilim / Bilim Dalı	Arkeoloji / Klasik Arkeoloji
Programı	Tezli Yüksek Lisans ■ Doktora □
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Asuman BALDIRAN
Tezin Adı	LYKAONİA BÖLGESİ SÜVARİ BETİMLEMELERİ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan "LYKAONİA BÖLGESİ SÜVARİ BETİMLEMELERİ" başlıklı bu çalışma 12/10/2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı	Danışman ve Üyeler	İmza
Doç. Dr.	Asuman BALDIRAN	
Prof. Dr.	Ahmet A. TIRPAN	
Yrd. Doç. Dr.	Ertekin M. DOKSANALTI	

Alaaddin Keykubat Kampüsü Selçuklu/ KONYA
Tel: 0 332 223 2446 Fax: 0 332 241 05 24
http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı Soyadı	Mustafa ÇİMEN
Numarası	084203011005
Ana Bilim / Bilim Dalı	Arkeoloji / Klasik Arkeoloji
Programı	Tezli Yüksek Lisans ■ Doktora ☐
Tezin Adı	LYKAONİA BÖLGESİ SÜVARİ BETİMLEMELERİ

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

(İmza)

Alaaddin Keykubat Kampüsü Selçuklu/ KONYA
Tel: 0 332 223 2446 Fax: 0 332 241 05 24
http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ vii

ÖZET viii

ABSTRAC ix

KISALTMALAR x

KAYNAKÇA (BİBLİOGRAFYA) xii

1 GİRİŞ 1

1.1 Çalışma Konusu ve Uygulanan Metod 2

1.2 Yapılan Araştırmalar 3

2 LYKAONİA BÖLGESİ 4

2.1 Lykaonia Bölgesinin Tarihi Coğrafyası 4

2.2 Lykaonia Bölgesinin Coğrafi Konumu 7

2.3 Lykaonia Bölgesinin Yolları 9

2.4 Lykaonia Bölgesinin Başlıca Antik Kentleri 13

2.4.1 İkonium 13

2.4.2 Amblada 17

2.4.3 Vasada 18

2.4.4 Mistheia 20

2.4.5 Lystra 22

2.4.6 Kilistra 22

2.5 Lykaonia Bölgesinde Yapılan Bilimsel Çalışmalar 23

3 ANTİK DÖNEMDE ATIN ÖNEMİ VE BİNİCİLİK KÜLTÜRÜ 26

3.1 Antik Dünyada At 26

3.2 Binicilikle İlgili Antik Kaynaklarda Geçen Destanlar 26

4 ANADOLU'DA SÜVARİ BETİMLEMELERİ 28

4.1 Thrak Süvari Betimlemeleri 28

4.2 Isauria Bölgesi Süvari Betimlemeleri 31
4.2.1 Yelbeyi Kaya Mezarı 31
4.3 Psidia Bölgesi Kaya Kabartmaları 39
4.4 Likya Bölgesi Kakasbos'a İlişkin Atlı Tanrı Betimlemeleri 40
5 KÜLTLE İLİŞKİLENDİRİLEN ATLI TANRI GRUBU 41
5.1 Lykaonia Bölgesi Kültleri 41
5.1.1 Men Kültü 43
5.1.2 Poseidon Kültü 45
5.1.3 Dioskourlar Kültü 47
5.1.4 Ares Kültü 47
5.1.4.1 Ares'in İkonografik Özellikleri…..……..……..49
6 ESERLERİN YAPIM TEKNİKLERİ VE ATÖLYE SORUNU 50
6.1 Yapım Teknikleri 50
6.2 Atölye Sorunu 50
7 SÜVARİ BETİMLİ ESER GRUPLARI 53
7.1 Kaya Kabartmaları 53
7.1.1 Lucianus Mezar Anıtı 53
7.1.2 Dioskourlar Kaya Kabartması 56
7.1.3 Poseidon Kaya Kabartması 57
7.1.4 Taşlıpınar (Zekeriyaköy) Kaya Kabartmaları 58
7.1.5 Hadim Kaya Kabartması 60
7.1.6 Vasada Süvari Kabartması 61
7.2 Ostothek 61
7.2.1 Çumra Sırçalıhöyük 63
7.3 Ostothek Gövdeleri 64
7.4 Altar (Sunak) 72
7.5 Mezar Stelleri 73

7.5.1 Stel Tipleri 77
7.5.1.1 Üçgen Alınlıklı Steller……..... 77
7.5.1.2 Alınlıksız Steller……78
7.5.1.3 Kemerli Steller……...…….78
7.5.2 Stellerde Görülen Figür Tipleri 79
7.5.2.1 Pudicitia Tipi……..…….79
7.5.2.2 Dioskurides Tipi…….……82
7.5.2.3 Asker Tipi……..…….83
7.5.3 Lykaonia Bölgesi Süvari Betimlemeli Mezar Stelleri 86
7.6 Pişmiş Toprak (Terracotta) Eserler 90
7.7 Heykelcik 90
7.8 Friz Parçaları 91
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 93
KATALOG 98
TABLOLAR 146
HARİTALARIN LİSTESİ 152
HARİTALAR 154
LEVHALARIN LİSTESİ 176
LEVHALAR 178
DİZİN 197

ÖNSÖZ

Lykaonia Bölgesi Konya il merkezinin de içinde bulunduğu ve ilçelerini kapsayan antik dönemdeki yerleşim bölgesidir. Fakat Anadolu'da diğer bölgeler kadar araştırma ve kazı faaliyetlerinin bu bölgede yapılmamış olması burayı arkeolojik araştırmalar noktasında bakir bir duruma getirmiştir. Yine de son yıllarda bölge genelinde artan bilimsel yüzey araştırmaları bölgenin arkeolojik metaryaller doğrultusunda geçmişine inmemize olanak sağlayacağı umudunu taşımaktayız.

Lykaonia Bölgesi aslında diğer bölgelerden farklı bir önem arz etmektedir. Çünkü coğrafi konumu itibariyle stratejik bir alanda bulunmaktadır. Diğer bölgeler ile geçiş noktasında bulunduğundan antik dönemde bölgeler arası tampon oluşturmaktadır. Bölgede önemli yerleşim yapı kalıntılarının günümüze kadar kalmayışı da araştırmacılar tarafından bölgeyi arka plana itmiştir. Fakat bölgedeki günümüz evlerinde devşirme malzeme olarak kullanıldığını bildiğimiz bu eserler bizi bölge hakkında bilgilendirmektedir.

Süvari kabartmaları bölgede genelde yerel üslupla yapılmış mezar steli ve ostotheklerin üzerinde sıkça görülmektedir. Bu sanat Lykaonia ile yakın komşu Isauria bölgesindeki eserler ile büyük benzerlik teşkil etmektedir. Ayrıca Ares, Poseidon, Dioskurlar ve Men gibi Yunan pantheonundaki tanrıların bu bölgede yerel kültleri ile ilişkilendirildiğini atlı tanrı olarak karşımıza çıkan eserlerden anlamaktayız.

Bu çalışmada bana yardımcı olan ve bölgenin araştırılması konusunda büyük emeği geçen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Asuman Baldıran'a, Yrd. Doç. Dr. Osman Doğanay'a, Arş. Gör. Aytekin Büyüközer'e, Arş. Gör. Zeliha Gider Büyüközer'e, Arş. Gör. Zafer Korkmaz'a, Öğr. Gör. Ö. Tayfur Öztürk'e, Öğr. Gör. İbrahim Karaoğlan'a, Konya Arkeoloji Müzesi'nde görevli Uzman Arkeolog Enver Aygün'e, Arkeolog Mustafa Kağıtcı, Tarık Türküsever, Ufuk Erdoğan, Aslı İvdik ve Hatice Korkmaz'a, Eskiçağ Tarihçisi Esen Kaya'ya ve bugüne kadar maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca bu çalışmanın proje olarak desteklenmesine katkı sağlayan S.Ü. Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü'ne (BAP) teşekkür ederim.

Mustafa ÇİMEN

KONYA 2011

ÖZET

Lykaonia Bölgesi bugünkü Konya merkez ve ilçeleri ile Karaman, Aksaray illerinin bir bölümünü kapsamaktadır. Lykaonia bölgesi coğrafi konumu itibariyle antik dönemde bölgeler arası geçişte bulunmasından dolayı stratejik öneme sahiptir. Bu bölgedeki çeşitli inanışların ve kültürlerin izlerini bölgedeki eserlerde gözlemlemekteyiz. Hiş şüphesiz süvari betimlemeleri de bölgede savaşçı toplumun o dönemdeki yaşantısını bize ikonografik açıdan yansıtmaktadır. Bölgede çoğunlukla ostothek, mezar steli ve kaya kabartmalarında süvari betimlemelerine rastlamak mümkündür. Bu betimleme sanatı tamamen bölgesel olup komşu Isauria bölge ile büyük benzerlik göstermektedir.

Süvari figürleri elleri havada mızrak atarken betimlenmiş ve askeri elbise olarak bilinen kısa tunika giyimlidirler. Burada dikkatimizi çeken bir başka unsur atın hareket yönü olmuştur. Genelde sağ tarafa yönelme söz konusudur. Çalışmamızda bunun detaylarına da değinilmiştir.

Lykaonia Bölgesindeki kaya kabartmaları ise komşu bölgelerdeki Isauria ve Psidia bölgeleri ile benzerlik gösterir. Doğal kaya yüzeyine yerel kültle ilişkili olarak atlı tanrı motifi sentez edilmiştir. Taşlıpınar'daki doğal kaya kütlesi üzerinde yedi tane kemerli niş içerisinde betimlenmiş Yunan pantheonunda savaşçı tanrı olarak bilinen Ares kültü taşra sanatıyla bu anlamda dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Lykaonia Bölgesi, Kült, Süvari, Atlı Tanrı.

ABSTRAC

Lykanoia region includes Konya's countries and it includes also Karaman, Aksaray. Lykanoia Region has a strategic value because its geographical position has ancient time's impress. This region has lots of believes and cultures. We can see these believes and cultures from the historical artifact in this area. Without doubt, the description of cavalaries reflect us from iconographic aspects that the life of the warrior society in the area. In this region we can usually come across with cavalry figures on osthotek, grave stele and on rock reliefs. This representational art is regional and it is similar to its neighbour Isauria region.

Cavalry figures depicted in the air while spear and they wear short tunica. Another factor is the direction of horse's movement. They usually turn to the right side. In our study we can see this details.

Rock reliefs in Lykanoia region are similar to the rock reliefs in Isauria and Psidia regions. There are horseman-god motif on the natural rock. There is a natural rock in Taşlıpınar, it has got seven arched niche and in these niche we can see the cult of Ares. Ares known as the warrior god in greek pantheon and the cult of Ares attract attention with provincial art in greek pantheon.

Keywords: Lykanoia Region, Cult, Cavalry, Horseman God.

KISALTMALAR

Bibliyografya'da "Archäeologischer Anzeiger" de verilen kısaltmalar esas alınmıştır.

AA:	Archäologischer Anzeiger
AJA:	American Journal of Archaeology
AM:	Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung
AMS:	Asia Minor Studien
AnadoluKonf:	Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları
AnadoluYıl:	Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllığı
Anodos:	Studies of Ancient World
AnSt:	Anatolian Studies
AST:	Araştırma Sonuçları Toplantısı
EpigrAnat:	Epigraphica Anatolica
IstMitt:	Istanbuler Mitteilungen
JdI:	Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts
JHS:	The Journal of Hellenic Studies
KST:	Kazı Sonuçları Toplantısı
MAMA:	Monumenta Asiae Minoris Antique . Publications of the American Society for Archaeological Research in Asia Minor
MdI:	Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts
TTK:	Türk Tarih Kongresi
TTKY:	Türk Tarih Kurumu Yayınları
TüBA-Ar:	Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi

METİN İÇERİSİNDEKİ KISALTMALAR

A:	Altar
bkz.	Bakınız
cm:	Santimetre
Env. No:	Envanter Numarası
F:	Friz
Fig:	Figür
H:	Heykelcik
K:	Kabartma
Kat. No:	Katalog Numarası
KK:	Kaya Kabartması
Lev:	Levha
m:	Metre
MS:	Mezar Steli
No:	Numara
Nr:	Numara
O:	Ostothek
OG:	Ostothek Gövdesi
PT:	Pişmiş Toprak
Res:	Resim
Taf:	Tafel
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı

KAYNAKÇA (BİBLİOGRAFYA)

Alp 1976 — Alp, G., "Konya Çevre Araştırmaları", TTK VII, Ankara, 1976, 537-538.

Akok 1975 — Akok, M., "Konya Şehri İçerisinde Alaaddin Tepesinde Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Arkeolojik Kazıların Mimari Buluntuları", Belleten, Cilt: 39, Sayı: 154, Ankara, 1975.

Asgari 1965 — Asgari, N., Hellenistik ve Roma Çağlarında Anadolu Ostothekleri, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1965.

Atalay 1988 — Atalay, E., Hellenistik Çağda Mezar Stelleri Atölyeleri, İzmir, 1988.

Aulock 1976 — Aulock, H. V., Münzen und Stagte Lykaoniens, IstMitt, Beiheft 16, Tübingen, 1976.

Aybek 1999 — Aybek, S., Thrak Atlı Figürünün İkonografik Gelişimi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne, 1999.

Aybek 2003 — Aybek, S., "Thrak Atlı Figürünün İkonografik Gelişimi", I. Ulusal Arkeolojik Araştırmalar Sempozyumu, Ankara, 2003.

Aybek 2007a — Aybek S., "*Trakyalı Süvari"*, Aktüel Arkeoloji Dergisi, Sayı: 3, İstanbul, 2007, 77-81.

Aybek 2007b — Aybek S., "*Thrak Atlısı Figürünün İkonografik Yapısı İçinde Edirne Arkeoloji Müzesi'ndeki Steller ve Küçük Heykellerin Konumu*", Çoşkun Özgünel'e 65. Yaş Armağanı, İstanbul, 2007, 61-71.

Azzaroli 1985 — Azzaroli, A., An Early History of Horsemanship, Leiden, EJ Brill.

Bahar 1991 — Bahar H., Isauria Bölgesi Tarihi, (Yayınlanmamış Doktora

Tezi), Konya, 1991.

Bahar – Karauğuz – Koçak 1996 — Bahar H. – Karauğuz G. – Koçak Ö., Eskiçağ Konya Araştırmaları I, Phrygia Parroreus Bölgesi (Anıtlar, Yerleşmeler ve Küçük Buluntular), İstanbul, 1996.

Bahar 1998a — Bahar H., *"Konya Araştırmaları III, Lykaonia (Konya Merkez Bölgesi)",* S.Ü. Edebiyat Dergisi, Sayı: 12, Konya, 1998, 197-206.

Bahar 1998b — Bahar H., "*Konya ve Çevresi Yüzey Araştırmaları 1997",* 16/2 AST, Ankara, 1998, 23-54.

Bahar 1999 — Bahar, H., Demir Çağında Konya ve Çevresi, Konya, 1999.

Bahar 2000 — Bahar H., *"1998-1999 Yılı Konya ve Karaman İlleri Yüzey Araştırmaları*", 18/2 AST, Ankara, 2000, 187-204.

Bahar 2004 — Bahar H., "*Akşehir'in Erken Dönemlerdeki Yerleşim Özellikleri",* I. Akşehir Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 2004.

Baldıran 1990 — Baldıran, A., "Stratonikeia Nekropol Buluntuları", (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya, 1990.

Baldıran-Söğüt 2002 — Baldıran A., Söğüt B., *"Lykaonia Bölgesinde Kybele Kültü: Beyşehir ve Seydişehir İlçeleri",* S.Ü. Edebiyat Dergisi, Sayı:14, Konya, 2002, 44-69.

Baldıran 2005 — Baldıran A., "Taşkent-Avşar Ostotekleri", Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 2, Ankara, 2005, 67-86.

Baldıran 2006 — Baldıran A., *"The Arm and Armours On The Relief From The Region of Lykaonia",* Anados: Studies Of The Ancient World

4-5, 2004-2005, Trnava, 2006, 9-16.

Baldıran 2007 — Baldıran A., *"A Study About Cults of Lykaonia Region"* Slovakya Sempozyumunda Sunulan Bildiri, (Baskıda), Trnava, 2007.

Baldıran 2008 — Baldıran A. "2005 Yılı Taşkent Yüzey Araştırmaları", 25/1 AST, Ankara, 2008, 27-42.

Baldıran 2009 — Baldıran A., Beyşehir ve Civarı Heykeltraşlık Eserleri, Konya, 2009.

Baldıran - Karauğuz - Söğüt 2010a — Baldıran A. – Karauğuz G. – Söğüt B., *"Centre Unissant Les Cultes Hıttıtes et Romanis: Fasıllar",* Trade and Production Through the Ages, Konya, 2010, 219-237.

Baldıran 2010b — Baldıran A., "Taşkent-Seydişehir 2008 Yılı Yüzey Araştırmaları", 27/1 AST, Ankara, 2010, 121-134.

Baldıran - Korkmaz 2010c — Baldıran, A. – Korkmaz, Z., "*S.Ü. Arkeoloji Bölümü Tarafından Çatalhöyük ve Civarında Yapılan Araştırmalar*", Çumra Sempozyumu, Cilt: 1, Konya 2010, 427 - 435.

Baldıran 2011 — Baldıran, A., "*Taşkent-Seydişehir Yüzey Araştırmaları",* 28/1 AST, Ankara, 2011, Baskıda.

Ballance 1957 — Ballance M., "*The Site of Derbe: A New Inscription",* AnSt, Vol: VII, Ankara, 1957, 147-152.

Ballance 1958 — Ballance M., "Roman Roads in Lycaonia", AnSt, Vol: VIII, Ankara, 1958, 223-234.

Başgelen 2010 — Başgelen, N., *"Tahrip Edilen Antik Bir Şaheser Yelbeyi Kaya Mezarı*", Arkeoloji ve Sanat Dergisi, Sayı: 133, İstanbul, 2010.

Bean 1959	Bean G. E., *"Notes and Inscriptions from Part I",* AnSt, Vol: IX, 1959, Ankara, 67-118.
Bean 1960	Bean G. E., *"Notes and Inscriptions from Part II*", AnSt, Vol: X, 1960, 43-83.
Belke-Restle 1984	Belke K., Restle M., Galatien und Lykaonien , TIB 4, Wien, 1984.
Bieber 1959	Bieber, M., "Roman Men in Greek Himation (Romani Palliati)", PAPS 103, 1959, 374-417.
Bieber 1963	Bieber, M., "The Sculpture of the Hellenistic Age", AJA 67, Nr. 1, 100-102.
Bieber 1981	Bieber, M., "The Sculpture of the Hellenistic Age" New York 1981, 67.
Bittel 1950	Bittel, K., Grunazüge der vor und Frühgeschischte Kleinasiens, Tübingen, 1950.
Bossert 1942	Bossert, H. T., Altanatolien, Berlin, 1942.
Bossert 1946	Bossert, H. T., Asia, İstanbul, 1946.
Boysal 1958	Boysal, Y., "Yunuslar Köyünde Bulunan Lahit", TAD, Sayı: VIII, Cilt: 2, Ankara, 1958.
Boysal 1984	Boysal, Y., Konya Bölgesinde Bulunan Önemli Lahitler, (Haz. Fevzi Halıcı), Ankara, 1984.
Brunt 1963	Brunt, P. A., "Alexanders Macedonian Cavalry", JHS 83, 1963, 27-46.
Buckler – Calder – Cox 1924	Buckler W. H. –Calder W. M. – Cox C. W. M., "Asia Minor 1924, Monuments from Iconium, Lycaonia and Isauria", JRS 14, 1924, 24-84.

Calder 1928	Calder W. M., "Monuments and Documents from Phrygo-Lycaonian Borderland", MAMA 1, 1928.
Calder – Cormack 1962	Calder W. M. – Cormack J. M. R. "Monuments and Documents from Lycaonia and the Pisido-Phrygian Borderland", MAMA 8, 1962.
Candaş 2006	Candaş, A., "The Kakasbos/Herakles Cult: A Study of its Origins, Diffusion and Possible Syncretisms", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006.
Cremer 1991	Cremer, M., Hellenistisch-Römische Grabstelen im Nordwestlischen Kleinasien, I, Mysia, Bonn 1991.
Cronin 1902	Cronin H. S, "First Report of a Journey in Pisidia, Lycaonia and Pamphylia 1-2", JHS 22, 1902, 94-125, 339-376.
Cronin 1904	Cronin H. S., "First Report of a Journey in Pisidia, Lycaonia and Pamphylia 3", JHS 24, 1904, 113-124.
Cument 1942	Cument, F., Recherchers Sur Le Symbolisme Funeraie Des Romains, 1942.
Delemen 1993	Delemen, İ. Anadolu'da Atlı Tanrılar (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1993.
Delemen 1995	Delemen, İ., "Lykia-Kabalia-Psidia Bölgesinden Roma Dönemi Dioskurlar ve Tanrıça Kabartmaları", Belleten, Sayı: 59, Ankara, 1995, 295-321.
Delemen 1996	Delemen, İ., "Lykia İdebessos'ta Bulunmuş Olan Bronz Adak Heykelcikleri, Belleten, Sayı:60, Ankara, 1996, 197-212.
Delemen 1999	Delemen, İ., "*Anatolien Rider – Gods",* Asia Minor Studien, Band 35, Bonn, 1999.

Delemen 2005	Delemen, İ., "Haluk Perk Müzesin'deki Thrak ve Anadolu Atlıları", Tuliya I, 2005, 149-176.
Diepolder 1965	Diepolder, H., Die Attischen Grabreliefs, 1965.
Dimitrova 2002	Dimitrova,N.,"Inscriptionsand Iconography in the Monuments of the Thracian Rider", Hesperia 71, 2002, 209-229.
Diodoros 1956	Diodoros, Bibliotheka Historika, London, 1956.
Doğanay - Karauğuz - Kunt 2005	Doğanay O. – Karauğuz G. – Kunt H. İ., Pharax (Fariske), Konya, 2005.
Doğanay-Karauğuz 2008a	Doğanay, O. – Karaoğuz, G., Stepped Rock-Monuments Of Isauria Region / Isauria Bölgesi Basamaklı Kaya Anıtları, Arkeoloji ve Sanat Dergisi, Sayı: 127, İstanbul, 2008
Doğanay 2008b	Doğanay, O. "*Antik ve Modern Kaynaklara Göre Torosların Savaşçı Kavmi Homonadlar'ın Yaşadığı Coğrafya",* Arkeoloji ve Sanat Dergisi, Sayı: 128, İstanbul, 2008, 11-32.
Doğanay 2009	Doğanay O., Isauria Bölgesi Kaya Mezarları ve Ölü Gömme Gelenekleri, Konya, 2009.
Doğanay 2010	Doğanay, O., *"Isauria Bölgesi Ölü Gömme Adetlerine Genel Bir Bakış*", Arkeoloji ve Sanat Dergisi, Sayı: 133, İstanbul, 2010.
Durianova 2009	Andrea Durianova, *"The Representation Of Roman Soldiers On Sarcophagi And Ash Chests İn Pannoia"*, Anados: Studies of the Ancient World 2009, Trnava, 2009, s. 33-42.
Drew –Bear 2000	Drew T. – Bear, *"Laodikeia Katakekaumene (Konya-Ladik) Bölgesinde Araştırmalar"* 18. AST-1, Ankara, 2000, 247.
Er 2010	Er Y., *"Isauria'da Yelbeyi Kaya Mezarı ve Süvari*

Kabartması", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 7, Denizli, 2010, 123-132.

Erzen 1953 — Erzen A., "Ay Tanrısı Men'in Adı ve Menşei Hakkında", Belleten Cilt: XVII, No: 65, 1953, 1-14.

Farkas 1969 — Farkas, A., "The Horse and Rider in Achaemenid Art", Persica IV, 1969, 57-77.

Fıratlı 1965 — Fıratlı, N., "Yunan ve Roma Mezar Stelleri", Belleten, Cilt: XXIX, No: 114, Ankara, 1965, 263-325.

French-Mitchell 1977 — French O. H .- Mitchell S., "*Roma İmparatorluğunun İlk Devirlerinde Psidia'da Yollar ve Ulaşım"*, TürkAD, XXIV-I, Ankara, 1977, 213-220.

Johansen 1951 — Johansen, K. F., "The Attic Grave-Reliefs of the Classical Period", Copenhagen 1951.

Jüthner vd.1903 — Jüthner, J.-Knoll, F.- Patsch, K., Swoboda, H., Vorläufiger Bericht Über eine Archäologische Expedition nach Kleinanasien Unternommenim Auftrage der Gesellschaft zur Förderung Deutscher Wissenschaft, Kunst und Literater in Böhmen, Prag, 1903.

Gabelmann 1973 — Gabelmann, H., Rheinisches Landesmuseum Bonn, "Römische Grabmonumente mit Reiterkampfszenen im Rheingebiet, Köln, 1973.

Gabrielli 2006 — Gabrielli, M., Le Cheval Dans L'Empire Achemenide. Horse in the Achaemenid Empire, İstanbul, 2006.

Grimal 1977 — Grimal P., Mitoloji Sözlüğü, (Çev. S. Tamgüç), İstanbul, 1977.

Gonzales 2005 — Gonzales M., "*The Oracle and Cult of Ares in Asia Minor*",

Greek, Roman and Byzantine Studies (GRBS) 45, 261-283.

Hall 1959 — Hall A. S., *"The Site of Mistheia",* AnSt, Vol: IX, 1959, 119-126.

Hall 1968a — Hall A. S., "*Notes and Inscriptions from Eastern Psidia*", AnatSt, Vol: XVIII, 1968, 57-92.

Hall 1968b — Hall, A. S., "Valerius Valenterianus Paraeset of Isauria, AnatSt, Vol: XVIII, 1968.

Homeros 2002 — Homeros, İlyada ve Odysseia, (Çev: Azra Erhat, A. Kadir), İstanbul, 2002.

Horsley 1999 — Horsley, G.H.R., "The Rider God Steles at Burdur Museum", Turkey, New England: University Press, 1999.

Hyland 1990 — Hyland, A., "Equus, The Horse in the Roman World", New Haven: Yale University Press, 1990.

Işık 1995 — Işık F., *"Likya Kaya Tapınakları",* 1994 Yılı AnadoluKonf IV, Ankara, 1995, 100-139.

Karagöz 1984 — Karagöz, Ş., Anadolu'dan Mezar Stelleri, İstanbul, 1984.

Karaman Müzesi Yıllığı, Sayı:2,1984, 28.

Karamut 1986 — Karamut, İ., Yağlıbayat Heykeltraşlık Eserleri, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Bülteni, 1986.

Karauğuz – Kunt – Doğanay 2004a — Karauğuz G. – Kunt H. – Doğanay O., Lykaonia Bölgesi Kaya Mezarları, Konya, 2004.

Kınal 1953 — Kınal F., Eski Önasya'da Ehli Atın Tarihi, Belleten XVII, 1953.

Koch 2001 — Koch, G., Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri, (Çev: Z. İlkgelen), İstanbul, 2001.

Konaç 2007	Konaç, V., Anadolu'da Pers Dönemi Süvari Betimlemeleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2007.
Konyalı 1964	Konyalı İ. H. Abideleri ve Kitabeleri İle Konya Tarihi, Konya, 1964.
Kurt 2009	Kurt, M., "Konya Adının Kökeni ve Kaynakları", KTO, İpekyolu Dergisi, Sayı: 251, Ocak, Konya, 2009.
Kütük 1986	Kütük S., "Kakasbos ve Kültü", 9. Türk Tarih Kongresi, Ankara 21-25 Eylül 1981, Kongreye Sunulan Bildiriler 1, Ankara, TTK, 1986, 405-413.
Levich 1967	Levich B., Roman Colonies in Southern Asia Minor, London, 1967.
Magie 1950	Magie, Roman Rule in Asia Minor, 1-11, Prinaten, 1950.
Mellart 1958	Mellart J., *"Second Millenium Pottery from the Konya Plain and Neighbourhood",* Belleten XXII, 1958, 311-353..
Mellart 1959	Mellart J., "*Archaelogical Survey Of The Konya Plain*", Belleten XXIII, 1959, 31-33.
Mellart 1962	Mellart J., "*The Late Bronze Age Monuments of Eflatun Pınar and Fasıllar Near Beyşehir",* Belleten, Cilt: XXVI, 1962, 111-117.
Mendel 1902	Mendel, G., Le musee de Konia, BCH 26, 1902.
McK 1998	McK, J., Horses and Horsemanship in the Athenian Agora, Atina, 1998.
McLean 2002	McLean, B. H., Greek and Latin Inscriptions in the Konya Archaeological Museum, Ankara, 2002.
Milner 1998	Milner, N. P., "An Epigraphical Survey in the Kibyra – Olbasa

Region", Regional Epigraphic Catalogues of Asia Minor III, Monograph 24, Ankara, 1998.

Özgan 2003 — Özgan, R., "Die Kaiserzeitlischen Sarkophage aus Konia und Umgebung", Asia Minor Studien 46, Bonn, 2003.

Özkan 1990 — Özkan S., *"Beyşehir Civarında Bulunmuş Olan Eserler",* Belleten, Cilt: LIV, Sayı:210, 1990.

Özsait 1980 — Özsait, M., İlkçağ Tarihinde Pisidya, İstanbul, 1980.

Özsait 1991 — Özsait M., *"1990 Yılı Konya Akşehir ve Çevresi Tarih Öncesi Araştırmaları",* 9. AST, Ankara, 1991, 377.

Özsait 2006 — Özsait M., "Burdur İli 2005 Yılı Yüzey Araştırmaları" (Surveys in Burdur Province in 2005), ANMED, Sayı: 2006-4.

Pekridou 1986 — Pekridou A., "Das Alcetas –Greb in Termessos", IstMitt, Band: 32, Tübingen, 1986.

Pfuhl – Möbius 1977 — Pfuhl, E. – Möbius, H., "Die Ostgriechischen Grapreliefs I", Mainz am Rhein 1977.

Pfuhl – Möbius 1979 — Pfuhl, E. – Möbius, H., "Die Ostgriechischen Grabreliefs II" Mainz am Rhein 1979.

Ramsay 1902-1903 — Ramsay, W. M., "Pisidia and the Lycaonian Frontier", ABSA 9, (1902-1903).

Ramsay 1906a — Ramsay, W. M., "Derbe", The Exposition 7th Series 1, 1906.

Ramsay 1906b — Ramsay, W. M., "Iconium", The Exposition 7th Series 1, 1906, 351-369.

Ramsay 1960 — Ramsay, W. M., Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, (Çev. M. Pektaş), İstanbul, 1960.

Rantz 1983 — Rantz B, "Le Cavalier Thrace-Threme Iconographique",

Pulpudeva IV, 1983.

Robert 1946 — Robert, L., “Un dieu Anatolien: Kakasbos”, Hellenica 3, 1946, 173-174.

Robert 1955 — Robert, L., “Villes et Monnaies de Lycie”, Hellenica 10, 1955, 188-222.

Robert 1965 — Robert, L., “Lycaonie, Isaurie et Pisidie”, Hellenica 13, 1965, 25-108.

Robert 1983 — Robert, L., “Documents Asie Mineure”, BCH 107, 1983, 497-599.

Saraçoğlu 1997 — Saraçoğlu, A., “Antakya Yöresi Mezar Stelleri” (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum 1997.

Sarre 1896 — Sarre, F., “Reise in Phrygien, Lykaonien und Pisidien”, AEM 19/1, 1896.

Sarre 1998 — Sarre F., Küçükasya Seyahati (1895 Yazı), (Çev: Dara Çolakoğlu), İstanbul, 1998.

Sauer 1895 — Sauer, B., “Ares”, RE 2/1, 1895, 642-667.

Sevin 2001 — Sevin V., Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası, Ankara, 2001.

Smith 2002 — Smith, R. R. R., Hellenistik Heykel, (Çev. Ayşin Yoltar Yıldırım), İstanbul, 1995.

Solecki 1964 — Solecki, R. S., “An Archaeological Reconnaissance in the Beyşehir-Suğla, Area of Southwestern Turkey”, TAD XIII-1, 1964.

Sterret 1888 — Sterret, J.R.S., An Epigraphical Journey in Asia Minor, during the summer of 1884, Papers of the American School at Athens 2, Boston, 1888.

Strabon 1993	Strabon, Antik Anadolu Coğrafyası, (Geographika), (Çev: Adnan Pekman), İstanbul, 1993.
Swoboda – Keil - Knoll 1935	Swoboda H. – Keil J. – Knoll F., Denkmaler aus Lykaonien, Pamphylien und Isaurien, Wien, 1935.
Şahin 1997	Şahin M., *"Grabdenkmaler aus Isaurien und Ihre Künstler",* EpigAnat 29, 1997, 75-87.
Texier 2002	Texier C., Küçük Asya Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi II, (Çev. Ali Suat), Ankara, 2002.
Usman 1949	Usman, M., "Ikonium Sikkeleri", Anıt Dergisi, Sayı: 5, Konya, 1949.
Üçer - Koman 1945	Üçer S.-Koman M. M., Konya İli Köy ve Yer Adları Üzerine Bir Deneme, Konya, 1945.
Yaylalı 1979	Yaylalı, A., "Hellenistik Devir İzmir Kökenli Figürlü Mezar Stelleri", Ankara, 1979.
Yıldız 2004	Yıldız, N., "Seydişehir ve Civar Köylerdeki Heykeltraşlık Eserler", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2004.
Yılmaz 1990	Yılmaz M., Bozkır ve Çevresinin Tarihi Coğrafyası, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 1990.
Yılmaz 1994	Yılmaz Z., "Pınarhisar İslâmbey A Tümülüsü," IV. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara 1994, 165-175.
Yılmaz 1995	Yılmaz M., Heykeltraşlık Açısından Isauria Bölgesi Figürlü Mezar Anıtları, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya, 1995.
Yılmaz 1999	Yılmaz M., "*Mezar Steli Betimlemelerine Göre Isauria Bölgesinde Bağcılık ve Bağbozumu Şenlikleri",* S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 4, Konya, 1999, 362-381.

Yılmaz 2005a — Yılmaz, M., İsauria - Bozkır Çevresinin Antik Tarihi ve Eserleri, Konya, 2005.

Yılmaz 2005b — Yılmaz, M., *"Isauria Bölgesi Savaş Aletleri ve Savaşçı Kabartmaları",*Ramazan Özgan'a Armağan, İstanbul, 2005, 483-493.

Yılmaz 2006 — Yılmaz, M., "Seydişehir'den Bir Grup Heykeltraşlık Eseri", S.Ü. Edebiyat Dergisi, Sayı: 15, Konya, 2006, 145-160.

Zoroğlu 1984 — Zoroğlu K. L., Konya Adının Kaynağı Hakkında Dökümanlar, Konya (Haz. Fevzi Alıcı), Ankara, 1984.

Zoroğlu 1988 — Zoroğlu K. L. *"Doğu Dağlık Kilikya 1987 Yılı Araştırmaları",* VI. AST, Ankara, 1988, 393-406.

Xenephon — Xenephon, Anabasis I, (Onbinlerin Dönüşü).

1 GİRİŞ

Atlı tanrı betimleri taşıyan yapıtlar ilk kez 19. yy. da Anadolu'yu gezen batılı araştırmacıların özellikle epigrafların ilgisini çekmiştir. Bu ilgi genellikle betimden çok yazıt üzerinde yoğunlaşmış yayınlarda figür ender olarak ayrıntıyla ele alınmıştır. Çoğu kez figürün tanımlanmasında "atlı kabartması", "atlı tanrı kabartması" ya da yazıtta adı geçen tanrının adı verilerek belirtilmiş kısa bir not ile saptandığında da bu özellik ayırt edici bir kriter olarak değerlendirilmemiştir[1].

Genel anlamda at üzerinde binici olarak betimlenen figürler bölgelere göre çeşitli isimlerle adlandırılmışlardır. Bunlardan Lykia bölgesindeki yerel inanışa göre Kakasbos / Herakles / Maseis kültü, Psidia'da Pluton, Apollon kültü, Lykaonia'da Ares, Men kültleri ön plana çıkmaktadır.

Anadolu'da yaşamış uygarlıkların özgün ve çarpıcı yönlerinden biri, din ve gömü bağlamında kayalara oyulmuş anıtlardır. İ.Ö. 2. Binin ikinci yarısından başlayarak süre giden bu geleneğin bir uzantısını da, Roma imparatorluk çağının son evrelerindeki kaya kabartmaları oluşturmaktadır.[2]

Kısaca genel çizgileri sıralanan Anadolu'da at üzerinde canlandırılmış tanrılar, ikonografya, yazıt ve bir ölçüde buluntu yerlerinin yardımıyla birbirlerinden ayırt edilebilecek durumdadır. Yazılı kaynakların bu çok yöresel özellikli tanrılar konusunda tümüyle suskun kalması ve niteliklerine ilişkin bilgi aktarmamasının yanı sıra, yapıtlar üzerindeki yazıtlarında çoğu kez niteliğe yönelik açıklama getirmemesi nedeniyle ikonografik özelliklerden sonuca gidilerek, figürlerin adı ve ikonografyası üzerinde durulmuştur[3]. Tabi sadece atlı tanrılar değil bölgede savaşçı kavimlerin varlığıda bilinmektedir. Bunun en güzel örneği yine antik dönemden itibaren sınır sorunu teşkil eden komşu bölge Isauria'nın savaşçı kimliğiyle ön plana çıkmasıdır. Sınır oluşturan bölgelerde bulunan mezar stelleri ve ostotheklerde Romalı savaşçı figürünlerin süvari olarak betimlenmesi gözlemlenmektedir. Üzerinde yazıt olan eserlerde de bu kimlik açıkça ortaya çıkmaktadır. Koruyucu kimliğiyle ön plana çıkan süvari figürünleri bölgede sıkça görülmektedir.

[1] Delemen 1993, 4
[2] Delemen 1993, 22
[3] Delemen 1993, 6

İkonografik olarak genellikle sağ yönde hareket halinde şaha kalkmış bir at üzerinde betimlenmiş, hareketten dolayı süvarinin pelerini arkada havada uçuşmaktadır. Yine tipik savaşçı kıyafeti kısa tunica etek giyimlidir. Üzerlerinde zırhı mevcuttur. Süvari bir elinde atın dizginlerini tutarken diğer eli de havada mızrak atarken betimlenmiştir. Atın ikonografik özelliği bakımından Kakasbos betimli adak stellerinden daha dolgun bir hatta sahiptir.

1.1 Çalışma Konusu ve Uygulanan Metod

Lykaonia bölgesi süvari betimlemeleri adı altında yapılan bu çalışmada her ne kadar sınırlama yapılmış olsada antik dönemde Lykaonia'nın sınır belirsizliği ve komşu bölge Isauira ile iç içe geçmiş olması hiç şüphesiz bu iki bölgeyi birbirinden ayırmayacak ve eserleri aynı bağlamda değerlendirmek daha yararlı olacaktır. Bölgedeki kaya kabartmaları üzerine yapılmış yerel külte ilişkin atlı tanrı betimlemelerini ayrı tutarsak, diğer eserlerde karşımıza çıkan örnekler büyük bir benzerlik göstermektedir. Genellikle mezar stelleri ve ostothekler üzerinde koruyucu görevinde ve bölgenin savaşçı kavmini simgeleyen atlı biniciler Anadolu'da diğer bölgelerde çeşitli ikonografik özellikleriyle betimlenmiş olsalarda, genel itibariyle Lykaonia ve Isauria örneklerine baktığımız da tek tip süvari modeli karşımıza çıkmaktadır. Bunlarda tipik kısa tunik kıyafeti ve zırhıyla betimlenmiş olanlardır. Genellikle sağ elleri ile atın dizginlerini tutarken, sol el hep havada ve şaha kalkmış atın üzerinde ileriye düşmana mızrak atarken ki halleri ile betimlenmişlerdir. Burada bir diğer önemli nokta atın hareket yönü birkaç istisna dışında genelde sağ tarafa olmasıdır. Süvari 4/3 diyebileceğimiz profilden betimlenmiştir.

Bu çalışmamızda Fasıllar ve Taşlıpınar'daki kaya kabartmaları ile, Poseidon ve Men'e adanmış altar ve heykelciklerin yerel kült ile ilişkilendirilmesi yapılmıştır. Kaya kabartmalarında bölgesel inanışın taşra sanatı ile kaya kabartmalarına kazınması aslında Yunan pantheonundaki tanrıların yerel anlamda inanışlarının göstergesidir. Taşlıpınar'daki kaya kabartmasında atlı Ares betimi hemen komşu Psidia'da Kocataş, Tefenni ve Kibyra[4] örneklerinde de karşımıza çıkmaktadır. Fasıllar'daki kaya kabartmalarından bir tanesi Zeus kültü ile ilişkilendirilir. Burada Zeus'un delikanlıları olarak bilinen Dioskurlar yanlarında atları ile betimlenmiştir. Bunun benzer örneği Isauria bölgesinde Pharax'ta (Fariske) bir kaya mezarının alınlığında yer almaktadır. Fasıllar'daki diğer bir kaya kabartması ise Poseidon'a yöneliktir. Poseidon'un Lykaonia bölgesindeki kült özelliği farklıdır. Burada göllerin ve ırmakların tanrısı olarak tapınım gören Poseidon atribütü at ile betimlenmiştir. Bununda yine

[4] Milner 1998.

benzer örneği Isauria'da Tosunlar'da bir kaya üzerinde ve Alaaddin Tepesi'ndeki kazılarda çıkarılıp Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen bir altar üzerinde at betimi ile karşımıza çıkmaktadır. Pişmiş toprak (terracotta) figürün olarak yapılmış eserlerde ikonografik benzerlik açısından yine steller ve ostotheklerden farklı değildir. Bunlarda Konya Arkeoloji Müzesi'nin deposundadır.

1.2 Yapılan Araştırmalar

Lykaonia bölgesinde atlı tanrılar olarak yerel külte ilişkin ilk çalışmaları Taşlıpınar (Zekeriyaköy) daki doğal kaya üzerindeki kaya kabartmalarının incelenmesi ile başlanmıştır. Burada atlı Ares'in kimliğine ilişkin tespitler Sarre[5] tarafından gerçekleştirilmiştir. Kaya üzerinde yedi tane kabartma bulunmaktadır. Bunlardan iki tanesinde yazıt bulunmaktadır. Buradan hareketle kimliğe ilişkin sorun ortadan kalkmıştır. Doğal tahribata uğradığından dolayı diğer bir yazıt okunamamaktadır. Hall[6] Seydişehir'deki çalışmalarında Bostandere'deki süvari kabartmasını incelemiştir.

Ares kültünün yayılımı için Sauer[7]'in araştırmaları olmuştur. Ares'in ikonografik özellikleri ve yerel kültüne dair araştırmalar ise Robert[8] tarafından gerçekleştirilmiştir. Atlı tanrılar ile ilgili 1993 yılında araştırma yapan İnci Delemen[9] yazıtlardan yola çıkarak, Ares'in ikonografik ve yerel kült anlamında atlı tanrı özelliğini ele almıştır. Son yıllarda Asuman Baldıran[10] bölgede detaylı yüzey araştırması çalışmalarını gerçekleştirmektedir.

Bölgedeki mezar stelleri ve ostotheklerin dışında asıl önemli bir diğer yerel külte ilişkin varyantları kaya kabartmaları oluşturmaktadır. Hiç şüphesiz bölgesel halkın yerel inancı kültürel anlamda doğal kayalara işlemesi çok önemli bir özelliktir. Taşlıpınar'daki kaya kabartmalarındaki Ares'in varlığı üzerinde yer alan yazıttan dolayı bilinmektedir. Doğal kaya üzerine yedi tane atlı tanrı Ares'in betimlemesi yapılmıştır. Bu hemen yakınındaki komşu bölge Psidia'da karşımıza çıkmaktadır. Bu da bölgesel inanışın her yerde kendine ait izlerinin olabileceği kanısını uyandırmaktadır.

[5] Sarre 1986, 21-28
[6] Hall 1968a, 63.
[7] Sauer 1895, 665.
[8] Robert 1955.
[9] Delemen 1993.
[10] Baldıran 2010.

2 LYKAONİA BÖLGESİ

2.1 Lykaonia Bölgesinin Tarihi Coğrafyası

Lykaonia bölgesinin varlığı M.Ö. 372 - 371 yıllarına kadar gitmektedir. Bu tarihten önce Pisidia ile Isauria arasında paylaşıldığı anlaşılmaktadır. Geç Bizans döneminde Lykaonia tamamıyla Anatolia theması dahilindedir. (Harita 11-12) Bunu Constatine themasında da kaydettiği gibi, başka bir vesika da, Anatolia themasının Kilikia ile sınır olduğunu kaydederek tasdik etmektedir.[11]

Lykaonia, Pers devletinin İskender tarafından yıkılmasına kadar Kappadokia ile aynı satrabın idaresi altında kalmıştır. Daha sonra Seleukos krallığına bağlanmıştır. Antiochos'un yenilmesinden sonra Romalılar Lvkaonia'yı Bergamalı II. Eumenes'e vermişlerdir[12]. MÖ. 160 sıralarında Bergama'nın tesiri Amblada'da (Asardağı-Beyşehir) görülmüştür[13]. M.Ö. 129'da III. Attalos'un ölümünden sonra Lykaonia Romalılar yanında Aristonikus ile yaptığı savaşta tutsak düşen Kappadokialı IV. Ariarathes'in çocuklarına bağlanmıştır. Büyük Mithridates zamanında Lykaonia, Mithridates tarafından zapt edilmiş olmalıdır[14]. M.Ö. I. yy. ortalarında Lykaonia batıda Laodikeia'ya kadar bütün arazisiyle Kilikia kralının bir temsilcisi idaresinde bulunuyordu. Bu tarihte İkonium ilk defa Lykaonia şehri olarak görülür. Aynı zaman içinde Lykaonia'nın güneyinde bulunan Derbe ve Laranda Antipater'e aittiler.

M.Ö. 39 yılında Polemo, Antorius'tan İkonium'u aldı. M.Ö. 36'da Antonius Galatia ile Lykaonia'nın bir kısmmı Amyntos'a verdi[15]. M.Ö. 31'de Augustus bu hediyeyi teyit etmiştir. Amyntas sonraları Antipater'den Isauria ve Derbe'yi aldı[16]. O hâlde onu bütün Lykaonia'yı kendi idaresi altına almış olması ihtimaller içindedir. M.Ö. 25'te ölünce devleti Augustus tarafından eyalet yapıldı[17]. M.Ö. 6'dan önce Augustus Lystra ve Parlais'te koloniler kurdu. Via Sebaste'nin inşa edilmiş olması bu kolonilerin mevcut olduğunu gösterir. O zamanlar ne Lystra ve ne de Parlais Lykaonia'ya aitti Bu bilgiyi Augustus vergilere ait vermiş olduğu raporunda Pisidia'da koloniler tesis ettiğini söylediği hâlde, Lykaonia'dan bahsetmemiş

[11] Ramsay 1960, 361
[12] Magie 1950, 19
[13] Magie 1950, 25
[14] Magie 1950, 376
[15] Magie 1950, 434
[16] Pauly – Wissowa, 1949, 8
[17] Strabon, XII, VI, 3

olmasından anlıyoruz[18]. Ikoniumlu "Epithropos Galatikis Eparhias"[19] için dikmiş olduğu şeref kitabesinde olduğu gibi İkonium Neron'un idaresinde iken bile Galatia'ya ait bulunuyordu[20].

Antonius Pius'un idaresinde güney sınırları ayrıldı. Isaurialılar ve Kilikialılar ile birleştirildi. Bundan Isauria'daki bir kitabede "Arhitratigos Eparhion Kilikia, İsaurias, Lykaonios'tan bahsedilir. Her üç eyalet de kendi şahsiyetini muhafaza ederler. Bunu Antonius Pius'tan Philippus'a (M.S. 244-249) kadar paralar üzerinde bahsedilen "Kainon" yazısından anlamaktayız. Hükümet merkezi Tarsus idi[21].

Belki Zosta'da bulunan III. Gordian (M.S. 238-244) için yaptırılan şeref kitabesindeki "Provincie İsauria" kelimelerine göre diğer iki eyaletin isimlerini tamamlayabiliriz[22]. Bu fikri Commodus zamanından kalan ve üzerindeki yazı ile birisine "Antipatos Lykias ke Pamphiliaske Isaurias"[23] diyen bir kitabeden çıkarıyoruz. Clarc İsauria'nın kısa bir zaman için diğer iki eyaletten ayrılmış olabileceğini kabul ediyor[24]. Kilikia, İsauria, Lykaonia gibi üç parçalı bir eyaletin ne zaman meydana getirildiği tamamıyla tespit edilemiyor. Bu Antonius Pius zamanında olmalıdır. Çünkü Pactumeus Clemens onun elçisi olarak Kilikia'da bulunuyordu[25]. Diğer taraftan bu birleşme Antoninus Pius zamanında başarılmıştı. O hâlde bunun M.Ö. 138-161 yılları arasında olduğu söylenebilir[26].

Üzerinde Lykaonion yazılı sikkeler[27] Kommageneli IV. Antiochos ve iki oğlunun sikkeleri olarak dikkate alınmalıdır. Bu sikkeler Laranda'da basılmıştır[28]. Ikonion, Derbe, Laranda, Olbasa ve Musbanda şehirlerinde bulunan[29] "Stratia Antiocheias"[30] ile birleştirilmiş ve Caligula'nın Kilikia sahilindeki arazisinden bir parça almış olan[31] IV. Antiochos'un Lykaonia'nın dört şehrini topraklarına dahil ettiği kabul edilir. Ramsay, Derbe'nin kuzeyinde Konya-Karaman demiryolu yakınında bir süre uzayan taş işaretler bulunmuştur ki, bunların

[18] Calder – Cormack 1962, 177
[19] Strabon, Geographica, XII, V, 1
[20] Magie 1950, 694
[21] Bul. Hell IX, 1885, 433
[22] Head. 2733. Le Bas, 1480, Bul. Hell VII, 1883, 28f.
[23] Sterret 1888, nr.20; Ramsay 1906a, Derbe, 545
[24] Lykias ve Pamphilias ve Isauria'nın Antipatos'u olarak bilinir.
[25] Pauly – Wissowa 1949, 8
[26] Ramsay 1906a, 285
[27] Usman 1949, 56.
[28] Cronin 1902, 339-376
[29] Brandis, Herm, XXX, 164f.
[30] Antiochos'un ordusu demektir.
[31] Pauly – Wissowa 1949, 9

Roma eyaletiyle Lykaonia Antiochiana arasında bir hudut olduğu hemen tahmin edilebilir[32]. Kesin olarak şunu söyleyebiliriz, Derbe Antiochos'un sınırları içinde değildir. Bu nedenle Ramsay, Ptelamaios'un bir eserinde Derbe'nin ona ait olduğu ifadesini bir yanılma olarak izah eder. Cbudioderbe ismi Claudius'un idaresi altında Roma eyaletine bağlı olduğunu gösteriyor. Bu sebebin kabul edilmesi daha akılcı olacaktır. Çünkü Claudius şerefine izafe ederek ona bu ismi verebilir. Lykaonia Antiochiana ismine Bergama kitabesinde[33] rastlanmıştır. Gerçi isim tahrip olmuştur ve bu ismin tamamlanmış şekli kesin olmayabilir[34]. Yine de büyük bir dikkatle tamamlanmalıdır. Lykaonia, Antiochiana IV. Antiochos'un hükümdarlığının bitiminden sonra Kappadokia'da Ptolemaios'un işaret ettiği yerlere kadar yayılmıştır.

Müller, Ptolemaios'un bahsettiği bu yerdeki Lykaonia Antiochiana isminin doğrudan doğruya Antiochiana'nın bir şehirden iştirak ettiğini açıklar. Bu ise sadece Bizanslı Stephanos tarafından Antiocheia "Ilamatis Legomeni" şeklinde söz etmiştir. Bu mümkün değildir. Çünkü Strabon'un içerisinde olduğunu söylediği Kastabala ve Kybistra şehirleri tamamen başka yerlerdir. Bilinmeyen bir şehirden söz etmesi de doğru değildir[35]. (Harita 15-16)

M.S. 80-151 ve 82-152 yıllarına ait olan birer kitabede Provinciarum Galatiae, Kappadocia, Ponti, Pisidia, Paphlagonia, Lykaonia, Armaenia Minoris'in (eyaletleri) elçisinden bahsediliyor; daha sonra Domitian zamanından kalan ve dönemi kesin olarak saptanamayan[36] bir yazıtta aynı şekilde Provinc Gal(atiae), Pisid(iae), Phryg(ia), Lyk(onia), Isaur(iae), Paphlag(oniae), Ponti Galat(ici), Porrtripolemeniani, Arm(aenia)'nın bir elçisinden ve Traian'ın hükümdarlığının sonunda yine Provinc, Galat(iae), Phryg(iae), Lykonium(iae), Paphlag(oniae)[37] yazıtta da bahsediliyor ve Hadrian zamanından kalma bir yazıtta da Lykaonia Galatia'ya bağlı gösteriliyor.[38] Buradan da anlaşılıyor ki Lykaonia bir zamanlar, Galatia'ya bağlı idi. Ptolemaos'taki (V, 4; V, 6) eyalet paylaşımının doğru olmadığı da ortadadır[39].

[32] Pauly – Wissowa 1949, 9; Cronin 1904, 113-124.
[33] Ramsay 1906b, 2 vd.
[34] Ramsay 1906a, 545
[35] Strabon, VII, I, 2
[36] Ramsay 1902-1903, ABSA.
[37] Magie 1950, 376-378
[38] Magie 1950, 578
[39] Ramsay 1960, 291

Lykaonia'nın kuzey kısmı tahminen 3. yy. ın sonlarına kadar Galatia'ya aitti. Burada Vasada, Lystra ve Antiocheia evvelce Galatialılara ait olduğu ortaya çıkar[40]. Diocietian'ın eyalet taksimatında 3. yy.ın sonunda Lykaonia adına rastlanmaz. Çünkü Lykaonia Psidialılarla Isaurialılar arasında paylaşılmıştır[41].

Natitia Dignitatum ile Polemius Sylvius (M.S. 400 civarında) prensiplerinden öğrendiğimize göre Lykaonia Diocesus Asiana'da tekrar serbest bir eyalet olarak görülmektedir. Lykaonia bölgesindeki Ikonium, Lystra, Misthia, Amblada, Vasada, Homonada, Derimi, Barata, Hyde, Isaurapolis, Korna, Gabatra, Perta, Kanna, Glauama, Ringnon şehirlerinde piskoposlar vardı. (Harita 3-4-5)

2.2 Lykaonia Bölgesinin Coğrafi Konumu

Antik yazarlardan Xenephon, Lykaonia'dan bir bölgenin adı olarak bahseder[42]. Lykaonia bölgesinin idari durumu tarihi süreç içinde değişiklikler gösterdiğinden, bölgenin sınırlarını kesin çizgiler ile tanımlamak oldukça güçtür. Bölge hakkında en iyi bilgiyi M.Ö. 4.yy.da İskender'in Darius'a karşı yaptığı seferi anlatan Xenephon verir. Xenephon bölgeyi Phrygia'nın en son şehri Ikonium'u doğu tarafından başlatır ve beş günlük yürüyüş mesafesindeki Dana'ya (Niğde civarında Kilisehisar/Kappadokia şehri) kadar uzandığını söyler[43]. Strabon ise, sadece bölgenin batısında Phrygia, doğusunda Kappadokia, kuzeyinde Galatia, güneyinde ise Torosların bulunduğunu anlatır[44]. Isauria bölgesinin bazı şehirlerinin Lykaonia bölgesinde göstermesine rağmen, bölgeyi ilk defa Strabon sınırlamıştır denilebilir[45]. Plinius, Tetrahia ex Lykaonia'dan (Lykaonia Prensliği) bahsederken Ikonium başta olmak üzere Toroslardaki Thebase ve Galatia ile Kappadokia sınırındaki Hyde'yi de içine alan 14 şehirden söz eder[46].

Buraya kadar sıraladığımız antik kaynaklardan da anlaşılacağı gibi bölge hakkında en iyi tanımlamayı, şehir sayısını da belirtmesi açısından Plinius yapmıştır. Plinius'un tanımladığı eyalet sistemi (Tetrahia ex Lykaonia) M.S. l. ve 2. yy.da Galatia ve Lykaonia bir eyalet kabul edilirken, Bizans döneminde Galatia ve Lykaonia ise Anatolikon Thema'nın bir parçasıydı. Hierocles, Galatia ve Lykaonia bölgesindeki şehir listelerini verirken, bu bölgeleri

[40] Ramsay 1906b, 195-215; Ramsay 1960, 290 vd.
[41] Ramsay 1902, 249 vd.
[42] Xenephon, I, 19; Strabon, XII, II, 6; Plinius, NH, V, 95.
[43] Xenephon, I, 11, 19.
[44] Strabon, XII, II, 10.
[45] Strabon, XII, II, 1; Bahar 1991, 3.
[46] Plinius, NH, V, 95.

Galatia I, Galatia II (Galatia Salutaris veya Galatia Salutaria) ve Lykaonia bölgelerine ayırmıştır. Bu eyalet sınırlarının siyasi önemi 7.yy.da thema düzeni kurulduktan sonra kaybolur. Ancak, Kilise "Eyaletleri" olarak bütün Bizans döneminde, hatta daha sonra da kalmaya devam etmiştir. Söz konusu üç eyaletin sınırları (Galatia I, Galatia II ve Lykaonia) kuzeyde Patnos dağlarına, güneyde Toroslara, batıda yukarıda üst ve orta Sakarya nehirlerinden başlayarak, aşağıda Beyşehir Gölü'ne (Pusguse Limne), doğuda yukarıda Kızılırmak'ın (Halys) ilerisinden aşağıda Tuz Gölü'ne (Tatta Limne) ve Lykaonia ovasının doğusuna kadar uzanmaktaydı[47]. Lykaonia bölgesi sınırları hakkında en geniş tarif Belke-Restle tarafından verilmiştir. (Harita 24)

Tuz Gölü'nün güney kıyısındaki (Lykaonia- Kappadokia sınırı) Lykaonia sınır şehri Aksaray (Konoeia) arasından güneye doğru uzanıyor ve Amma dağının doğusunda Karacadağ'ı geçerek Akgöl'e ulaşıyordu. Akgöl'ün kuzeyinde bulunan Divle ovasını (bugünkü Oçharman) Kappadokia ile sınır olarak kabul edebiliriz. Daha doğuda tartanın Kappadokia-Kilikia sınırı gibi Lykaonia'nın Isauria ile olan güney sınırı da genelde Toroskların sırtını izliyordu. Yani Dicle nehrinin kaynaklarından Kocadere'den sonra bugünkü Konya ili İçel (Mersin) arasındaki sınırlarını aşağı yukarı izleyerek Karaman'ın (Laranda) güneyinde Sertavul geçidinde en uç noktasına ulaşıyordu. Buradan kuzeybatıya doğru bükülüp Torosların kuzey sırtını Bozkır'a kadar izleyip, Suğla Gölü'nü (Trogitis Limne) dolanıp Gidengelmez Dağı'na (Geyik Dağları) ulaşıyordu. Lykaonia, Pamphylia ve Pisidia ile olan batı sınırı Geyik Dağları ve Küpe Dağları'nı izleyerek Lykaonia'nın sınırındaki şehirleri olan Vasada ve Amblada'yı geçip Beyşehir Gölü'nün (Pusguse Limne) güney kıyısına kadar uzanıyor. Batıda Pisidia Bölgesi'nin doğu sınırı olan Beyşehir Gölü'nün doğusundan başlayıp, kuzeyde Galatia Bölgesi'nin güneyi ile sınırlanan ve doğuya doğru uzanan bir koyun içerisinde Bizans devrinde Yunuslar (Pappa Tiberiopolis), Adaras (Adrianupolis), Ilgın (Tyraion) ve Ladik (Laodikeia-Katakekaume) şehirleri yer alıyordu[48]. (Harita 3)

Pisidia ile Lykaonia'nın sınırı, Beyşehir Gölü'nün kıyısındaki Kuşluca köyünden Eflatunpınar'ın kuzeyi arasında uzanmaktaydı. Bugünkü Beyşehir-Konya karayolu üzerindeki Sarıköy'ün yakınında bulunan antik mil taşları Lykaonia'nın şehirlerinden Mistheia şehri arazisini Beyşehir Gölü'nün kuzeyinde bulunan devlet arazilerinden ayırıyordu[49]. Erenler (eski ismi Elengirif) Dağı'ndan sonra kuzeydoğuya bükülerek Kızılören'i geçtikten sonra

[47] Belke – Restle 1984, 39
[48] Calder 1928, 256
[49] Cronin 1904, 113-124.

Konya ovasının batısındaki dağları izleyip Ladik (Laodikeia-Katakekaume) ve Sarayönü'nün güneyinden dolanıyordu.

Batı sınırının kuzey kısmının doğal sınır çizgileri hiç yoktur. Zaten "Erken Bizans Döneminde" de devamlı değişiyordu; bu sınırın Pisidia veya Phrygia tarafları ancak şehirler yardımıyla belli oluyor. Çeşmelisebil (Gulanma), Turgut (Klaneos), Hisar (Amorion, Emir Dağı'nın doğusunda), Alikel (Orkistos, Ortaköy), Koymaz (Troknada) ve Sarıcalar (Lulipolis, Eskişehir'de) Lykaonia veya Galatia tarafından; Ilgın (Tyraion), Akşehir[50] (Philomelion), Bolvadin (Polybotos), İscehisar (Dokimeion), Çifteler (Kabarkion) , Karahöyük (Midaion, Porsuk Çayı vadisinde) ise Pisidia ve Phrygia tarafında; yani Porsuk Çayı'nın (Tembros) Alpulu-Akköprüköy arasında Salarios'un bugünkü Gökçekaya barajından geçiyordu.

Genel anlamda Lykaonia Bölgesi'nin sınırlarını çizmek gerekirse; en geniş konuma göre Beyşehir Gölü'nün doğu kıyısı sınır olmak üzere güneye doğru Beyşehir'e (Mistheia), oradan Gorgoreme'ye, oradan da yine güneydoğuya doğru Suğla Gölü'nün (Trogitis Limne) kuzey kıyısı sınır olmak üzere Sedasa'ya ulaşır[51]. Güney sınırı zaman zaman Lykaonia şehirleri arasına dahil edilen İsauria'dan başlamak üzere güneydoğuya Dülgerler'e (Altanada), buradan Göksu Irmağı (Kalykadnos) sınır olmak üzere doğuya doğru gidilerek, buradan Karaman'a (Laranda) bir yay çizilir. Doğu sınırı Karaman'dan (Laranda) başlayarak kuzeye doğru Karaman Karadağ'daki Barata'ya ulaşır. Barata'dan kuzeydoğuya doğru Karapınar Kesmez köyünden (Thebase) Gölören'e (Hyde), oradan kuzeydoğuya doğru Gene köyüne (Kanna), Kanna'dan Tuz Gölü'nün batı kıyısı sınır olmak üzere Perta'ya, oradan da kuzeye doğru Verinepolis'e ulaşır. Kuzey sınırı ise, Verinepolis'ten batıya doğru Yağlıbayat (Savatra) ve oradan Ladik'e, buradan da güneybatıya doğru Beyşehir'e bağlanır[52]. (Harita 9)

2.3 Lykaonia Bölgesinin Yolları

Bölge prehistorik devirden itibaren Orta Anadolu'nun merkezinde yer alması sebebiyle doğu- batı ve kuzey-güney ulaşımında önemli rol oynamıştır. Prehistorik dönemde (özellikle Hasan Dağı ve Acıgöl civarı obsidyen yatakları ile) Antalya bölgesi ve Çukurova bölgesi ile Orta Anadolu arasındaki ticaret yolu bölgeden geçmek zorundadır. Prehistorik devirlerde Hasan Dağı, Avladağ, Çiftlik ve Acıgöl obsidyenleri Çatalhöyük, Suberde, Erbaba, Çukurkent, Hacılar IX, VI, Çarkin, Karain ve Beldibi'ne ulaşıyordu. (Harita 5)

[50] Özsait 1991, 377
[51] Özkan 1990, 583
[52] Belke – Restle 1984, 101

Neolitik dönemde Çatalhöyük insanı Çarşamba Suyu boyunca ilerleyerek İsauria bölgesi ile irtibata geçmişti Yine bu dönemde Çatalhöyük'ten Canhasan'a, Mersin'e ve oradan da Kuzey Suriye'ye ulaşan bir yol bulunmaktaydı[53]. Göksu (Kalykadnos) vadisinin bu dönemde Orta Anadolu'yu ve Kilikia Bölgesini birbirine bağlamakta önemli bir etken olduğu, bölgede yapılan yüzey araştırmaları ve kazılar (Çatalhöyük, Canhasan, Mersin Yumuktepe) sonucu anlaşılmıştır.

Asur Ticaret Kolonileri devrindeki ulaşım hakkında, Konya-Karaman karayolu çevresi höyükleri bilgi vermektedir, özellikle Konya-Karahöyük ile ilişkisi olan bu höyükler ticaret yolları hakkında önemli ipuçlarıdır. Bu dönemde de Göksu vadisi ve Çarşamba Suyu havzası önemli bir yol oluşturmuşlardır.[54]

Hititler döneminde, Çarşamba Suyu (Hulaia Nehri) boyunca güneybatı Anadolu'ya seferler yapılmıştır. Bu dönemde Çarşamba Suyu havzası önemli bir askeri yol konumundadır. Hititler Akdeniz bölgesine özellikle Kıbrıs'a (Alasia) ulaşımda, Lykaonia bölgesinden geçmek zorundaydılar. (Harita 10)

Bozkır'ın 60 km. kuzeydoğusundaki Belören (Dalisandus) ve onun kuzeyindeki Hatunsaray'da (Lystra) M.Ö. 3.bin ve 2.bin yıllarına ait seramik bulunmuştur[55]. Hatunsaray'ın Hititler dönemindeki Lusina kenti olduğu sanılmaktadır[56]. Ayrıca Lykaonia bölgesinde bulunan Yalburt,[57] Eflatunpınar ve Fasıllar su anıtlarının[58] ve son yıllarda saptanan Hatip su anıtının Hititler döneminde Boğazköy ile Akdeniz'in bağlantısını sağlayan bir yol üzerinde yer aklığı düşünülmektedir[59].

Demir Çağı'nda Phryglerin Akdeniz'e ulaştıklarını II. Sargon'un yıllıklarından öğrenmekteyiz. İvriz civarında bulunan (Phrygce, Fenikece) bilingual yazıttan dolayı Phryglerin Lykaonia bölgesinden Akdeniz'e ulaşmak için Kilikia geçitlerini kullandıkları sanılmaktadır[60]. Beyşehir Höyükte[61] ve Elmalı'da[62] ele geçen Phryg buluntuları, Gordion'dan Akdeniz'e Phryglerin ulaşımını sağlayan bir yolun Lykaonia bölgesinden geçtiğini

[53] Mellart 1959, 41-42; Bialor, 109.
[54] Mellart 1958, 231-323; French – Mitchell 1977, 177; Alp 1976, 266; Güneri 1897, 79.
[55] French - Mitchell 1977, 89-90.
[56] Forrer, 42; Garstang, 64.
[57] Temizer 1984, 53-57
[58] Mellart 1962, 111-117
[59] Ermişler 1963, 303
[60] Bahar 1991, 43
[61] Özkan 1990, 583
[62] Dörtlük, 171-175

düşündürmektedir. Herodot'un bildirdiği Xerxes'in Yunanistan seferi[63] ise, Ramsay'a göre Suğla Gölü (Trogitis Limne), Beyşehir Gölü (Karalis) yoluyla Sultan Dağı'nın güneyinden Antiocheia'ya gelmiştir[64].

Xenephon, Akşehir-Ulupınar'dan (Thymbrion) iki günlük yürüyüşle, Ilgın'a, buradan da üç günlük yürüyüşte Phrygia'nm en son şehri olan İkonium'a ulaşıldığı, beş gün yürüyerek Lykonia'nın geçildiğini, dört günlük bir yürüyüşle de Kappadokia'daki Dana'ya ulaşıldığını yazar[65].

Büyük İskender doğuya yaptığı seferde, Side'den Dinar'a (Apameia) ulaşmış, oradan Cressus ve Crus'un kullandığı kral yolu vasıtası ile güneye Kilikia geçidine yönelmiştir[66].

Kral yolu (Via Sebaste) koloniler arası bağın oluşması ve bölgede rahat bir askeri operasyon yapılabilmesi için M.Ö. 6 yılında Augustus'un emriyle Anadolu'da (Lykaonia bölgesinde) Cormutus Aguila tarafından yol inşaatına başlandı. Bu yol sistemi "Via Sebasta" olarak bilinmektedir[67]. Bu yolun başlangıç noktası (Antiocheia) Yalvaçtır. Yolun doğu kısmı Karaağaç'a (Neopolis), oradan da Kızıldağ ve Sultan dağlarının arasından geçerek Beyşehir Gölü'nün doğusundaki araziye gidiyordu. Beyşehir Gölü kıyısındaki Kıyakdede köyünün üstünde yazılı bir mil taşı bulunmuştur[68], daha sonra üç mil taşı daha ele geçmiştir[69]. Bu köyün yakınında yol ikiye ayrılır.

Bu yol Kıyakdede köyünden güneydoğuya doğru devam ederek, Görünmez'in önünden geçer ki, burada Roma dönemine ait bir köprü vardır. Yol üzerindeki Kireli kasabasında da bir mil taşı bulunmuştur[70]. Beyşehir Gölü'nün doğu kıyısını izleyerek Mistheia'ya gelen oradan Kızılca'ya (Amblada) gelen, Bostandere (Vasada), Suğla gölü kuzeyinden Isauria'ya, yani Leontopolis'e ulaşmaktadır. Bu yol güzergahında Gökçimen (Colcarum), Aşağı Esence (Büyük Homa), Bayafşar ve Akçalarda mil taşları bulunmuştur[71].

Kıyakdede köyünden doğuya doğru devam eden bu yol Yunuslar (Pappa Tiberiopolis) köyüne varmaktadır. Burada Augustus dönemine ait bir mil taşı bulunmuştur[72]. Pappa'dan Kızılören ovasına yalnızca Bağırsakdere vadisinin yukarısında, yani şimdiki Konya karayolu güzergâhından ulaşım vardır. Kızılören'de yol üçe ayrılmaktadır. Kızılören'de Bulumya

[63] Herodot, I, 75 vd.
[64] Ramsay 1902, 91 vd; Levich 1967, 12
[65] Xenephon, Anabasis, I, 2, 20.
[66] Arriannus, I, 26 vd.
[67] Levick 1967, 38 vd; Hall 1968b, Isauria, 213; Hall 1959, 123.
[68] Journ, HellStud XXII, 17
[69] French 1977, 227
[70] French 1977, 227
[71] Belke – Restle 1984, 101
[72] French 1977, 534

(Bulumia), Gökyurt'u (Kilistra) geçerek Hatunsaray'a (Lystra) ulaşmaktadır. Bu yol her ne kadar dağların arasından geçiyorsa da Kızılören-Hatunsaray arasında en kestirme yoldur. Via Sebasta'nın amacı Lystra kolonisine ulaşmak olduğuna göre, bu yolun Via Sebasta olması en mantıklısı olduğu düşünülmektedir[73]**.** Belke-Restle, Kral Yolu'nun Kızılören'den **Bulumia,** Kilistra üzerinden Lystra'ya ulaştığını kabul etmektedir[74]. Bu yol üzerindeki Bayat köyünde ve Hatunsaray'da da ikişer adet mil taşı bulunmuştur[75]**.**

Kral yolu Lystra'dan Kavak'a (Dinorma), Çeşme, Akören, Apa üzerinden Çarşamba suyunu geçerek Isauria'ya ulaşmaktadır.[76] Bu yola ait Kavak Köyünde 4, Apa'da 1 adet mil taşı bulunmuştur.[77]

İkonium-Herakleia yolu Karapınar üzerinden Ereğli'ye ulaşmaktadır. Ikonium'dan kuzeydoğuya çıkan yol, Zencirliyi (Sahrama) geçtikten sonra Katrancı köyüne yaklaşırken güneydoğuya doğru bir kavis çizerek Yağlıbayat (Sauatra), Gene köyü (Kanna), Karapınar üzerinden Ereğli'ye (Kybistra) ulaşmaktadır.

İkonium'dan güneydoğuya doğru Karkın köyüne Bataklık Gölü'nün batı kıyısını takip ederek Karadağ'daki Çoğlu'ya (Barata=Binbirkilise=Madenşehir), Çoğlu'dan Akşehir'e, oradan Kaleköy'e, buradan Ambar (Sidamara) köyüne, oradan Akgöl'ün güney kıyısını takip ederek Ereğli'ye ulaşmaktadır[78].

Ankara'dan (Ankyra) gelerek İkonion'dan Karaman (Laranda) ve İsaura'ya giden bu yol, Lykaonia bölgesini kuzeyden güneye İkiye ayırır. Ankara ile İkonium arasındaki bu yol, Ankara'dan; Gölbaşı yönünden bugünkü Ankara-Konya karayolu güzergâhını takip ederek, Kulu yakınlarında Yaraşlı'dan geçerek, Damialcuyu üzerinden Altınekin'e (Congusse) ulaşmakta, buradan da İkonium'a bağlanmaktadır[79]. **Bu** yola ait Çankaya'da iki, Gölbaşı yakınlarındaki Emirgöl'de bir, Örencik'te üç, Oğulbey, Çakarda beş, Günalan ve Holosta iki, Ahiboz'da iki, Boğaziçi ve Zivce'de dört, Bezirhane'de bir, Altınekin'de dört, Yazıbelen'de (Tutup) bir, Eğribayatta beş, Tilkihan'da bir adet mil taşı bulunmuştur[80].

[73] Calder – Cormack 1962, 1-2
[74] Belke – Restle 1984, 101
[75] French 1977, 528
[76] Calder – Cormack 1962, 2
[77] French 1977, 528
[78] Belke – Restle 1984, 99
[79] Belke – Restle 1984, 108
[80] French 1977, 528

İkonion-Karaman arasındaki antik yolda günümüze kadar mil taşı bulunamamıştır. Bizans devrinde İkonium'u Laranda'ya bağlayan bu yol, Konya'dan güneye doğru Konya-Karaman yolunu takip ederek, İçeri Çumra, Alibeyköy, Karasınır (Güneysınır=Kodylessos), Posala, Pyrgoi, İlystra ve Laranda'ya ulaşmaktadır[81].

İkonium-Aksaray (Kolenia) yolu; İkonium'dan kuzeydoğuya doğru Aksaray'a ulaşan bu antik yol, Konya'dan Zencirli üzerinden Perta'ya, Perta'dan Obruk'a ve Sultanhan üzerinden de Konya-Aksaray yolunu takip ederek Koropassos'a, oradan da Aksaray'a varmaktadır. Bu yol üzerinde Akbaş yaylası Kutudelikhan'da bir, Obrukta yedi, Aksaray'da bu yola ait bir mil taşı bulunmuştur[82].

Perta'dan Altınekin'e uzanan bir ara yolu vardır ki, bu yollar birbirine bağlamaktadır. Ayrıca Karaömerler köyü yakınında ana yola bağlanan ikinci bir ara yolla, Konya'nın 36 km. kuzeydoğusunda Kulakmurathan (Cabalucome) civarından geçmektedir[83]. (Harita 5-13)

2.4 Lykaonia Bölgesinin Başlıca Antik Kentleri

2.4.1 İkonium

Genellikle Hitit belgelerinde İkuwaniia olarak geçen şehrin Konya olduğu kabul edilmektedir[84]. Ancak İkuwaniia, Hitit Büyük Kralı IV. Tuthaliya ve Tarhuntašša Kralı Kurunta arasında imzalanan antlaşmayı içeren bronz tablette[85] ülke ismi geçmektedir. Ayrıca söz konusu metinde ondan önce gelen Kizzuwatna (Çukurova) ve sonraki Pitašša[86]'nın birer bölgeyi ifade etmesi, İkuwania'nın da Konya'nın içerisinde yer aldığı bölge için kullanılmış olduğunu düşündürmektedir.

Diğer yandan Konya adının Phryg dilindeki Kawana'dan geldiği kabul edilmektedir[87]. Bu isim, Luwice Kawa sözcüğü ile ilişkilendirilmiş, Khawa(s) kelimesine koyun anlamı yüklenmiştir. Buradan hareketle Kawana "Davar/Sığır/Koyun Yöresi"

[81] Belke – Restle 1984, 109
[82] French 1977, 532
[83] Belke – Restle 1984, 110
[84] Bahar-Karauğuz-Koçak, 1996:51. Geçtiği çivi yazılı metinler için bkz. del Monte-Tischler, 1978:137 vd.
[85] Otten 1988:16-17.
[86] Genellikle Konya'nın batısında Sultan Dağları ile Boz Dağlar arasında yer aldığı düşünülen bölge (Bahar-Koçak, 2004:8) Antikçağda Phrygia Paroreos olarak adlandırılmaktadır. (Strabon XIV 2,29). M.Ö. II. Binde Tarhuntašša'ya komşu ülkeler içerisinde geçen merkez, bazen ülke ve bazen de şehir determinatifiyle anıldığı için, kesin sınırları belirlenememiştir. Bölgenin yeri konusundaki değişik görüşler ve geçtiği çivi yazılı metinler için bkz. Karauğuz 2005:82 vd.
[87] Konya İl Yıllığı, 1973:2; Umar, 1993:410.

anlamına kullanılmıştır [88] . Bu adlandırmanın Konya yöresinin tarih boyunca temel ekonomik uğraşı olan hayvancılık ve özellikle de koyun yetiştiriciliğiyle paralelliği dikkatlerden kaçmamaktadır. Kelimenin İkonion ile ilişkisiyse Kawana adının bazı yerlerde Konana şeklinde geçtiği ve Hellen dilinde İkonion'a dönüştüğü şeklinde izah edilmektedir. Bu görüş, Phryg dilindeki bir yazıtta şehrin Kaoania şeklinde geçmesiyle doğrulanmaya çalışılmaktadır. O halde Luwice Kawana şeklinde olan isim, Kaonion şekline dönüşmüş ve daha sonra Roma-Bizans devrinde İkonion-İkonium olarak ifade edilmiştir. Bu bakımdan mevcut bilgi ve bulgular ışığında Konya adının kökü ve ilk şekli olarak eski Yunanca'daki İkonion'dan önce Kawania adı kabul edilmektedir[89].

Bölgede yapılan araştırmalar, M.Ö. III. Binden Helenistik döneme kadar Luwi kültür unsurlarında bir devamlılığa işaret etmektedir. Araştırmalar, Luwi dili ve diniyle ilgili sürekliliğin özellikle Güneybatı Anadolu'da Lykia, Karia, Pamphylia ve Pisydia ile beraber Lykaonia'da süreklilik gösterdiğini doğrulamıştır. M.Ö. II. Bin yılda İkonion ve Lystra gibi Lykaonia kentleri ve bu bölgedeki Luwi mirasının düzeyi, satraplıkların Hellenistik Roma devirlerinde kültürel, dil ve dindeki sürekliliğine işaret eder[90]. Bölgede Luwi kültürünün devamlılığı yanında önemli şehirlerin Luwice isimler ve tanrılar kabul ettiği gerçeği düşünüldüğünde Konya adının da Luwice bir kökene sahip olması doğal karşılanmalıdır.

Konya adının kökeni konusunda önemli bir kaynak da Xenophon'dur. Xenophon, Kyros'un, buradan Tyrieion'dan üç günlük yürüyüşle, yirmi fersenk yol alıp, Phrygia'nın son şehri olan Ikonium'a vardığını ve burada üç gün kaldığından bahseder. Sonra Lykaonia içinde, beş gün otuz fersenk ilerledi. Burası düşman bir ülke olduğundan, Yunanlıların yağma yapmasına izin verdi"[91], der.

Burada Lykaonia adına ilk defa rastlanıldığı gibi metin, Konya adının İkonion şeklinde geçtiği ilk yazılı kaynak olma özelliğine de sahiptir. Xenophon, İkonion'u Phrygia'nın en doğudaki şehri olarak gösterirse de daha sonraki kaynaklarda hep önemli bir Lykaonia şehri olarak görülür. Xenophon'dan anlaşıldığına göre bu dönemde Konya, Phrygia ve Lykaonia bölgeleri arasında yer almakta idi. Zira Kyros'un Konya'da üç gün

[88] Umar 1993:409.
[89] Zoroğlu 1984,138.
[90] Lebrun 2007, 97.
[91] Xenophon II, 19-21.

kaldığından, oradan Lykaonia içinde beş günlük bir yürüyüşten sonra ulaştığı bölgenin düşman ülkesi olduğundan ve yağma ettirdiğinden söz etmektedir.

Xenophon'dan anlaşıldığına göre M.Ö. 401 yılında Konya'nın adı İkonion'dur ve Phrygia bölgesinin doğudaki son şehridir. Konya, uzun zaman Hititler'in egemenliğinde kaldıktan sonra M.Ö. XIII. yüzyılın sonlarında Ege göçleriyle Makedonya ve Trakya'dan Anadolu'ya gelen ve M.Ö. VIII. yüzyılda merkezî bir devlet kurmayı başaran Phryglerin egemenliğine geçmiştir. Phrygler, önce Gordion (Polatlı)'u merkez yapmışlar ve tüm Orta Anadolu'ya egemen olmuşlardır. Phryglerin etkin şekilde hükmettikleri sahanın Yukarı Menderes vadisi, Göller yöresi, Toros dağları ve Konya ovasının güneyinden oluşan saha olduğuna hükmedilmektedir[92]. M.Ö. VI. yüzyıldan itibaren Kimmer akınlarıyla Eskişehir-Kütahya ve Afyon bölgelerine çekilmek zorunda kalmışlardır. Genellikle M.Ö. XII. yüzyıldan itibaren Kızılırmak'ın doğusunda yaşadığı bildirilen ve Asur kaynaklarında Muški olarak adlandırılan kavmin Phryglerle aynı olduğu kabul edilir[93]. Muškilerin bölgede etkin bir güç oldukları, kıyıya inmek için sık sık Asurlularla mücadele etmek zorunda kaldıkları hem Asur kaynaklarından ve hem de bölgedeki basamaklı yapılardan anlaşılmaktadır[94]. O halde Konya, Phryglerin Akdeniz'e çıkış kapısını oluşturan önemli bir üs olmalı idi. Bütün bu mücadeleler Konya üzerinden gerçekleştiğine göre Konya'nın önemli bir Phryg merkezi olması gerekir. Bu tarihi bilgiler, Konya Alaattin Tepesi'nde ele geçirilen çok sayıda demir çağı keramiğiyle de doğrulanmış, buranın demir çağında önemli bir merkez haline geldiğini göstermiştir[95].

Kyros'un söz konusu seferi, bölgenin tarihî coğrafyası hakkında ipuçları sunması yanında, bizzat Konya adı konusunda da önemli kaynak teşkil etmiştir[96]. Ancak burada temel sorun Phrygce Kawania'nın eski Yunanca Kaoania olarak telaffuzundan sonra bu adın İkonion şekline ne zaman ve nasıl dönüştüğüdür. Ksenophon tarafından M.Ö. 401 yılında İkonion olarak kullanıldığına göre, isim bu tarihten önce verilmiş olmalı idi. Bilindiği gibi M.Ö. 546 yılından itibaren tüm Anadolu ile birlikte Konya ve çevresi de Pers hâkimiyeti altına girmiştir. Bu durum, adın Phryg dilindeki Kawania'dan değiştiği tezini güçlendirmektedir. M.Ö. 334 yılındaki İskender hâkimiyeti ve daha sonra generalleri

[92] Mellaart 1955:128.
[93] Muscarella 1995: 92. Muškilerin kökeni konusunda değişik görüşleri için bkz. Sevin 2001, 232.
[94] Bahar 1999:14 vd..
[95] Bahar 1999:22 vd.; Bahar-Koçak, 2004:29-30.
[96] Zoroğlu 1984,138.

döneminde sık sık el değiştirmesine rağmen şehir İkonion adını bütün antik çağ boyunca korumuştur.

Antik yazarlardan Strabon (M.Ö. 63-M.S. 21) İkonion şehri olarak ifade ettiği Konya için Geographika adlı ünlü eserinde şu ifadelere yer verir: "Büyüğü Koralis, küçüğü de Trogitis olmak üzere iki de göl bulunur. [97].

Bir diğer antik yazar Plinius, şehir hakkında detaylı bilgi vermemektedir. Fakat "urbe celeberrima Iconio" [98] ifadesinden şehrin seçkin bir şehir ve önemli bir merkez olduğu sonucu çıkartılabilir.

M.Ö. III. Binyıldan beri oturulduğu sanılan İkonion (Konya), Hellenistik dönemde "polis" şeklinde teşkilâtlandırılmıştır. Şehir, M.Ö. 25 yılında Galatia'lı Amyntas'ın ölümü sonucu Roma tarafından Asia eyaletinin oluşturulmasıyla Roma egemenliğine girmiştir. Böylece İkonion adı da Latinceye uydurularak İconium'a dönüşmüştür. Augustus döneminde onun "Pax Romana (Roma Barışı)"'yı yerleştirmek amacıyla uyguladığı şehircilik politikasının eseri olarak buraya bir Roma kolonisi yerleştirilmişti ve Hellenistik polisle birlikte hayatlarını sürdürüyorlardı. İmparator Claudius (M.S. 41-54)'un şehre kendi adını vermesiyle Claudiconium şekline dönüşmüştür.

Anlaşıldığı kadarıyla bir sonraki yüzyılda imparator Hadrianus zamanında (M.S. 117-138) tam bir Roma kolonisi durumuna geldiği anlaşılan kent, "Colonia Selie (H) Adriana Augusta Iconium" unvanını aldı. Yerli <polis>i de içine alıp "Colonia aelia Hadriana" ya da "Coloniconium" adıyla anılmaya başlandığı anlaşılmaktadır[99]. M.S. II. yüzyılda Konya şehri, Roma kolonisi olduğu zaman, büyük bir ulaşım şebekesinin kavşak noktasında bulunması yanında, mülkî idarenin de merkezi rolü üstlenmeye başlamıştı. Elde ettiği bu statü, onun diğer şehirler yanındaki ileri mevkiini artırdı. Bir kilise vilayeti olan Lykaonia'nın merkezi olması ve 18 piskoposluğun bu merkeze bağlanmasıyla mevcut önemi Hristiyanlık döneminde daha da kuvvetlendi[100].

Bizans kaynaklarında şehrin adı Konion ya da Tokonion (Τοκόνιου) olarak anılırken, Arap kaynaklarında Kūniya şeklinde geçer. VI. yüzyıl Süryani yazar Malalas

[97] Strabon XII, 6, 1.
[98] Plinius V, 95.
[99] Mitchell 1993:77.
[100] Turfan 1971:19.

şehrin eski adının Amandia olduğunu yazmakla birlikte dayanakları konusunda bilgi vermemektedir[101]. Şehir, eskiçağ batı literatürüne ait eserlerde Yconium, Conium, Stacona, Cunin, Conia, Cogne veya Cogna telaffuzlarıyla geçmektedir. Modern batı kaynaklarında ise Konieh, Conia veya Konia şeklinde yazılıdır[102]. Selçuklu ve Osmanlılar tarafından kullanılan Konya adı günümüze kadar gelmiştir.

Sonuç olarak, kökeni ister kutsal tasvir anlamına gelen "ikon" sözcüğünden, isterse Luwice Kawana'nın Yunan diline uydurulmuş Kaonion şeklinden gelsin, Konya'nın en eski çağlardan beri adı değişmeyen Anadolu kentlerinden biri olduğu anlaşılmaktadır.

2.4.2 Amblada

Amblada (Asartepe), Seydişehir'in Kavak, Kızılca ve Yenice köylerinin orta noktasında tepelik bir alanda yer alan antik bir yerleşim merkezidir. Yani, Yeniceköy'ün kuzeyi, Kavak köyünün batısı ve Kızılca köyün güneyinde yer alır.

Amblada'nın mevkii için değişik lokalizasyonlar yapılmıştır. Strabon, Amblada'yı Phrygia ve Karia'nın sınırında olarak tanımlar ve kentin tıbbi hastalıkların tedavisinde kullanılan bir çeşit şarap ihraç ettiğinden söz eder.[103] Ramsay, Amblada antik kentini, Pisidia bölgesinde düşünmüş ve Eğirdir Gölü'nün doğusunda yer alan Gelendost kentinin yakınında aramıştır. [104] Amblada halkının görgüsüz ve kaba, arazisinin de verimsiz olduğundan bahsetmiştir. Jüthner ve arkadaşları, Amblada antik kenti için Beyşehir Gölü'nün güneyinde, günümüzde Hisarlık olarak bilinen Asardağ'da tespit etmişlerdir.[105] Belke ve Restle ikilisi kentin koordinatlarının 37 20 kuzey enleminde ve 31 40 doğu boylamında olduğunu belirtip, Jüthner gibi Hisar Tepesinde yer aldığını belirtirler.[106]

Özsait Beyşehir Gölü'nün güneyinde yer aldığını,[107] Sevin, Pisidia Bölgesi'nin doğu ucundaki son kent Beyşehir (Karalis) ile Suğla (Trogitis) göllerinin arasındaki kent olarak belirtir.[108] Hall, Amblada ve etrafında yer alan Kızılca, Bayafşar, Kavak ve Yenice köylerini 1957, 1958 ve 1961'de olmak üzere üç kere ziyaret ettiğini bildirmektedir. [109] Ayrıca

[101] Darkot 1997, 842.
[102] Yurt Ansiklopedisi, 5116; Ağaldağ 1999: 42.
[103] Strabon, XII, 68.
[104] Ramsay 1960, 369.
[105] Jüthner 1903, 22-25.
[106] Belke - Restle, 1984, 122.
[107] Özsait 1980, 60.
[108] Sevin 2001, 158.
[109] Hall 1968a, 76. ; 1959, 123.

Swoboda-Keil - Knoll[110] üçlüsü ile Ramsay'da[111] Amblada antik kentinde araştırmalar yapan araştırmacılardandır. (Harita 8)

Bergama Krallığı ile olan yakın ilişkileri ile tanıdığımız Amblada antik kenti, önce Bergama Krallığında daha sonra Amyntas döneminde Galatlar'ın yönetiminde kalmıştır. Roma İmparatorluğu döneminde ise, Galatia ve Lykaonia eyaletlerine bağlanmıştır.

Amblada'nın İ.Ö. 1.yüzyıldan itibaren sikke bastırmaya başladığı görülmektedir.[112] İmparatorluk devrinde de Commadus'tan (İ.S.176-192) Philippus Arabs'a (İ.S.244-248) kadar sikkeleri görülmektedir. Bu devirde Küçük Asya şehirlerinin çoğunda bu özenti mevcuttur. Şehirler devrin genel akımına uyarak kökenlerini bir yere dayamak arzusu duymuşlardır. Bu şehirlere Selge ve Sagalassos'tan sonra Amblada'da katılmıştır. Amblada'nın her iki yanında yer alan Kızılca, Yenice ve Kavak köylerinde yapılan araştırmalar sonucunda bu bölgedeki evlerin duvarlarında yapı malzemesi olarak kullanılan malzemelerin Asartepe'den getirildiğini öğrendik. Ayrıca Seydişehir Belediyesi ön tarafında yer alan Şehit Mehmet Uysal Parkında yer alan eserlerin de birçoğu Asartepe'den getirilmiştir. Asartepe'deki eserler günümüzde yerinde olarak görülmese de bölgenin tarihi geçmişi ve buradan götürüldüğü tespit edilen birçok eserin varlığı ve kaçak kazılar sonrasında birçok tarihi eserin açığa çıkarılması Amblada'nın (Asartepe) bilimsel kazılar neticesinde daha yeni buluntular elde edileceğine teşkil oluşturmaktadır.

2.4.3 Vasada

Seydişehir'e 13 km uzaklıkta olan Bostandere Kasabası sınırları içerisinde yer almaktadır. Konya'ya 65 km uzaklıkta ve Konya'nın güneybatısında, Beyşehir'e 26 km uzaklıkta ve Beyşehir'in güneydoğusunda kalan antik yerleşim yeridir.

Araziyi gezen Swoboda-Keil-Knoll[113] üçlüsü, Vasada antik kenti için, Amblada antik kentinin 15 km doğusunda yer aldığını ve Dereköy'de tespit ettiklerini bildirmişlerdir. Bu isim Hall[114] ve Belke-Restle'de[115] Bostandere olarak verilmiştir. Bostandere kasabasının doğusunda antik bir yerleşim mevcuttur. Ramsay, bu antik yerleşim yeri için, Vasada

[110] Swoboda – Keil – Knoll 1935, 32 vd.
[111] Ramsay 1902, 334.
[112] Geniş bilgi için bkz. Özlü 1994, 14.
[113] Swoboda – Keil – Knoll, 1935, 22.
[114] Hall 1968a, 58. Harita:2.
[115] Bellke – Restle 1984, 239. (Belke-Restle, kasabanın koordinatları için 3720 kuzey enleminde ve 3140 doğu boylamında olduğunu bildirirler).

yerleşimidir diye belirtmektedir.[116] Özsait, Beyşehir Gölü'nün güneydoğusunda ve Suğla Gölü'nün kuzey ve kuzeydoğusunda Vasada (Bostandere) olarak bilinen yerleşimin varlığından söz eder.[117]

Bugün biliyoruz ki, Vasada antik kenti Seydişehir'in kuzeydoğusunda bulunan Kestel Dağı'nın eteğindeki vadide, bugünkü Bostandere kasabasının Aktepe mevkiinde yer almaktadır. Bu ünlü Roma şehri, antik Amblada şehrine, Beyşehir Fasıllar köyü Asartepe'deki Mistheia'ya ana yol ile bağlanmıştır. Vasada'dan uzanan bir anayolda, Bozkır yakınlarındaki Pala İsauria şehrine ulaşmaktadır.[118]

Ptolemaios, Vasada'yı, Mistheia, Amblada, İsauria antik yolu üzerinde (Via Sebaste) yer alan, Helenistik bir şehir olarak gösterir. Şehrin adı, Hieorekles'de Mistheia ve Amblada'dan önce verilmiştir.[119] Bostandere'de Kestel Dağı'nın üzerinde Roma ve Bizans devri Akropolisi yer almaktadır. Bu Akropol'de halen görülen, kesme taş bloklardan örülü duvar kalıntıları bulunmaktadır.[120]

1969 yılında Bostandere kasabasına su getirmek üzere Aktepe mevkiinde suyolu açılırken, kentte bir tiyatro kalıntısının varlığı anlaşılmış, durum Konya Arkeoloji Müzesine bildirilmiştir. Bunun üzerine Müze Müdürü, Arkeolog Gürbüz Alp başkanlığında 1970 yılında bölgede kazı çalışmaları başlamıştır. Kazı çalışmaları, tiyatro ve nekropol alanında gerçekleştirilmiştir. 1970 yılı Eylül ayında başlayan kazılarda, Roma devrine ait olan tiyatronun cavea, orkestra ve scene bölümlerinin büyük bir kısmı açığa çıkarılmıştır. Bu tiyatro kalıntısının cavea kısmı halen görülebilmektedir. 2010 yılından itibaren yine tiyatroda kazı çalışmaları Konya Arkeoloji Müzesi tarafından yeniden başlatılmıştır. Tiyatronun tamamı ve scene binası açığa çıkarılmıştır. (Lev.Ia) Nekropol alanında da pişmiş topraktan yapılan, ağız ve fitil deliği kırık olan Roma devrine ait bir kandil bulunmuştur. 1952 yılında Bostandere kasabasından Konya Arkeoloji Müzesine Bir Zeus kabartması,[121] 1957 yılında bir yüzünde kadın, diğer yüzünde bereket boynuzu kabartması bulunan kalker bir sunak[122] getirilmiştir. Ayrıca yine müzeye getirilen Bizans devrine ait, üzerinde İsa ve havarilerinin resmi bulunan haç biçimindeki bir askı (Röliker)'den şehrin Bizans devrini'de yaşadığı anlaşılmaktadır.

[116] Ramsay 1960, 333.
[117] Özsait 1980, 61.
[118] Ramsay 1960, 421.
[119] Özlü 1994, 29.
[120] Bu taş bloklardan, antik yazar Hall'de bahsetmektedir. Geniş bilgi için bak. Hall 1968a, 85, Plate. XXI(a).
[121] Envanter No: 808.
[122] Envanter No:1053.

Birçok araştırmacı tarafından incelenen Vasada antik kenti,[123] Konya Koruma Kurulu'nun 11.11.1988 tarih, 325 no'lu kararı ve 24.05.1996 tarih, 2265 no'lu kararı ile iki kez I. derece Arkeolojik Sit alanı ilan edilmiştir. Bostandere Kasabası da Konya Koruma Kurulu'nun, 24.05.1996 tarih ve 2565 no'lu kararı ile III. derece Arkeolojik Sit Alanı ilan edilmiştir.[124]

Hall[125] ve Alp[126] farklı yıllarda yaptıkları çalışmalarının sonucunda ortak bir karara varmışlardır. Her ikisi de köyde hemen hemen her evin duvarında gayet bol miktarda yapı malzemesi olarak kullanılan üzeri insan, hayvan ve bitkisel motiflerle bezemeli Roma ve Bizans dönemine ait malzemenin bolluğundan bahsederler. Bunlar arasında Grekçe ve Latince yazılı kitabelerin de bulunduğunu belirtirler.

2.4.4 Mistheia

Antiokheia'dan bölgenin doğu sınırları boyunca güneye doğru inildiğinde, Karallis (Beyşehir) gölünün kuzeydoğu ucu yakınlarındaki Neapolis (Şarkıkaraağaç) ve güneydoğu ucu yakınlarındaki Mistheia (Kale dağı) ile karşılaşılır. Bunlardan ilkinin adı önce Plinius'ta bir Galatia kenti olarak geçmekle birlikte, Hıristiyanlık döneminde Pisidia'ya bağlı bir piskoposluk merkezi olarak bilinir. M.S. 3. yüzyılda ise olasılıkla bu yöredeki dört kentin (Neapolis, Anaboura, Altada, dördüncü kentin adı bilinmez) oluşturduğu bir tetrapolis'in merkezi olduğu bilinmektedir. Ptolemaios'a göre, hemen kuzeydoğusunda, Lykaonia bölgesindeki Pappa-Tiberioupolis (Yunuslar) ile birlikte Orondeis yöresinde kurulu olan Mistheia ise, imparator Claudius'un (41-54) kentlileştirme projesi uyarınca Claudiocaisareus adı verilerek yeniden inşa edilmiştir. Hıristiyanlık döneminde, metropolis Ikonion (Konya) olmak üzere, Lykaonia bölgesine bağlı piskoposluk merkezlerinden biri durumuna gelmiştir.

Günümüzde, Konyanın Beyşehir ilçesine bağlı Fasıllar köyünde bulunan Misthia olarak bilinen Fasıllar kalıntıları su kaynağına sahip bir yerleşim yeridir. Bulunan kalıntılar

[123] Hall 1959, 121-123.; Hall 1968a, 85-89. Plate.XXI-XXXIX(a,b).; Ramsay 1960, 421.; Belke - Restle 1984, 239; Swoboda - Keil - Knoll 1935, 22-31-33. ;Sterret 1888, 171-179. ; Jüthner 1903, 18-21.; Alp 1976, 537-538.; Özsait 1980, 61.; Yılmaz 1990, 24.; Özlü 1994, 29.
[124] Karaman Kültür Envanteri, Sıra No:43.
[125] Hall 1968a, 85.
[126] Alp 1970, 17 Şubat 1971 tarihinde Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğüne gönderdiği raporda bildirmiştir.

Fasıllara yerleşimin Hititler döneminde başladığını ve hemen hemen Roma imparatorluğu döneminin sonuna kadar devam ettiğini gösterir. Başka bir yere götürülmek için değil de buraya dikilmek için yapılan Hitit anıtı burada bulunmaktadır. Dikildiği yer muhtemelen bugün bulunduğu yerin uzağında değildir. Bu anıt sayesinde, Fasıllar da Eflantunpınar'dakine benzer bir Hitit anıtı olduğu söylenebilir.

Hititler döneminde Fasılların kutsallığı ve önemi takip eden yıllarda da devam etmiştir. Fasılların içerisinde ve çevresinde bulunan anıtlar bunu açıkça kanıtlıyor. Burada, bazıları özellikle Zeus gibi yerel karakterlerden oluşan birçok inanca tanık olunur. Burada, tıpkı bağcıların koruyucu tanrısı ve çobanların tanrısı gibi, Zeus'a yerel anlamda tapınılmıştır. Sırası geldiğinde tanrı Men'e tıpkı yerlerin ve göklerin tanrısı gibi saygı gösterilmiştir. Burada, Poseidona, Dioskurlara ve Kybele'ye ilişkin bir inancın olduğunu söylemek mümkündür. Taştan anıtlar, su çanakları ve ölüm inancıyla ilgili diğer saptamalar aynı zamanda kan akıtılan sunu çukurlarını içeren diğer inanç yöntemleridir[127].

Fasıllarda yüzeyde bulunan seramiklere, mimari ve epikrafik kalıntılara göre, buradaki yerleşimin Helenistik ve Roma dönemleri boyunca artarak devam ettiği söylenebilir. Bu durumla birlikte Fasıllar bölgede tek olmamakla birlikte dini bir merkezdir.

Şehir mezarlığında bulunan lahitler bize Fasılların M.S. 2. ve 4. yüzyıllar arasında büyük bir yerleşim merkezi olduğunu göstermektedir. Burada ölüleri yakma ve gömme geleneği söz konusudur. Lahitlerin üzerinde çizgili figürler, çiçek çelenkleri, tabula ansatalar ve büstler betimleme olarak yapılmışlardır. Mezar taşı yazıları tabula ansatalara yazılmaktadır.

Lykaonia bölgesinde bulunan Fasıllar Dalisandros'dan önce Misthia'dan sonra klasik dönemde yer alır. Bilim dünyasında özellikle Hitit anıtını simgeleyen Fasıllar ilk kez 1884 yılında J.R.Sterret tarafından keşfedilmiştir. Takip eden yıllarda eserlerdeki bir kısım çizimler ve burada bulunan kitabeler yayınlaşmışdır. Ama Hitit anıtıyla ilgili çok sayıda makale olmasına rağmen şehir mezarlığının yerini belirten bilgilerin çok az olmasını görmek enteresandır. Son araştırmalar bize Fasıllar anıtının dışında da Fasıllar köyü etrafında çok sayıda taş anıtın olduğunu göstermektedir[128].

[127] Baldıran – Karauğuz – Söğüt, 2010, 219.
[128] Baldıran – Karauğuz – Söğüt, 2010, 219-220.

2.4.5 Lystra

M.Ö. 6'dan önce İmparator Augustus Lystra ve Parlais'te koloniler kurmuştur. Via Sebasta'nın inşa edilmiş olması bu kolonilerin mevcut olduğunu gösterir. O zamanlar ne Lystra ne de Parlais Lykaonia'ya aitti. Bu bilgiyi Augustus vergilere ait vermiş olduğu raporunda, Psidia'da koloniler tesis ettiğini söylediği halde Lykaonia'dan bahsetmemiş olmasından anlıyoruz. İkonion'u "Epitropos Galatikiz Eparhias"[129] için dikmiş olduğu şeref kitabesinde olduğu gibi İkonion Nero'nun idaresinde iken bile Galatia'ya ait bulunuyordu[130].

Lystra, Natitia Dignitaturo ile Polemius Silvius (M.S. 400 civarında) prensliklerinden öğrendiğimize göre Lykaonia Diocesis Asiana'da tekrar serbest bir eyalet olarak görülebilmektedir. Lykaonia Bölgesindeki Ikonion, Lystra, Misthia, Amblada, Vasada, Homonada, llistra, Derba, Barata, Hyde, Isaura Polis, Korna, Gabatra, Perta, Kanna, Glauama, Ringnon şehirlerinde piskoposlar bulunmaktadır. (Harita 22)

Lystra Pavlus ve Barnaba'nın, İkonium'dan sürülüp kaçtıktan sonra geldikleri ve tebliğe başladıkları şehirdir. Bu şehir Bugün Konya'nın güneybatısında 35 km uzaklıktadır. Günümüzde antik şehirden çok az eser kalmıştır. Bugün bir tümülüs (höyük) şeklindedir. Pavlus ve Barnaba Lystra'ya gelince orada doğuştan bir kötürümü iyileştirmişlerdir. Bunu gören halk tanrılar insan kılığına girmiş diyerek onları Zeus ve Hermes'e benzetip onların adlarını takmışlardır ve bu şehirde bir Zeus tapınağı bulunmaktadır. Pavlus'un en büyük destekçisi olan ve Timeteos da Lystra'lıdır. (Harita 7)

Yunan ve Anadolu mitolojisinde kutsal kabul edilen, bereket sembolü ve Zeus'un hayvanı olan boğa figürü yapılmış bir taş da bu höyüğün tepesinde bulunmaktadır.

2.4.6 Kilistra

Lystra'dan 12 km daha batıda olup Lystra'nın kalesi olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Bölgede yapılan radyometrik çalışmalar, sarı ve kirli beyaz ponza çakıllı tabakaların hakim olduğu tüf kayaların, günümüzden 25 milyon yıl önce başlayan ve 15 milyon yıl süren Miosen devir (Üst Miosen) sonlarında, volkanik faaliyetlerle oluştuğunu gösteriyor. Görülen bu jeomorfolojik özellikleriyle, Kapadokya'yı (Ihlara, Karaman Taşakale ve çevresi) andırmaktadır. (Lev. Ib) Kilistra daki Arkeolojik buluntular bu kentin daha eski bir döneme ait olduğunu göstermektedir. Kilistra adına, biri Konya da (M.S. 4 yüzyıla ait),

[129] Strabon, XII, 7.
[130] Magie 1950, 694.

diğeri 1998′de yaptığımız kazı sırasında Söğütlü Deresindeki şırahanenin eşiğinde bulunan iki ayrı mezar yazıtında rastlıyoruz. Özellikle şıra hanede sonradan eşik taşı olarak kullanılmış Latince yazıtın bulunuşu, hem Kilistra'nın yerinin kesinleşmesi, hem de bu antik kentin M.S. 1. yüzyılda mevcut olduğunu kanıtlaması açısından önem taşıyor.

Pavlus'un Lystra'ya geldiği sırada bu şehrin ve Kilistra'nın halkı çok tanrılı bir inanca sahipti. Klistra'daki kalıntılardan bu şehirde Frigyalıların ve Lidyalıların yaşadıkları anlaşılmaktadır. (Harita 7) Şehirde Frigyalılardan sonra Lidyalılar da yaşamışlardır. Parayı bulup ticareti değiş tokuştan kurtaran medeniyet olarak bilinen Lidyalılar şehirleri bir birine bağlayan önemli bir ticaret yolu da inşa etmişlerdir. İsmi Kral Yolu olarak bilinen bu yol Kilistra'nın da içinden geçmektedir. Bu yol taş döşenerek ve engebeler düzenlenerek yapılmış, böylece ticaret kervanlarının rahat yolculuğu amaçlanmıştır. Köyde hala canlılığını koruyan bir mitolojiye göre bir tümülüs şeklinde olan köyün altı bir yer altı şehri şeklindedir. Bu yer altı şehrinin iki girişi bulunmakta ve her girişinde altından birer aslan heykel bulunmaktadır. Bu altın ve aslan temalarının Lidya mitolojisi ve kral Midas ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. (Harita 23)

2.5 Lykaonia Bölgesinde Yapılan Bilimsel Çalışmalar

Kaynakların ışığı altında, İsauria Bölgesini gezen ilk araştırmacılardan Hamilton[131], 1836 yılında İsauria Bölgesi'ni gezmiş ve bugünkü Zengibar Kale'nin İsauria olduğunu tespit edilmiştir. Bir Jeolog olan Hamilton Suğla (Trogitis) Gölünde'de incelemelerde bulunmuştur. 1830'lu yıllarda Fransız Ch. Texier[132], Anadolu gezisi dahilinde Lykaonia Bölgesini dolaşmış ve kentlerden genel olarak söz etmiştir. Beyşehir Gölüyle, Seydişehir Gölünün adlarını karıştırmış Beyşehir Gölü için eski Trogitis diye bahsederken, Seydişehir Gölü içinde Karalitis diye bahsetmiştir[133]. 1890'lı yıllarda Ramsay[134], Anadolu gezisinde Lykaonia Bölgesinde de dolaşmış ve Seydişehirde de araştırmalar yapmıştır. Bu arada Ramsay, Seydişehir'in antik bir kenti olan Amblada şehrini Eğirdir Gölü'nün doğusunda yer alan Gelendost kentinin yakınında aramıştır[135]. Ramsay, daha çok antik yollar ve antik kentlerin birbirleri ile olan uzaklıkları ile bazı yazıtlara ve kilise listelerine dayanarak

[131] Hamilton 1842.
[132] Texier 2002.
[133] Texier 2002, 299.
[134] Ramsay 1960.
[135] Ramsay 1960, 369.

piskoposluklardan söz etmiştir. Jüthner ve arkadaşlarının[136] bölgede yaptıkları araştırmalar sonucunda 1903 yılında yayınladıkları çalışmalarında, Amblada antik kentinin yerini günümüzde hisarlık olarak bilinen Asardağda tesbit ettiklerini bildirmişlerdir. 1924 yılında Buckler-Calder-Cox[137], İconium, Lykaonia ve İsauria bölgelerinde çalışmalar yapmışlardır. 1930'lu yıllarda bölgede ilk kapsamlı çalışmayı Swoboda ve ekibi[138] yapmıştır. Seydişehir'in antik kentleri Amblada ve Vasada'nın tam olarak yerleri 1935 yılında Keil tarafından belirlenmeye çalışılmıştır.

1945 yılında Üçer-Koman ikilisinin[139], Konya köy ve yer adları üzerine yayınladıkları çalışmalarında bölgedeki birçok köyün adı da geçmektedir; fakat bu köylerden bazılarının yeri bilinmemektedir. Chaput'un[140], 1947'de yaptığı Türkiye'nin Jeolojik ve Jeomorfojenik Tetkik Seyahatları adlı çalışmasında, Konya Ovası'ndan, Beyşehir ve Suğla havzalarından kısaca bahsedilmektedir. 1954 yılından sonra Mellaart,[141] Beyşehir ve Suğla gölleri arasında Prehistorik çağlardan itibaren geniş bir dönemi içine alan kapsamlı araştırmalar yapmıştır. 1960'lı yıllarda Hall,[142] Seydişehir'de Suğla gölü yakınındaki Arvana(Çatmakaya) köyünde, antik adı Vasada olan bugün Bostandere olarak bilinen Bostandere köyünde ve Amblada antik yerleşimi civarında yer alan Kızılca, Yenice köylerinde incelemelerde bulunmuş, buralarda evlerde yapı malzemesi olarak kullanılan eserleri araştırmıştır. 1963 yılında Solecki ve ekibi,[143] bölgede yüzey araştırması yaparken Suberde (Görüklük Tepe) yerleşmesini tespit etmişlerdir. Solecki ve Farrand,[144] Beyşehir ve Suğla gölleri çevresinde yaptıkları yüzey araştırmaları sonucu, bölgede birçok yeri keşfetmişlerdir. Özellikle Suğla Gölü batısındaki "Dolmuştokadı" adı verilen bir tepenin içinde yer alan Kürtini mağarasında Paleolitik insan kalıntıları ve bazı hayvan kemiklerini ortaya çıkarmışlardır. Colombia Üniversitesi öğretim üyelerinden Bordaz,[145] 1963 yılında bir heyetle Seydişehir'e gelerek Beyşehir-Suğla gölleri arasındaki vadide bulunan höyüklerde araştırmalar yapmış, Suğla Gölü'nün kuzey- batısında ve Seydişehir'in 11 km güneydoğusundaki Suberde Höyük'te1964-1968 yılları arasında kazı yapmıştır. Levick,[146] 1967 yılında yaptığı araştırmasında savaşçı bir kavim olan

[136] Jüthner 1903.
[137] Buckler-Calder-Cox 1924.
[138] Swoboda-Keil-Knoll 1935.
[139] Üçer-Koman 1945.
[140] Chaput 1947.
[141] Mellaart 1954.
[142] Hall 1968a.
[143] Solecki 1964.
[144] Farrand 1964.
[145] Bordaz 196.
[146] Levick 1967.

Homonadlardan ve Seydişehir'in antik kentlerinden söz eder. 1970 yılında Konya Arkeoloji Müze müdürü Gürbüz Alp,[147] Seydişehir'in bir yerleşim merkezi olan Vasada antik kentinde kazı yapmıştır. Ayrıca Asartepe'nin her iki yanında yer alan Kızılca, Yenice ve Kavak köylerinde incelemelerde bulunmuştur.

1980'li yıllarda Galatia ve Lykaonia bölgelerinde araştırma yapan Belke-Restle ikilisi,[148] Seydişehir'i ve Seydişehir'in antik yerleşim merkezlerini enlem ve boylamlarıyla incelemişlerdir. 1980-85 yıllarında Pisidia Bölgesi'nin tarihini inceleyen Özsait'in,[149] yaptığı çalışmalar bölge için oldukça önemlidir. 1986 yılında Seydişehirli bir Sanat Tarihçi olan Önder,[150] Seydişehir'i ve Seydişehir'in tarihini anlatan bir çalışması vardır. 1991 yılında Bahar,[151] İsauria Bölgesi Tarihi adlı çalışmasında Suğla (Trogitis) Gölü havzasından ve Suberde höyükten bahsetmektedir. 1990'da Yılmaz,[152] Bozkır ve Çevresinin Tarihi Coğrafyası adlı çalışmasında Seydişehir'in köylerinden de söz etmektedir. Seydişehir'in boksit yataklarını ve bölgenin Jeomorfolojisini inceleyen Uysal,[153] 1992'de bölgede araştırmasını yapmıştır. 1994 yılında Özlü,[154] Lykaonia Bölgesi'nin Tarihi Coğrafyasını araştırırken Seydişehir'in antik kentlerinden, önemli yerleşim merkezlerine de değinir. 2000 yılında A.Baldıran-B.Söğüt ikilisi,[155] Lykaonia Bölgesi Kybele Kültü çalışmalarında Beyşehir ve Seydişehir ilçelerindeki Kybele kültlerinden bahsederler. 2001 yılında Kurt,[156] Eski Çağda Göksu (Kalykadnos) Havzası adlı çalışmasında Seydişehir'in oluşum dönemlerinden bahseder. Konya Arkeoloji Müzesi tarafından Seydişehir'in Gökhüyük köyünde kurtarma kazısı yapılmıştır.

Bölgede son yıllarda Hasan Bahar ve Drew-Bear[157] ikilisinin epigrafi incelemeleri üzerine araştırmaları devam etmektedir.

Yine bölgenin arkeolojik eserlerinin tespiti için yapılan en geniş ve kapsamlı yüzey araştırması çalışmaları 2005 yılından beri Kültür Bakanlığı izniyle Asuman Baldıran tarafından gerçekleştirilmektedir[158].

[147] Alp 1976.
[148] Belke-Restle 1984.
[149] Özsait 1980-85.
[150] Önder 1986.
[151] Bahar 1991.
[152] Yılmaz 1990.
[153] Uysal 1992.
[154] Özlü 1994.
[155] Baldıran-Söğüt 2000.
[156] Kurt 2009.
[157] Drew-Bear 2000.
[158] Baldıran 2010.

3 ANTİK DÖNEMDE ATIN ÖNEMİ VE BİNİCİLİK KÜLTÜRÜ

3.1 Antik Dünyada At

Antik dönemde at, her zaman insan yaşamında önemli yeri olan bir hayvan olarak karşımıza çıkar. Ulaşımda, savaşta ve binek hayvanı olarak devamlı at kullanılmıştır. Bu nedenle atın, antik dönemde hemen bütün kültürler ve halklar tarafından tanınması kaçınılmazdır. At, hayvanlar âleminde gerek dış görünümündeki güzelliği, gerekse insan tabiatına uyum sağlayabilme özelliğiyle seçkin bir yere sahiptir. Atın yaşayabileceği coğrafî yapılar göz önüne getirildiğinde, otun ve suyun bol olduğu bir mekânın gerekliliği anlaşılır. Bu mekânın, zorlayıcı coğrafî şekiller, yüksek dağlar, dar düzlükler ve hareketi sınırlayıcı çıkıntılarla kaplı olmaması gerekir. Atın evcilleştirilmesi insanlık tarihinde önemli bir aşamadır[159]. Medeniyetlerin gelişmesinde, tarıma bağlı hayvancılığın gelişiminde, göçebe kültürün yayılmasında atın önemli bir rolü vardır. Atlar gündelik hayattan siyasete, savunmaya ve kültüre kadar çok değişik alanlarda önemli bir yer tutmuş, savaş zamanlarında onsuz edilemez birer silaha dönüşmüşlerdir. Attan önce evcilleştirilen ve ürünlerinden yararlanılan keçi, koyun, sığır gibi hayvanlar insanlık tarihinde at kadar etkin olamamışlardır. Vatanı Rusya ve Orta Asya stepleri, tundra ve ormanları olan yabani atın, ilk kez M.Ö. 3. bin yılın son çeyreğinde, İndo-İranî göçebe-otlatıcı halklar [160] tarafından evcilleştirildiği sanılmaktadır.[161] M.Ö. 2. bin yılın sonlarına doğru bugünkü İran'ın batısındaki alanlara sızan ve daha sonra bu bölgede ilk İranî devleti kuracak olan Medler[162] ise, evcilleştirilmiş at ırklarını ıslah ederek, askerlik tarihini kalıcı bir şekilde değiştiren yüksek boylu, güçlü binek atlarını geliştirdiler.[163]

3.2 Binicilikle İlgili Antik Kaynaklarda Geçen Destanlar

Atlı araba sürülmesi birçok destanda geçmesine karşın süvari olayı tam olarak iki destanda karşımıza çıkmaktadır. Görülmeye değerdir ki Homeros'un açıklamalarında, onun bildirdikleri içinde kahraman savaşçı süvariler eksik kalmıştır.[164] Gemiler üzerinde gelen Akhalar'ı püskürtme savaşı sırasında Aias üstü kapalı bir biçimde mızrağı fırlatmaktadır. O bir adamla karşılaşacaktır, "*γπποιοι χελητιζειν εν ειδωξ*" kesin olmamakla ve farklı anlamları bilinmekle birlikte ata binmeyi anlatmaktadır. Birbiriyle bağlantılı dört attan oluşan

[159] Kınal 1953, 340.
[160] Daha sonra çeşitli Hint-Avrupa grubuna ayrılacak olan çeşitli halkların ana gruplarından biridir.
[161] Drower 1973, c.2/1, 493.
[162] Farkas 1969, 57-77.
[163] Darlington 1969, 196-203.
[164] Wiesner 1968, 110

bir sürüyü süren bir adam büyük şehrin halkının bulunduğu caddeye girmişti. Birçok kadın ve erkekler onu hayranlıkla izliyordu. Atlardan biri değişikti. Havaya doğru sıçrıyordu ve sanki uçacak gibiydi. Destanda geçen *"υρωσχων"* ifadesi benzerleriyle karşılaştırıldığında Aiası atların gerisinde ayakta duran bir adam olarak düşündürmektedir. Kesinlikle süvari değildir ve ayrıca onların farklı bir biçimde tanımlanmış olması dörtnala gittiklerini göstermektedir. Böylece destandaki bu kanıtı özellikle süvari sanatına hazırlıkta da güvenmek zorundayız.

Yine destanda geçen "*ανηιρ ιπποιοι χελητιξειυ ευ ειδωξ"* ifadesini de bir süvari sanatı içinde değerlendirmeye ihtiyaç yoktur. Ayrıca destandaki ifadeler özelleşmemiştir ve dört attan oluşan sürü bir otlakta da olabilir. Dört atın veya iki atın çektiği araba daha sonraları ortaya çıkacak bir uygulama olmalıdır. Görünüşte atlar şehre doğru giden bir yola doğru da koyulmuş ve oyun oynar gibi de anlatılabilirler. Dolayısıyla bir süvari geleneği henüz kullanılmamıştır. Ayrıca uzun bir çizgiye de hizmet etmek zorundadır. *"ηνια"* kelimesi bu nedenle araba sürücüsüne uyuyor olabilir. Belki de Homeros ayakta duran atlar üzerindeki süvarileri *"ηνιοχοξ"* olarak tanımlamıştı ve onlar otlakta durmaktaydı ve atların arabayla birlikte kullanımları daha geç dönemlerde de olmuş olabilir. Böylece şehre giren atlı bir araba değil bir süvari olmalıdır. Destan karşılaştırmasında hiç şüphe yoktur ki Homeros zamanının süvarisi atlı araba ile kendi içinde bir terim kargaşası yaşayarak devam eder[165]. Destan genel dışı bir durumdur. Adamın durumu dörtnala giden atlar üzerinde gibidir. Bu genel dışı durum büyük derecede bir kahramanı ortaya koymaktadır. Burada halkın hayran olduğu ve ozan tarafından belirtilen kişi Aias olmalıdır. Esasen gemilerin üzerinde yer alması gereken bu kahraman nasıl dört atın üzerindeki bir süvari olabilir. Süvariyi anlattığı tahmin edilen ikinci tanımlama Odysseia'da geçmektedir. Odysseus'un gemide oturuşu bir at üzerinde oturan süvari ile karşılaştırılır. O bir kalas üzerinde gibi olarak anlatılır. Depremden sonra Odysseus bu kalasa bir süvari gibi binerek kaçıp kurtulur. Bu nedenler ozanın (Homeros) süvariyi tanıdığı bilinmektedir. Odysseus'un kalasın üzerinde oturması ozanın onu eyersiz bir at üzerindeki süvariye benzetmesine neden olmuştur. Bu nedenlerle anılan karşılaştırmalar birbirinden ayrılmaktadır. Sözü geçen kalas tek bir at olarak düşünülmüştür. Yani atlar ve araba birlikteliği söz konusu değildir. Geç Myken (Submyken) döneme ait eserler üzerinde at üstünde ayakta duran veya oturan süvari tasviri görülmektedir.[166]

İlyada'nın faklı bir yerinde daha, Kyklad adalarındaki Thebai'de bir süvari düşünülmektedir. Adrastos'un tanrısal atı Areion Patroklos'un ölümü adına düzenlenen araba

[165] Homeros 2002, 267
[166] Konaç 2007, 1-3

yarışında hızlılığıyla Nestor'u bile geçecek düzeyde olduğu aktarılmaktadır. Nestor[167] kendi atlarından olan Laomedon'u da Aeneas'ın çift atlı arabası için Diomedes'den almıştır. Her şeye rağmen Areion isimli at tektir ve destanda hiçbir zaman bir arabayla anılmaz. Dolayısıyla o bir süvari hayvanıdır.[168]

4 ANADOLU'DA SÜVARİ BETİMLEMELERİ

4.1 Thrak Süvari Betimlemeleri

Küçük yaşlardan itibaren ata binmesini, at üstünde savaşmasını ve mızrak atmasını öğrenen Thrak halkı için at kültürü şüphesiz hayatlarında çok önemli bir yer kaplamaktaydı. Zira Thraklar da at üzerindeki hünerleri be savaşçılıklarıyla antik çağda her bölgede ün salmışlardı. Onların atla olan bu yakınlıkları normal olarak sanatlarını da etkilemiştir. Nitekim İliada'da Troya'nın müttefiki olarak geçen Thraklar özellikle altın, gümüş silahları, atları, savaşçılıkları ve avcılık hünerleri ile ön plana çıkarılmışlardır. Gerçekten de onlar her zaman korkulan ve belki bundan ötürü saygı duyulan bir halktı. Doğal olarak at ve silahla bu kadar iç içe olan bir halkın, sanat eserlerine de süvari betimlemeleri yansımıştır. Bu figür o derece sevilmiştir ki mimari anıtlar ve steller üzerindeki rölyeflerden, metal süsleme levhalarına kadar birçok yerde kullanılmış ve bir atlı tanrı heros kültü yaratılmıştır. Özellikle Roma döneminde 2000'den fazla votiv stelinde bu tema işlenmiştir. Sahnelerde atlı çoğunlukla aslan, ayı, kurt gibi hayvanlarla mücadele halindedir. Tüm yırtıcı hayvanlar onların avcılık hünerlerini ortaya çıkarmayı hedeflemiştir[169].

Süvari, Aphrodite'nin midye kabuğuyla veya kafasının arkasındaki bir nimbusla çıkabildiği gibi Ares'in miğferini taşırken ya da Asklepios'un kabını tutarken de görülebilir, hatta Apollon'un liri ile de gösterilebilir. Bütün bu örneklerden anlaşılacağı gibi Heros'un genel bir tanrı olduğu sonucuna varılmaktadır[170].

Romalılar tarafından iç kesimlerde kurulan şehirler bile Roma kültüründen çok Yunan din ve kültürünün bu bölgeyi etkilemesine sebep olmuşlardır. Ama Thraklar din konusunda tutucu bir kavim olduklarından yerel tanrı, dini gelenek ve göreneklerini son zamanlara kadar korumuşlardır. Thraklar birçok yerel sağlık tanrılarına da tapmışlardır[171]. Bunlar arasında

[167] Gabrielli 2006, 166.
[168] Wiesner 1969, f.110-111.
[169] Aybek 2007a, 77.
[170] Delemen 1999, 65.
[171] Delemen 2005, 149-176.

Dersaios veya Dairon adındaki sağlık tanrısı, sonraları özellikle Romalılar devrinde tanrı Asklepios ile bütünleşmiş ve etkisini özellikle atlı stellerde hissettirmiştir. Nitekim kompozisyonlardaki temel ögelerden olan, gövdesine ağaç sarılmış yılan motifinin de Asklepios adakları ile bağlantılı olduğu kuvvetli bir ihtimaldir. Motif mezar stellerinde ise şüphesiz kitonik bir sembol olarak yer alır[172]. Buna karşın ağacın yaşamla ve yeniden doğuşla ilgili bir motif olduğunu söylemek de yanlış değildir. Zira Thraklar ruhun sonsuza kadar yaşayacağına inanırlardı. Kabartmalarda sıkça yer alan ve kompozisyonu tamamlayan yılanlı ağaç veya yılan bir ölümsüzlük sembolü olarak kabul edilirdi. Bu hayvan ayrıca ölü ruhunun dönüşümünü temsil ederek ölen bir Thrak'ın hayatını yeraltında yılan kılığında devam ettirdiğinin de simgesiydi.

Thrakya süvari tasvirlerindeki kompozisyon genelde sağa doğru ilerleyen bir atlı ile stelin sağ köşesindeki bir sunaktan ve onun arka plandaki yılan sarılı bir ağaçtan ibarettir[173]. Hiçbir koşum takımı bulunmayan atı üzerindeki süvarinin yanında kendisi ile at başı giden bir (veya birkaç) köpek, bu köpeğe saldıran veya kaçan bir domuz, geyik veya aslanında tasvirlerde sıkça kullanıldığı dikkat çeker. Bu kompozisyona bazen atlıyı selamlayan veya onu karşılayan bir kadının da eklendiği görülmektedir. Bazen atın üstündeki Heros'un arkasında elinde iki tane mızrak tutan yay bir uşak tasvir edilmektedir. Bu sahnelere köpek aslan ya da iki üç hayvandan oluşmuş bir grup eşlik etmektedir[174].

Bazı stellerde süvari sağ elini yukarı doğru kaldırmıştır. Onun bu hareketine anlam vermek bira güçtür. Ancak mızrağını fırlatıyor düşüncesini ileri sürmek yanlış değildir. Ayrıca bu hareketle Thrak süvarilerinin atlarını harekete geçirdikleri de düşünülebilir.

Thrakia da yeri bilinen en az 350 merkez de tespit edilmiş 2000 den fazla rölyef üzerinde görülen süvari tasvirleri Thrakların atla olan ilişkilerini ifade eder[175]. Farklı çağlara ait süvari figürlü eserler arasında kaba işlenmiş tasvirlerin yanında özenle yapılmış olanlara da rastlanması bunların halk tarafından yapıldığını ve halk sanatçıları arasında bu tasvirlerin yaygın olduğunu göstermektedir. Bu stellerde yerli halkın resim sanatı üzerine bölgesel zevkini kılık kıyafetini aynı zamanda yabancı kavimlerin Thraklar üzerindeki etkilerini rahatça izleyebiliriz[176].

Kabartmalarda Heros genellikle sağa doğru dönük ve kısa tunik ile gösterilmiştir. Omuzları üstünde klamis (pelerin) vardır. Sağ el atın boynunu tutar. Bu betimlemede çok

[172] Dimitrova 2002, 34.
[173] Aybek 2007b, 61-71
[174] Aybek 2007a, 78.
[175] Rantz 1965, 25-108.
[176] Aybek 2007a, 80.

farklı biçimler görülebilir. Atlının önündeki ağaç yalın olarak veya gövdesine yılan sarılmış bir biçimde tasvir edilebilir. Genellikle stelin sağ alt köşesinde stel çerçevesinin devamı şeklinde dikdörtgen olarak betimlenmiş bir altar ağaç figürünün önünde gösterilebilir. Atlı altar ve gövdesine yılan sarılmış ağaç figürü birlikte betimlenebilir. Atlı ve ağaç figürü ile birlikte atın kuyruğundan tutmuş bir hizmetlinin de sahnelerde yer aldığı görülebilir. Atlının önünde chiton (çuval tipi bir giysi) ve himation (uzun pelerin biçiminde giysi) ile tasvir edilen bir kadın figürü yer alabilir. Cepheden tasvir edilen bu figür genellikle sağ kolunu selamlama uğurlama veya dua amacıyla kaldırmıştır. Atlı ile birlikte köpek ve stelin sağ çerçevesi tarafından sadece gövdesinin ön yarısı betimlenen bir domuz figürü de bu tipin versiyonları arasındadır. Son örneği ise galop yürüyen atlı ve kadın teması oluşturur. Birinci tip eserlerin Grek modellerinden esinlenerek üretildikleri atlıların pozları ve fizyonomik özelliklerinden ayrıca sahnelerde altar, adorant ve hizmetli temalarının kullanılması gibi unsurlardan ötürü yüksek bir olasılıktır. Zira M.Ö. 4.yy. Attika ve Anadolu örnekleri Thrakya Bölgesi Thrak Atlı stellerindeki kompozisyon ve teknik işlenişlerle benzerlik içindedir. Bu sahne daha büyük boyutlu mezar stellerinde derin figürler ve karışık kompozisyonlar şeklinde kendini gösterir. I. Tipin mezar stellerindeki kompozisyonlarda her zaman yer alan ağaç ve sunak motifleri erken örneklerini hellenistik dönemde gördüğümüz uygulamalarla paraleldir. Hellenistik devir rölyeflerinde zaman ve mekan kavramlarını yansıtmak amacıyla resim sanatından alınan bir teknikle kabartma alanına bu tür doğal ve mimari unsurlar eklenmektedir. Bu sebeple Thrak atlı stellerinde görülen ağaç ve sunak gibi ikincil ögeler olasılıkla kutsal alanlara işaret etmektedirler.

İkinci grup eserleri Thrak toplumunun yaşayışına uygun daha özgün bir konu olan av teması oluşturmaktadır. Özgün niteliği bulunan kompozisyonun kökeni metal eserler üzerinde M.Ö. 6. yy. a kadar uzanır. Süvari tam olarak av faaliyetlerinin içinde betimlenmiştir. Bundan ötürü kompozisyon ve figür son derece hareketlidir. Tek figürlü küçük stellerde dahi atlı, yanında köpeği ile kabartma alanını dolduracak şekilde kollarını kaldırmış şahlanan veya koşan atı üzerinde betimlenmiştir. Çıplak gövdesine giydiği klamis uçuşmaktadır. Bir elinde kargı veya mızrak tutar. Bu ayrıntılı sahneler çoğu kez stellerdeki figürlerin proporsiyon bozuklukları ile üretilmeleri sonucunu doğurmuştur. İkinci tipin farklı varyasyonları arasında; süvarinin atının sağ ayağını önündeki atlara koyması, süvari ile birlikte altar ve gövdesine yılan sarılmış ağaç figürü, süvari ile birlikte altar ve kadın figürü, süvarinin yanında atın kuyruğundan tutan bir hizmetli ile chiton giymiş cepheden tasvir edilen kadın figürü ve onları tamamlayan altar motifi bulunmaktadır. Hoddinot tarafından Greko-Pers köklerine bağlanan

ikinci grup eserlerdeki sahnelerde atlı ile birlikte köpek veya aslan figürlerine de yer verilebilir[177].

Üçüncü grup eserleri ise avdan evine dönen süvari teması oluşturmaktadır. Bu gruptaki durgun sahnelerde, aslan, geyik gibi avlanan hayvanlar, atlı ile birlikte görülebilir. Köpek yine süvarinin ayrılmaz yardımcısıdır. Sahnelerde kadın, sunak ve ağaç motifleri de genel şemaya uygun olarak işlenmektedir[178].

Örneklerin gösterdiği gibi Thraklar ava ve ata olan düşkünlüklerinden dolayı baş tanrılarını da süvari olarak düşünüp kabullenmişlerdir. Mezar stellerini süvari resimleriyle süsleyerek ölen kişinin ruhunun inandığı tanrısının yanında sonsuz ve mutlu bir hayat süreceğini ümit etmişlerdir. Başka bir deyişle buradaki atlı bir halk tanrısı yerel bir tanrı olarak görülmektedir. Bu tanrı kompleks karakterli veya çok fonksiyonludur. Adeta her şeye hakim bir tanrı kavramı yaratılmış bir nevi tek tanrı inancı oluşturulmuştur. (Lev. VIa)

4.2 Isauria Bölgesi Süvari Betimlemeleri

4.2.1 Yelbeyi Kaya Mezarı

Isauria bölgesinde yer alan Yelbeyi kaya mezarı Isauria ve Dağlık Kilikia'da yaygın olan kaya mezarlarının farklı bir tipini sunar ve yerel mezar sanatının yaratıcı ruhu için güzel bir örnek teşlik eder. Bir ev gibi yapılan mezarda betimlenen ana sahnede şahlanan atını yerdeki çıplak düşmanlarının üstüne süren muzaffer bir süvari betimlenmiştir. Sahnenin askeri ikonografisi betimlenen kişinin Roma yedek süvari birliklerinde yüksek rütbeli bir subay (tribunus militum) olduğunu göstermektedir. Yelbeyi süvarisi Thrak kahraman süvari ve Anadolu süvari tanrılarını akla getirir ama ona en yakın paraleller Roma imparatorluğunun çeşitli eyaletlerindeki süvari askerlerin mezar taşlarında bulunmaktadır. Roma mezar sanatında popüler bir motif olan muzaffer süvari modeli Greko-Romen sanatındaki bilinen tiplerden alınmıştır. Roma eyaletlerindeki süvari mezar anıtlarında benzer bir konu Yelbeyi mezarında olduğu gibi yerel artistik geleneklere göre işlenmiştir. Isauria sanatının tipik unsurlarından olan süvari motifi bölgede Bozkır, Astra ve Artanada örneklerinde olduğu gibi sıkça karşımıza çıkar. Roma dünyasında yaygın olan muzaffer süvari sahnesi Yelbeyi kaya mezarında başarıyla işlenmiştir.

[177] Delemen 1999, 66.
[178] Aybek 2007a, 79 vd.

Isauria bölgesindeki en önemli mezar anıtlarından birisi Konya ili Hadim ilçesine 24 km. uzaklıkta Yelbeyi mevkiinde, Göksu (Calycadnus) ırmağının bir kanyonunda bulunmaktadır.

Yelbeyi kaya mezarı[179], Isaura Nova'nın 8 km güneydoğusunda yer alan kaya mezarı çoğu araştırmacıların uğrak yeri olmuştur. Tek blok halinde olan bir kaya (5 mt.) içerisinde 1.50x1.60 ebatlarında bir oda mezar bulunur. Kayanın doğuya bakan yönündeki yüzey yaban keçileri ve aralarında köpekler[180], süvari ve avcı sahneleri ile doldurulmuştur. Mezarın üst kısmında ise iki kör pencere bulunmaktadır. Pencereler arasında bir figür elindeki yayı çekerek bir yaban keçisini vurmaktadır[181]. Bu mezar ilk defa 1885 yılında Sterret tarafından görülmüştür. Sterret eserinde buradan Akyapı olarak bahsetmektedir. Kiepert de haritasında Ak Iapy olarak belirtmiştir. 1937 yılında G. Totaysalgır, 1952'te A. M. Mansel, K. Bittel burayı ziyaret etmişlerdir. K. Bittel bu yapıyı M. Ö 1. yüzyıla tarihlenmektedir[182]. Bölgede araştırma bakımından ilk geziler 1952 yılında Bittel, Mansel, Çambel, Erzen, İnan, Erdman ve Verzone tarafından gerçekleştirilmiştir. Tarihöncesi kaya resimleri bulma kanısıyla gittikleri Göksu kıyısında Yelbeyi kaya mezarını ziyaret etmişlerdir.

Büyük bir kayaya oyulmuş Yelbeyi kaya mezarı, biçimi ve bezeme unsurları bakımından Anadolu mezar anıtları arasında da önemli bir yere sahiptir. [183] Mezarda betimlenen sahnelerin konusu ve mükemmel işçiliği bu anıtın önemini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Kayanın güneyi aynı zamanda mezarın ön cephesidir. Mezarın girişi olan kapı ve bunun doğu köşe bölümü dinamitle tahrip edilmiştir. Bu tahribe rağmen mezarın ön ve doğu yan cephelerinde bulunan çeşitli figürlerin olduğu sahneler net olarak görülebilmektedir. (Lev. VIIa) Yazıta rastlanmayan mezarın sağ cephesinde kabaca işlenmiş bir Gorgon yuvarlak bir kalkan ve sekiz yaban keçisi dikkati çekmektedir.

Mezarın cephesi yatay olarak iki alana bölünmüştür. Kayanın süvari sahnesini taşıyan ön tarafı düzleştirilmiştir. Mezar kapısının solunda yer alan ana sahnede [184] şahlanan atın

[179] Bahar 1991; Lev: XXV-XXVI
[180] Yılmaz 2005, 20
[181] Bahar 1996, 66; Özkan 2004, 217-232
[182] Bahar 1996, 66
[183] İlk kez Sterret'in kaydettiği mezardan (Sterret 1888, 44-45) daha sonra 1937'de bir Türk araştırmacısı Totaysalgır bahseder. (Totaysalgır 1937, 47) Mezarı İ.Ö. 1. yy. a tarihleyen Bossert'in eserinde mezarın adı kısaca geçer. Bossert 1942, no. 1116, Res.293. Anıtı 1952'de ziyaret eden Bittel kısa bir bahisten sonra mezarı Roma dönemine tarihlemiştir. (Bittel 1953, 307-313, Res.1-3) Ayrıca bkz Er 1991, 120-121, Res 13. Ancak bugüne kadar bu eşsiz anıtın detaylı bir analizi sunulmamıştır.
[184] Bu alan 1.21 m yükseklik, 1.57 m genişliktedir.

yerdeki üç çıplak düşmanın üstüne süren bir süvari betimlenmiştir. (Lev. VIIb) Pelerini arkasında dalgalanan süvari sol eliyle atın dizginlerini kavramış ve kaldırmış olduğu sağ elinde atmak üzere olduğu bir mızrak tutmaktadır. Ayrıca belinde sallanan bir kılıcı da bulunmaktadır.

Atın toynaklarının altında üç küçük çıplak figür yenik düşmüş bir pozda betimlenmiştir. (Lev. VIIb) Bu figürlerden atın ön ayakları arasında yerde uzanmış olanı çok aşınmıştır. Atın sağ toynağının altında elleri arkadan bağlı ayaktaki bir figür süvariye doğru bakmaktadır. Üçüncü figür, bir kadın ve atın arka ayakları altında yan tarafa düşmüştür. Bu figürün bir kısmı aşağıdaki dağ keçileri kabartması içine girmektedir. Bu iki figür zincire vurulmuş olarak betimlenmiştir.

Süvari sahnesi ustalıkla yapılmış olup, süvari ve at birbirine orantılıdır. Yüz hatları çok tahrip olan süvarinin giysileri, silahları ve atı titizlikle betimlenmiştir. Süvarinin askeri giysileri bize kimliği hakkında bilgi vermektedir. Süvari sol omzundan arkaya uçuşan bir paludamentum, ortasında bir bezeme (belki gorgoneion[185]) olan lorica ve iki sıralı pteryges[186] giymiştir. Göğüs zırhının bezemeli oluşu süvarinin yüksek rütbesini işaret eder. [187] Süvarinin beline Roma ordusundaki subayların taktığı cictorium bağlanmıştır. [188] Süvarinin belinde sağda takılı kılıcı çok aşındığı için hatları güçlükle seçilebilmektedir. Yelesi ve koşum takımı itinayla işlenmiş olan atın püsküllü dikdörtgen bir eğer örtüsü vardır.

Tasvir edilen süvari Roma yedek süvari birliklerinde [189] yüksek rütbeli bir subay olmalıdır. Bu mevkideki subaylara ait eserlerin askeri ikonografisinde en sık rastlanan semboller Yelbeyi süvarisinin üniformasında ve anıtında mevcuttur. Gorgoneion motifli ve belinde cinctorium olan pterygesli bir lorica, kılıç, daima sol omuzun üstünden atılmış

[185] Hyland 1990, 89.
[186] Roma askeri üniformalarında kullanılan Pteryges terimi Xenophon'dan kaynaklanan askeri bir teknik terimdir: bkz. Xenephon, Anabasis, IV, 7.15 ve Atçılık Sanatı I, 2.4. Pteryges terimi göğüs zırhının altına tutturulmuş bir eteği andıran, bir dizi metal lapet ve bunlardan sarkan uzun deri parçalar için kullanılır. Pteryges aynı zamanda omuzları korumak için de kullanılırdı.
[187] Burada şu noktayı belirtmek gerekir. Hellenistik dönemde göğüs zırhları bezemeli olup gorgoneion motifine rastlanır. Ancak Hellenistik zırhtaki bu motif Roma döneminde de karşımıza çıktığı için bu unsur Roma öncesi bir tarih vermek için tek başına yetersizdir.
[188] Cinctorium ya da Subay kuşağı Tribunus Militum sınıfından üstün nitelikli subaylara ödül olarak verilen bir statü sembolüdür. Geniş bilgi için bkz. Devijer 1989, 437.
[189] Roma ordusundaki yedek süvari birlikleri için bkz. Webster 1985, 145-156, Res. 1,15,18,23,32a.

paludamentum ve mezarın doğu yüzeyindeki yuvarlak kalkan ve gorgon. Bu ikonografik unsurlar bu süvarinin bir tribunus militum olduğunu açıkça göstermektedir[190].

Süvari sahnesinin yer aldığı mezarın cephesinde bölgeye has hayvanlardan elli yaban keçisi ve iki av köpeği alçak kabartmayla işlenmiştir.

Süvari sahnesinin betimlendiği cephenin üst alanındaki iki sahte pencere arasında ayakta bir avcı, bir köpek ve bir yaban keçisinden oluşan bir av sahnesi yer alır. Kısa bir pelerin, tünik ve çizmeler giyen avcı, keçiye atmak üzere olduğu çekilmiş yayındaki oku tutar biçimde, köpek ise av hayvanına doğru hamle yapar şekildedir. Motif bir avcı kahramanı ya da ölüyü temsil eder. Bu tip sahneler ölü sanatında yaygındır. [191] Ancak süvari kabartmalarında mevcut av sahnelerinin yalnız Thrak avcısıyla ilişkisi vardır.[192] (Lev. VIb) Yelbeyi avcısı süvari avcı kabartmalarının çoğunun aksine at üstünde değil, ayakta betimlenmiştir. Benzer sahnelere Isauria ve Lykaonia'daki mezar kabartmalarında rastlanılmaktadır.[193]

Yelbeyi mezar anıtı maalesef bölgede yapılacak olan baraj dolayısıyla DSİ tarafından tamamen yıkılmıştır. Korunması gereken doğal kaya kütlesi üzerindeki kabartmalar tarihin izini Roma döneminden günümüze kadar getirebilmişse de insanoğlunun yaptığı tahribatın karşısında maalesef günümüzde boyun eğmek zorunda kalmıştır. Artık yelbeyi kaya mezarı diye ziyarete gideceğimiz yer şu anda tamamen yıkılarak bir moloz yığını haline gelmiştir. (Lev. VIIb)

Yelbeyi mezarındaki süvari sahnesinin benzerleri Anadolu dışında Trakya, Makedonya ve Bulgaristan'da (Moesia) bulunan birçok stel ve sayısız adak kabartmalarında işlenen Thrak Kahraman-Süvaride görülmektedir. Bu kabartmalarda süvari dörtnala giden bir ata binmiş, bir tünik ve dalgalanan pelerin giymiş ve kaldırdığı sağ elinde bir mızrak tutmaktadır. Ancak Thrak süvarisi kabartmalarında yenik düşman yoktur. Bu motifin bir süvari kabartmasında varlığı süvarinin asker kimliğine işaret eder. Hellenistik dönem Thrak Süvarisi tasvirlerinin betimlendiği stel ve adak stelleri İstanbul, Kırklareli ve Edirne Müzelerinde mevcuttur. (Lev. VIa-VIb-VIc) Bu bölgelerde bol sayıda bulunan Thrak süvarisi

[190] Durianova 2009, 33-42.
[191] Toynbee 1973, 173-174. Av sahnesi Greko-Romen lahitlerde çok yaygındır. Kökeni Hippolytus efsanesinde olup, kabartmalar ava çıkan Hippolytus'u ve ölümünü göstermektedir.
[192] Thrak süvari avcıyı ve bu konuyu işleyen anıtlar için bkz. Kazarow 1938; Schober 1923; Gecova-Oppermann 1979; Hampartumian 1979.
[193] Swoboda-Keil-Knoll 1935,7, Res.1, 29-37.

sahneli adak stelleri bu motifin ne kadar popüler ve yaygın olduğunu göstermektedir. İ.Ö. 2. ve 1. yy. aralarına tarihlenen Pınarhisar İslambey A Tümülüsündeki kabartmalı mezar odası tasvirlerinde Thrak süvarisi sahnesi işlenmiştir.[194]

Yelbeyi süvarisi için bir başka paralel Anadolu süvari tanrıları[195] olarak bilinen Kakasbos[196], Sozon, Hosios kai Dikaios, Theoi Athanatoi, Theos Alandros ve Theos Achaios kabartmalarında görülmektedir. Ayrıca Apollon, Men, Poseidon, Pluton, Ares, Zeus ve Hekate'nin farklı yerel tipleri de at üstünde betimlenmiştir. Ancak bu kabartmalar ile Yelbeyi kabartması arasında önemli farklar vardır. Anadolu süvari tanrıları çok ender olarak dörtnala giderken betimlenmiştir. Av sahnesiyle hiçbir ilgiler yoktur. Ayrıca bu tanrılar mızrak yerine genellikle sopa, çifte balta, çam kozalağı gibi kendilerine özgü atribüleri taşırlar ve bu sahnelerdeki yazıtlarda her tanrının adı belirtilmiştir.[197] Muzaffer süvari kabartmalarında görülen yenik düşman ve askeri kimlik bu tanrıların anıtlarında yoktur.

Yelbeyi süvarisine en yakın paraleller Roma imparatorluğunun çeşitli eyaletlerinde görev yapmış süvari askerlerin mezar taşlarında bulunmaktadır.[198] Bu anıtlarda dalgalanan pelerinli ve kaldırdığı kolunda bir mızrak olan muzaffer bir süvari şahlanan atı altındaki düşmanları ezmek üzereyken betimlenmiştir.[199] Bazı sahnelerde atlının arkasında bir seyis figürü vardır. Yenik düşmanların bazısı Yelbeyi örneğinde olduğu gibi çıplak betimlenmiştir. Diğerlerinde düşman silahlıdır.

İ.Ö. 1. yy. dan itibaren süvari Roma eyaletlerindeki mezar sanatında popüler bir konu olmuştur.[200] Bu motifin erken bir örneği Atinalı Dexileos stelinde karşımıza çıkar. (İ.Ö. 394) Halikarnossos Mouseleum'u ve İskender Lahtinde benzer sahnelerin mezar ikonografisinde kullanılmış olması önemlidir. Dexileos tipi bir mezar taşı (İ.Ö. 4.yy) Likya'da Karataş Semayük'te bulunmuştur.[201] Bu erken örnekler, Roma eyaletlerindeki mezar tasları arasında

[194] Yılmaz 1994, 165-175, Res. 8-9
[195] Anadolu Atlı Tanrıları için bkz. Delemen 1999.
[196] Candaş 2006, 16.
[197] Delemen 1999, 79-80.
[198] Süvari stelleri en çok Almanya ve İngiltere'de bulunmuştur. Ayrıca Cezayir, Bulgaristan, Fransa, Yunanistan, İsrail, İtalya, Yugoslovya, Avusturya, Romanya, İsviçre, İspanya, Türkiye ve Macaristan gibi ülkelerde de örnekler karşımıza çıkmaktadır. Bkz. Hope 2000, 169, No:38.
[199] Adamklissi'deki Tropeum Traini'deki (İ.S.107-108) metoplarda betimlenen sahnelerden biri Yelbeyi'ni çok andırır. Bkz. Richmond 1982, Res. 19a.
[200] Örneğin, Almanya'daki (Germania Inferior) mezar taşlarında Yelbeyi'ne benzeyen sahnelerde, atın toynakları dibinde yatan düşmanları mızraklayan süvariler betimlenir. Ancak bu örneklerde yerde yatan düşman silahlıdır; Gabelmann 1973.
[201] Mellink 1975, 269, Lev. 60, Res. 25-6.

Etrüsklü ölü küllerinin konuldugu vazolardaki (İ.Ö. 3. yy) sahnelerde yer alır. Hellenistik stildeki bu vazolarda muzaffer süvari yerdeki Keltli düşmanının üstüne atını sürmektedir.[202] Bu sahnelerle bazı Roma mezar taslarındaki sahneler arasında yakın benzerlikler vardır. Taranto nekropolündeki bir metop kabartmasında (İ.Ö. erken 3. yy) betimlenen muzaffer süvari sahnesi kompozisyonu Roma mezar taşlarındaki benzer sahneler için önemli bir prototiptir.[203]

Görüldüğü gibi Roma Dönemi'nde karşımıza çıkan muzaffer süvari modeli Greko-Romen sanatındaki bilinen ve yaygın tiplerden alınmıştır. Roma eyaletlerindeki süvari anıtlarının ikonografisi sanatçıların ya da ölü askerlerin uyruklarından kaynaklanan üslupların sentezini yansıtır ve Roma ordusundaki farklı halklardan oluşan kültür mozaiğini gösterir. Bu nedenle askerlerin mezar taslarındaki süvari figürleri özellikle Roma ordusuyla bağlantılı sanat eserleri olup, aynı zamanda imparatorluk genelinde yerel artistik gelenekleri yansıtır. Anıtın konusu Romalı ise de, eserin işlenişi her eyaletin yerel geleneklerine göre değişmektedir. Yelbeyi süvarisinin modeli hem batı hem de Anadolu prototipleridir. Roma mezar motifleri Isauria'nın yerel kültür geleneklerine göre yorumlanmış ve muzaffer süvari motifi Roma eyaletlerinde sık görülen mezar taşları yerine bir kaya mezarına işlenmiştir. Yelbeyi mezarı aynı zamanda Isauria ve Daglık Kilikya'da yaygın olan kaya mezarlarının farklı bir biçimini sunar ve yerel mezar sanatının yaratıcı ruhu için güzel bir örnek teşkil eder. Muzaffer süvari sahnesi, kuskusuz ölünün kahramanlığını ve askeri başarılarını yansıtır. Yelbeyi mezarı muhtemelen ölü subayın asker arkadaşları ya da ailesi tarafından yaptırılmıştır. Mezarın görkemi ve ölünün kahraman bir tavırda betimlenmiş olduğu sahneler ölünün askeri toplumdaki seçkin konumunu gösterir. Mezarın ikonografisi ölünün toplumdaki sosyal statüsünü ve aynı zamanda ordudaki rütbesini *(tribunum potestas)* vurgular. İmparatorluğun batı eyaletlerindeki süvari mezar taşlarının çoğunda yazıt olmasına rağmen, Yelbeyi mezarında yazıtın olmaması belki de betimlenen sahnelerin ve sembollerin ölünün statüsünü ve rütbesini yeterince ifade etmesindendir.

Toynbee'ye göre eyalet süvarisi ordu tarafından yaratılan bağımsız bir motiftir. Bu belki Roma ve İtalya mezarlarındaki atlı figürler ve saldıran avcılardan, ya da savaş sahnelerinde benzer yöndeki savaşçılardan etkilenmiş olabilir[204]. Webster'e göre ise bu sahne dünyevi bir galibiyetten daha ziyade, hayatın ölüme karsı zaferini simgeler[205]. Bu

[202] Macintosh 1989, 139, 5-9.
[203] Carter 1970, 125.
[204] Toynbee 1962, 158.
[205] Webster 1985, 280.

kabartmalarda atların nalları altında yatan düşman kötülüğün ya da ölümün simgesi olarak da yorumlanmıştır[206].

Isauria ve Lykaonia'daki çeşitli mezar kabartmalarında betimlenen süvarilerin sembolizmi Buckler, Calder ve Cox tarafından belirtildiği gibi değişebilir[207]. Süvari motifi Isauria sanatının tipik unsurlarındandır. Bunu temsil eden mükemmel bir kabartma parçasında, Yelbeyi örneğini çok andıran bir süvari, şahlanan atının üzerinde betimlenmiştir Bu parça, Zengibar Kalesi (Isaura Nova) yakınındaki Işıklar Köyü'ndeki bir evde yapı tası olarak kullanılmıştır. Köyde Zengibar'dan getirilmiş birçok antik malzeme vardır. Süvarinin askeri kimliği giysilerinden ve atın şahlanmış olmasından anlaşılmaktadır.

Süvari kısa bir tünik ile botlar giyer ve atının püsküllü bir eğer örtüsü vardır. Çok klasik bir işçiliği olan kabartma bölgede bilinen tüm süvari kabartmalarından daha mükemmeldir. Bu parça muhtemelen bir mezar anıtına aittir. Aynı bölgedeki Astra ve Artanada antik kentlerinde, benzer süvari motifi stel ve Iarnakslarda kullanılmıştır.

Astra'da bir larnaksda süvari ve ölü ziyafeti *(totenmahl)* sahneleri aynı cephede farklı panolar olarak betimlenmiştir Bu süvarinin yerel bir tanrı olmadığı, hem şahlanan atın pozundan, hem de *totenmahl* sahnesiyle süvari tanrıların beraber betimlenmeyişinden bellidir. Çünkü yerel süvari tanrıların atları saha kalkmaz ve bunlarda *totenmahl* sahnesi olmaz. Ayrıca *Totenmahl* ve süvari sahnelerinin beraber aynı eser üzerine işlenişi ölünün kahramanlığının ve yüksek mevkisinin işaretidir[208]. Bu iki sahne Geç Hellenistik Devirden Erken İmparatorluk Dönemi'ne kadar tarihlenen mezar stellerinde beraber görülür.[209]

İsauria'da, Artanada antik kentinde, bir çeşmede devşirme yapı taşı olarak kullanılmış olan mermer larnaks üzerindeki betimleme diğerlerinden farklıdır. Burada ortadaki sahnede, süvari atının altındaki bir düşmanı ezmektedir Süvarinin her iki yanında ayakta duran Roma giysileri içinde figürler betimlenmiştir. Süvari figürünün başı ve vücudundaki giysiler tahrip olsa da yenik düşmanın varlığı, ölünün askeri kimliğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. İsauria'dan bu iki larnaks bize Romalı motiflerin yerel mezar anıtlarında kullanıldığını ve bölgedeki geleneklerin ne kadar köklü olduğunu göstermektedir. Roma eyaletlerinde sık rastlanan süvari stellerinin yerini burada larnaks almıştır. Tüm bu örnekler birlikte değerlendirildiğinde, Yelbeyi mezarındaki süvari kabartmasının anlamı daha kolay

[206] Will 1955, 93-96.

[207] Buradaki yedi betimlemeden biri süvari tanrıdır ve burada ölülerin tanrısı Pluto olarak tanımlanmıştır. Üçü askerlerin mezar taşlarında yer alır. Bunlardan ikisinin süvari asker oldukları kesinlikle belirtilmiştir. Bu nedenle açıkça ölü portreleri olmalıdır. Üçüncünün kimliği ise şüphelidir (Buckler-Calder-Cox 1924, 68-70, No. 83, 96, 100, 103, 109 b, 117, 122).

[208] Hope 2000, 175.

[209] Pfuhl-Möbius 1979, No.1287 ve 1928.

anlaşılmaktadır. Buradaki süvari, tanrı ya da kahraman değil, bir *tribunus militum* olarak betimlenmiştir. İsaurialı ustalar süvari motifini bir kaya mezarının cephesine naklederek, yerel gelenekleri Romanınkilerle birleştirmişlerdir. İsaurialı bir usta, İsauralıların taş kesmedeki becerilerinden kazandıkları haklı üne uygun olarak Yelbeyi kabartmalarını itinayla işlemiştir[210]. Yelbeyi mezarının süvarisi büyük bir ihtimalle İsauria'daki yedek süvari ordusunda ileri gelen bir subaydı ve belki de bir İsauria yerlisiydi. Bu Roma ordusunda eyalet süvarilerinin *auxilia* olarak kullanılmaları politikasına uymaktadır[211]. Ancak mezar İ.S. 200'den önceye tarihlenirse süvari büyük bir ihtimalle bir Romalıdır. Bir başka olasılık ise bir yerli İsaurialı'nın kendi sınıfında yükselerek özel bir ödülle *tribunus militum* olmasıdır. Mezar büyük bir ihtimalle Erken Roma Dönemi'ne tarihlenebilir. İsaurialılar'ın Roma ordusuna alınması ilk iki imparator zamanında başlamış ve güçlü savaşçılar olarak, İsaurialılar'ın önemi çabuk anlaşılmıştı. İ.S. 2. yy'da İsaurialılar'ın *militia equestris*'de artan katılımları, İsauria mezar sanatında yeni askeri konuların tanınmasına neden oldu. İmparatorluğun diğer yerlerinde görev yapan İsaurialı askerlerin mezar taşlarının o sınır eyaletlerinde görülen motif ve sahneleri yansıttığı bilinmektedir. Örneğin, bir mezar yazıtı *Legio IV Scythicae*'da görev yapmış ancak İ.S. 56-57'de Suriye'ye transfer olmuş bir İsaurialı askerden söz eder. Roma adı altında orduya yazılmış bir başka asker olan L. Aurelius Flavianus doğudaki savaşlarda ölmüştür. Bu asker ailesi tarafından anısına yaptırılan bir *heroon* nedeniyle bilinmektedir[212]. İsaurialı bir babanın *equites singularis* olarak Aşağı Moesia'da görev yapmış atlı birlik mensubu oğlu için satın aldığı altarda ki yazıt anlamlıdır[213]. Bir süvari ve *Totenmahl* kabartmalarıyla bezenmiş olan atlar hazır satın alınmıştır. Bu da İsauria'lı sanatçıların Roma eyalet anıtlarını yakından tanıdığını açıkça göstermektedir. Genellikle, süvari kabartmalı anıtların askeri kökenli olduğu ve süvarinin çıplak düşmanlara karşı zaferinin, Roma'nın barbar kavimlere karşı zaferi olduğu sonucuna varabiliriz. Şüphesiz bu motif, askeri başarıları zaferden doğan gururu ifade etmektedir. Roma dünyasında geniş bir alanda yaygın olan bu konu, Anadolu mezar sanatında başarıyla işlenmiştir[214]. Böylelikle Yelbeyi mezarı Roma adına İsauria'da çarpışanların savaşçı kahramanlığını gösteren ender bir anıttır.

[210] İsaurialılar İ.S. 558'de Ayasofya'nın inşasında çalışmışlardır. Bkz. Theophanes, 140.

[211] İsauria antik çağda Roma'ya başkaldıran savaşçı kavimleriyle ünlüydü. İsauria'da İ.Ö. 75'de Publius Servilius Isauricus tarafından barışın sağlanmasından ve bölgenin Roma eyaleti Kilikya'ya katılmasından sonra bile kavimler Roma yönetimini kabullenmemiştir. Bkz. Ormerod 1922, 35-56; Sallust Historia II. 87.

[212] Bu yazıt ve İsauralı askerler hakkında genel bilgi için bkz. Ramsay 1960, 199-209 ve 225-28.

[213] Bu yazıt aynı zamanda sınır eyaletlerindeki askeri hizmetin kalıtsal niteliğini ortaya çıkarır: Ramsay 1960, 203, 207. Equites singulares eyalet valisine bağlı, genellikle yedek birliklerden alınan atlı muhafızlardı. Bu seçkin birlik muhtemelen Domitianus tarafından kurulmuştur (Cheesman 1971, 80-81; Webster 1985, 270-71).

[214] Başgelen 2010; Er 2010, 133.

4.3 Psidia Bölgesi Kaya Kabartmaları

Lykoania bölgesi ile komuşu olması sebebiyle Psidia bölgesindeki yerel kültler ve bunlara ilişkin süvari atlı kabartmaların varlığı bilinmektedir. Tefenni, Kocataş, Tyrnaion, Kybria gibi yerlerde kaya kabartmalarının varlığı bilinmektedir. Bunlar Lykoania sınırında Taşlıpınar'da ki doğal kaya kütlesine kazınmış Ares yerel kültüne ilişkin kaya kabartmaları ile benzerlik teşkil etmektedir. Bu da bölgesel yerel halk inancının en güzel göstergesi olsa gerek. Ayrıca sadece kaya kabartmaları değil bundan başka adak stellerinin varlığı dabilinmektedir. Yine Lykia'da benzer yerel kült Kakasbos bu bölgede de adak stellerine konu olmuştur. Bunlardan en güzel örneklerini Antalya be Burdur Arkeoloji Müzelerinde görmekteyiz.

Burdur yöresinin tarihi bölgedeki kaya kabartmalarından hareketle ortaya çıkartılmaktadır[215]. Bölge atlı tanrı grubu ile ilişkilendirilen yerel kültler bakımından oldukça zengindir. Tefenni'deki kaya kabartmaları buna örnek gösterilebilir. Bu farklı sentez kültürel çeşitlilik doğal olarak kültlere de yansımıştır. Bunun en güzel örnekleri kaya kabartmalarında karşımıza çıkmaktadır. Burdur yöresi kaya kabartmalarında görülen tanrı figürleri, bölgede Roma İmparatorluk Çağı'nın sonuna kadar Hellen ve Anadolu kökenli tanrılara eş zamanlı tapınımın olduğunu kanıtlamaktadır. Kaya kabartmalarının dağılım alanı, antik dönemde bölgenin kırsal kesimlerinde atlı tanrılara saygı duyulduğunu da net bir biçimde ortaya koymaktadır. Üslup ve ikonografik özelliklerine dayanılarak teşhis edilen tanrı tasvirleri arasında en sık rastlanılanlar, Dioskurlar ve tanrıça üçlüsü ile yerel tanrı Kakasbos'a ait betimlerdir. Dioskur ve Kakasbos gibi atlı tanrıların yanı sıra Herakles, On iki Tanrılar, Ay Tanrısı Men, gibi tanrılara ait tasvirler ile mimari profiller ve figürlerle zenginleştirilmiş sunaklar, mimari öğeler ve hayvan betimleri de kaya kabartmalarının kompozisyonlarını oluşturmuşlardır. Bu tasvirlerin en güzel örneklerini, Tefenni ilçesinde Yuvarlakkaya, Küçük Asarlık, Hasanpaşa kaya kabartmaları, Çavdır ilçesinde Ballık, Yazıt, Yağıbasan, Akkaya, Kızıllar, Çatalkaya, Bünmüş Mevkii kaya kabartmaları ile Bucak ilçesinde Keçili, Yanıktaş kaya kabartmaları gibi pek çok kaya kabartmasında görmekteyiz[216]. (Lev. Xa-Xb)

Kocataş kaya kabartmaları da Isauira'daki Yelbeyi ve Lykaonia'daki Ares kültünün işlendiği Taşlıpınar'daki eserler gibi doğal kaya kütlesi üzerine birçok atlı figürinin kemerli veya üçgen alınlıklı niş içerisinde betimlenmesiyle oluşmuştur. (Lev. IX)

[215] Horsley 1999, 67.
[216] Özsait 2006, 93-98.

Tefenni ilçesi Yuvalak Köyü sınırları içerisinde köyün 500 m. güney batısında doğal bir tepe üzerinde doğal kaya bloklarının batı yüzünde bulunmaktadır. Üçgen alınlıklı kemerli ve dörtgen çerçeveler içerisinde atlı yerel tanrı Kakasbos bir eliyle atın dizginlerini tutmaktadır. Elinde mızrak tutar şekilde betimlenmiş Kakasbos kültü bölgede çok sık görülmektedir.

4.4 Likya Bölgesi Kakasbos'a İlişkin Atlı Tanrı Betimlemeleri

Likya bölgesinin doğusunda Antalya'ya bağlı Kumluca ilçesinin yaklaşık 22 km. kuzeybatısındaki İdebessos'ta (Karacaören) kaçak kazılar sonucunda 8 adet bronz heykelcik ele geçirilmiştir. 1989 yılında Antalya Arkeoloji Müzesi'ne alınan bu eserler, yöresel halk sanatının özgün ürünlerini oluşturmaktadır. Ayrıca bu eserler Likya bölgesinin dinsel inanışlarınıda yansıtması bakımından son derece önemlidir[217]. (Harita 25)

Bronz heykelcik olarak betimli olan atlılar, sıradan atlılar değil tam tersine Geç Roma döneminde Anadolu'da yaygınlık gösteren atlı tanrıları yansıtmaktadır. Bilindiği gibi bu dönem Anadolu halk sanatı, atlı tipi birçok tanrıya severek uygulamıştır. Lykia, Psidia, Phrygia bölgeleri ile bunların yakın çevresinde Kakasbos, Sozon, Men çeşitli varyantları ile Apollon ve yöresel nitelikli başka tanrılar sıklıkla at üzerinde betimlenmişlerdir. Bu tür atlı tanrılar, adak stelleri, adak heykelcikleri ve kaya kabartmalarının yanı sıra sikkeler üzerinde de yer alırlar[218]. Genel olarak Lykia bölgesinde Kakasbos – Herakles atlı tanrı grubuna ait eserler M.S. 2. yy. sonlarından M.S. 4. yy. başlarına kadar tarihlendirilmektedir[219]. Bu bağlamda Lykaonia bölgesinde bulunan ve Akşehir Müzesi'nde sergilenen mermerden yapılmış atlı tanrı Men'i ikonografik benzerlik açısından bu yüzyıl arasına tarihlemek doğru olur.

Kakasbos adının kökleri Lykçe'de bulunmadan önce yürütülen varsayımlarda, ad ve betimden yola çıkılarak tanrının niteliğini kavrama çabasu vardır. Krestschmer dilbilimsel açıdan onu kötülük, kısmetsizlik ve dolayısıyla yer altı bağlamına yerleştirirken bazı bilim adamları da betime dayanarak aynı sonuca ulaşmıştır. Bu eğilimi yansıtan görüşleri şöyle özetleyebiliriz. Atın yer altı güçlerini simgelediği düşünülmektedir. Kakasbos stellerine genel olarak nekropol yakınlarında rastlanması, tanrının khthonik işlevinin bir belirtisi sayılmış,

[217] Delemen 1996, 197-198
[218] Delemen 1996, 197-198
[219] Delemen 1996, 207

dahası bazı mezar kabartmalarındaki atlı figürü ikonografya ve atribüye dikkat edilmediğinden Kakasbos ile karıştırılarak bunların beraberindeki yılan motifininde khthonik karakteri vurguladığı savunulmuştur. Figürün elinde taşıdığı sopanın ölümü simgelediği üzerine durulmuştur. Diğer taraftan gnostik gemma üzerindeki kartal ve yılan betimi Kakasbos'un kötülüğü kovan, göksel bir tanrı olduğu yolunda yorumlanmıştır. Kısacası tanrı ile ilgili nesnelerin simgesel bir yaklaşımla ele alınması sonucunda Kakasbos'un yer altı ya da gökyüzü ile ilgili bir tanrı olabileceği biçiminde tümüyle birbirine karşıt iki görüş ortaya çıkmıştır[220]. Mezar ve içindeki ölünün bazen üzerindeki kabartma bazen de yazıtı ile aslında doğrudan yeraltına ait olmayan tanrıların korumasına bırakılabildiği bilinmektedir. Kakasbos'ta Zeus Bronton, Helios, Men, Selene ya da Leto gibi ölüyü diğer dünyada koruyan, kötü güçlerden esirgeyen bir tanrı olabilir. Fakat bu onu katışıksız yer altı tanrısı yapmayı gerektirmez[221]. (Lev. Va-Vb-Vc)

Lykia bölgesinde özellikle Kakasbos'a ilişkin betimlemeler adak stellerinde karşımıza çıkmaktadır. Bu da hiç şüphesiz Kakasbos'un yeraltını simgeliyor olması ve diğer dünya da ölülerin kurtarıcı rolünü üstlendiği inancın yerel anlamda yaygınlık kazanmasından kaynaklanmaktadır. (Harita 26)

5 KÜLTLE İLİŞKİLENDİRİLEN ATLI TANRI GRUBU

5.1 Lykaonia Bölgesi Kültleri

Atlı tanrı betimleri taşıyan yapıtlar ilk kez 19. yy. da Anadolu'yu gezen batılı araştırmacıların özellikle epigrafların ilgisini çekmiştir. Bu ilgi genellikle betimden çok yazıt üzerinde yoğunlaşmış yayınlarda figür ender olarak ayrıntıyla ele alınmıştır. Çoğu kez figürün tanımlanmasında "atlı kabartması", "atlı tanrı kabartması" ya da yazıtta adı geçen tanrının adı verilerek belirtilmiş kısa bir not ile saptandığında da bu özellik ayırt edici bir kriter olarak değerlendirilmemiştir.

Bu yaklaşım doğaldır ki birtakım yanılgılara yanlış genellemelere yol açmıştır. Yanılgılardan birincisi kimliğe ilişkindir. Atlı tanrılar arasında atribü ayrımı yapılmaması, onu izleyen aşamada bir kimlik ayrımının da yapılmamasına neden olmuştur.[222] Yazıtlarda çeşitli

[220] Kütük 1986, 405-413.
[221] Delemen 1993, 12
[222] Collignon, "Ex-voto au dieu Cavalier", BCH 4, 1880, 291; Mendel, "Le Musee de Konia", BCH 26, 1902, 220; Gage, "Deux Dieux Cavaliers d'Asie Mineure d'Apres deux Bas-Reliefs Inedits", MEFRA 43, 1926, 113, 119 120.

tanrı adları saptanmasına karşın öncelikle betimlerdeki ortak payda tanrıların atı dikkate alınmış ve Anadolu'ya özgü düşünceye göre Anadolulu atlı tanrı bölgelere ya da duruma bağlı olarak çeşitli adlar alabilmekte aynı şekilde türlü silahlar taşıyabilmektedir. Başka bir deyişle çeşitli kökeni de eski Anadolu ya da Thrak-Phryg çevresine bağlanmaktadır[223].

Kimliğe ilişkin genelleme giderek niteliğe ilişkin birtakım varsayımlar üretmiştir. Değişik adlar ve görünümler alabilen bu Anadolulu atlı tanrı nasıl bir tanrı idi, sorusu bir kez daha betimlerdeki ortak payda olan at temel alınarak yanıtlanmaya çalışılır. Atın insanlar için taşıdığı simgesel anlam araştırılır. Kimi bilim adamı bu hayvanın gökyüzü, göksel cisimler, özellikle güneş ile ilintisi bulunduğu sonucuna varır; görüşünü atlı tanrılardan bazılarının atribüsü olarak beliren sopa, çifte balta ve ışın tacı gibi elemanların varlığını genelleştirerek desteklemeye çalışır[224]. Diğer yandan antik kaynaklar ve mezar kabartmalarından kanıtlar getirerek atı, ölüm ve yer altı kapsamında değerlendirenler vardır[225]. Bu düşünceyi benimseyenler adaklardan bazılarının nekropol yakınlarında ortaya çıkmasının da atlı tanrının chthonik niteliğini kanıtladığını ileri sürmüşlerdir[226].

Konuyu bu tür genellemelerden arındırmak ve gerek kimlik gerekse nitelik sorununa daha gerçekçi çözümler getirmek ortak paydanın değil figürün atrübülerinin göz önüne alınmasıyla olanak bulacaktır[227]. Kabartmalara dikkatle bakıldığında at üzerindeki figürün değişik ikonografik özellikler taşıdığı ve kendine özgü atribülerle betimlenen her tipin yazıtlarda adı geçen bir tanrı adı ile uyum gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda kabartmalarda belirleyici ögenin at olmadığını söyleyebiliriz. Kimliği belirleyen öge öncelikle figürün elinde taşıdığı nesnedir. Onun yanında giysideki birtakım elemanlar bir atlı tanrıyı diğerinden ayırt etmeye yardım etmektedir.

At üzerinde betimlenmelerine karşın birbirinden farklı atribüler ve adlar taşıyan tanrılar bu görüşün ışığı altında ikonografik açıdan ayrı ayrı incelenecektir. Fakat öncelikle atlı tanrı betimlerinde bir şema gibi uygulanan genel düzenlemeye değinmek yerinde olacaktır.[228]

[223] Ramsay 1902, 362-363.
[224] Paribeni-Romanelli 1914, 18.
[225] Malten 1914, 179-255.
[226] Hill 1895, 159.
[227] Robert 1946, 59.
[228] Delemen 1993, 4-5.

5.1.1 Men Kültü

Atlı tipin Anadolu'da yaygın tapım görmüş ay tanrısı Men'e sıklıkla uyarlandığı uzun süredir bilinmektedir.[229] Son yıllarda tanrının ikonografyası ve kültüne değin tüm verileri yeniden değerlendiren E. N. Lane de[230], Men'in atlı betimlerinin diğer tiplere oranla ağırlık taşıdığını saptamıştır.[231] Tanrı Men'inde birçok epithetonu bilinmektedir.[232] Ancak çoğu kez bunları bize aktaran betimsiz yazıtlardır. Atlı Men figürüne rastlanan eserlerde ise yazıt pek ender olarak bilinen bir epitheton içerir[233]. Bu durumda, belirli ikonografik ayrıntıları belirli epithetonlara bağlamak şimdilik olanaksız görünmektedir. Atlı Men Anadolu'ya özgü atlı tanrı tipi için çoğunlukla geçerli olan "adeta" yürüyüşünde gösterilmiştir. Hareket daima sağa doğrudur. Diğer tiplerindeki[234] gibi Men'in atlı tipinde de en sürekli ögeler omuzlarının arkasından yükselen hilal ve Phryg başlığıdır.

Çifte baltanın çeşitli Apollon varyantlarını simgelemesi gibi, hilal de tek başına bir motif olarak, ay tanrısı Men'i simgelemiştir.[235] Men, Roma İmparatorluk döneminde doğu dinlerinin önem kazanmasıyla Anadolu'da en çok tapınım gören, yaygın olarak "ay" tanrısı olarak kabul edilen bir tanrıdır. Anadolu'da farklı bölgelerde değişik özellikleri ön plana çıkarılmıştır. Pontos' da yemin, Phrygia' da sağlık ve şifa, Psidia' da kehanet ve bereketi simgeler. Lykaonia Bölgesi'nde Fasıllar' da Zeus anıtının karşısında köyün batısındaki tepede bir kaya düzeltilerek üzerine bir ay motifi ve ayın etrafında yuvarlak bir madalyon işlenmiştir[236]. Bir başka ay figürlü kabartmalı blok Beyşehir'de gölün yakınındaki parkta sergilenmektedir[237].

Bölgede Men kültünün varlığı ve önemli olduğu Fasıllar' da kayaya oyulmuş bir mezar teknesi üzerindeki yazıttan da anlaşılmaktadır. Burada Apuelios Euphrosynos kendisi

[229] Lesky, RE 15/1, 1931, 696; Robert, Hellenica 3, 1946, 60; Perdrizet, BCH 20, 1896, 63; Delemen 1993, 59.
[230] D. Salzmann, "Neue Denkmaler des Mondgottes Men", IstMitt 30, 1980, 261-190.
[231] Lane, CMRDM 3, 99-100.
[232] Lesky, RE 15/1, 1931, 694-695; Drexler, ML 2/2, 1894-1897, 2748-2754.
[233] Erzen 1953, 1-14.
[234] Robert, Hellenica 3, 1946, 59-60; Lesky, RE 15/1, 1931, 695.
[235] Lesky, RE 15/1, 1931, 695; Psidia Antiocheia'daki Men Askaenos kutsal alanının peribolos duvarlarını süsleyen stel kabartmalarının hemen hepsi yalnızca hilal motifleri ile adak yazıtlarını içermektedir: Hardie, JHS 32, 1912, 115-150; Anderson, JHS 19, 1899, 96; H. Malay, "New Inscriptions from Western Anatolia 2", ZPE 49, 1982, 195, No: 4, Lev: 9; H. Malay-G. Petzl, "Neue Inshriften aus den Museen Manisa, İzmir und Bergama", EpigrAnat 6, 1985, 60-63, No: 4, Lev: 3.
[236] Baldıran 2008, Fig.17.
[237] Baldıran 2008, Fig.18.

ve karısı Aurelia Masgens için yaptırdığı mezarın soyulmaması için toprak altında yaşayan tanrı Men'e dua edip dilekte bulunmuştur[238].

Dereköy' de bulunan bir başka yazıtta da gökyüzünde yaşayan tanrı Men'e dua edilmektedir[239]. Bütün bunlara göre bölgede yerel olarak yeraltında ve gökyüzünde yaşayan tanrı Men ile ilgili yazıtlar farklı yerleşim alanlarında ele geçmiştir. Ancak Fasıllar'daki kabartmada bu iki konunun birleştirilerek betimlendiğini söyleyebiliriz. Burada Hilal ve yuvarlaktan oluşan betimleme hem yeraltı hem de gökyüzünde yaşayan tanrı Men'i ifade ediyor olmalıdır. Lydia, Lykaonia ve Kilikya mezar yazıtları onun bu bölgelerde aynı zamanda yer altı tanrısı ve ölülerin koruyucusu olduğunu da göstermektedir[240].Çift başlı baltanın da Men'in sembolü olduğu belirtilmektedir[241]. Men kültü Orta Anadolu'da özellikle Psidia Antiocheia'da çok yaygındır.

Lykaonia bölgesi doğu Phrygia ve Psidia bölgeleri arasında geçişi sağlayan önemli bir kavşak noktasında bulunmaktadır. Bu nedenle stratejik açıdan önemlidir. Hellenistik krallıklar zamanında bölge idaresi Seleukoslar'a geçmiştir. Antiochoslar'ın yenilmesinden sonra Romalılar bölgeyi Attalos yönetimine devreder (İ.Ö. 165–159). İ.Ö.133'te III. Attalos'un ölümüyle Psidia ve Lykaonia'nın Kapadokya krallıklarından Kilikia ile birlikte yönetildiğini görüyoruz. İ.Ö. I. yüzyılda ise bölge Kilikia eyaleti olarak karşımıza çıkar. İ.S. I-II. yüzyıllarda ise Galatia ve Lykaonia tek bir eyalet haline gelmiştir. Bu sınır değişiklikleri İ.S. II. yüzyıl boyunca devam eder. Diocletianus zamanında eyaletler yeniden düzenlenir. Psidia'nın doğu sınırı Konya ovası üzerinden Karadağ eteklerine kadar genişler. Theodosius'dan sonra Lykaonia, İsaura ve Pamphylia sınırlarında büyük değişiklikler olur. Bölgenin sınırları Beyşehir gölünün güneybatı köşesinde birleştirilir. Bu nedenle Psidia bölgesinin önemli kültü olan Men kültü Fasıllar'a kadar ulaşmış olmalıdır.

Konya Arkeoloji Müzesinde bulunan aslan yontuları üzerinde iki yazıt, Men'in ölümle ilgili olduğunu gösterir[242]. İkonium'da bulunmuş olan bir altar üzerinde de tanrı Men atlı binici olarak betimlenmiştir. Bu altar bugün Konya Arkeoloji Müzesi'ndedir[243].

[238] Baldıran 2008, 39.
[239] McLean 2002, 9.
[240] Salzman-Lane 1984, 361, 364.
[241] Karakaya 2007,33.
[242] McLean 2002, No:22-23;120-125.
[243]McLean 2002, Fig. 40–41.

5.1.2 Poseidon Kültü

Yunan pantheionunda Olymposlu tanrılar genelde at üzerinde canlandırılmamış, savaşta ve barışta ata değil, arabaya binmişlerdir.[244] Ancak Geç Roma çağında atlı tanrı motifinin revaç bulduğu taşra sanatı onu bir binici görünümünde biçimlendirebilmiştir[245]. Homeros'un destanlarından bu yana, Yunan pantheonunda en güçlü tanrılarından biri olarak tanıdığımız, "toprağı sarsan" denizler egemeni Poseidon'da[246], kutsal hayvanlarından birinin at olmasına karşın, ancak istisna ile atlı tipte canlandırılmıştır.[247] İ.S. 2.-3. yy. da Anadolu'da atlı tip töresel nitelikli birçok tanrıya öylesine sevilerek uygulanmıştır ki, bunlar arasında Poseidon'un da yer alması şaşırtıcı olmamaktadır. Konya Arkeoloji Müzesindeki sunak kabartması, beraberlerindeki yazıtın yardımıyla Poseidon'a bağlanır.[248]

Konya Arkeoloji Müzesindeki sunakta tanrının hareketi farklıdır. Atlı dörtnala koşmakta ve sola ilerlemektedir. Tam profilden betimlenen figür, ileriye uzattığı sol eliyle dizgini tutmuş, sağ elindeki tridenti eğik bir biçimde ileriye yöneltmiştir. Anadolu'da yöresel tanrı kültü olarak sayıca az olan bu tarz eserler Poseidon'un yöresel bir tipini tanıtarak, Anadolu'daki kültünün[249] Kibyratis ve Lykaonia bölgelerinde bulunmuş olmaları açısından önem taşımaktadır[250].

Fasıllar nekropol alanının kuzeyinde, Asartepe denilen mevkiinin güney eteğinde bir kaya kütlesi üzerinde ortada bir erkek büstü, her iki yanında birer at betimlenmiştir. Erkek büstünde detaylar kabartma yüzeyi çok aşındığı için seçilememektedir. Ancak korunabilen kısımlarına göre himation giyimli, dalgalı gür saçlı ve sakallı bir erkek figürü olduğu bellidir. Büstün iki tarafında oldukça dolgun ve iri olan at figürlerinin başları büste yöneliktir. Kompozisyon olarak bilinçli seçilmiş bir konu olmasına rağmen figürlerin betimlenişi ve vücut oranlarında düzensizlikler dikkati çekmektedir. Özellikle at figürlerinin kompozisyonda yer alması bu kabartmanın bir kültle ilişkisi olması gerektiğini düşündürmektedir. Mitolojide de at Poseidon'un simgelerinden biri olarak bilinir. Dağlık Kilikia bölgesinde Efrenk' de

[244] Wiesner, " Fahren und Reiten", ArchHom 1/F, 1968, 110-114.
[245] Delemen 1993, 42; Delemen 1999, 56.
[246] Wüst, "Poseidon", RE 22/1, 1953, 446-557.
[247] Keller, Die Antike Tierwelt, 1. Saugetiere, Leipzing, 1909, 246-249; Malten, JdI 29, 1914, 179-186.
[248] Delemen 1993, 72.
[249] Wüst, RE 22/1, 1953, 527-530.
[250] Delemen 1993, 73.

Athena ile Poseidon mücadelesinde de Poseidon sahnede bir atın ön kısmı olarak yer almaktadır[251].

Ayrıca yine Fasıllar' da bugün için nerede olduğunu bilemediğimiz ancak Swoboda tarafından yayında sadece çizim olarak verilmiş olan bir altar üzerinde de Poseidon betimlenmiştir[252].

Konya'da Alaaddin Tepe'sinde bulunmuş olan küçük bir altar da Poseidon' a ithaf edilmiştir[253]. Bu altar günümüzde Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. Altarın üst kısmında köşe akroterleri çok basit olarak, detaylar işlenmeden şekillendirilmiştir. Köşe akroterleri arasındaki silme üzerinde tek satırdan oluşan Grekçe yazıtta Poseidon ibaresi okunmaktadır. Atların gövdesine ise sola dönük bir at figürü işlenmiştir. Atların kaidesindeki alanda da yine tek satırdan oluşan Grekçe yazıt yer alır. Yazıtta "Loupos/ Lupus (?) bunu Poseidon'a adadılar" yazmaktadır. Yine Konya yakınlarında bulunduğu müze envanter kayıtlarından anlaşılan, müzeye satın alma yoluyla gelmiş olan bir diğer kireçtaşı alınlıklı mezar stelinin alınlık boşluğunda yatar pozda bir erkek figürü betimlenmiştir. Bu stelin sağ üst köşesi kırıktır. Sekiz satırdan oluşan Grekçe yazıt alınlık tabanında başlayıp, stel gövdesi üzerinde devam eder. Yazıttan anlaşıldığına göre iyi şans getirmesi için, Aurelius Andreas'la Aurelius Philippus Apollonius, onun oğulları, tüm dört ayaklı hayvanlar için Poseidon'a adadılar denmektedir[254].

Isauria bölgesi yerleşmesi olan Tosuntaşı' nda kayalık alanda, kaya yüzeyine işlenmiş bir at figürü ve üzerindeki iki satırlık Grekçe yazıt Poseidon' a işaret eder. (Lev. Xd) Burada bir podyum üzerinde dolgun vücutlu bir at betimlenmiştir. Yazıt; "Kastorgios'un Poseidon'a duası" şeklinde tercüme edilmiştir[255].

Mitolojide Poseidon genellikle deniz tanrısı olma özelliği ile ön plandadır. Ancak göller ve kaynak suları da Poseidon ile ilişkilendirilmektedir. Bölgede Poseidon' un göl sularını kutsadığını söylemek mümkündür. Bugün Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen Acıgöl yakınlarındaki Savatra'da bulunmuş olan Poseidon yontusu da bu düşüncemizi doğrular niteliktedir. Ayrıca Lykaonia bölgesinin bugünkü Göller Yöresi olarak adlandırılan

[251] Zoroğlu 1988, 395-6.
[252] Swoboda et. all. 1935, 13, Abb.6.
[253] McLean 2002, 15.
[254] McLean 2002, 15.
[255] Swoboda et. all. 1935, 55.

bölgeye uzantısı, ve Iconium'da antik dönemde Trogitis Limne (Suğla) ve Karallis (Beyşehir Gölü) gibi göllerin varlığı bilinmektedir. Dolayısıyla Poseidon ile ilişkilendirilmektedir.

5.1.3 Dioskourlar Kültü

Fasıllar'da Hitit anıtının bulunduğu tepede, kayalık alanda, kayanın güney cephesine işlenmiş olan kabartmada bir altarın iki yanında birer at ve atların önünde ayakta duran, atların dizginlerini tutan süvariler olarak betimlenmiştir. Bunlar mitolojide Zeus'un oğulları veya delikanlıları olarak bilinen Dioskurlar olmalıdır. Soldaki sağ eli ile ucunu yere dayadığı mızrağını, sol eli ile atın dizginini tutmaktadır. Her ikisi de savaş zırhı giymişler ve başlarında konik miğferleri (pilos) bulunmaktadır. Dioskur ve at figürlerinin üst kısmındaki boşlukta asma dalları ve üzüm salkımları çok yüzeysel olarak işlenmiştir. Soldaki Dioskourun arkasında 6 satırdan oluşan Grekçe yazıt vardır. Yazıtta "Bu anıt Samothrakelilerin kendini gösteren ve hiçbir zaman fethedilmeyen tanrıları Dioskurlara adandı" yazmaktadır[256]. Ayrıca Fasıllar'daki bir kaya yazıtında Dioskurların koruyucu özellikleri "insanları tehlikeli durumlarda koruyan Kabires Dioskurları" olarak geçmektedir[257]. Dioskurları betimleyen örnekleri İ.S. 2. yy.dan daha geç dönemlere kadar Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde pek çok yerleşimde görmek mümkündür. Bunların çoğu kayaya oyularak yapılmıştır[258]. Lykaonia'ya komşu olan Psidia ve Lykia bölgeleri Dioskur kabartmalarının en yaygın olduğu bölgelerdir. Ancak bu bölgelerdeki kompozisyon Fasıllar örneğinden biraz farklıdır ve Dioskurların arasında ayakta duran bir kadın figürü vardır.

Amblada'da bulunmuş Commodus Dönemi sikkelerinde Dioskurlar mızraklı olarak betimlenmişlerdir[259]. Yine Dağlık Kilikia bölgesindeki Pharax (Fariske) antik kentinde bir kaya mezarının alınlığında karşılıklı iki at üzerinde süvari betimlenmiştir[260].

5.1.4 Ares Kültü

Yunan pantheonunda savaş tanrısı olarak bilinen Ares'in de Grek sanatında atlı betimi pek enderdir. Eposlarda Ares'in atlarından söz edilmesine karşın bunların arabaya koşulan atlar olduğu bilinmektedir. Yunanlılar Ares'i at üzerinde dövüşen bir savaşçı değil bir hoplit görünümünde düşünmüş ve canlandırmışlardır. Roma imparatorluk çağında Mars ilişkili betimlerde de atlı tip uygulanmıştır. Oysa Psidia'nın Isauria'ya komşu olduğu Beyşehir

[256] Swoboda et. all. 1935, 134–135.
[257] Robert 1965, 553-578.
[258] Mitchell 1993, 185–186.
[259] Karakaya 2007,137; Aulock 1977,124.
[260] Doğanay vd. 2005, 76.

gölünün güneyindeki yörede yazıtların Ares diye adlandırdığı bir atlı tanrıya rastlanmaktadır. Beyşehir'e yaklaşık 30 km. uzaklıktaki Taşlıpınar eski Zekeriya köyünde hem bağımsız adaklarda hem de kaya kabartmalarında karşımıza çıkan bu figürün Grek Ares'i ile özdeşleştirilen ve savaşçı niteliği taşıyan bir yöresel tanrıyı canlandırdığı ileri sürülmüştür[261]. Kabartmalara eşlik eden yazıtların tanrının ve adakta bulunan kişinin adı dışında bir ipucu vermemesi nedeniyle tanrının niteliğine ilişkin başka bilgi bilinmemektedir.[262]

Savaş tanrısı Ares Grek tanrıları arasında popüler bir tanrı değilse de Orta Anadolu'da birçok yerel savaş tanrısı ile özdeşleşmiştir[263]. Sızma'da bulunmuş olan kireçtaşından alınlıklı, tepe ve köşe akroterleri de belirtilmiş bir stel, yine Konya Arkeoloji Müzesi'ndeki bir altar üzerinde betimlenen genç kız büstünün kaidesindeki yazıtta da Ares'e ithaf ifadesi dikkat çeker[264]. Amblada antik kentinden getirilip Kızılcaköy'de köy odasının duvarına yerleştirilen kireç taşı blok üzerinde Ares kültü izleri görülür[265]. Beyşehir'e yaklaşık 30 km. uzaklıktaki Taşlıpınar (Zekeriyaköy)'de, A. Göksu'nun evinin altındaki kaya kütlesi üzerine farklı boyutlarda mezar steli formunda, kimi yazıtlı olan 7 atlı binici kabartması işlenmiştir. (Lev. VIII) Bunların yerel bir tanrıyı işaret ettikleri açıktır. Bu tanrı da Psidia Bölgesinde çok yaygın tapınımı olan yayılımı Lykaonia Bölgesine kadar genişleyen Ares olmalıdır[266]. Kaya kabartmaları ve yazıtlar İ.S. 3. yüzyıla tarihlenmektedir[267]. Ayrıca bu kabartmalardaki figürlerle, savaşçı yerel bir tanrı ile Ares'in özdeşleştirildiği düşünülmektedir[268]. Amblada'da Kızılcaköy'de bulunan blok ve sütunlar üzerindeki yazıtlar tanrının bu bölgede tapınımı olduğunu göstermektedir[269]. (Harita 27)

Ares Kiddeudos, yerel Ares kültü Misthia'daki bir yazıtta geçer[270]. Sunağın üzerinde yan yana duran bereket boynuzu ve bir asma kütüğü parçası ve üzüm salkımı işlenmiştir. Sağ tarafta Ares'in adının olduğu bu sunakta zırhlı, kayışlı, kısa enli bir kılıç, griffon başına benzeyen miğfer, yuvarlak kalkan ve iki mızrak dikkati çeker[271].

[261] Robert, Hellenica 10, 1955, 77; Gonzales 2005, 261.
[262] Delemen 1993, 74.
[263] Anadolu'da Ares kültünün yayılımı için bkz. Sauer, "Ares", RE 2/1, 1895, 665.
[264] McLean 2002,14, Fig.53.
[265] Swoboda et. all. 1935, 35-36.
[266] Sarre 1896, 133,175; Swoboda et. all.1935, 45 vd.,no:101-103; Delemen 1999, 300-301, No:375-377.
[267] Delemen 1993, 49; Delemen 1999, 81.
[268] Robert 1955, 72-78.
[269] Swoboda et all.1935, No:76-77; Robert 1955, 77.
[270] Robert 1965, 580 vd., Fig.1-4.
[271] Karakaya 2007, 66-67.

Ayrıca Amblada'da Caracalla döneminde basılan sikkelerde Ares ayakta, miğferli, üzerinde kısa etekli elbisesi ve çizmesiyle, sol kolunda kalkan ve üç çatallı asa, sağ elini öne ileriye doğru uzatmış pozda betimlenmiştir[272].

Yine Amblada'da bulunan yazıtların yapı taşları üzerinde olması bu yörede Ares tapınağı olması gerektiğini düşündürmektedir[273].

5.1.4.1 Ares'in İkonografik Özellikleri

Bağımsız kabartmaların çoğu kez kesilip yapı taşı olarak köy evlerinde ikinci kez kullanılması kaya kabartmalarının ise doğa ve insan eliyle tahrip edilmesi sonucunda bugün ikonografya ve üsluba değin ayrıntıları belirlemek güçleşmiştir. Ancak eserlerin tümünde atlı Ares'in sağa ilerleyişini, yüzünü sağa, izleyiciye doğru çevirişini ve askeri görünümünü ayrımsamak mümkündür. Hareket çoğunlukla adeta şahlanma biçimindedir. Figürünün başındaki yüksek sorguçlu miğfer başın sağlam durumda günümüze geldiği tüm kabartmaların paylaştığı bir ögedir. Ares'in zırh kuşanmadığı kısa bir tunica giydiği anlaşılır. Sağ omuzda tutturulmuş manto göğsü kapatmaktadır. Bir ucu kimi kez arkaya doğru uçuşur kimi kez de figürün sırtından aşağıya sarkar. Oldukça iyi durumda koruna gelen Antalya müzesindeki adak stelinde atlı Ares'in giysisine ilişkin bazı ayrıntılar seçilebilmektedir. Burada figür kısa bir tunicanın üzerine daha kısa bir chiton giymiştir. Kıvrımlar khitonun belde bir kuşakla toplandığını gösterir. Kısa bir manto tanrının omuzlarını ve göğsünü örtmüştür. Yalnız alt yarısı günümüze ulaşan stelde etekteki kıvrımlar benzer giyime işaret etmektedir.

Antalya stelindeki Ares'in sağ kolu dirseğinden kıvrılmış elindeki kısa kılıcın gladiusun ucu hafifce aşağıya yönelmiştir. Diğer kabartmalarda da tanrının sağ kolu çoğu kez aynı durumu yansıtmakla birlikte elinde Antalya stelindeki gibi bir gladius mu yoksa dizgin mi tuttuğu kesin şekilde anlaşılamamaktadır. Özellikle iki kabartmada kolun dirsekte yaptığı açı daha geniştir. Bunlarda dizgin tutma olasılığı zayıflamaktadır. Bir kabartmada ise atlının sağ elinde dizgin seçilebilmektedir. Söz konusu kabartmaların hepsinde ileriye uzanan sol kol atın boynunun arkasında kalmaktadır.

Diğer yandan bir sunak kabartmasında figürün atını şahlandırmaya çalıştığı gözlemlenmektedir. Sağ eliyle dizgini tutmakta sol elindeki mızrağı yere yatay durumda taşımaktadır. Konumu dolayısıyla yakından inceleyemediğimiz kabartmanın farklı

[272] Aulock, 1964, 4904.
[273] Karakaya 2007, 91.

ikonografik özellikler göstermesine karşın bilinen bütün atlı Ares betimlerinin saptandığı Taşlıpınar'da (Zekeriyaköy) karşımıza çıkması ve savaş tanrısının alışılagelmiş atribülerinden birini taşıması onu çekinceyle de olsa Ares adıyla tanımlamamıza yol açmıştır.[274] (Lev. VIII)

6 ESERLERİN YAPIM TEKNİKLERİ VE ATÖLYE SORUNU

6.1 Yapım Teknikleri

Katalog içerisinde ele almış olduğumuz farklı eser gruplarına ait çeşitlilik sözkonusudur. Bunlardan kaya kabartmaları bulundukları bölgede kaya yüzeyi traşlanarak temizlendikten sonra kaya yüzeyine yapılmış eserlerdir.

Müzelerde bulunan ostothek, mezar steli gibi eserler genelde Lykaonia ve Isauria bölgesinin kendine özgü olan karakteristik yapımıyla karşımıza çıkmaktadır. Şüphesiz eserlerin malzeme cinsi bölgedeki yerel kireç taşından oluşmaktadır. Kolay bir işçilik gösterdiği anlaşılan bu eserlerde herhangi bir kalıp kullanılıp kullanılmadığına dair bir bilgimiz yoktur. Belli bir betimleme alanı oluşturulan bu eserlerin arka yüzleri sade olarak yapılmış, bezemesizdir. Ostothek eserlerinde genelde ön ve kısa yan yüzlerde ikonografik betimleme alanı oluşturulmuşken, mezar stellerinde bu durum sadece ön yüzün süslemesi ile gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca bir de devşirme malzeme olarak evlerin duvarlarında kullanılan malzemeler vardır ki bunlarda müzelerde ki eserler ile bir farklılık göstermemektedir. Taşınabilir eserler olduğundan bölge insanı tarafından evlerinin inşasında yapı malzemesi olarak kullanılmıştır.

6.2 Atölye Sorunu

Anadolu'nun en güzel mermer yataklarına sahip Dokimeion lahit üretiminin merkeziydi. "Marmor Phyrgium", "Marmor Syndacium", "Marmor Docimium" adıyla üretim yapardı. Phyrgia bölgesinde olan Dokümeion günümüzde İzcehisar olarak bilinir ve Afyon'un 20 km. kuzeydoğusundadır. Dokimeion'un 40 km. güneybatısında ise "Synnada" kenti bulunur. Günümüzde Şuhut olarak bilinir. Bundan dolayı mermer üretiminde de bu isimleri kullanmıştır. Dokimeion mermerinin rengi açık gümüş renginde olup, ince kristallidir. Lahitlerin bütün yüzleri eşit özende çalışılmıştır. Gerek girlandlı gerekse frizli lahitler de çok

[274] Delemen 1993, 75; Delemen 1999, 82.

zengin bir süsleme sanatı görülür. Kapaklar büyük kiremitlerle örtülü çatı şeklinde yapılmıştır. En geç ostotheklerin yerini M.S. 160-170 yıllarında klineli lahitler almıştır. M.S. 160-170 yıllarında Dokimeion'da ilk sütunlu lahit örnekleri üretilmeye başlanmıştır.

M.S. 2. yy.da çok sayıda mermer lahit üretimine başlanmıştır. Seri üretime geçen ve isimleri bilinen üç atölye vardır. Söz konusu olan bu atölyeler M.S. 3.yy. – 4.yy. a kadar üretimlerine devam etmişlerdir.

Roma, Atina ve Dokimeion son derece önemli mermer yataklarına sahip üretim merkezleri idi. İsauria bölgesinde bulunan ostotheklerin hepsi işçilik bakımından benzer özellikler gösterirler.[275] Bunların süslemelerindeki işçilik özensiz ve basit bir şekildedir. Lahitlerin ise Afyon yakınlarındaki günümüzde İzcehisar olarak bilinen yerde Dokimeion atölyesinde yapıldığı büyük olasıdır. Çünkülük işçilik ve mermer kalitesi bakımından hepsi aynı tarzdadır. Dolayısıyla lahitler de ostothekler gibi geç Roma dönemine tarihlenir.

Dökimeion atölyesinde çeşitli büyüklükte pek çok lahdin yanı sıra küçük sandukalar da yapılırdı; kline biçiminde birkaç kapaktan ve ostothekin Afyon'daki örneğin üzerinde bulunan portrelerden anlaşılır ki bunlar çocuk değil yetişkin ölüler için öngörülmüştü. Girlandı ve figürlü bir frizi olan örnekler vardır. Bu friz bazılarında (Torre-Nova denilen grup) mimarlık ögeleri ağır basan bir çerçeve taşır. Betimlerde Eroslar ve çeşitli mitler görülür. Sıra dışı örnek olarak silindir biçiminde ve girlandlı ostotekler verilebilir. Grup ufak bir zaman dilimi içinde 140 ile 170 yılları arasında sınırlı kalmıştır.

Tarihlemeye dayanak olacak dış görünüşle ilgili ipuçları yoktur. Bunların heralde girlandlı lahitlere koşut olarak 2. yy. ın ikinci yarısında yapılmış olmaları gerekir. [276]

Isauria-Lykaonia[277] İkonion (Konya) dolaylarında el işçiliği pek sadedir. Fakat birkaç özellikleriyle birbirine bağlanan ostotekler bulunur. Bu gruba bir sunak biçiminde yapılmış, onun gibi kabartma süslü ancak küller için dışa açılan bir delik bırakılmamış blokları da eklemek gerekir. Üzerlerinde figürlü betimler görülür ve genellikle sütunlarla bölünmüşlerdir. En çok atlılara, yemek sahnelerine ve ayakta duran çeşitli insan figürlerine rastlanır. Bunlar mimari çerçeveyle birlikte mezar kabartmalarından alınmıştır. Kapaklarda yere uzanmış aslan

[275] Ermişler 1991, 34.
[276] Koch 2001, 227.
[277] Mendel BCH 26, 1902, 225.; Buckler, JHS 14, 1924, 41.

figürü yaygındır. Herhangi bir tarih önermek kolay değildir. Çünkü betimler ve elişçiliği nedeniyle öteki lahit ve ostoteklerden ayrılırlar. 3. yy. da yapıldıklarını düşünebiliriz[278].

Isauria ve Lykaonia bölgelerinde yontucu ve özellikle de yontuculuk atölyeleri hala gizemlerini korumaktadır. Doğal olarak bir bölgenin veya bir kentin kültürel gelişimi ve faaliyetleri o bölgenin veya kentin doğrudan doğruya ekonomisiyle ilgili olup, ekonomik ortama paralellik göstermektedir. Antik çağdaki bu husus, yukarıdaki kentlerin şüphesiz ekonomik durumları ile ilgili olup, kendi çevreleri ve Anadolu dışına dahi yontuculuk yapıtlarını pazarlamışlardır. Diğer taraftan yine ekonomiye paralel olarak herhangi bir kent böyle bir atölyeye sahip olmasa bile, dönemin idarecileri bildikleri, ünleri çevreye yayılmış yontu ustalarını kendi kentlerine davet ederek, kültürel faaliyet ve zenginliklerini zirveye ulaştırmışlardır. Bu durum Lykaonia bölgesinde, bölgenin coğrafi yapısından dolayı hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Bunun yanı sıra bölgedeki tarihsel ve kültürel faaliyetlerin de şimdiye kadar arzu edilen yoğunlukta yapılamadığından söz konusu kültürel faaliyetler, daha doğrusu yontuculuk atölye sorunları gizemini halen sürdürmektedir. Bunların yanı sıra şimdiye kadar bu bölgede toparlanan ve araştırılan mezar anıtları, çoğunlukla nitelik açısından büyük ve zengin kentlerin kültürel ürünlerine oranla çok ilkel olduğundan, sözünü ettiğimiz atölye problemleri akla bile getirilmemiştir. Ayrıca ekonomik zenginliğin yanı sıra, özellikle yontuculuk sanatı için vazgeçilemeyen madde olan mermerin bölgemizde hemen hemen hiç olmaması, sanatın ilkel kalışında az da olsa rol oynamış olmalıdır. Bu nedenle de ele aldığımız yapıtların hemen hemen hepsi yerli kireç taşından yapılmışlardır. Tüm bu olumsuzluklara rağmen özellikle bazı yerleşim yerlerinde görülen kalıntılar şüphesiz bu bölgedeki ustalar veya atölyelerin varlığına işaret etmektedir. Komşu bölge Isauria'da Astra antik kentinin kuzey yamacında taş ocakları ve bu ocaklar çevresinde halen sağa-sola serpilmiş ve tam olarak işlenmemiş olan mezar stelleri, ostothek ve ostothek kapakları yörede bir atölyenin olduğuna işaret etmektedir. Bu durum Lykaonia ile Birlikte Isauria bölgesinde Tosuntaşı ve Dibektaşı[279] kentlerinde ve çevresinde de görülmektedir. Bu tür atölyelerin ortaya koymada varlığını tespit edebileceğimiz yol eserler arasındaki stil kritik ve motif, bezeme benzerliklerinin ortaya çıkarılmasıdır. Benzer işçiliğe yakın eser grupları bölgede çoktur. Taşra sanatının varlığı biliniyor olsa da yine de bu eserlerin belli atölye ve usta elinden çıktığını söyleyebiliriz.

[278] Koch 2001, 219-230.
[279] Yılmaz 2005a, 38

7 SÜVARİ BETİMLİ ESER GRUPLARI

7.1 Kaya Kabartmaları

Anadolu'da yaşamış uygarlıkların özgün ve çarpıcı yönlerinden biri, din ve gömü bağlamında kayalara oyulmuş anıtlardır. İ.Ö. 2. Binin ikinci yarısından başlayarak süre giden bu geleneğin bir uzantısını da, Roma imparatorluk çağının son evrelerindeki kaya kabartmaları oluşturmaktadır.[280]

Kaya mezarı olarak kataloga aldığımız tek örnek Fasıllar'daki Lucianus mezar anıtıdır. Roma dönemine tarihlenen bu anıt kaya oyularak yapılmış ve içerisinde kline bulunan ve dış cephede koşum takımları tam olan at betimi bulunan önemli eserdir. (Lev. XIa)

Ayrıca yine Fasıllar'da Lucianus Mezar anıtının yakınında Dioskurlar ve Poseidon kültlerinin olduğu kaya kabartmaları ile Taşlıpınar'daki Ares kültünün olduğu bilinen doğal kaya kütlesi üzerine yapılmış kaya kabartmalarını da katalogumuzda detaylı olarak inlemekteyiz.

7.1.1 Lucianus Mezar Anıtı

Beyşehir'e bağlı Fasıllar köyünün üstünde doğu-batı yönünde uzanan kayalık, düz setin yamacına oyulmuştur. Ölü kültüyle ilgili bir anıttır. Oldukça derin, yuvarlak tonoz kemerli nişin her iki yanına Attik-Ion sütun kaidesi, yivsiz sütun gövdeleri ve Korinth başlıklı sütun yerleştirilmiştir. Sağdaki sütun kırıktır. Niş kemeri üzerinde tek satırlık bir Grekçe yazıtta "AOYKIANOX" yazılıdır. Nişin sağında, sağ bacağını yukarıya kaldırmış başı nişe doğru koşum takımları işlenmiş at figürü yer alır. Niş ve at figürünün alt kısmındaki çıkıntılı silmeden tek satırlık bir yazıt görülür. Burada ise "ΗΠΟΧ ΠΠΟΓΑΜΙΟΧ" yazılıdır. Bu yazıtlar daha önce yayınlanmıştır.[281] Yazıtta Lucianus'un genç yaşta öldüğü anlatılmaktadır. Bu mezar anıtının sağ alt kısmında kaya kütlesi üzerinde 9 satırlık Grekçe bir yazıt daha mevcuttur ve mezar anıtı ile ilişkilidir.[282] (Lev. XIc). Bulunan yazıt ve mimari kalıntılara göre burada kurbanların kesilip sunumların yapıldığı, muhtemelen de kanalda kurbanların kanlarının akıtılmış olduğu anlaşılmaktadır. Benzer örneklere göre bu anıt en erken İ.S. 3. yy. da yapılmış olmalıdır[283].

[280] Delemen 1993, 22
[281] Swoboda-Keil-Knoll:1935:15, Abb.10.
[282] Swoboda-Keil-Knoll:1935:134-135, Abb, 10-12.
[283] Baldıran 2009, 21.

Batıdan doğu istikametine uzanan Hitit anıtının kuzeyine aşağı yukarı 120 m. uzaklıkta bulunan mezar anıtı kayadan yontulmuştur. Bu ölüm inancını içeren bir anıtdır. Anıt kemerle kapatılmış bir duvar oyuğundan ve hemen yanı başında girişin köşesindeki bir at motifinden birleştirilmiştir. Doğal kayanın üzerinde bulunan duvar oyuğu ve at motifi 420 cm. genişliğinde 280 cm. yüksekliğinde bir panoda yer alırlar. Yeterince derin olan duvar oyuğunun iki yanında Attik-Ion sütunu ve Korinth sütun başlıklı bir sütun yer almaktadır. Sol taraftaki sütun iyi durumda olmasına karşın sağ taraftaki kırık dökük bir vaziyettedir. Sütun başlığının üzerinde yaprak detaylarını anlayamıyoruz fakat genel şekliyle eser M.Ö. 3.yy özelliklerini göstermektedir. Duvar oyuğunun sağında eğeri ve koşum takımı iyi işlenmiş sağ ayağını havaya kaldırmış at rölyefi duvar oyuğuna doğru bakmaktadır. At rölyefi ve nişin altında tek satırlık yazıt bulunmaktadır.

Daha önceden araştırmacılar tarafından yayınlanmış olan mezar taşı yazıtından Lucianus'un genç yaşta öldüğü anlaşılıyor.

Duvar oyuğunun batısındaki sütunun batı yüzeyindeki oygu ilgimizi çekmemişti. Tamamlanmamış bu yerin altında ve üstünde bulunan iki oyuğa göre orada başka bir şey asılı olmalıydı. Oyuğun doğu tarafındaki ön sağ ayağını oyuğa doğru kaldırmış olan at koşumu tüm detaylarıyla birlikte iyi bir şekilde tasvir edilmişti. Atın ciddi ve sakin duruşu ve koşumlanma tarzı bize Pers mezar rölyeflerinin üzerindeki at figürlerini anımsatıyor. Ama bu rölyeflerde atlar yüz yüze ve genel olarak da binicileriyle birlikte tasvir edilir. Mezar anıtının çevresinde bugün mevcut olmamasına rağmen bu mekanın ölüm inancı bağlamında meydana getirildiği ve mezar ziyaretleri esnasında orda törenler yapıldığı anlaşılmaktadır.

Sağ alt kısımdaki 650 cm. lik bu rölyef üzerinde 85 cm. genişliğinde, 95 cm. yüksekliğindeki bir panoda, harf yükseklikleri 2,5-3 cm. olan 9 satırlık Yunanca bir yazıt vardır. Yazıt üzerinde 85 cm. genişliğinde, 25. cm. yüksekliğinde bir dış cephe süslemesi vardır. (Lev. XI)

Sterret[284] tarafından yayımlanan bu mezar anıtının binicilikle ilgili önemli konuları içermiş olduğu anlaşılıyor. Ama Sterret Lukianos'un karakteristik unvanı olan Heros Progamios'a dikkat etmemiştir. Bu ünvana dikkat ederek yeniden yorumlayan Farnell'dir. Ona göre Lukianos Mistheia'lı elit ve aristokrat bir kişidir. Ölümünden sonra ailesinin tüm

[284] Sterret 1888, 171

evlilikleri için koruyucu melekliğe terfi ettirilir. Çünkü her evlilikten önce ona kurbanlar sunulurdu.

Sanki anıttaki bilgileri teyit ediyormuşçasına kayanın üzerinde 300 cm. takip edilebilen oyuğun ve at rölyefinin hemen altında başlayan bir su akıtma kanalı mevcuttur. (Lev. XIb) Bu kanal 50 cm. çapında 40 cm. derinliğinde kayadan oyulmuş bir adak çukuruna ulaşır ve onun hemen altından devam eder. Çevredeki lahit ve kalıntılar ile birlikte bize bu anıtın uzun süre kullanılmış olduğunu ve evlilik törenlerinden önce Lukianos'a kan adaklarının sunulduğunu gösteriyor. Latmos Herakleia'da olduğu gibi mezar anıtının yanındaki kanalın sunu yeri iyi korunmuştur. Mezarın hemen yanında sunak çukurlarının her çeşidinden örnekler vardır.

Kurbanların burada kesildiğini düşündüğümüz yerde bulunan lahit ve kalıntılara göre, adak ayinleri yapılıyordu ve kurbanların kanı kanallara akıtılıyordu. Bu törenler alışılagelmiş ziyaretler esnasında sadece ölüm inancını vurgulamak için değil, ayrıca nikahlarda da yapılırdı. (Lev. XIb)

Fasıllardaki bu mezar anıtı benzer örneklerine göre, M.S. 3.yy da[285] Perslerden etkilenerek inşa edilmiş olmalıdır. Bu yy. da bu bölgeye doğru Pers akımlarının da söz konusu olduğu bilinmektedir. Bunlardan biri de Alexander Severius'un ve III. Gordianos'un hükümdarlığı esnasında Sasanilerin yüce hükümdarı Shapur tarafından gerçekleştirilendir. M.S. 260 yıllarında, imparator Vallerien'in hükümdarlığı döneminde Perslar Romalıları mağlup etmişlerdir. Shapur; Suriye, Kapadokia, Lykaonia'nın güneyi ve Kilikia'yı kapsayan bir bölgeye misillemede bulunmuştur. Böylece Lykaonia' da Laranda, İkonion, Barata ya da bilinmeyen adıyla Racundia gibi birçok şehir fethedilmiştir.. İmparator Aurelien bölgeyi ancak M.S. 272 yılında geri alabilmiştir. Aynı zamanda I. Constantine zamanından beri korunmuş ve imparator Diocletian zamanında başlatılmış reformların sonucunda sınırlarda daralma hareketlerinin söz konusu olduğu bilinmektedir. Bu zaman zarfında Kapadokia bölgesinin Lykaonia bölgesiyle ilişkileri olan olay sayesinde doğunun bu mezar üzerindeki etkisini böylece daha iyi açıklamaktayız. (Lev. XII)

[285] Baldıran vd. 2010, 219-237.

7.1.2 Dioskourlar Kaya Kabartması

Fasıllar Köyünde Lucianus Mezar Anıtının karşısında yer alan yükseltideki kayalık alanda oldukça aşınmış durumdaki anıtta bir altarın iki yanında birer at ve atların önünde ayakta duran, atların dizginlerini tutan süvariler görülmektedir. Grek mitolojisinde bu tip kabartmalar Dioskourlar kabartması olarak bilinir.[286] Burada tanrı Zeus'un oğlu veya delikanlıları olarak bilinen Dioskourlar mızrak taşıyıp atları ile beraber sunak etrafında görülmektedir.[287] Her iki figürün üst kısmındaki boşlukta asma dalları ve üzüm salkımları seçilebilmektedir. Soldaki Dioskour'un arkasında 6 satırlık Grekçe yazıt bulunmaktadır. Yazıtta; "Bu anıt Samothrakeliler'in kendini gösteren ve hiçbir zaman fethedilmeyen tanrıları Dioskourlar'a adandı" ibaresi yer almaktadır.[288] Figür detayları aşınmış olmakla birlikte yazıt harf karakteri bakımından M..S. 2-3.yy. özelliği göstermektedir.[289]Bölgesel anlamda yerel kült ve ikonografik açısından Pharax (Fariske) Göktepe Köristanı kaya mezarının alınlığında da at üzerinde iki süvari karşılıklı betimlenmiştir. Bu kaya mezarında da Dioskourlar betimlenmektedir.[290] (Lev. XIIIa)

Fasıllar köyünün üzerinde kayalık alanda, Hitit Anıtının bulunduğu tepenin üzerinde yer almaktadır. Doğal kaya kütlesi üzerine yapılmıştır. Buradaki sahnede bir sunağın iki köşesinde, çok da iyi bir durumda olmamakla birlikte iki at ve atın dizginlerinden tutmuş, atların karşısında duran şovalyeler görülmektedir.

Bu anıt üzerindeki tasvirler bizim daha çok Yunan Mitolojisinden bildiğimiz Dioskur tasvirleridir[291]. Burada, sunağın hemen yanında atlarıyla birlikte ellerinde birer mızrak bulunan Zeus'un ikiz oğulları görülür. Sol taraftaki Dioskur figürü sağ elinde toprağa dayadığı bir mızrak sol elinde ise atının dizginini tutmaktadır. Sağ taraftaki Dioskur ise diğerine nispeten daha küçüktür ve sağ elinde atın dizginini sol elinde ise mızrağı tutuyordur. Dioskurlara savaş zırhları giydirilmiştir ve kafalarının üzerinde konik başlıklar vardır. Bu iki figürün üzerinde asılı duran belli belirsiz üzüm asmaları ve salkımları görülmektedir. Sol taraftaki Dioskurun sonunda 6 satırlık Yunanca yazıt bulunmaktadır. Bu anıtın üzerinde şöyle yazar:

[286] Grimal 1977, 159-160
[287] Robert 1965, 574-575
[288] Swoboda-Keil-Knoll 1935, 17, No:16
[289] Baldıran 2009, 21
[290] Doğanay vd. 2005, 76.
[291] Delemen 1995, 295-321.

"Bu anıt kendilerini gösteren fakat asla farkedilmeyen Samothrake'lilerin tanrıları olan Dioskurlara adanmıştır".

Dioskur kabartmaları Doğu Roma imparatorluğuna bağlı daha küçük şehirlerde bile M.S. 2.yy dan beri görülebilir. Genelde bu kabartmalar tek parça bir kayadan yontulurlar. Pisidia ve Lycia bölgeleri Dioskur kabartmalarının en çok karşılaşıldığı yerlerdir. Bu bölgedeki en yaygın biçim mızraklarıyla bir kadının her iki tarafına tasvir edilen Dioskur biçimidir. Balboura'da, bir sunağın her iki tarafına atsız bir şekilde tasvir edilen Dioskurlar üçüncü bir tarz olarak düşünülür.

Ama Fasıllardaki Dioskur anıtının kompozisyonu az önce bahsettiğimiz biçimlerden farklıdır. Fasıllar anıtındaki Dioskurlar ve at figürleri bir sunağın etrafında bulunurlar. Atlar ayaklarından birini sunağa doğru kaldırırlar. Bu tarzla birlikte Dioskur kabartmaları dördüncü bir şekil alırlar. Figürlerde kullanılmış olan detaylarda, harflerin karakteri M.S. 2. ve 3. yy. lardaki karakteristik özellikleri gösterir. Anıt muhtemelen bu yüzyıllar arasında yapılmış olmalıdır[292].

7.1.3 Poseidon Kaya Kabartması

Fasıllar Köyünde nekropol alanının kuzeyinde Asartepe denilen tepenin güney eteğinde bir kaya kütlesi üzerinde ortada bir erkek büstü ve her iki yanında birer at yer almaktadır. Bütün detayları seçilememektedir. Korunan kısımlarına göre himation giyimli, dalgalı gür saçlı ve sakallı olduğu anlaşılmaktadır. Büstün her iki yanında iri ve büste doğru bakan iki at bulunmaktadır. Her iki at figürü de koşum takımları olmadan ve çıplak betimlenmiştir. Kompozisyon özellikle seçilmiş bir konu olmasına rağmen figürlerin betimlenmesi ve orantısız vücut işlenişi dikkati çeker. At betimlenmelerine göre Poseidon kültü ile ilgili olduğu yorumu yapılabilir.[293] Dağlık Kilikia Bölgesinde Efrenk'te Athena ile Poseidon'un mücadelesinde de Poseidon sahnede bir atın ön kısmı olarak yer alır.[294] Bu kabartma dışında Fasıllar'da Poseidon'a ait olabileceği düşünülen bir altar da bilinmektedir.[295]

Lykaonia bölgesindeki Lykaonia kültü ile ilgili olarak yine Alaaddin Tepesi'nde bulunmuş ve günümüzde Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen bir altar (sunak) da Poseidon'un atribütü olan at tasviri bulunmaktadır. (Lev. XIIIc) Eserin üzerinde Grekçe

[292] Baldıran vd. 2010, 219-237.
[293] Baldıran 2007.
[294] Zoroğlu 1988, 396, Res.8
[295] Swoboda-Keil-Knoll 1935, 13, Res. 6.

Poseidon yazıtı da yer almaktadır[296]. Yine Tosuntaşı'nda Poseidon kültü ile ilgili olarak bir at betiminin olduğu kaya kabartması dikkat çekmektedir. (Lev. XIIIc)

7.1.4 Taşlıpınar (Zekeriyaköy) Kaya Kabartmaları

Beyşehir-Derebucak yolu üzerinde Huğlu'dan sonra Gencek'ten Taşlıpınar'a (Zekeriyaköy) ulaşılmaktadır.[297] Taşlıpınar (Zekariyaköy)'ün doğu yönünde, A. Göksu'nun evinin altındaki doğal kaya kütlesinde yola bakan cephede 7 adet süvari kabartması ve tabula ansata içerisinde yazıt yer almaktadır. (Lev. VIII)

Doğal kaya kütlesi üzerinde kemerli ve her iki yanında plasterler ile sınırlandırılan sahnede süvari betimlemeleri görülmektedir. Eserlerin hepsinde atların hareket yönü doğu tarafadır, yani sağ yöndedir. Yazıtın yer aldığı tabula ansata kısmı da hepsinde titizlikle yapılmaya çalışılmıştır. Fakat bunların bir kısmı günümüzde okunamayacak kadar kötü durumdadır. Çünkü büyük tahribata uğramıştır. Fakat bu eserlerdeki yazıtlar Sarre tarafından yayınlanmıştır[298]. Yine bu eserler Swoboda-Keil-Knoll üçlüsü tarafından da araştırılmıştır.[299] Ayrıca son dönemde İnci Delemen tarafından çalışılmıştır[300].

Buradaki eserler Yunan Pantheonu'nda savaşçı tanrı olarak bilinen Ares ile ilişkilendirilmektedir. Lykaonia Bölgesinde değişik yerel kültler bulunmaktadır. Buradaki kaya kütlesine yerel tapınım ilişkilendirilmesi son derece önemlidir.

KK4 numaralı eserde süvarinin pelerini uçuşmaktadır. Pelerinin uçuşması bakımından Termessos'taki Alcetas[301]'ın kaya kabartmasına benzemektedir. (Lev. IIa) Aynı şekilde Isauira bölgesindeki Yelbeyi[302] kaya kabartmasındaki süvarinin de pelerini rüzgardan arka tarafa doğru uçuşmaktadır. KK5 ve KK9 numaralı eserlerde plasterli kemerli nişin altında diğerlerinden farklı olarak kaide vardır. KK5'deki kaidenin ortasında medusa başı betimlenmiştir. Fakat yoğun tahribata maruz kalmıştır. Medusa başı motifi Lykaonia Bölgesinde ostothek, lahit ve mezar stellerinde sıkça karşımıza çıkmaktadır[303]. KK6 numaralı

[296] McLean 2002, 167.
[297] Sarre 1896, 133; Swoboda-Keil-Knoll 1935, 45,46.
[298] Sarre 1896, 28, No.26
[299] Swoboda-Keil-Knoll 1935, 4; Baldıran 2009, 50.
[300] Delemen 1993, 46; Delemen 1999, 54; Sarre 1986, 211, 25; Swoboda-Keil-Knoll 1935, 46, No:101; Baldıran 2009, 51.; Sarre 1986, 211 vd.; Baldıran 2009, 52.
[301] Pekridou 1986, 167.
[302] Yılmaz 2005a, 264-268; Başgelen 2010; Er 2010, 123-132.
[303] Baldrıan 2009; Baldıran 2010; Yılmaz 2005a, 30 vd.

eserde miğfer ve süvarinin üzerinde pelerin yoktur. Fakat burada da atın yelesi diğerlerinden daha detaylı ve özenli işlenmiştir.

Atlı Ares'i canlandıran yapıtlar arasında önemli bir grubu kaya kabartmaları oluşturur. (Kat. No: KK4-KK10) Bugün Taşlıpınar (Zekeriyaköy) köyünün içinde kalan kaya kabartmaları ilk kez 19. Yy. sonunda Hirschfeld tarafından mezar işlevli oldukları düşüncesiyle yayınlanmış daha sonra Sarre'nin yazıtları çözmesiyle Ares'e adandıkları anlaşılmıştır. Yedi ayrı kabartma dik bir kayanın doğu yüzüne tıpkı Kocataş'taki Kakasbos/Herakles kabartmaları gibi belli bir düzen gözetilmeksizin kazınmıştır[304]. (Lev. X)

Söz konusu yedi eserde de kabartma kemerli bir bağımsız stel gibi ele alınmıştır. Beş eserde benzerlik varken, ikisinde mimari ögelerin belirtilmediği çukurlaştırılmış kabartma alanına kemerli bir biçim verilmekle yetinildiği izlenmektedir. Kabartmaların altındaki yüksekçe kaide yazıt silmesi işlevi taşımaktadır. İki örnekte silme düz bırakılmış, diğerlerinde buraya bir tabula ansata yerleştirilmiştir. Tabula ansatalar dikdörtgen, kulplar yay ya da üçgen biçimlidir.

İki kaya kabartmasında kemerli stelin altında ikinci bir öge dikkati çekmektedir. Bu öge dikdörtgen formlu yüksek bir sunak kabartmasıdır. Sunak gövdesinde kesintisizce kenarlara paralel olarak uzanan profilli silmeler işlenmiş ortadaki alan plastik bir gorgo başı ile süslenmiştir. İki kabartmada gorgonun yüzü fazlasıyla aşınmakla birlikte dalgalı saçlarının tepesinde olasılıkla bir çift kanata işaret eden iki kıvırm ve çenesinin altında düğümlenmiş yılanlar ayrımsanabilmektedir. Sunak kaidesinin köşelerinde bazı dörtgen sunaklarda rastladığımız masif ayaklar gösterilmiştir. Burada özellikle belirtilmesi gereken stel ve üzerine oturtulduğu sunak birlikteliğinin yalnız kaya kabartmalarında değil bağımsız eserlerde de sık karşılaşılmayan bir uygulama olduğudur[305].

Taşlıpınar köyündeki kaya kabartmalarından ise ikonografik özelliklerinde değil ama kabartma işçiliğinde bazı farklılıklar yansıtır. Gerek figür gerekse at daha ince oranlara sahiptir. Kaya kabartmalarının çok aşınmış olması nedeniyle yüzey işçiliğinin irdelenememesine karşılık öncekilerden farklı olarak mantonun arkaya doğru uçuştuğu atın tümüyle profilden betimlendiği izlenir. Bunların başka ellerden çıktığı kesindir. Ancak frontalite gibi genel özelliklerin yanı sıra adı geçen eserler ile tipoloji yönünden ilişki kurmak

[304] Delemen 1993, 77
[305] Delemen 1993, 77 vd.; lev. 103-107.

olanaklıdır. Çünkü hepsi aslında çok sık rastlanmayan bir stel formu sergilerler[306]. Kabartma alanı iki paye ve ağırlığı paye başlıklarının dış yarısına bindirilmiş bir kemer ile sınırlandırılmıştır. Aurelius cognomenini veren (KK5) bu ögenin gövdesi bir gorgo başı ile süslenmiş dörtgen bir sunak üzerine oturtulduğu göze çarpar. Yalın çerçeveli kabartma işçilikleri ise dolaylı olarak tarihlenenlerden hemen hiçbir farklılık göstermez. Bu durumda atlı Ares'i betimleyen tüm kaya kabartmalarının aynı dönemlerde İ.S. 3. yy. da yapıldıkları anlaşılmaktadır.[307]

7.1.5 Hadim Kaya Kabartması

Hadim Taşkent yolu üzerinde Kaleönü olarak bilinen kayalık alanda kuzeye bakan (yola bakan) cephede kayaya işlenmiştir. Yüksek kabartma olarak işlenmiş bu eserin etrafı çerçeve içerisinde oluşturulmuştur.

Bir elinde mızrak tutmakta olan süvari betimlenmiştir. Süvarinin hareketinden dolayı pelerini arkada uçuşmaktadır. Önünde ayakta betimlenmiş bir kadın figürü elinde çelenk tutmaktadır. Atın takım koşumları mevcuttur. Bu eser Isauria örnekleri arasında sayabileceğimiz kaya kabartmaları grubuna girer.

Kayaya oyularak yapılmış bir niş içerisine figürler işlenmiştir. Doğal tahribata uğramış olan eserde bir süvari figürü ve önünde cepheden işlenmiş bir kadın figürü betimlenmiştir. Atın ön bacakları tamamen kırılmıştır. Bir podyum üzerine basmaktadır. Atın arka bacakları birbirine paralel ve bitişik şekildedir. Dolgun bir vücudu vardır. Kuyruk kısmı aşağıya doğru uzanmakta ve atın görkemli olduğunu göstermektedir. Süvari çok yıpranmış olmakla birlikte, arkada hareketinden dolayı uçuşan pelerini görülebilmektedir. Süvarinin sağ bacağı aşağı doğru sarkmıştır. Süvarinin sağ elinde mızrak, sol elinde çelenk motifi betimlenmiştir.

Süvarinin önünde betimlenen kadın figürü de tahribata uğramıştır. Cepheden işlenmiş olan bu kadın figürü, sağ kolunu dirsekten kırarak yukarıya doğru kaldırmış elinde çelenk tutmaktadır. Sol kol dirsekten kırılmış olup, elini göğsü üzerine koymuştur. Saçları yandan aşağıya doğru bukleler halinde sarkmaktadır. Baş kısmında çok tahrip olduğu için yüz hatları keskin ve belli değildir.

Gerek süvarinin elinde, gerekse süvarinin önünde betimlenmiş olan kadın figürün elinde çelenk olması bir zafer simgesidir. Büyükb ir olasılıkla kazanılan bir savaşın anısına

[306] Robert 1955, 107
[307] Delemen 1993, 105

yapılmış olmalıdır. Hadim – Taşkent yolunun üzerinde bulunan bu kabartma aslında antik yolun koruyucusu görevini üstlenmiştir. Bu eser yayınlanmıştır[308].

7.1.6 Vasada Süvari Kabartması

Seydişehir'e bağlı Bostandere Kasabası'nda Ömer Genç'e ait evin duvarında yer almaktadır. Günümüzdeki yerleşim alanının hemen yakınında antik dönemde Vasada olarak bilinen Lykaonia bölgesinin önemli kentlerinden biri bulunmaktadır. (Lev. XIVa)

Evin giriş kısmında, kapının sağ tarafında yer alan eser yerel kireçtaşından yapılmıştır. Oldukça kaliteli işçiliğe sahip olan süvari kabartması yüksek kabartma[309] olarak işlenmiştir. Süvarinin belinden itibaren üst kısmı kırıktır. Atın ayakları detaylı işlenmiştir. Süvarinin sadece sağ bacağı gözükmektedir. Vücudunun diğer kısmı kırıktır. Süvari Romalı askerlere özgü olan tipik kısa tunik etek giymiştir. Atın üzerinde baklava dilimi şeklinde zik zak motifli koşum takımları bulunmaktadır, fakat bu atın sağ kısmı, yani vücudunun ön tarafı ve başı kırık olduğundan dolayı detaylı gözükmemektedir. Katalogumuzda ele aldığımız PT2 numaralı eser ile ikonografik açıdan büyük benzerlik gösterir. Bu eser yayınlanmıştır.[310]

7.2 Ostothek

Anadolu'da lahit biçiminde ya da daha küçük boyutlarda kimi zaman kemik, kimi zaman küllerin konulduğu malzemeler yaygın olarak kullanılmıştır.[311] Anadolu'da özellikle Pamphylia, Kilikia, Isauria, Lykaonia Bölgesinde çok yaygındır. Bu durum gömü adetleri ve bölgenin ekonomik durumu ile ilgili olmalıdır. Bu başlık altında küçük parçalar ile tüm örnekler birlikte değerlendirilmiştir. Bölgedeki ostotek gövdeleri, dört yüzü de bezemeli olanlar, üç yüzü bezemeli olanlar, tek yüzü bezemeli olanlar, yazıtlı olanlar olmak üzere başlıca dört tipte karşımıza çıkmaktadır.

Bezeme olarak çoğunlukla ziyafet sahnesi ayakta duran figürler, girlandlar, medusa başları, binici figürleri, kapı motifi, silah kabartmaları, üzüm, meyve motifleri tercih edilmiştir.[312]

Anadoluda lahit biçiminde ve antikçağda adına ostotek denilen ufak kaplar çok yaygındır.[313] Bu sözcük birçok yazıtta geçer. Yıpranmaya uğramadan ve içeriği ile birlikte

[308] Scarborough 1991, 229, Res. 58; Yılmaz 2005a, 227-228, Res.121.
[309] Eserin genişliği 76 cm, yüksekliği 67 cm, kabartma yüksekliği ise 10 cm. dir.
[310] Hall 1968a, 83
[311] Koch 2001, 219; Asgari 1965, 418.
[312] Baldıran 2009, 2

bulunmuş pek az ostotek olduğu anlaşılıyor. Bundan ötürü de ostoteklerin çoğu zaman kül urnası, belkide yerine göre kemik çekmecesi olarak kullanıldıklarını düşünebiliriz. Bazı büyükçe ostoteklerse çocuk lahdi olarak kullanılmış olabilir. Grubun Erken Helenistik dönemde ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Termessos'ta bulunan yerel bir taştan ve belki İ.Ö. 4. yy sonlarında yapılmış olan Alketas Mezarı bunun bir kanıtıdır.[314] Sardes'te yapılmış ve sanduka biçimini açıkça model almış olan örnekler[315] ve en azından Sagalassos'ta bulunmuş ve figürlü süsleri, sütunlarla bölünmüş yüzeyi ve dar yüzlerinden birinde bir kapı olan bir örnek, geç Helenistik döneme yani İ.Ö. 2. yy. a sonlarında 1. yy. a tarihlenebilir. Efes'in bugüne kadar ancak pek az sayıda parçası yayınlanmış olan büyük grubunun, imparatorluğun erken döneminde başladığı sanılmaktadır. Ancak bir yayın yapıldıktan sonra daha 1. yy. da yarı mamul lahit olup olmadığı tarihlendiği öne sürülen ostoteklerden sonra lahitlerinde aynı zaman dilimine oturtulup oturtulamayacağı ve dizinin 2. yy. daki lahit ana üretimine katılıp katılamayacağı belli değildir.[316]

Benzer süslemelerden belli olduğuna göre ostoteklerin 2. yy da birçok yörede lahitlere koşut olarak üretildiği söylenebilir. Fakat daha sonra 3. yy da ostotekler pek kullanılmadığından o dönemden verilecek örnekte yoktur.

Anadolu'nun bazı eyaletlerinde ostotek çok kullanılmıştır. Öyle ki bunlarda şu ya da bu yörenin özelliklerini görürürüz. Öteki yörelerde niçin hiç ostotek bulunmadığını ya da pek az bulunduğunu bilmiyoruz. Örneğin Aphrodisias'ta lahit pek boldur da ostotek yok gibidir. Buna karşın Bithynia'da hem çok lahit üretilmiştir. Hem de epeyce ostotekin varlığı bilinmektedir. Doğu Pamphylia'da ve batı Kilikia'da çok büyük bir ostotek grubu olmasına karşın oldukça az lahit vardır. Bu farklar gömü adetlerindeki yerel geleneklerle birtakım tercihlerle ve aynı zamanda belki parasal nedenlerle açıklanabilir. Parasal nedenler diyoruz, çünkü ostotek lahitten daha ucuzdu. Marmara adasında ostotek yapımında kullanılacak ham kütüklerin seri halinde hazırlandığı anlaşılmaktaysa da bugüne kadar bu konuda daha fazla bilgi edinilememiştir.

İncelenmiş Ostotheklerin arasında kapağı açılmamış, yani içindeki kemiklerle birlikte bulunan Ostotheklerin sayısı oldukça azdır. Bunlarda kemik kalıntılarının ayrıca herhangi bir kap içine konmadan yığıldığı ve mezar hediyelerine rastlanmadığı görülür. Bazı kazı

[313] Asgari 1965, 87
[314] Pekridou 1986, 168.
[315] Asgari 1977, 337
[316] Asgari 1977, 329 vd.

raporlarından edindiğimiz bilgiye göre Ostotheklerden bazılarının mezar odalarında, sekiler yada kendilerine mahsus küçük kaideler üzerinde durduğunu, diğer bir kısmının açık havada, nekropol caddesinin iki yanında yer aldığını, bazılarının ise doğrudan doğruya toprağa ya da lahtin içine gömüldüğü görülür. Bunların Ostothek olarak kullanıldığı yazıtların yardımıyla da anlaşılmaktadır. Bazılarının üzerinde doğrudan doğruya "Ostothek" terimine rastlanıldığı gibi birçoğunun birkaç kişiye ait bir aile mezarı olduğunu da yazıtlardan öğrenmekteyiz.

Ölüleri yakıp minik lahit biçimindeki taştan Ostothekler içine koyma adetinin Anadolu'da gerek Hellenistik gerekse Roma İmparatorluk devirlerinde mevcut olduğunu, bu devirler boyunca bu adetin kesintiye uğramadığını ve lahit içine gömme adetiyle yan yana yaşadığını, ostothek çeşitleri ve kalitesinin özellikle Antoninler devrinde çok arttığını, fakat bu artışın, ölü yakma adetinin daha fazla ağır basmasıyla bir ilgisi bulunmadığını ve ancak bu devirde çeşitli sanat kollarına verilen daha büyük önemle izah edilebileceğini söyleyebiliriz[317].

Konya Arkeoloji Müzesinde bulunan ostothekleri çok ilkel bir işçilik göstermelerine rağmen, yalnız Isauria'ya özgü olan bazı mezar taşları üzerindeki süsleme sisteminin ostotheklerde de uygulandığını belirtmeleri ve gerek mezar taşlarının, gerekse de Ostothekli Sunakların aslanlı bir çatı ile örtülmüş olduğunu göstermeleri bakımından önemlidir. Isauria örnekleri geç bir devre İ.S. 3. yy. ın 2. yarısına tarihlendirilmektedir.

7.2.1 Çumra Sırçalıhöyük

Bir adet ostothek katalogumuzda yer almaktadır. Bu eserde Çumra Sırçalıhöyük'te bulunmaktadır. (Lev. XIVb-c) Mermerden yapılmıştır. Monoblok tek parçadan ostothek olarak yapılmıştır. Eserde aslan ön ayağını bir büstün başına koymuş şekilde betimlenmiştir. Başı sol tarafa dönüktür. Arka bacakları her iki yana açılmış ve üzerine oturmuş tarzdadır. Yeleleri ve ayak pençeleri detaylı olarak işlenmiştir. Altta ise bir podyum içerisinde ortada ayakta betimleniş iki bayan ve her iki yanında atlı süvari betimlenmiştir. Sol taraftaki süvari elindeki mızrağı ileri atıyor şekilde tasvir edilmiştir. Onun arkasında kompozisyonun en solunda ise bir nesne veya podyum üzerinde vücut oranları bakımından daha küçük bir figür betimlenmiştir. Ortadaki ana sahnedeki iki bayan figürünün başları kapalıdır, uzun bir elbise giyimlidir. Sağdaki süvari ise önündeki domuz ile mücadele etmektedir. Domuz iki ayağı üzerine kalkmıştır. Atında ön bacakları havada şaha kalkmış tarzdadır. Üzerindeki süvari ise mızrağını domuza saplamak için hamle yapmaktadır. Arkada kompozisyonun en sağında ise

[317] Asgari 1965, 87

yine bir figür betimlenmiştir. Fakat bu soldaki figüre oranla daha büyüktür. Domuz avı sahnesi betimlenmiştir. En altta 3 satır Grekçe yazıt yer almaktadır.

Ἰούλ(ιος) Ἀγρίππας Οὐετρενὸς *sic.*, Ὑλιας, [ ]ρα, Μόμ[ιος],

Ἴννα γυνή μου ἀνεστή[σ]αμεν <μν>έας *vac.* χάριν

τοῦ *vac.* ἀ(δελφοῦ). Μ(ᾶρκον) Οὔλ(πιον) Ἀγρίππαν Ο[ὐ]ετρανόν ΠΔ

Buna benzer bir örnek Seydişehir Şehit Mehmet Uysal Parkı'nda bulunmaktadır. Bu eserde monoblok olarak gövde ve kapak bitişik olarak yapılmıştır.[318] (Lev. XVa)

7.3 Ostothek Gövdeleri

Ostothek gövdesi üzerinde süvari betimlemesi olan 8 tane eser tespit ettik ve katalogumuza aldık. Bunlardan OG1, OG2, OG3 ve OG4 numaralı eserler Konya Arkeoloji Müzesi'nde bulunmaktadır. OG5 numaralı eser Seydişehir'in Kesecik Kasabası'nda, OG6 numaralı eser Seydişehir Şehit Mehmet Uysal Parkı'nda, OG7 numaralı eser Seydişehir'in Aşağı Karaören köyünde, OG8 numaralı eser Seydişehir Kızılcaköy'de bulunmaktadır.

OG1, OG2, OG3 ve OG4 numaralı eserler Isauria bölgesine ait eserlerdir. Bu dört eserde aynı malzemeden yapılmıştır. İkonografi ve kompozisyon açısından da büyük benzerlik göstermektedir. OG7 numaralı eserde Konya Arkeoloji Müzesi'ndeki dört eserle büyük benzerlik gösterir. OG7 numaralı eserde diğerleri gibi plasterler ile üç kemerli nişe ayrılmıştır. OG1, OG3 VE OG4 numaralı eserlerde bukranium görülmektedir. OG3 ve OG4 numaralı eserler neredeyse birbirinin kopyası şeklindedir. Ön yüzde her ikisinde de bukranium ile birbirine bağlı üç medusa betimlenmiştir. OG3'de üç tane Ion başlıklı sütun ile iki niş bulunmaktadır. Sahne iki kompozisyona ayrılmıştır. OG4'te ise kemer işlenmemiştir. Ana sahnede ortada ayakta betimlenmiş iki figür bulunmaktadır. Yanlarında karşılıklı iki süvari birbirlerine doğru hareket etmektedir. Kısa yan yüzde de her iki eser birbirinin kopyası şeklindedir.

Ostothek üzerinde betimlenmiş süvarilerin hepsinin (karşılıklı betimlenen süvariler hariç) hareket yönü sağ tarafa doğrudur. Elleri havada mızrak atar şekilde betimlenmişlerdir. OG5 numaralı eser hariç diğerleri savaşçı asker izlenimi vermektedir. Çünkü hepsinde kıvrımlı, kısa tunik etek ve elinde mızrak ile düşmana saldırırken ya da av sahnesi olarak nitelendirilen tarzda betimlenmişlerdir.

[318] Yılmaz 2006, Res. 1-1a.

OG1 numaralı eser Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. Isauria bölgesinde bulunmuş olsa da Lykaonia ile benzer özellikler teşkil etmesinden dolayı katalogumuza aldık. OG1 numaralı eserde atlar şaha kalkmıştır. Süvari zırhlı, atın koşum takımları tamdır. Bu eser figürlerin ilkel işçilik göstermeleri yüze ait çizgilerin stilize olarak verilmesi bakımından Roma dönemine İ.S. 3. yy. ın ikinci yarısına tarihlenir[319]. Alanya Müzesinde bulunan kireçtaşından yapılmış sunak üzerinde de at üzerinde bir figür cepheden betimlenmiştir. Her iki atta şaha kalkmış şekildedir. Koşum takımları ve dizginleri mevcuttur. Süvariler kısa etekli tipik Roma askeri şeklinde betimlenmiştir. Her iki süvarinin elinde de mızrak bulunmaktadır. Yazıtta Romalı bir askerin hayrına yapıldığı yazmaktadır. McLean yayınlamıştır. At kaba işlenmiş ön ayakları şaha kalkmış vaziyette, saç bukleleri kaba çizgiler halinde de belirtilmiştir.[320] Aynı sunaktan Epigraphica Anatolica'da da bahsedilmektedir.[321]

OG2 numaralı eser daha önce Bozkır'a günümüzde Seydişehir'e bağlı olan Çatmakaya eski ismiyle Arvana köyünde bulunmuştur. Ön yüzde ortadaki kemer içerisinde atlı süvari yer almaktadır. At fizyonomik olarak İsaura Bölgesindeki figürlere benzer şekilde, ön ayakları havada, yeleleri kabarıkça işlenmiştir. Süvari kısa bir tunika giymiş ve sağ elini havaya kaldırarak elinde mızrak taşımaktadır.

OG3 numaralı eser Bozkır'ın Sabran köyünde bulunmuştur. Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. Isauria özelliği gösteren bu eserde konglomera taşından yapılmıştır. Ön yüzde üstte Yunanca (Grekçe) yazıt, onun altında iki kemerle ayrılmış bölme içinde sağda ölü ziyafeti sahnesi iki erkek, bir kadın, solunda elinde mızrak tutan süvari kabartması vardır. Dar yüzde ise yine köşede üstte Yunanca yazıt vardır. İki kenarında bukranium vardır. Elinde mızrak tutan bir süvari ile süvarinin önünde ayakta bir savaşçı betimlenmiştir. Süvarinin başı cepheden verilmiş, yüz hatları oldukça stilize olarak yapılmış, gözler patlak, kısa ve geniş bir burun çizgi halinde bir ağız üzerindeki giysi düz pileli ve kemerli bir tunik bulunmaktadır. Sol eliyle atın gemini tutmaktadır. At ise yine stilize olarak yapılmış atın yeleleri kalın çizgiler halinde arka ayakları dizden kırık durumda atın gözü uzun badem şeklindedir. Yelesinin ön kısmı öze doğru uzamış ve çizgiler halinde gösterilmiştir. Süvarinin önündeki cepheden askerin yüzü uzun, gözleri iri ve patlak burun kısa ve geniş ağız çizgi halindedir. Sağ elinde yer doğru uzanan mızrak veya, kılıç sol elini kemer hizasına sokulmuş bir hançeri tutmakta üzerinde kısa diz kapaklarına kadar uzanan önden düğmeli,

[319] McLean 2002, Fig.219, Kat. No:187.
[320] Karamut 1986, 32-33.
[321] Nolle – Şahin 1985, 132.

tunik şeklinde asker elbisesi vardır. Bunun üzerinde ise pelerin (chlamys) bulunmaktadır. Geniş yüzün arkası düz olarak yapılmış, diğer geniş yüzde 3 satır Grekçe yazıt bulunmaktadır. İki savaşçının da düz bir miğferi vardır. Yazıtın altında iki yanda ve ortada olmak üzere aslan başları, bu aslan başları girlandlarla birbirine bağlanmıştır. Bunun altında ise basık kemerli giriş yer almaktadır. Girişte bulunan sütunlar Ion düzeninde, hafif bombeli olup köşe akroterleri düz olarak tepe akroteri ise iki yana ayrılmış ortada dik bir biçimde gösterilmiştir. Kemerli girişin sol tarafında sağa doğru at üzerinde bir süvari, diğer giriş içinde kline üzerinde bayan oturur, erkekler yatar durumda üç figür bulunmaktadır. Süvari sağ elini yukarı kaldırmış ve elinde mızrak tutmakta, başı oldukça büyük, gözleri iri ve patlak, yüzü yuvarlak, burnu kısa ve geniş, ağız çizgi halindedir. Üzerinde beli kemerli ve pileli bir asker tuniği vardır. Atın başının üzerindeki yeleleri öne doğru uzanmış boyun yeleleri çizgiler halinde sırtına kadar inmektedir. Arka ayaklar sol önde sağ arkada, ön ayaklarda dizden kırık şaha kalkar biçimdedir. Kline üstündeki figürlerden kadın başı örtülü, uzun giysili ve üstte himation altta chiton ve chiton pileli olarak betimlenmiş sol eli göğüs hizasındadır. Yüzü hafif uzun yüzlü olan figürün gözleri iri ve patlak, burun kısa ve geniş, ağız çizgi halindedir. Kline üzerine yatan diğer erkek figürleri belden üst kısmı tasvir edilmiş, ikisi de yuvarlak yüzlü, iri ve patlak gözlü, kısa ve geniş burunlu ağızlar çizgi halindedir. Üzerindeki elbiseler hafif kıvrımlı, sol elleri dirsekten yere dayanmış ve omuz hizasında durmaktadır. Sağ eli göğüs altındadır. Klinenin üzerindeki yatak desenli olarak betimlenmiş, klinenin altında üç ayaklı, ayakları süslü bir sehpa ve bir krater bulunmaktadır. Kadının ayakları bir kaide üzerine basmaktadır. Aslan başları kırıktır ve aslan yeleleri yuvarlak bukleler halinde gösterilmiştir. Figürlerin vücutlarının orantısız yapılması, elbise kıvrımlarının stilize olarak verilmesi ve çok basit işçilik göstermeleri bakımından Roma devri özellikleridir. Bütün bunlara dayanarak İ.S. 3. yy. ın ikinci yarısına tarihlendirilmektedir[322].

OG4 numaralı eserde Bozkır'dan Konya Arkeoloji Müzesi'ne getirilmiş bir eser. Karşılıklı süvari yer almaktadır. Soldaki süvari bir eliyle mızrak atmakta, diğer eliyle de atın dizginlerini tutmaktadır. At şaha kalkmıştır. Aynı şekilde sağdaki süvari de şaha kalkmış şekilde tasvir edilmiştir. Eliyle atın dizginlerini tutmaktadır. Her iki atlı süvaride kısa tunik elbiseli tipik asker özelliğini göstermektedir. Sol kısa kenarda yine bir süvari kabartması görülmektedir. Yine şaha kalkmış atın üzerinde kısa tunik elbiseli bir asker elindeki mızrağı ileriye atarken betimlenmiştir. Atın önünde ise bölgede çok sık görülen tarzda işlenmiş tipik pudicitia kadın tarzıyla giyimli ayakta bir kadın figürü betimlenmiştir. Bu sahnenin üzerinde

[322] McLean 2002, Fig.222, Kat.189.

iki boğa başı ve bukranium betimlenmiştir. OG3 numaları eser ile ikonografik açıdan büyük benzerlik göstermektedir.

OG5 numaralı eser Seydişehir'e bağlı Kesecik Kasabası'nda Camii duvarında yer almaktadır. Mermerden yapılan bu eser, yukarı kısımdan sağ ve sol taraftan kırılmıştır. Ayakta betimlenen üç figür ve bir de atlı bir figürün yer aldığı sahne görülmektedir. Eser yukarıdan kırık olduğu için figürlerin başlarını göremiyoruz. Ayakta duran figürlerin giydikleri ve ayaklarına kadar inen elbiseden kadın figürleri olduklarını anlayabilmekteyiz. Başları olmadığı için bu figürlerin kime ait olduğunu bilememekteyiz. Ayakta betimlenen kadınlar, iki tür elbise giymiştir. Altta khiton, üstte de himationdur. Üzerlerine giydikleri bu mantolarda, vücut hareketlerinden oluşan kıvrımlar görülebilmekte ve manto etekleri diz kapaklarının üzerinde içe doğru bir kavis yaparak uzanmaktadır. Bu üç kadın figürü birbirlerine dayanır şekilde betimlenmiştir. Kadın figürlerinin sol tarafında şaha kalkmış bir at ve onun üzerinde de kısa bir tunik giyen bir erkek figürü yer almaktadır. Eser oldukça tahrip olmuştur ve bu tahrip olan eserde seçebildiğimiz kadarıyla atın arkasında da ayakta duran bir kadın figürü yer almaktadır. Bütün figürlerin birbirine bitişik olarak işlenmesi, atın şaha kalkması bu kompozisyonun bir mücadele sahnesi olabileceğini düşündürmektedir. Eserin sol alt kenarında yer yer kırılmaların ve yıpranmaların olduğu bir yazıt göze çarpmaktadır ve burada "ΤΗΓΕΝΑ" yazmaktadır. Tüm bunlar göstermektedir ki, bu mitoloji sahnesinin işlendiği bir friz parçası olabilir. Eser, M. Yılmaz[323]'ın Bozkır'ın Tarihi Coğrafyası adlı Yüksek Lisans Tezinde sadece fotoğrafı verilmiştir.

OG6 numaralı eser Seydişehir Şehit Mehmet Uysal Parkı'nda yer almaktadır. Amblada antik kentinden getirildiği bilinmektedir. SarımThrak renkli damarlı yöresel kireç taşından yapılmıştır. Dikdörtgen sandukalı, kapaksız bir ostothek gövdesidir. Ön yüz ve iki dar yüzü bezemeliyken, arka yüz bezemesiz olarak bırakılmıştır. Ön yüzde, tek bir merkezden çıkan yanlara ve yukarıya doğru kıvrılarak giden asma dalları ve bu dallar üzerinde iri, dolgun taneli olarak betimlenmiş üzüm salkımları ve asma yaprakları[324] yer almaktadır. Antik yazar Strabon, Amblada (Asar Tepe) antik kentinde üzümlerin tıpta kullanıldığından ve ihraç

[323] Yılmaz 1995, 87.

[324] Bolluk ve bereketin sembolü olan üzüm salkımı ve asma yaprağı motifi, Isauria ve Kilikia bölgelerinde çok sık işlenen bir motiftir. Coğrafyanın dağlık olması, ekilebilen arazinin çok az olması insanları bağcılığa sevketmiştir. Özellikle Hadim civarında "Aladağ Üzümleri" adı verilen kaliteli bir üzüm yetiştirilmektedir. Isauria Bölgesi stellerinde, Bağcılıkla ilgili kabartmalar yer almaktadır. Bu kabartmalar için bkz. (Yılmaz, 1999, 358 vd). Astra antik kentinde bir stel üzerinde bağbozumu şenlikleri işlenmiştir. Bu stel için bkz. (Ermişler 1994, 388 vd. ;Yılmaz 1995)

edildiğinden bahseder[325]. Üstte, sandukanın tam ortasında, asma dallarına konan, kanatlarını her iki yana açmış,[326] başını sola çeviren bir kartal[327] motifi görmekteyiz. Bu kartal motifi bölgede stilistik olarak fazla gözlemlenmekle birlikte mitolojide Zeus'un atribütlerinden biridir. Bu kartal figürü 20x24 cm ölçülerindedir. Ayaklarındaki üç pençe tırnak ayrıntılı olarak verilmiştir. Yine eserin ön yüzünde sonradan açılmış 4x4 cm çapında iki tane delik bulunmaktadır. Dolgunca işlenen üzüm salkımlarının hemen altında sol kenarda, sakin bir şekilde yollarına devam eden, arka arkaya giden iki at ve onları çeken bir erkek figürü yer almaktadır. Bu figür, diz kapaklarına kadar inen, belinde bir kemerle sıkıştırılmış bir elbise giymiştir. Bu erkek figürünün yüzü oldukça tahrip olmuştur. Sağ kolunu dirsekten büküp, atların dizginlerini tutmaktadır. Sol elinde ise, belkide kendisine zaman zaman destek yaptığı ince, uzun bir sopa ile yoluna devam etmektedir. Her iki atında ölçüleri birbirleriyle orantılıdır. Atların yüksekliği 27 cm, genişlikleri ise 25 cm dir. Atların koşum takımları belirtilmiştir. Arkasından tek sıra halinde gelen üzerlerinde eyerleri bile işlenen her iki at da yollarına sakin bir şekilde devam etmektedirler. Atların yürüyüş pozisyonları,[328] bacaklara yansımamış, adım attıkları sol bacakları dirsekten bükülmek yerine ileriye doğru uzatılarak verilmiştir. Yörede bağcılığın olduğunu biliyoruz ve üzüm motiflerinin betimlenmiş olması, atların bulunması bize üzümlerin atlarla taşındığını göstermektedir[329]. Sol dar (kısa) yüzün birinde ise, kalkan[330] ve kalkana çapraz geçirilmiş kılıç motifi yer almaktadır. Kalkan kabartmasının yüksekliği 1 cm dir. Kalkan 46 cm çapındadır. Kalkanın ortası ise 23 cm çapında yontularak kaba yonu olarak işlenmiştir. Eser çok tahrip olmuştur. Kalkana çapraz geçirilen kılıçların birbirinden farklı olarak verilmesi birinin kılıç, diğerininse kama

[325] Strabon, Geographika XIII, 1993; Baldıran 2009; Yılmaz 2006, 147.

[326] Kanatları açık olarak işlenen kartal motifi Scarborough'a göre, genellikle Zeus ve Ba'al Sami'nin sembolüdür. (Scarborough, 1991, 355).

[327] Kartal, tanrılık sembolüne yakın bir motiftir. Kanatları açık olarak işlenen kartal, genellikle Zeus ve Ba'al Sami'nin sembolüdür. Gagasında veya pençesinde çelenk olan kartallar, şeref ve sonsuzluğu ifade eder. (Scarborough, 1991, 355); Wujeswki'nin Rodenwalt'a dayanarak verdiği bilgilere göre ise kartal Zeus Bronton'un sembolüdür. (Wujeswki, 1991, 23).

[328] Antik çağ sanatında, atların hareket halinde bulunmaları bazı ikonografik biçim göstermektedir. Bunlardan biri, atın arka bacaklarının paralel biçimde ve gergin olarak yere bastığı, ön bacaklarının da ileriye doğru fırlamış biçimde havada olduğu tiptir. Bu tip, G. Rodenwalt tarafından "Pers Tipi" olarak adlandırılmıştır. (Rodenwalt, 1933, 14 vd).

[329] Yılmaz 2006, 148

[330] Kalkan, savaşçılara ve kahramanlara ait bir savaş aleti veya savaş ganimetidir. Roma çağına ait olan kalkanın ortasında düğme şeklinde bir çıkıntı vardır, kenarları profilli, ortası bombe tezyinatsız bir daire şeklindedir. (Fıratlı 1965, 305).

olabileceği düşüncesini doğurmaktadır.[331] Eserin sağ kısa yan yüzünde ise yeraltına açılan hadese açılan kapı olarak nitelendirilen bir kapı tasviri yer almaktadır. Kapı 25 cm genişliğinde, 33 cm yüksekliğindedir. Kapının üst kısmında tacdan sonra muhtemelen üçgen alınlık yapılmış olabilir. Ama bu kısım şu anda kırık olduğu için tam anlaşılamıyor. Kapının her iki yanında karşılıklı lotus motifi betimlenmiştir. Kapının üst kısmı yüksek kabartma şeklinde yapılmıştır. Eserde cesedin konulduğu teknenin uzunluğu ise 82 cm, genişliği 32 cm, derinliği 47 cm dir. Arka yüz işlenmeden bırakılmıştır, kaba yonludur. Eserin üst tarafında karşılıklı 4 tane 4x4 cm çapında kapağın oturtulması için kurşun yeri olarak dübel delikleri bulunmaktadır. Kapağın tam oturtulması için 3,5 cm yüksekliğinde oturtma kısmı bulunmaktadır. Eser, çok yıpranmış ve eserde yer yer kırıklar yer almaktadır. Seydişehir Belediyesi önündeki parktaki eserlerin çoğu 1962 yılında Amblada (Asartepe) antik kentinden getirilmiştir[332]. Yayınlanmıştır[333].

OG7 numaralı eser Seydişehir'e bağlı Aşağı Karaören Kasabasında evin duvarında köşe taşı olarak kullanılan ostothek gövdesinin bir kısa ve bir de uzun kenarı görülebilmektedir. Uzun yüz, dört sütunla üç nişe ayrılmış ve her bölmede ayrı kompozisyonlar işlenmiştir. Sol taraftaki nişte kısa tunika giyen iki erkek figür yer almaktadır ve ellerini göğüs hizasında kavuşturmuşlardır. Ortadaki niş içinde bir süvari ve sağa doğru hareket halinde betimlenen atı vardır.[334] Atın ön sol bacağı, hafif kırılarak öne uzatılmıştır ve hareketin getirdiği değişimler atın vücuduna yansımamıştır. Süvarinin sağ elinde mızrak vardır, mızrağı ileriye doğru fırlatır biçimde işlenmiştir. Eserde tahribatlar olduğu için detaylar tam olarak seçilememektedir. Sağ baştaki niş içinde ise bir kadın, bir erkek figürü bulunmaktadır. Erkek figürü kısa bir tunika giymişken, kadın başından ayaklarına kadar kapatan bir elbise giymiştir. Sağ kolunu dirsekten büküp elbisenin altında göğüs üzerine yerleştirmiştir.[335] Ön yüzdeki her üç nişin tepe noktalarında tepe akroterleri işlenmiştir. Eserin

[331] Isauria'nın dağlık bölgesinde silah kabartmaları çok yaygındır. Swoboda'dan öğrendiğimize göre Toros Dağları'nın en yüksek yeri olan Sarot Yaylası'nda silah atölyeleri bulunmaktadır. (Swoboda, 1935, 57).

[332] Baldıran 2010, 123; Yılmaz 2006, 147.

[333] Yılmaz 2006, 153, Res. 3-3a.

[334] Scarborough'a göre, süvari betimlemeleri askeri zafer ile kazanılan ölümsüzlüğü temsil eder. (Scarborough, 1991, 362). Hareket halinde betimlenen atlar, iki farklı ikonografi gösterir. Bunlardan ilki atın ön ayaklarının ileriye doğru fırlamış şekilde havada olduğu tip, bu tipi Rodenwalt Pers tipi olarak adlandırır. Bkz. Rodenwalt 1933, 14 vd., ikinci ikonografik tip, atların arka bacaklarının paralel ve gergin olarak yere bastığı şekildir. Bozkır yakınlarındaki Harmanpınar'da bulunan bir mezar stelinde "Pers Tipi"ne rastlanır. Bkz. Yılmaz 1990, 238. Geniş bilgi için bkz. Zoroğlu 1984, 247.

[335] Kadın figürlerinin sağ kollarını dirsekten kırarak göğüs üzerine yerleştirmeleri, Anadolu'da Hellenistik Dönemde çok yaygın olan "Pudicitia" tiplerinin betimlenişidir. (Fıratlı 1965, 287). Bu konuda ayrıntılı bilgi için

dar yüzünde ise, yine bir niş içinde üç kadın figürü yer almaktadır. Kadınlar, bütün vücutlarını ve başlarını da örten bir elbise giymişlerdir.[336] Elbiseleri altta khiton ve onun üzerinde yer alan himationdur. Bu kadın figürleri de "Pudicitia" tipinde durmaktadırlar. Eser yayınlanmamıştır. M. Yılmaz'ın, Heykeltraşlık Açısından Isauria Bölgesi Figürlü Mezar Anıtları adlı yayınlanmamış Doktora tezinde yer verilmiştir. Eserin bulunduğu evin dışı sıvanmış ama eser korunmuştur. Yayınlanmamıştır.

OG8 numaralı eser Seydişehir'e bağlı Kızılcaköy'de Hüseyin Yalçın'a ait evin bahçesinde bulunmaktadır. Sarı renkli yerel kireçtaşından yapılmış bir ostothek gövdesidir. Eserin ön cephesinde süvari betimlenmiştir. Üzerinde khylamys ve zırh bulunan süvarinin başı kırıktır. Gövde kısmının üst tarafı da kırıktır. Ostothek gövdesinin arka uzun yüzünde girland motifi işlenmiştir. Sağ yan yüzünde ise kapı motifi ve kapının içinde bir harf bulunmaktadır. Ancak çok tahribat gördüğü için bu harf okunamamaktadır [337] . Yayınlanmıştır[338].

OG9 numaralı eser Hadim' bağlı Dülgerler köyünde meydandaki çeşmede devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Pembe damarlı beyaz renkli yerel kireçtaşından yapılmıştır. Üstte ranke (sarma dal) motifi işlenmiştir. Burgu sütunlar ile üç ayrı kompozisyon oluşturulmuştur. Sütunların üzerinde ion başlıklar bulunmaktadır. Sol tarafta iki kadın figürü betimlenmiştir. Uzun chimation giyimli, kıvrımlı bir yapıya sahiptir. Podyum üzerinde iki kadın figürü altta ise üç ayak ve her iki kenarında amphora betimlenmiştir. Aşağıdaki profilde muhtemelen burada betimlenen kişilerin isimleri yazılıdır. Ön Yüzde: "1.ΘΥΑΝΔΝ 2.ΘΙΑΝΥΘ 3.ΔΙΟΝΥΣΟΣ" yazıtı yeralmaktadır. (Lev. XVIa)

Ortadaki sahnede at üzerinde süvari betimlemesi vardır. Yine bir podyum üzerinde betimlenen atın ön sol bacağı havada adım atar şekildedir. Atın başında güvercin kuş figürü yer alır. Podyumun alt kısmında yan yatmış şekilde çıplak olarak Dionysos betimlenmiştir. Sağ sütunlar arasında yine podyum üzerinde ayakta betimlenmiş giyimli iki tane kadın figürü

---

bkz. D.Pinkwart, 1973, 149 vd; Linfert 1976, 147 vd. Isauria Bölgesi stellerinde oldukça yaygındır. Isauria Bölgesi'ndeki örnekler için bkz. Yılmaz 1995, Levha XXII-Kat.No:MSL15, Levha XXV-Kat.No:MSL22-23.; Doğanay 2005, Levha1-AMS1, Levha 37-Ç.A.-LK4.

[336] İkonografik olarak evli kadınları simgeleyen bu giyiniş biçimi, Isauria Bölgesi'nde de oldukça yaygındır. Mezar stellerinde benzer örnekler için bkz. Karagöz 1984, Res. 5 vd; Şahin 1997, Levha1 vd.

[337] Baldıran 2010, 122.

[338] Baldıran 2010, 121-134.

vardır. Üstte isimleri yazmaktadır. Alt Kısımda: AIYAΛCΛATYΓOCΣΠEIHEEN yazıtı yeralmaktadır. Sahnenin en alt kısmı ise sarmaşık kıvrık dal motifleri ile bezemelidir.

Kısa dar yüzde ise ayakta betimlenmiş üç kadın figürü vardır. Kdın figürlerin altında isimleri Grekçe olarak yazılıdır. 1. Figür; MMAC, 2. Figür; MΔOYC, 3. Figür; KMΔCIC. Sütunların altında postament kaide ve ion başlıkları mevcuttur. Köşedeki sütun yivsizdir. Yan yüzde yine iki boğa başı arasında bukranium motifi bulunmaktadır. Üstte triskeles motifi yer almaktadır. En altta yine Grekçe olarak "YΛΘ" yazıtı yer almaktadır.

OG10 numaralı eser gri damarlı beyaz renkli yerel kireçtaşından yapılmıştır. Akkise Belediye binası önündeki Atatürk Parkında bulunmaktadır. Kilise Çalı olarak adlandırılan mevkii den getirilmiştir. Kemerli iki niş içerisinde karşılıklı süvari betimi vardır. Soldaki atın üzerindeki süvari elinde mızrak tutmaktadır. Atın kuyruğu kıvrımlı şekilde dik olarak aşağıya inmektedir. Soldaki nişin içerisinde de süvarinin önünde bir erkek figürü vardır. Kalkan ve ok betimlenmiştir. Sağdaki nişin içerisinde yine zırhlı bir süvari betimlenmiştir ve önünde küçük bir çocuk taşımaktadır. Arkada ayakta betimlenmiş erkek figürü muhtemelen bir seyistir. Köşelerde palmiye şeklinde akroterler mevcuttur. Ortada medusa başı betimlenmiştir. Sağ dar yüzde üçgen alınlıklı niş içerisinde bir erkek bir kadın figürü mevcuttur. Köşe ve tepede akroterler işlenmiştir. Sol kısa dar yüzde yarım daire şeklinde, yaprak şeklinde rozet motifi vardır. Arka kısmı boş bırakılmış, süslemesizdir.

OG11 numaralı eser Akkise Cuma Camii duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Yerel kireçtaşından yapılmıştır. Üstte iki satır yazıt vardır. "ILIA / ΨOYMTYEYA"

Süvari elinde mızrak atıyor. Önde üç tane figür betimlenmiştir. Biri küçük aşağıda diğer ikisi büyüktür ve bir podyum üzerinde betimlenmiştir. Podyumun altında "IYIOI" yazıtı yer almaktadır.

OG12 numaralı eser Akkise Cuma Camii duvarının giriş kısmının sağ kolonu üzerinde bulunmaktadır. Gri renkli yerel kireçtaşından yapılmıştır. Önde bir kline ve arkasında üç figür betimlenmiştir. Sağ ve sol kısımlarda ayakta betimlenmiş kadın figürü vardır. Ön cephede 1 satır yazıt, sağ kısa dar yüzde 11 satır yazıt bulunmaktadır. Sol kısa dar yüzde sol ayağını bir kayanın üzerine atmış süvari betimlenmiştir.

7.4 Altar (Sunak)

Dikdörtgen ve kare şeklinde olan ve dış yüzeyine kült ile ilgili olan veya herhangi bir figür işlenmiş olan taş eserlerdir. Sunu yapılan adak adanılan veya kurban merasimin gerçekleştirildiği kutsal taş eserler olarak bilinmektedir. Lykaonia ve Isauria Bölgesinde çok sık rastlanılmaktadır. Katalogomuzda iki tane atlar bulunmaktadır. Bunlar Alaaddin Tepesi'nde bulunmuştur ve Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. Her ikisi de yerel kült ile ilişkilidir. Bunlardan A1 numaralı eser tanrı Men, (Lev. XVIb) A2 numaralı eser ise Poseidon kültü ile ilişkilidir. (Lev. XVIc)

A1 numaralı eserde süvari betimlenmiş ve atın başında tanrı Men'in atribütü olan yarım daire şeklinde ay motifi vardır. Bu sahnede Lykaonia bölgesindeki Men kültü ile ilgilidir. Ay tanrısı Men yeraltını simgelediği gibi gökyüzü tanrısı olarak ta biliniyor. Burada da süvarinin pelerini uçuşmaktadır. Eserin alt kısımda ise üç satır Grekçe yazıt yer almaktadır. Buradaki Grekçe yazıtta tanrı Men' e ithaf edildiği belirtilmektedir. "Bu adak Aurelius ve Sabinus adına isteklerinin yerine getirilmesi için tanrı Men'e adanmıştır," yazıtı yer almaktadır. Eser McLean tarafından M.S. 3.- 4. yy. tarihlendirilmektedir[339]. (Lev. XVIb)

A2 numaralı eserde Alaaddin Tepesindeki kazılarda ortaya çıkarılmıştır. Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. Yerel kireçtaşından yapılmıştır. Sunu yapılan Altarın ön yüzünde tek başına bir at betimlenmiştir. Bu eserde de at, A1 numaralı eserdeki gibi bir podyum üzerinde betimlenmiştir. Buda akla ilk Poseidon kültünü getirmektedir. Şüphesiz Poseidon'un artbitütlerinden biriside attır. Burada Lykaonia bölgesindeki Poseidon kültünün varlığı olduğuna dair bir izlenim uyandırmaktadır. Eserde bir satır üstte, bir satır altta Grekçe yazıt bulunmaktadır. Üstte Grekçe Poseidon yazmaktadır. Bu eser Geç Roma dönemine tarihlendirilmektedir[340]. (Lev. XVIc)

Yine benzer bir örnek olarak Isauria bölgesindeki Tosuntaşı'ndaki [341] kaya kabartmasının üzerinde tek başına at betimi görülmektedir. (Lev. Xc) Dağlık Kilikia bölgesinde Efrenk' de Athena ile Poseidon mücadelesinde de Poseidon sahnede bir atın ön kısmı olarak yer almaktadır[342].

[339] McLean 2002, 11, Fig.40, Cat. 28.
[340] McLean 2002, 12.
[341] Baldıran
[342] Zoroğlu 1988, 395-6.

Ayrıca yine Fasıllar' da bugün için nerede olduğunu bilemediğimiz ancak Swoboda tarafından yayında sadece çizim olarak verilmiş olan bir altar üzerinde de Poseidon betimlenmiştir[343].

7.5 Mezar Stelleri

Bir mermer veya taş bloğun kesilip, tüm yüzeylerinin perdahlanarak düzeltilmesi ile elde edilen, üzerlerinde bulunan betimleme ve yazıtlarla bir anlamda ölümsüzlüğü simgeleyen, bu nedenle de mezar kültürünün önemli öğelerinden birisidir[344]. Attika'da bilinen en eski mezar steli olasılıkla M.Ö. 10. Yüzyıla tarihlenmektedir. M.Ö. 10-8. yüzyıl Geometrik Dönem Attika mezar stelleri kabaca işlenmiş bloklar halindedir. "Bu blokların büyük kapların yanında bulunması, bu kaplarla mezarlara sıvı sunular yapıldığını ve mezarla bağlantılı dini ritüellerin yerine getirildiği düşündürmektedir[345].

Mezar stellerine bilinen ilk örneklerine Miken Çağı'nın tholos mezarlarında rastlanılır[346]. Ancak bunların plastik sanatın bir kolu olması M.Ö. 7. yüzyılın sonlarına doğru Paros stelinde işlenen erkek betimlemesiyle mümkün olmuştur[347]. Böylece mezar stelleri çağdaşı olan heykel stili ile paralel bir gelişme göstermişlerdir. Paros örneklerinde betimleme oldukça kalın, yüksek mermer plaka üzerine çerçeve kullanılmadan yerleştirilmiştir. Ancak üzeri boya ile betimlenmiş düz plaka şeklinde stellerin bu öncülerden daha erken tarihe gitmeleri, geleneğin başladığı zamanın daha yukarı bir tarih olduğunu gösterir[348].

M.Ö. 7. yüzyıl örneklerinden sonra Atina ve Attika'da Parthenon Dönemi'ne kadar kesintisiz izlenilebilen mezar stelleri geleneği, Parthenon'un yapım yılları sırasında (M.Ö. 448-432) kesintiye uğrar. Bu kesinti Parthenon'un inşası ile açıklanmaktadır. Ancak bu tam anlamıyla bir kesinti olarak kabul edilmez. Çünkü Atina'nın dindarlığını ve şehrin insanlarını en büyük festivalde tanrıların huzurunda işleyerek, insanlarının yüceliğini resmeden tapınak frizleri, aynı zamanda kentin tanrıçası Athena' sunulan bir adak levhasıdır. Bu nedenle stel üretiminin bir kesintiye uğradığını söylemek hatalı bir önerme olacaktır[349].

[343] Swoboda et. all. 1935, 13, Abb.6.
[344] Şahin 1997, 1.
[345] Johansen 1951, 65. vd.
[346] Marinatos 1959, 146, 50 Taf.
[347] Zafiropulos 1960, delt 16.
[348] Neumann 13 Taf. 6, a-b, 11,a-b.
[349] Boysal 1967, 83.

Parthenon'un yapım döneminden sonra, mezar stellerinde üst bitiş olarak alınlığın alınması, her ne kadar ilk örnekleri Arkaik Dönem'de karşımıza çıksa da[350], bir kural olur. Resim alanlarının kenarlarını sınırlayan silmeler, M.Ö. 420 yılından başlayarak, alınlığı taşımak için kullanılır.

Beşinci yüzyılın başında Atina'daki mezar taşı üretimini durduran her ne ise, yaklaşık M.Ö. 430'lara kadar etkinliğini sürdürmüştür. Bu nedenle Erken Klasik dönem için Yunanistan yarımadasının geri kalan kısmına bakmak gerekmektedir. Arkaik steller figürleri yaşları ile ayrı ve yaşlı erkeklerin köpekleri ile birlikte tasviri artık yeni anlayışa göre yapılmaktadır. İş kollarına göre yapılan ayrımı ise Anadolu tanıştırmıştır. Kadın tasvirleri ile birlikte bunların farklı yaşlardaki betimlemeleri yoğunluk kazanmıştır. Yanlarında ayrıca hizmetçileri betimlenmiş bunlar içi de steller büyütülmüştür. Bunlar genelde hem yüceltme hem de ev atmosferi bir şekilde aynı anda verilmiştir. Erkeğin kahramanlaştırılması ise şölen kabarmaları ile ortaya çıkarılmış ve erkeklere ait steller de yardımcı figürler de ortaya çıkmıştır[351].

Anadolu stelleri basmakalıptır, fakat adalarda ikisi de muhtemelen Paros'tan, zekice işlenmiş genç kız tasvirleri ve İkaria'dan geniş bir aile çalışması gibi yaratıcı örnekler vardır. Thessalia'nın içinde kadınların bulunduğu yeni kompozisyonlar üreteceğinin işareti iki gizemli kadın tasviride görülmektedir. Orta Yunanistan'da bulunan örnekler dağınıktır. Boiotia özellikle süvarileri betimleyen kaliteli stelleri ile öne çıkar. Attika'da üretim M.Ö. 430 civarında yeniden başlayana kadar mezar kabartmalarının 5. Yüzyıldaki gelişimleri kesintilidir. Konu ve kompozisyonlar için zemin sağlayan Geç Arkaik geleneklerin egemen olduğu gözlenmektedir. Bazı yerel tercihlerin dışında, yeni bir gelenek ortaya çıkmamıştır[352].

Geç Klasik dönem hakkındaki bilgilerimiz Atina'da 4. yüzyıla ait büyük stellere dayanmaktadır. Daha küçük steller ve mezar vazoları da Atina'da kullanılmıştır. Ancak aile mezarları genellikle naiskoi içerisine yerleştirilir ve süsleme olarak evde geçen duygulu bir karşılama-geçirme sahnesi gösterilirdi. Bunlar Erken Helenistik dönemde de devam etmiştir. Ancak Makedonya taraftarı Phaleronlu Demetrios (M.Ö. 317-307), üç kübit sütundan, bir masadan veya bir leğenden farklı herhangi bir şeyin mezar taşı olarak kullanılmasını

[350] Örnek olarak Bassel'deki doktor steli gösterilir.
[351] Smith 2002, 191.
[352] Boardman 2005, 68.

yasaklayınca önceki gelenek sona ermiştir[353]. En büyük ve en kaliteli aile kabartmaları serinin en son noktasında, yeni sosyal ve sanatsal kaygıları gösteren birkaç eserin çıktığı bir devirden gelmektedir. Attikalı stellerin Demetrios'un ölümünden sonra neden yeniden ortaya çıkmadığı tam anlamıyla açıklanamamıştır. Demetrios kanunları içerisinde tarif edilen birkaç stel Kerameikos'da bulunmuştur[354].

Üçüncü yüzyılda küçük ve belirgin bir mezar steli Anadolu'da ve Ege Yunanistan'ında ortaya çıkmış ve roma dönemine kadar devam etmiştir. Genellikle bir parça halinde yontulan bu steller tek başlarına adeta bir mimari anıt gibidirler. Klasik stellerle karşılaştırdığımızda kabartmanın figürleri bütüne oranla daha az yer kaplar. Çoğu özenli ve iddialıdırlar fakat en iyileri bile klasik dönemdekilerden küçüktürler. Kabartmalı figürler podyum şeklinde bir kaide üzerinde sütun veya bitişik sütunlar tarafından çevrilen bir naiskoi içerisinde gösterilir. Kaidede Klasik kabartmalarda normal olandan daha uzun yazıtlar ve deyişler yer almıştır. Boyut ve işlenişteki benzerlikler güçlü sosyal kurallara, mezarlık yönetmeliklerine ve atölye alışkanlıklarına bağlanır. Ölenin ikonografisinde önceki stellere göre farklılık gösterir. Yeni kabartmalar çoğunlukla yakın aile ilişkilerine önem vermemektedirler. Oturan kadın, kucakta çocuklar, el sıkışmaları, figürlerin birbiriyle olan öyküsel ilişkileri ve birbirini özler bakışlar stellerden çıkarılmış, yerine cepheden gösterilen heykeller gibi birbirlerinden ilgisiz bir şekilde ayakta duran figürler kullanılmıştır. Steller çoğunlukla üç figürü aşmayan aileleri, bir çifti ve çocuklarını ya da kardeşlerini gösterir[355].

Kadınlar tek başlarına da, eş veya anne tanımlaması olmaksızın gösterilmişlerdir. Çocuklar ölen kişiler değilseler minyatür görünümünde ve çoğu zaman kölelerden ayırt edilemezler. En güzel kıyafetleri içerisinde gösterilen ölüler, çoğunlukla kişinin Helenistik toplumdaki ana yerini ve değerini gösteren sembollerle desteklenmiştir. Bu semboller arka planda dağınık bir halde değil raflar veya payeler üzerinde gösterilmişlerdir. En geniş alan eşin niteliklerini belirtmede kullanılmıştır. Güzel vücutlu kadınlar güzel kıyafetlerle gösterilmiştir. Aynı zamanda çeşitli simgeler ve daha fazlası kullanılmıştır. Zenginlik, mücevher kutusu veya bereket boynuzu ile kadının evdeki meziyetini, yün sepeti, iğ; eğitim akıl, kitapla; rahibelik çelenkle gösterilir. Erkekler için daha az açıklayıcı semboller kullanılmıştır. Genç erkekler askeri kıyafetlerle, çocuklar bir Herme ile ima edilen gimnasionda çıplak sporcular olarak gösterilir. Olgun erkek tunik ve hymation giyerek

[353] Boysal 1966, 64
[354] Boardman 2005, 180.
[355] Boardman 2005, 183.

Aiskhine, şehirli üslupta ya da entelektüel manasında Demosthenes Filozof üslubunda sadece himation giyerek gösterilmişlerdir. Daha yaşlı erkekler ise meziyetlerinin açıkça görüldüğü filozof portrelerini anımsatan düşünceli tarzda işlenmişlerdir[356].

Roma stellerinde yaygın olarak meslek araç ve gereçleri çoğunlukla kullanılmıştır. Klasik dönemdeki yaslı ifadeden uzaktır. Ölümle ilgili duygu ve düşünceler deyişlerle belli edilmiştir. Bu da Helenistik dönemde okur-yazarlığın daha da artığını gösterir. Oldukça ayrı bir grup stelde ölen bir çıplak adam, bir at, ağaç ve yılan, yılanlar yer altı dünyasını atlarla betimlenen kahramanlığı sembolize eder. Geç Helenistik ve Roma döneminde kahraman neredeyse ölü sevgili manasına gelmiştir[357]. Bu kahraman at stelleri Roma döneminde de yaygın olarak kullanılmıştır. Bu ikonografi çok farklı boyutta, kalitede ve tarihte kabartmalara uygulanmıştır. Bunlar geç Helenistik ve Roma zamanlarından Doğu Yunanistan'da bulunan tüm mezar kabartmalarının çeyreğidir[358]. Normal Helenistik stellerin tersine bariz bir yas tutma olayı görülür. İlk bakışta ölen kişinin de katıldığı yemekli bir toplantı olarak görülse de ailesini, eş ve çocuklarının yer almasından bunun sıradan yemekli bir toplantı olmadığını, ölenin mezarı başında yapılan bir ölü yemeği olduğunu gösterir. Cenaze günün ve daha sonra ölenin her doğum gününde aile bir araya gelerek mezar odasında yemek yerler, ölen kişi için de bir yatak ve yemek sererler. Bu kişi kabartmalarda yatar pozisyonda, çoğunlukla erkek ve genç olarak gösterilen başkişidir. Silahlar, bir at kafası ve bir yılan genellikle arka planda görülür ve kahraman ve at kabartmalarıyla ilgi kurar, bu semboller ile ölen kişinin kahramanlaştırılmış ölüler dünyasına geçtiği anlatılmaya çalışılmıştır[359].

Helenistik dönemin sonlarından itibaren başlayan yozlaşma bu Roma Dönemi'nde son şeklini almıştır. Artık steller oldukça basit ve özentisiz yapılmaktadır. Helenlerdeki kabartmalar alçak kabartma tekniğinde yapılır. Figürlerde, süslemelerde ve malzemelerde ayrıntıya önem verilmemektedir. Artık figürlerin vücut ölçüleri de orantısızdır. Figürler belirli bir yapı içersinde görülmektedir. Özellikle son dönemlere gelindiğinde figürler bir niş içersinde yapılmaktadır. Bazen de sadece çerçeve içersinde figürler yer alır. Stellerde malzeme olarak mermer az kullanılmıştır. Çoğunlukla taş ve kireç taşı mezar steli yapımında kullanılır.[360]

[356] Bieber 1963, 67.
[357] Boysal 1966,
[358] Smith 2002, 191-194.
[359] Smith 2002, 191-194.
[360] Şahin 1997, 15.

Genelde atlı figürler, klineli mezar stelleri, ayakta duran tek figürlü mezar stelleri yer alır. Mezar stellerinde Herakles kültü, Ares kültü, Men kültü, Kybele kültü ile ilgili örneklerde mevcuttur.

Çalışma bölgemiz çok geniş bir alanı kapsadığından değişik türde kabartmalar tespit edilmiştir. Ancak bölgede mermer ocaklarının bulunmaması kireç taşının çok olması ve halkın fakir olması gibi nedenlerden dolayı eserler genelde kireç taşından yapılmışlardır.

7.5.1 Stel Tipleri

7.5.1.1 Üçgen Alınlıklı Steller

Bu grup mezar stellerinde resim alanı tek panoya ayrılmıştır. Bu panolar genelde üstte alınlık ve alınlık resim alanı şeklindedir. Bu stellerden iki katlıdır. Ayrıca bu stelin yan yüzlerinde de birer figür görülür. Kemerli bir nişin üzerinde alınlık bulunmasıdır.

Alınlıklı stellerde alınlık içinde değişik motifler görülür. Rozet motifi veya kartal motifi en sık görülen betimlemelerdir. Alınlıklı stellerin çoğunda yazıt vardır.

Mezar stellerinde en yaygın olarak kullanılan üst yapı formu üçgen alınlıktır ve bu tip steller Anadolu ve Kıta Yunanistan'da pek çok merkezde yoğun biçimde ele geçmiştir. Mezar stellerinde üst yapı olarak alınlığın kullanılması ilk kez Arkaik Dönem'de görülür[361]. Alınlık kullanımı özellikle Helenistik Dönem ve sonrasında yaygın bir biçimde kullanılmaya devam eder. Klasik Dönem stellerinde üst yapı olarak alınlığın kullanılması çok fazla tercih edilen bir form biçimi değildir. Arkaik çerçeveye değer biçimde verilmektedir. Bazen de stelin üst kısmı, Daskyleion'dan ele geçmiş ve şimdi İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Geç Arkaik Dönem'e tarihlenen bir stelde olduğu gibi, palmet biçiminde işlenmiştir[362]. Yani, Klasik Dönem'de üst yapıdaki bezemeler hem süsleyici, hem de tamamlayıcı motif olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu tipteki stellerin en güzel örneklerinden bir diğeri geç 6. yüzyılın sonuna tarihlenen Borgia stelidir. Başka bir örnek ise Thrakya'da bulunmuş olan ve Komotini Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen M.Ö. 6. yüzyıla tarihlenen palmetli steldir[363]. Arkaik ve Klasik Dönem'de stel çerçeveleri, Helenistik ve Roma Dönemi örneklerinden farklı olarak dar bir dikit görünümündedir. Klasik Dönem sonrasında yaygınlaşan üçgen alınlıklı stellerin en görkemli örnekleri üçgen alınlıklı, tepe ve köşe akroterli, tympanon kısmı rozet ya da kalkan bezemeli, nadiren silmeli, arşitrav, ante ve yan kenarlarındaki sütunlarıyla naiskos

[361] Neumann 1979, 31.Taf. 17. a
[362] Pfuhl – Möbius 1977, Taf. 2. Nr. 3.
[363] Pfuhl – Möbius 1977, Taf. 4. Nr. 12.

biçimlidirler. Alınlıklı stellerin tümünde üst kısım tepeye doğru üçgen biçiminde daralmakta ise de, açısal bazı farklılıklar gözlemlenebilmektedir. Bununla birlikte üçgen alınlık formuna sahip stellerin özünde tapınak mimarisi ile bağlantılı pek çok özelliği bir arada görmek mümkündür. Örneğin, Smyrna'da bulunmuş ve Pergamon Müzesi'nde sergilenen mezar steli, alınlığı, akroteri, arşitravı ve sütunlarıyla, tıpkı bir tapınağın ön cephesini anımsatmaktadır[364]. Özellikle alınlıkla figürlerin bulunduğu alan arasındaki bölüm süslemelerle doldurulmuştur. Alınlığı boş bırakılmış steller ise daha sade bir form gösterirler. Stellerin üst kısmını taçlandıran alınlıklar ya arşitrav diyebileceğimiz boş yüzeyin üzerine ya da kenarlardaki plasterlerin veya kenar çerçevesinin üzerine oturur. Alınlıklar ise genellikle dikdörtgen biçimindeki niş üzerine yerleştirilir[365].

7.5.1.2 Alınlıksız Steller

Bir grup mezar stelinin resim alanı alışılagelmiş formların dışında en az üç ana panoya ayrılmıştır. Bu ayrımda genelde naiskos stellerde olduğu gibi[366] ön cephe mimarisi esas alınmıştır. Fakat naiskos stellerden farklı olarak bunlarda yalnızca bir tapınağın alınlıklı ön girişi değil de ortadaki resim alanını üstte bir kemerle her iki yanda ise üçgen alınlıkla taçlandırılmıştır. Bu şekilde sütunlarla resim alanlarının bölünmesi alınlıklı Sidamara tipi lahitlerde oldukça yaygın olduğu için, biz bu grubu alınlıksız steller olarak adlandırmak istiyoruz.[367]

Üstteki bu taçlanmada ortada bir kemer her iki yanda ise dik açılı alınlıkların olması kesin bir kural değildir. Aynı şekilde üst yapı salt iki alınlıklı, ortadaki kemerin içi istiridye nişli veya yan yana üç alınlıklı veya yan yana kemerli veya friz şeklinde konu bölünmeden betimleme veya hiç alınlık ve kemer kullanmadan yalnızca sütunlarla resim alanlarının birbirinden ayrılması şeklinde görülebilir. Resim alanlarını birbirinden ayıran sütunlar genellikle kaideli ve Dor başlıklıdır. Sütun gövdeleri yivli olanlarda vardır. Bazı durumlarda alınlıkların içi veya mimari elemanların dışındaki boş alanlar da bezeme kapsamına alınmışlardır. Bu alanlarda görülen motifler, üzüm salkımı ve asma yaprağı, kalkan, mask, rozetler, dört köşeli yıldız, palmiye ağacı, kartal olarak sıralanabilir. Bol örnekli bu tip kabartmaların direkt olarak Anadolu kökenli Roma lahitlerinden esinlendiklerini söylemek zor olmakla birlikte gerçektende sütunlu ve girlantlı lahit motiflerinin sıkça tekrar edilmesi

[364] Pfuhl – Möbius 1977, Taf. 7. Nr. 20.
[365] Saraçoğlu 1997, 24; Pfuhl- Möbius, 1977, Taf. 81. Nr. 525. Abb. 53.
[366] Bu tip mezar stellerinde bir tapınağın ön yüzü akroterli alınlık, başlıklı anteler ile olduğu gibi tüm ögeleriyle yansıtılmıştır. Örnek olarak bkz. Pfuhl – Möbius 1977-1979, I-II.
[367] Benzer örnekler için bkz. Wiegartz 1965; Walkens, Dokimeion, AF 11, 1982.

fakir halkın bu tür ihtişamlı mezar anıtları yerine onların görünümü çerçevesinde kabartmalarla yetinebilecekleri mümkün olabilir.[368]

Özellikle Kilikya Bölgesi'nde bu teknikte yapılmış çok sayıda örneğe rastlanır. Bilindiği üzere erken dönem stellerinde figürlerin betimlendiği sahneyi net bir biçimde sınırlayan çerçeve Helenistik ve Roma Dönemi'nde de devam eder. Ancak Helenistik Dönem sonuna doğru eskisi kadar vurgulanmaz, çerçeve derinliği azalmaya başlar, daha sonraları ise tümüyle kaybolur. Yazıtlı ya da yazıtsız, üzerinde kabartma bulunan dikdörtgen biçimli taşları işlemek eski Ön Asya'da yaygındır. Lycia Bölgesi'nde de erken dönem nitelikli örneklere rastlanılmaktadır[369].

7.5.1.3 Kemerli Steller

Özellikle Delos'ta çok yaygın olan kemerli stellerin tekil örnekleri M.Ö. 4. Yüzyılda görülmekle birlikte, yaygın olarak Helenistik Dönem'de işlenmeye başlar. Bu dönemde Kıta Yunanistan'da ve Anadolu'da çok sayıda kemerli stelin varlığı bilinmektedir[370]. M.Ö. 2. yüzyılda oldukça sık uygulanan kemer alınlık, Cremer'e göre, genellikle kadınlara adanan stellerde daha yoğun kullanılmıştır. M.Ö. 1. yüzyıldan itibaren yapılarda da bezeme öğesi olarak sıkça görülen kemer alınlık zamanla yaygın biçimde değişik yerlerde kullanım görür[371]. Kemerli stellerde figürlerin içine yerleştirildiği nişler üste doğru doğallıkla yuvarlaklaşır ve figürler doğrudan kemer içine girer. Örneklerimizde olmamakla birlikte, çalıştığımız bölge olan ve stellerin işçiliğini yansıtan Stratonikeia'da bulunmuş Kemerli Stellerin bazılarında, yanlarda İon, Korint ve Dor başlıklı sütunlar işlenerek naiskos mimarisi oluşturulur ve görüntü zenginleştirilir[372].

7.5.2 Stellerde Görülen Figür Tipleri

7.5.2.1 Pudicitia Tipi

Pudicitia, bir kolu karnında, diğer kolun dirseği ona dayalı, eli çenenin yanında, başa kadar çekilen himationun kenarından tutan kadınlara verilen genel bir tanımlamadır[373]. Bazen bu oturan kadın tipinde, kol karın üzerinde ileriye doğru uzanmakta, diğer kol basın kenarında

[368] Yılmaz 2005, 23-26.
[369] Saraçoğlu 1997, 26.
[370] Şaraçoğlu 1997, 26.
[371] Pfuhl- Möbius 1977, Taf. 40. Nr. 191. Taf. 69. Nr. 420.
[372] Pfuhl- Möbius 1977, Taf. 42. Nr. 204.
[373] Yaylalı 1979, 36.

örtünün kenarından tutmakta, fakat bu hareketi yaparken diğer dirsekten destek almamaktadır. Tipin kökeni, Diepolder'e göre, M.Ö. 4. yüzyılın mezar stellerindeki oturan kadınlara kadar gider[374]. Pudicitia tipinin ilk örnekleri olarak Ağlayan Kadınlar Lahdi üzerindeki figürler görülür. Pudicitia tipinin özellikle mezar stellerinde çok sevilmesinin nedeni, olasılıkla mezar kabartmalarında betimlenen kadınların Odysseus'un karısı Penelope gibi üzüntülü görünmek istemeleridir[375]. Olympia Zeus Tapınağı'nın alınlığında Hippodemeia'nın duruşu Pudicitia duruşunu andırır. Pudicitia'nın en erken serbest heykel örneği Tegea heykelidir. Heykel M.Ö. 3. yüzyıla verilirken, Linfert bu tarihi erken bularak "heykelin kötü durumu ve tek oluşunun kesin olarak tarihlemeye engel olduğunu" söyler[376]. Pudicitia tipinin, M.Ö. 170/160'dan sonra yaygın olarak kullanılmaya başlandığı saptanabilmektedir[377]. Heykel sanatındaki en önemli örneği, M.Ö. 138-137'ye tarihlenen ve Delos'da bulunan Kleopatra'dır. Pudicitia tipinde ilkin üzüntü simgelenmiş, aynı zamanda Pudicitia, kadın masumiyetini, kadının toplumdaki yerini ve onurunu ifade eder. M.Ö. 1 yüzyıldan sonra kraliçe yontularında, sikkeler üzerindeki tanrıça tasvirlerinde yaygın olarak kullanılmıştır.

M.Ö. 2. yüzyılın Pudicitia tipli kadınlarında farklı türde betimlemelere rastlamak mümkündür. Örneğin sağ ve sol bacakların hareketinde ve kollarda değişiklikler görülebilir. Ayrıca giysi kumaşının yapısı ve diğer ayrıntılar görünümde farklılığa neden olabilir. Ancak bu tip örneklerin çoğunda geç dönemlerde meydana gelen değişiklikler, parlaklık ve görkemin yitirilmesine neden olmuştur. Pudicitia tipli kadınlar ilk bakışta aynı tipolojide görünmekle birlikte, ayrıntıda birbirinden farklılıklar göstermekte ve duruş biçimlerine bakılarak kendi içinde 5 alt tipe ayrılmaktadırlar. Bunlardan ilki Pudicitia Saufeia'dır. Bu tip Pinkwart ve Linfert'in Menderes Magnesia'sında bulunan Saufeia'ya göre, Saufeia olarak adlandırdıkları tiptir[378]. Sol bacak hareketlidir, sol kol karın üzerinde sağ el çenenin sağ tarafında himationun kenarından tutmaktadır. Himationun sağdan gelen ucu, sağ kolu bileğine kadar sarıp sol omuzdan enseye gider. Mantonun soldan gelen ucu ise kalçadan toplanarak sol kolun üzerine oradan bileğe sarılıp öne dökülür. Bu tipe örnek olarak Louvre'deki kadınları örnek gösterebiliriz[379]. İkincisi Pudicitia Philista'dır. Bu tipte bacakların hareketi Pudicitia Saufeia gibidir. Sol bacak hareketlidir. Kolların durumu farklılık yaratmaktadır. Sağ kol karında sol kol sağ kola dayalıdır. Dik duran sol kol çenenin solunda himationun kenarından tutmaktadır.

[374] Diepolder 1965, Taf. 18,26, 51.
[375] Cremer, 1991, 89, Abb. 14.
[376] Linfert 1976, 149, vd. Yaylalı 1979, 37.
[377] Horn 1972, Nr.5; Linfert 1976, 148; Yaylalı 1979, 40.
[378] Pinkvart 1973, 149. Linfert 1976, 148; Şahin 1997, 60.
[379] Pfuhl- Möbius, 1977, Taf. 42. Nr. 204.

Himationun sarılışı da farklıdır. Sağ omuzdan gergince inen manto ucu karın üzerindeki sağ elin bileğine sarılarak öne dökülür[380]. Soldan gelen manto ucu ise omuzdan yana sarkar. Pudicitia Philista için İzmir'den, Tyrannis'ten ve bugün Oxford'da bulunan eserler örnek verilebilir. Üçüncüsü, Pinkwart'ın Magnesia'daki Baebia'nın heykeline göre, Linfert'in ise Venedik'teki Lysandra'nın mezar steline göre adlandırdığı tiptir[381]. Sağ bacak hareketli, sağ kol karın üzerinde, sol kol ona dayalıdır. Ayrıca sol kol dik değil, eğik olarak verilmiştir. Sağ kolu gergince saran manto ucu bileğe sarıldıktan sonra öne dökülmüştür. Pudicitia Baebia'ya örnek olarak Efes'teki bir aile kabartması gösterilebilir. Pudicitia Braccio Nuovo olarak adlandırılan dördüncü tipte, himationun ucu doğrudan baştan aşağıya inmekte ve sol kola sarılmadan yandan aşağıya doğru sarkmaktadır. Himationun açılarak sol yanı saran ucu, sol kolda toplandıktan sonra bilekten aşağıya dökülmektedir. Bu tip örneklerin en çok Rodos'da karşımıza çıkması köken olarak da bu merkezin düşünülmesine neden olmuştur. Bu tip örnekler İtalya, İspanya ve Gallia'da yaygındır. Ayrıca İonia'da da yoğun olarak görülür[382]. Beşincisi ve son varyant da, Pudicitia Fausta'dır. Bu tipte baştan gelen manto sağ kolu sıkıca sararak sol omuza, oradan da enseye gider. El göğüs üzerinde bilekten itibaren manto dışındadır ve genelde manto ucundan tutmaz. Sol kol ise aşağıda kucak üzerindedir. Mantonun soldan gelen ucu sol bileğe sarıldıktan sonra kucak üzerine bırakılmıştır. Cremer, bu tipe Saufeia adını vermiştir[383]. Yukarıda anlatılan 5 tipe Cremer Protopudicitia adını verdiği bir tipi daha eklemiştir. Himationun başa kadar tüm vücudu örttüğü bu tipte, vücudun ön üst yarısı açık kalmıştır. Baştan aşağıya inen manto, kolların bir bölümünü örterek kucak üzerine inmekte ve alttaki khiton kumaşını göstermektedir. Bu tip örneklerde oturma yönüne göre arka zemine yakın olan kol yukarı kalkıktır; el boyun seviyesinde manto kenarından tutmaktadır. Diğer kol yukarı kalkık kola destek de olabilir kendi halinde kucak üzerinde de durabilir[384]. Motifin erken örnekleri bu haliyle Pudicitia tipine kökenlik etmiş olabilir. Bununla birlikte yine aynı yüzyılda Lykia'da seyrek olmakla birlikte kullanılmıştır. Rodos'dan büyük bir mezar anıtına ait olan parçada benzer tipi görülmektedir[385].

[380] Fıratlı 1965, 288.
[381] Yaylalı 1979, 38; Saraçoğlu 1997, 49. dn. 106.
[382] Yaylalı 1979, 39; Şahin 1997, 63; Saraçoğlu 1997, 49.
[383] Cremer 1991, 87.
[384] Cremer 1991, 87, vd; Şahin 1997, 64, vd.
[385] Pfuhl- Möbius 1977, Taf. 13. Nr. 50; Cremer 1991, 87.

7.5.2.2 Dioskurides Tipi

Dioskurides tipindeki figürlerin kökenine değinmek gerekirse; genelde erkeklere özgü olan bu tip, Deloslu Dioskurides'le özdeşleşmiştir. Tipin mezar taşları üzerinde en yaygın işlendiği dönem figür tiplerinde çeşitliliğin en fazla görüldüğü Helenistik Dönemdir. Özellikle de Geç Helenistik Dönem'de Dioskurides tipindeki figürlerin işlenişinde büyük bir artış olur. Tip heykel ve mezar kabartmaları üzerinde Roma İmparatorluk Dönemi'nde de artarak kullanılmaya devam eder. Bu tip, erkekler için karakteristik olmakla birlikte, kadınlarda da karşımıza çıkar. Özellikle de Pudicitia tipindeki kadınların Helenistik Dönem sonrasında azalması, Dioskurides tipindeki kadınların işlenmesinde etkili olmuştur. Bu tipte betimlenen kadınların, duruş biçimi ve elbiseleri erkeklerden farklı değildir. Ayrıca Dioskurides tipi duruş, erkeklerde ve kadınlarda olduğu gibi, gençlerde de görülür. Möbius bu tipi "Normal Tipteki Erkek" olarak belirtmiş, hareketli bacağın sağ ya da sol oluşuna ve duruşuna değinmiştir. Bieber de, elbisenin vücuda sıkıca sarılarak betimlendiği bu tipi, gelişim süreci içinde inceler ve Palliatus olarak adlandırır[386]. Bu tip, mezar stellerinde olduğu gibi, lahitler üzerinde de kullanılır. Bu tipte khiton üzerine giyilen himation, kolları da içine alacak şekilde vücudu sarmaktadır. Vücudun solundan dolanarak sol omuzdan inen demetli kenar, göğüs üzerinde "V" biçimli bir kıvrım oluşturmakta ve bu kıvrım demeti göğüs üzerinde sağ elle tutulmaktadır. Daha sonra da bu demetli kısım sol omuzdan arkaya doğru dökülmektedir. Göğüs üzerindeki "V" biçimli demetli kumaşın sağ elle gergin tutulması, elbise yüzeyini zenginleştirmektedir. Figürün göğsünden açılarak gelen manto ucu, aşağıya doğru sarkan sol kolun bileğine dolandıktan sonra, sol elle tutulmakta ve ucu öne açılarak dökülmektedir[387]. Kolların hareketinden dolayı elbisede gergin bir duruş hâkimdir. Aşağı sarkan sol el genellikle boştur. Sol bacak vücut ağırlığını taşırken, sağ bacak dizden kırılarak yana atılmaktadır. Dioskurides tipinin Helenistik Dönem'deki duruş şeması, aynı Pudicitia tipinde olduğu gibi, Roma İmparatorluk Dönemi'nde değişikliğe uğrayarak, yöreye ve atölyeye özgü farklılıklar gösterir. Ayrıca Roma İmparatorluk Dönemi'nde, Dioskurides tipinde toga giymiş erkeklere rastlanır ve bu tip örneklerde kolun hareketiyle elbisenin yapısı birbirine benzerdir. Dioskurides tipi yukarıda da değinildiği gibi Hellenistik Dönem'de yaygın olmakla birlikte, öncü örnekleri M.Ö. 4. yüzyılın 2. yarısına gitmektedir. En erken örnekler olarak da Sophokles ve Aiskhynes'in heykelleri gösterilmektedir. Bu nedenle bu tip önceleri Sophokles ve Aiskhynes olarak nitelendirilmiştir. Sophokles'te vücut ağırlığı dönem stiline uygun olarak

[386] Palliatus: Latince palliumdan gelmektedir. Greklerin hymationuna uymaktadır. (Bkz. Bieber 1959, 374. Bu tip ilk olarak filozoflar için kullanılırdı. Bkz. Bieber, 1959, 130).
[387] Yaylalı 1979, 46.

sağ bacak üzerine kaydırılmış, sol kol manto altından kalçaya dayanmıştır. Orijinali, M.Ö. 320-310 tarihlerinde Palliatus, Latince Pallium'dan (Manto) gelmedir. Tam karşılığı Grekler'in himationuna uymaktadır yapıldığı düşünülen Napoli'deki Aiskhynes Heykeli'nde de aynı tip tekrarlanmıştır; fark, hareketli bacağın ve diğer küçük ayrıntıların değişmesindendir[388]. Bunların dışında diğer erken örnekler, M.Ö. 4. yüzyıl sonu ve M.Ö. 3. Yüzyıl başı, terrakotta figürlerinde görülür[389]. İç giysi Hellenistik Dönem ile işlenmeye başlamıştır. Her ne kadar bu tipteki yontu ve terrakotta figürlerin ilk örnekleri, M.Ö. Geç 4. yüzyıla ve 3. yüzyılın başlarına tarihleniyorsa da, tipin yaygın kullanımı daha önce de belirttiğimiz gibi, Geç Hellenistik Dönem'e rastlar. Özellikle de M.Ö. 2. Yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkar ve yüzyılın sonuna doğru yaygınlaşır. M.Ö. 2. Yüzyılda rölyeflerde, M.Ö. 1. yüzyılda heykellerde yaygındır[390]. Dioskurides tipinin iyi bilinen diğer bir örneği de, Dioskurides heykeline benzerliğinden dolayı tarihi tartışmalı, Eretria'lı Genç'tir. Plautus'un Roma caddelerinde bu tipte betimlenmiş heykellerin varlığından söz etmesi, Dioskurides tipinin Roma İmparatorluk Dönemi'nde de sevildiğini kanıtlar[391]. Dolayısıyla bu küme, kökeni oldukça eskilere giden ve M.Ö. 2. yüzyılda yaygın olarak işlenilen bir tip olarak değerlendirebilir.

7.5.2.3 Asker Tipi

Asker stelleri özellikle heronlaştırma ifadesi ile bağlantılı olarak tüm antik çağ boyunca mezar stelleri üzerinde yaygın olarak karsımıza çıkar. Roma imparatorluk Dönemi kabartmalarında asker tipinde verilmiş erkeklerin sayısında belirgin bir artış görülür. Ancak bunların sanatsal yönleri fazla nitelikli değildir. Hellenistik Dönem'de ise savaşçılar daha iyi heroize edilmiş ve nitelikli betimlenmiş olarak karşımıza çıkarlar. Tüm antik çağ boyunca savaş sahneleri sadece mezar stelleri üzerinde değil, tapınak frizlerinde, metoplarında ve Kilikya'da olduğu gibi kaya kabartmaları üzerinde de çok sık işlenen bir konudur. Roma imparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Lykia Bölgesi'nde ele geçmiş, bir kabartmada khlamysli ve zırhlı bir asker savaş aletleriyle birlikte gösterilmiştir. Bu tip savaşçı kabartmalarında, ayakta cepheden durma dışında, çok nadir de olsa farklı kompozisyonlar görülür. Örneğin bir

[388] Richter 1984, 73, vd. Abb. 406; Şahin 1997, 71.
[389] Yaylalı 1979, 47 vd.; Işık 1995, 21.
[390] Yaylalı 1979, 71; Saraçoğlu 1997, 34.
[391] Saraçoğlu 1997, 35.

mezar taşı üzerinde çömelmiş ve savunmaya hazır bir savaşçı betimlenmiştir. Bu kabartma M.Ö. 3. yüzyıla tarihlenmektedir[392].

Mezar taşları, mezar üzerine dikilen uzunca ve dörtgen levha ya da blok şeklindeki taşlardır. Taş üzerinde ölüyü tanıtan yazı ya da kabartma resim ya da her ikisi birden bir arada bulunur[393]. Bunların yardımıyla antik dönemde yaşamış insanların kültürel, sosyal ve ekonomik yaşamlarım öğrenme olanağı buluruz.

Perslerin Anadolu'ya gelişleri ile her alanda olduğu gibi kültürel değişime uğrayan Anadolu'da da mezar stelleri arasında bu dönemde özel tipler ortaya çıkmıştır. Bu stellerde Yunan ve Pers etkileri kaynaşmıştır. Hellenistik ve Roma çağlarında doğan Ion tipi mezar steli örnekleri yöreye göre farklılaşarak bölgesel karakter taşıyan kendine özgü farklı bir tipolojiyi oluşturmuştur. Ionia'da erken devirlerden beri oluşan kültür birikimleri Hellenistik Çağdan itibaren Batı Anadolu'ya yayılmıştır.

Geç Roma'da gittikçe mimari süslemede kalmamış bir alana dikdörtgen prizma şeklinde bir blok üzerine tek konu ve insan figürleri çok kaba bir şekilde işlenmiştir. Mezar stellerinde tarihi gelişmeye paralel olarak stelde doğal tasvirlere rastlanmamış, stellerin stilize edilmesine doğru bir yol işlenmiştir[394].

Üçgen alınlıklı boyuna mezar stellerinde bu dönemde yazıt yoktur. Yan cepheyi gösteren enine mezar stellerinde ise yazıt üst kısımlarda sütun başlıklarında ve stelin kaidesine yakın yerlerdedir[395].

Boyuna stellerde, naiskos içerisinde genellikle ayakta duran kişiler ve tepe kısmında da alınlıklar tasvir edilmiştir. Alınlık genellikle üçgen şeklinde olur. Alınlığın tasviri değişikliğinde alınlığın eski şekillerde bütün ayrıntıları gösterilmesinden basitleşerek stilize edilmesine doğru bir yol takip eder. Roma dönemi stellerinde bu böyledir. Boyuna stellerin bir kısmında iki ayrı kabartma alanı görmek mümkündür. Esas kabartma sahasına giren grifon, arslan, medusa başı kabartmaları yer almaktadır.

At ve süvari tasvirinin askerlere ziyafet sahneleri ile beraber işlendiği stellerde Roma çağında imparatorluğun sınır noktalarında askerlere mahsus steller olarak rastlanır. Çift sürme ve sabana koşulmuş öküz tasvirleri veya sadece saban Anadolu'daki mezar stellerinde çok rastlanılan bir motiftir. Bilhassa Phrygra bölgesinde ki mezar stellerine çok rastlanır[396].

[392] Pfuhl- Möbius 1977, Taf. 52. No. 284.
[393] Karagöz 1984, 7.
[394] Fıratlı 1965, 265.
[395] Arsan 1946, 425.
[396] Fıratlı 1965, 278.

Ayakta şahıs tasvirini veren steller, ayakta tek erkek, ayakta tek kadın, iki kadın, iki erkek yanına bir kadın, bir erkek ayakta üç-dört kişiden oluşan gruplar halindedir. Erkeklerin yanında uşaklar, kadınların yanında hizmetçi kızlar yer alabilir. Dört kişilik gruplardan birinde önde bir çocuk tasvirine veya sahiplerinin yanında oturan onunla oynayan köpek bunun yanı sıra ayakta duran kaz, kuğu tasvirlerine rastlanır.

Ayakta duran kadın figürleri "Pudicitia" ve küçük "herculaneumlu" denilen tipte, elleri gögüs hizasında diğer el yan taraftadır. Chiton ve hymation giymişlerdir[397]. Steldeki kadının yanında veya arkasında duran hizmetçi onun eşyasını taşırdı. Örnek olarak İzmir müzesinde sergilenen Menekrates'in kızı Philan'ın mezar stelini gösterebiliriz.

Erkek mezar stellerinde ise erkek elinde rulo demeti tutuyor olabilir. Bu da o kişinin ilmi bir yeri ve mesleği olduğunu anlamamızı sağlar. Erkekler tunika ve manto giymiş bir şekilde tasvir edilmiştir. Örnek olarak İzmir müzesinde sergilenen Dromedes'in oğlu ve torununun mezar stelini verebiliriz.

Hellenistik ve Roma devri mezar stellerinde mobilya eşyasını kline önündeki masa, oturan kişinin sandalyesi ve ayağının altındaki tabure olarak ele alabiliriz[398].

Kline süslemesi basit, ayaklar ise genelde gösterilmeden tasvir edilir. Bazılarında Toma ile yapılmış değişik profil gösterilir. Klinenin yüksek arkalığının gösterilme özelliği Roma devrine aittir[399]. Klinenin önündeki masa ziyafetin ana simgesidir. Masa ayağı aslan ayağı veya çift tırnaklı hayvan ayağı şeklindedir. Roma devrinde daha kaba işlenmiş ve gittikçe çizgi halinde gösterilmeye başlanmıştır. Roma devri mezar stellerinde sandalyenin kavisli arkalığı bulunur. Sandalyeye rahat etmesi veya klineye çıkmak içindir. Örnek olarak İstanbul Arkeoloji müzesinde bulunan Gaios kızı Kartera'nın symposium kabartmalı mezar stelini verebiliriz[400].

Mezar stelleri bulundukları yerin tarihini aydınlattıkları gibi antik topografyasına da yardımcı olurlar. Halkın mesleki durumu, nüfusu, şehrin bölümlerinin tarım şehri olup olmadığını stellerden öğrenebiliriz. Stellerde görülen Çobanların tanrısı tarımcılığı ve hayvancılığı simgeler[401].

Stellerde esas motifin dışında bir takım eşya ve yan figürler bulunur. Kadınlara ait stellerde en çok görülen eşyalar yün sepeti (kalathos), ayna (speculum) tarak (calamistrum)

[397] Johansen 1951, 215.
[398] Alp 1976, 45-51.
[399] Fıratlı 1965, 287.
[400] Karagöz 1984, 12.
[401] Erhat 2000, 229

mücevher kutusu (cidla) koku şişesi(pyxis) tir. Bunların yanı sıra kutu (pyxis) yelpaze (ilabellum) buhurdan (thymisterion) ve şişelere rastlanır. Örnek olarak Eskişehir (Dorylaeion) da bulunur. Şimdi İstanbul Arkeoloji müzesinde olan kapı tipindeki mezar stelini verebiliriz.

Erkeklere ait stellerde en çok şu eşyalara rastlanır. Kitap rulosu, balmumu, defterler, yapı malzemeleri, kitap çantası, silah, ayrıca mürekkep kalem (calamus, stillus) kalem kutusu (theca calamaria) kürevi eşya ve profosör asası, güneş saati gibi tasvirlere de rastlanır[402].

Ayrıca kahramanlara ait semboller arasında kılınç, kemer, mızrak, kalkan, miğfer ve at başlığını sayabiliriz. Diğer semboller çelenk, hurma dalı, strigilis, keykeron ve hilal, meşale veya fener, kitana, flüt veya çoban değneği, siren, kelebek, kuş, kuğu, kaz, köpek, üzüm salkımı, ticaret gemisi, ağaç, ostothek, mezar amphorası (urne), mezar altarı signum ve bunun gibi, stellerde görülen mobilyalar ise masa, kline, yastık, iskemle, tabure, perde, krater, şemsiye vs.dir.

Genellikle Bizans stellerinde kabartma yoktur yahut çok az kullanılmıştır. Dörtgen taş levhalar üzerine Bizans Grekçesi ile yazılan yazıt kazıma haç ile bezeniyordu. Ayrıca dört kollu haç şeklinde de steller yapılmıştır. Bizans stellerinde "Tek Tanrılı" din kavramı işlenmiştir[403].

7.5.3 Lykaonia Bölgesi Süvari Betimlemeli Mezar Stelleri

MS1, MS2, MS3, MS4 numaralı eserler Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. Bunların hepsinde atın hareket yönü, fizyonomik özellikleri ve süvarinin betimleniş tarzı benzerlik göstermektedir. MS1, MS3, MS4 kemerli mezar steline örnek oluşturmaktadır. Aynı kompozisyon işlenmiştir. Fakat MS1 diğer iki esere göre daha kalitelidir. Tespit ettiğimiz 11 mezar stelinin 9'unda atın dolayısıyla süvarinin hareket yönü sağ tarafa doğrudur. Sadece Koyunoğlu Müzesi'nden bir mezar steli MS6 ve Huğlu'da bulunan MS9 numaralı mezar stelinde atın hareket yönü diğerlerinden farklı olarak ters yönde sol tarafa doğrudur.

MS6 ve MS9 numaralı eserlerin dışında diğer eserlerde süvarinin pelerini rüzgarın etkisiyle uçuşmaktadır. Havada uçuşan pelerin ikonografiye canlılık kattığı

[402] Akurgal 1960, 86
[403] Karagöz 1984, 24

gözlemlenmektedir. Eserlerin çoğunda süvari bir elini havaya kaldırmış mızrak atarken betimlenmiştir. Bu da asker olma özelliğinin önemini vurgulamaktadır[404].

MS1 ve MS4 numaralı eserler hem mezar steli tipi bakımından hem de ikonografi açısından benzerdir. Bu eserlerde kemerli niş içerisinde sahne üç bölüme ayrılmıştır. Sağ ve soldaki kemerin içerisinde giyimli ayakta kadın figürleri betimlenmiştir. Bunlar Lykaonia Bölgesindeki eserlerde sıkça karşımıza çıkan pudicitia tarzında kadın duruşu sergileyen kadın figürlerdir. Ortadaki ana sahnede kemerin içerisinde sağ yöne doğru ilerleyen süvari figürü betimlenmiştir. Süvarinin elinde mızrağı atarken betimlenmesi ikonografiye canlılık kazandırmıştır. Yine süvarinin üzerinde kısa tunik asker giysisi bulunmaktadır. Arka kısımda pelerini uçuşmaktadır. Genelde ele aldığımız eserlerin çoğunluğunda süvarilerinin pelerinin arkada uçuşması durumu tüm eserlerde incelikle belirtilmiştir. Sağ ve soldaki kemerlerin üzeri yarım daire şeklinde içi baklava dilimi şeklinde bezemelidir. Ortadaki niş üçgen alınlıklı olarak yapılmıştır. Alınlığın ortasına da yine bölgede sıkça rastlanan rozet motifi yerleştirilmiştir. Kemerler plasterler ile sınırlandırılmıştır. MS1 de köşe ve tepe akroterleri işlenmiştir. MS3 de ise sağ ve soldaki kemerlerin altında bukranium motifi yer almaktadır.

MS3 numaralı eserde ortadaki üçgen alınlığın içerisinde bölgede sıkça rastlanan kabartma motifi işlenmiştir[405]. Bölgede sıkça rastlanan kalkan kabartması genelde eserlerin üzerinde bu şekilde betimlendiği gibi Isauria ve Lykaonia Bölgesinde bağımsız sadece kabartma olarak ta görülmektedir. Buna örnek olarak sayısız eser verebiliriz. En belirginlerinden Taşağıl'daki kalkan kabartması da buna örnek teşkil etmektedir. (Res X) Bu da bize bölgenin savaşçı kimliğini göstermektedir.

MS6 ve MS7 numaralı eserlerde ayakta betimlenmiş kadın figürü elinde çeleng tutmaktadır. MS6 numaralı eser üçgen alınlıklı mezar steli tipindedir. MS7 numaralı eserde ortada yumurta dizini sırasıyla kemer oluşturulmuştur. Altta şaha kalkmış atın üzerinde süvari betimlenmiştir. Süvarinin elinde yine diğer eserlerde olduğu gibi mızrak bulunmaktadır. Mızrağın sivri ucu belirtilmiştir.

MS5 ve MS6 numaralı eserler Koyunoğlu Müzesi'nde bulunmaktadır. MS6 numaralı eserde şahlanırken betimlenen at oldukça ayrıntısız ve basit bir şekilde yapılmış, göze çarpan tek ayrıntı atın yeleleri ve atın baş, boyun kısmında görülen dizginlerdir. At ve süvari

[404] Delemen 1993, 296
[405] Baldıran 2009, 47; Yılmaz 2005, 236.

tasvirlerini içeren stellerden Roma çağında imparatorluğun sınır mıntıkalarında askerlere ait stel olarak rastlanıyor.[406]

Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen bir eser üzerinde de şahlanmakta olan bir at üzerindeki süvari kabartması ele alınan stel ile benzerlik göstermektedir.

Trakya'da bulunmuş bir stelde şahlanmış bir at üzerindeki süvari tasviride konu olarak bu stele benzer. Süvarinin gövdesi cepheden verilmiştir ve havaya kaldırdığı elindeki mızrağı atar biçimdedir. Farklılık olarak süvarinin değişik elbisesi arkasında uçuşan pelerini ve profilden verilmiş bir yüz dikkat çeker.[407] Ayrıca Efes'te bulunmuş bir stelde şahlanmakta olan bir at üzerindeki gövdesi cepheden bir yüzü ¾ oranında çevrili, kaldırdığı sağ elinde mızrak atar şeklinde bir süvari betimlemesi ele aldığımız stele benzemektedir.[408] Stelin yapımında basit bir işçilik gözlenir. Figürlerin kaba ve detaysız yapılmasında, binicinin saçlarının kısa ve dikine işlenmesinden ve çağdaşı diğer stellere benzerliklerinden dolayı bu steli M.S. 3. yy.'a Roma dönemi sonlarına tarihlendirmek mümkündür.

MS7 numaralı eser Ereğli Müzesi'nde bulunmaktadır. Eser, Halis Sait Kılıçel'den 1988 yılında 30.000 TL karşılığında satın alma yoluyla müzeye kazandırılmıştır. Sarımtrak renkte yerel kireçtaşından yapılmıştır. Üstte 11 satır Grekçe yazıt bulunmaktadır[409]. Eser iki parça halinde bulunmuştur. Daha sonra alçı ile restore edilerek birleştirilmiştir. Ortada üstü yumurta dizisiyle oluşturulan yarım yuvarlak kemer şeklinde süslemenin altında kabartma olarak işlenmiş sağa ilerleyen at ve üzerinde süvari betimlemesi vardır. Atın iki ön ayağı şaha kalkmış şekilde havada tasvir edilmiştir. Arka iki ayağı yere basmaktadır. Süvari burada da sağ elini havaya kaldırmış mızrak atıyor şeklinde tasvir edilmiştir. Süvarinin önünde ayakta betimlenmiş bir kadın figürü vardır. Sağ eliyle kendisine doğru gelen süvariye çelenk tutmaktadır. Figürün detayları tam belirgin olmamakla birlikte bacaklarında üzerindeki elbise olan himationun kıvrımları belirgindir. (Lev. XVII)

MS8 numaralı eser Akşehir Müzesi'nde sergilenmektedir. Yan kenarlarında kaideler üzerinde sütünceler vardır. Sütuncelerin üzeri kıvrım asma dalları, üzüm ve yapraklarla süslüdür. Ortadaki pano içinde pedestal üzerinde süvari figürü betimlenmiştir. Yelesi abartılı olarak işlenmiştir. Pedestalin üzerinde iki satırlık yazıt bulunmaktadır. Eserin her iki yanındaki plasterler üzerinde asma dalları ve yaprakları betimlenmiştir. Bu da bölgede antik

[406] Cument 1942.
[407] Fıratlı 1965, 263-325.
[408] Pfuhl – Möbius 1979, 333, Nr. 1394, Taf. 204.
[409] Bu yazıtın harf yüksekliği 3,5 cm, harf genişliği 2,5 cm dir.

dönemde üzümün bolluğunu göstermektedir ki buna kanıt olarak Amblada [410] ve Fasıllar[411]'daki işlikler de bunu doğrular niteliktedir. OG6 numaralı ostothek gövdesi üzerinde de asma dalları ve üzüm salkımı motifleri betimlenmiştir[412]. Benzer eser Konya Arkeoloji Müzesinde sergilenen 1986.4.1 envanter numaralı mezar stelidir. Bu eserde bir tapınak cephesi formundadır. Fakat buradaki süvari elindeki bir silahla düşmana saldırmaktadır.

MS9 numaralı eser Huğlu'da bulunmaktadır. Ön yüzde at üzerinde bir süvari betimlenmiştir. Atın baş kısmında dizgin kayışları da işlenmiştir. At şaha kalkmış göğsü cepheden, diğer kısımları profilden betimlenmiştir. Üzerinde süvarinin sol elinde kılınç var. Sağ eliyle de atın dizginlerini tutmaktadır. Bu eser yayınlanmıştır.[413]

MS10 numaralı eser Derebucak'a bağlı Taşlıpınar (Zekeriyaköy) de köy camisinin solunda yer alan Sait Telli'nin evinin giriş cephesinde, çatıya yakın bir yerde mezar steli yapı taşı olarak kullanılmıştır. Dikdörtgen formlu ve üst tarafı kırık olan bu stel de sağa doğru ilerleyen şaha kalkmış bir at ve üzerinde pelerini geriye doğru uçuşan binici betimlenmiştir.[414]

MS11 numaralı eser Derebucak'a bağlı Taşlıpınar (Zekeriyaköy) de Ramazan Şanlı'ya ait evin duvarında yapı taşı olarak kullanılmıştır. Figürün ve atın başı eksiktir. Atlının hareketi ve giysisi Antalya Müzesi'ndeki adak steline büyük benzerlik gösterir. (Lev. IIIa-IIIb-IIIc) Sağ elde olasılıkla dizgin vardır. Yazıt yoktur[415]. Bu eser yayınlanmıştır.[416]

MS12 numaralı eser Dülgerler köyünde Süleyman Çalışkan'a ait evin duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Gri renkli yerel kireçtaşından yapılmıştır. Sol tarafta bir süvari kabartması betimlenmiştir. Süvari elinde mızrak tutmaktadır. Sağ tarafta üç tane kadın figürü ayakta betimlenmiştir. Onların hemen yanında podyum üzerinde bir kadın bir erkek figürü yer almaktadır. Üstte 3 satır yazıt bulunmaktadır.

MS13 numaralı eser Akkise Belediyesi bahçesinde (Atatürk Parkı) bulunmaktadır. Gri damarlı beyaz renkli yerel kireçtaşından yapılmıştır. Ön yüzde bir elinde mızrak tutuyor gibi eli havada betimlenmiş bir süvari kabartması vardır. Askeri zırhlı elbise giyimlidir. Atın takım

[410] Antik yazarlardan Strabon, Amblada (Asar Tepe) antik kentindeki üzümlerin tıpta kullanıldığından ve ihraç edildiğinden bahsetmektedir.
[411] Baldıran 2009; Baldıran 2010.
[412] Yılmaz 2006, 147, Res.3.
[413] Baldıran 2009, 39.
[414] Baldıran 2009, 53.
[415] Delemen 1993, 299.
[416] Hall 1968a, 57-92, Lev: 9a; Delemen 1993, 298, Kat. 372, Lev.100; Baldıran 2009, Res. 62.

koşumları mevcuttur. Ön yüzde 2 satır yazıt vardır. Ön yüzdeki yazıt; AΘX.. TAC. Eserin devamı kırık olduğundan okunamıyor. Sağ dar yüz kırık, sol dar yüzde başı kapalı tunic elbise giyimli kadın figürü ayakta betimlenmiştir. Kısa dar yüzde "ΛΛOYC" yazıtı yeralmaktadır. (Lev. XVIe)

MS14 numaralı eser Akkise Hengeme Camii duvarında girişte sağ altta devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Sarı renkli yerel kireçtaşından yapılmıştır. At üzerinde süvari betimi bulunmaktadır. Atın sol ayakları havadadır. Süvari sol eliyle dizginleri tutmaya çalışırken, sağ eliyle mızrak atmaktadır. Tipik kısa etek tunica giyimli olan süvari profilden betimlenmiştir. (Lev. XVIf)

7.6 Pişmiş Toprak (Terracotta) Eserler

Çalışma alanımızda üç adet pişmiş toprak süvari figürini tespit ettik. Bunlar Konya Arkeoloji Müzesi deposunda yer almaktadır. PT1 numaralı eserde atın üzerinde süvari betimlenmiştir. Kısa tunik etek giyimli olan süvari sol eliyle atın boynundan tutmaktadır. Süvarinin başı kırıktır. Üzerinde kıvrımlı üçgen himation elbisesi mevcuttur. (Lev. XVIIIa-d)

PT2 numaralı eserde kum ve mika katkılıdır. Yarısı kırık olan eserde at muhtemelen şaha kalkmış tarzda betimlenmiştir. Süvarinin kısa kıvrımlı etek giysisi olduğu görülmektedir. Bu eser ikonografik açıdan Seydişehir'in Bostandere Kasabası'ndaki süvari kabartması ile K1 numaralı eser ile büyük benzerlik göstermektedir. (Lev. XVIIIe)

PT3 numaralı eser, PT2 numaralı eserin sağlam hali sayılabilecek eserdir. Kum ve mika karışımlı bu pişmiş toprak eserde de atın ön ayakları havada şaha kalkmıştır. Süvari kıvrımlı kısa tunik etek giymiştir. Sağ kolunu havaya kaldırmış muhtemelen mızrak atmaktadır. Göğsünde sadak izi vardır. (Lev. XVIIIf)

Pişmiş topraktan yapılmış süvari betimli eserler bölgede başka benzer örneklerin olmaması sebebiyle kesin tarih vermek güç olsa da stil kritik yoluyla ve teknik özelliklerinden[417] dolayı Roma dönemi eseri olması büyük olasıdır.

7.7 Heykelcik

Ay tanrısı Men'de at üzerinde betimlenebilmiştir. Değişkenlik gösteren atlı ikonografyasında saptadığımız özellikler şunlardır; omuzlarının arkasında hilal, Phryg başlığı, bazen pantolon ya da zırh; elinde çam kozalağı, asa, palmiye dalı ya da tipik çifte balta ile

[417] Baldıran 1990: 49.

betimlenmişlerdir. Atlı Men figüründe Phrygia ve kuzey Psidia'da yoğunlaşan adak stelleri ve sunaklar üzerindeki kabartmalar ile yassı heykelciklerde rastlanır[418].

Akşehir Müzesi'nde sergilenmektedir. Mermerden yapılmıştır. Atlı Men tanrısı olarak bilinmektedir. Süvarinin omuzlarında sadak bulunmaktadır. Lykaonia Bölgesindeki yerel Men kültü ile ilişkilendirilmektedir. İnci Delemen'in yayınında da yine Pisidia Bölgesinde bulunmuş adak steli olarak Men'e ithafen yapılmış bir atlı tanrı eseri tespit edilmiştir[419]. Dolayısıyla Pisidia ile Lykaonia bölgesi arasında Men kültü ile ilgili izlerin varlığı tespit edilmiştir. (Lev. XIXc)

Yine Lykaonia bölgesinde tanrı Men kültüne ilişkin bir başka örnek katalogumuzda da ele aldığımız A1 numaraları atlar üzerinde betimlenmiş atlı tanrı Men ikonorafisidir. Burada da tanrı Men'in başında yine atribütlerinden hilal betimlenmiştir. (Lev. XVIb)

7.8 Friz Parçaları

F1 numaralı eser Bozkır Işıklar köyünde Mustafa Demiröz' e ait evin önünde yerde yeralmaktadır. Mermerden yapılmış olan eserin üzerinde av sahnesi işlenmiştir. Yüksek kabartma olarak yapılmış büyük olasılıkla frize ait olabilecek bu parçada kaliteli işçilik söz konusudur. Tüm figürler bir podyum üzerinde betimlenmiştir. Sağ tarafta gövdesi profilden, başı cepheden işlenmiş bir aslan figürü betimlenmiştir. Diğerlerine göre perspektif olarak hatalı bir işçilik olsada yele kıvrımları ve pençeleri detaylı ve özenli olarak yapılmıştır. Sağ ön ayağını havaya kaldırarak saldırgan bir biçimde karşısındaki boğaya hamle yapmak üzere iken betimlenmiştir. Ortada ise bir boğa figürü betimlenmiştir. Sol ön ayağı kızgınlığından ve güç kazanmak için yeri kazırken, sağ ön ayağını ise dizinden kırarak yere kıvırmıştır. Omuz hattı belirgin işlenen boğanın kuyruğu sırtına doğru uzatılarak betimlenmiştir. Aslan ile boğa karşılıklı birbirlerine saldırı hazırlığı içerisinde betimlenmiştir. Sahnenin en solunda ise diğer iki hayvan figüründen sanki bağımsız sola hareket eden bir süvari betimlenmiştir. Ön ayakları havada olan süvarinin arka ayakları yerdedir. Şaha kalkmış olan atın çenesinden gelen dizginlerini sol eli ile sıkıca tutan süvarinin rüzgarın etkisinden ve hareket ettiğinden dolayı adeta pelerini havada uçuşmaktadır. Sağ eliylede ileri doğru mızrak atar tarzda betimlenmiştir. Süvarinin üzerinde zırhı vardır. Süvarinini aslan ve boğadan bağımsız olarak başka yöne hareket etmesi ana sahnenin diğer yönde de devam ettiğini göstemektedir. Bu nedenle

[418] Delemen 1993, 343.
[419] Geniş bilgi için bkz. Delemen 1999, 63, No: 321.

süvarini önünde başka figürler ve diğer bir sahne sözkonusu olabilir. Bu friz parçasının devamı da büyük olasılıkla vardır. Bu eser yayınlanmıştır[420]. (Lev. XIXd)

F2 numaralı eser Bozkır Işıklar köyünde Ahmet Tekin'e ait evin duvarında yeralmaktadır. Yerel kireçtaşından yapılmıştır. Uzun ve dar yüzünde birbirinin devamı olan tek konunun işlendiği köşe frizidir. Uzun yüzde sol tarafta şahlanmış bir at üzerinde savaşçı süvari figürü yeralmaktadır. Süvarinin hemen önünde elinde kalkan tutan bir başka savaşçı betimlenmiştir. Bu figür ile atın şaha kalkmış ön ayakları altında yere yüzüstü yatmış bir başka figür görülmektedir. Bu figür kısa elbise giyimlidir. Bu ilk sahnenin arkasında muhtemelen doğal ortamı aktaran bir nesne betimlenmiştir. Bu sahnenin devamında sağ tarafta yine ön ayakları havada şaha kalkmış bir at ve üzerinde elindeki mızrağını fırlatan bir süvari betimlenmiştir. Her iki süvarinin de pelerini hareketin etkisiyle uçuşmaktadır. Süvarinin hemen önünde sağ elinde kalkan bulunan ve göğsü cepheden, kol ve bacakları profilden işlenmiş ayakta bir savaşçı figürü bulunmaktadır. Bunun başı kırıktır. Kısa tunik elbise giymiştir. Bu iki figürün ortasında atın şaha kalkmış ayakları altında, kafası iki ellerinin arasında, diz kapakları üzerine yere çökmüş bir başka figür betimlenmiştir. Bu sahnenin yanında bir kalkan motifi işlenmiştir. Birinci sahnenin benzeridir, muhtemelen devamı niteliğindedir. Üçlü sahneler görülmektedir.

Friz parçasının kısa dar yüzünde ise hoplitler yeralmaktadır. Sol ellerinde kalkan bulunan hoplitler üç kişidir. Sağ bacaklarını geriye atmış, sol bacaklarını dizden kırarak ileriye atmışlardır. Yürüyüş halinde betimlenmişlerdir. Doğal aşınmalar söz konusu olduğundan figürlerin detayları belirgin değildir[421]. Bu eser yayınlanmıştır[422]. (Lev. XIXe)

[420] Yılmaz 2005, 132-134
[421] Karaman Müzesi Yıllığı, 1984, Sayı:2, 28.
[422] Yılmaz 2005, 134-136.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Antik dönemde Lykaonia Bölgesi, genel anlamda büyük bir bölümü günümüzdeki Konya ve ilçeleri içinde bulunduğu bölgeyi kapsamaktadır. Bölgesel anlamda taşra sanatının etkili olduğu eserlerde dönemin farklı kültlerinin sanatsal olarak eserler üzerinde belirtilmesi açısından son derece önemlidir.

Lykaonia bölgesi antik dönemde aslında coğrafi bakımdan geçiş yolları üzerinde bulunduğundan dolayı, merkezi stratejik konuma ve güce sahiptir. Bununla birlikte bölgede yerel kültlerin bu kadar çok olması bölgeyi inanış zenginliği bakımından hiçte bakir kılmamaktadır. Bunun en güzel örneklerini taş eserler üzerine yansıtılan Yunan pantheonundaki çeşitli tanrıları sembolize eden simge ya da atribütler ile yerel varyasyonlarını görmek mümkündür. Bu anlamda bölgede Zeus başta olmak üzere Herakles, Ares, Men, Poseidon en çok tapınım gören tanrılardır. Bölgede coğrafi topoğrafyadan da yararlanarak bu şekilde doğal kayalık alanlara kabartmalar yaparak kutsal inanışlarını belli etmişlerdir. Bu aslında kültürel zenginliğinde bir göstergesidir.

Yunan pantheonunda savaşçı tanrı olarak tapınım gören Ares'in Lykaonia bölgesinde Roma döneminde doğal kaya kütlesi üzerinde savaşçı kimliğinden dolayı bir at üzerinde süvari olarak betimlenmesi bölgesel anlamda güçlü ve kuvvetli kimliğinin yanı sıra Ares'in koruyucu ve kurtarıcı kişiliğini sembolize etmektedir. Derebucak ilçesinin Taşlıpınar (Zekeriyaköy) köyünde doğal kaya kütlesi üzerinde 7 tane niş içerisinde süvari kabartması tanrı Ares'in yerel kült alanının bölgedeki sembolüdür. Benzer şekilde komşu Pisidia bölgesinde yer alan Burdur Tefenni'de, Kocataş'da Kakasbos kültü ile yine doğal kaya kütlesi üzerinde taşra sanatıyla yapılmış yerel kültü temsil eden süvari kabartmaları ile büyük benzerlik göstermektedir. Taşlıpınar'daki kaya kabartmalarının ikisinde yazıt olması ve bundan yola çıkılarak Ares'in buradaki varlığı hakkında bilgi sahibi olmaktayız.

Atlı tanrı grubuna giren tanrı betimlemelerinin Lykaonia bölgesinin yanı sıra komşu bölgelerde de benzer şekilde yaygın olması bölgesel anlamda taşra sanatının ve yerel kült anlayışının değişik varyasyonlarını bize göstermektedir. Hiç şüphesiz Lykaonia bölgesinde ostothek ve mezar stelleri gibi değişik eserler üzerinde görülen süvari figürünlerin komşu bölgeler Psidia ve Isauria bölgesinde benzerlerinin olması bunun bir başka kanıtı olsa gerek. Antik dönemdeki Lykaonia bölgesinin sınırlarının hala tartışılıyor olması bölgedeki taşra sanatın komşu bölgelerden ayrılamayacağı kanaatını doğurmaktadır. Bu bağlamda Psidia bölgesi bir anlamda yine farklılık göstersede Isauria bölgesini Lykaonia bölgesinden bağımsız

olarak değerlendirmek büyük yanlışlık olsa gerek. Çünkü antik dönemde sınır kargaşası içerisinde olan Lykaonia'daki eserlerin Isauria ile iç içe geçmiş olması hiç şüphesiz taş eserler bakımından bölgeyi birlikte değerlendirmede fayda olacağı kanıtı taşımaktadır.

Lykaonia bölgesinde süvari betimlemelerinin genel anlamda mezar steli ve ostothek üzerinde sıkça konu olması aynı özelliği Isauria örneklerinde de görmekteyiz. Yine bunu Isauria antik kenti olarak bilinen Zengibar Kalesi'nin yakınındaki yerleşim alanlarında devşirme malzeme olarak kullanılan örneklerde görmekteyiz. Bir başka komşu bölge Psidia bölgesinde Burdur, Isparta gibi yerlerde bulunmuş olan mezar stellerinin varlığını bugün bilmekteyiz. Benzer konulu örneklere sahip bu eserler yine Burdur ve Antalya Arkeoloji Müzelerinde sergilenmektedir.

Beyşehir Fasıllar'da mezar anıtı olarak bilinen Lucianus anıtı son derece kaliteli bir işçilik göstermesi açısından önemlidir. Doğal kaya oyularak mezar odası oluşturulmuştur. Ion sütunlu ve Korinth başlıklı ve kemerli üst yapı bulunmaktadır. Mezar mimarisi açısından da son derece iyi işçilik gözlemlenmektedir. İyi korunmuş bu mezar anıtında Romalı bir yurttaş olan Lucianus adına bu mezarın yapıldığı bilinmektedir. Bu kişi için nikah ve düğünlerden sonra kurban kesilip kan akıtıldığı da bilinmektedir. Hiç şüphesiz bunu destekleyen akıtma çukuru ve kanalları da mevcuttur. M.S. 3. yy. a tarihlenen bu eserde atın koşum takımları ile birlikte vücut anotomisi ve detaylarının çok ayrıntılı işlenmesi mezar anıtının önemine vurgu çekmektedir. Atın takım koşumları ve karakteristik özellikleri açısından Pers atlı süvarilerinin etkisi altında kaldığı söylenebilir.

Beyşehir'de Fasıllar'da yine farklı tapınımların olduğu işlevsel doğal kaya üzerine işlenmiş Yunan pantheonundaki tanrıların simgesel özellikleriyle sembolize edilmesi gözlemlenmektedir. Doğal kaya üzerinde Poseidon'un simgesi olarak at tasviri dikkat çekmektedir. Fasıllar'daki doğal kaya üzerine kabartma olarak betimlenmiş at figürü Poseidon kültünü bize gösterir. Lykaonia bölgesinde Poseidon göllerin tanrısı olarak yerel anlamda tapınım görmektedir. Hiç şüphesiz bunda Trogitis Limne (Suğla Gölü) ve Karallitis (Beyşehir Gölü) nün yakın çevresinde bulunmasının büyük önemi vardır. Bunun benzer örneklerini Isauria'da Tosuntaşı'nda görmekteyiz. Yine orada da kaya üzerine at figürü işlenmiştir. Yanında yer alan yazıttan yola çıkarak Poseidon ile ilişkili olduğu belirtilmektedir. Bir diğer benzer örnek Poseidon'un at ile olan sahnelerine Dağlık Kilikia'daki Efrenk'te Poseidon Athena mücadelesini konu alan sahnedir. Ayrıca Konya Arkeoloji Müzesi'nde yine Poseidon yazıtı yeralan bir altar üzerinde de podyum üzerinde at

figürü gözlemlenmektedir. Lykaonia ve çevresinde Poseidon kültü bu şekilde örneklerle karşımıza çıkmaktadır.

Fasıllar'da bir başka yerel kült anlamında rastladığımız örnek ise yine doğal kaya üzerine kabartma olarak yapılmış Dioskurlar'ın betimlendiği sahnedir. Burada ortada bir sunak ve her iki yanda atları ile birlikte iki Dioskur betimlenmiştir. Dioskurlar genel olarak Helene ile birlikte betimlenir. Fakat burada Helena yerine ortada sunak vardır. Yine burada 6 satırlık yazıttan yola çıkarak Dioskurların olduğunu biliyoruz. "Samothrakelilerin kendini gösteren ve hiçbir zaman alt edemediği tanrıları Dioskurlara adanmıştır" yazıtı yer almaktadır. Yine bunun en güzel örneğni Isauira'da Pharax (Fariske) de Köristan Tepesi mezarın alınlığında görmekteyiz. Mezar alınlığında yine iki atlı ve ayakta betimlenmiş Dioskur figürü yer almaktadır. İkonografik açıdan büyük benzerlik göstermektedir. Aynı şekilde bir diğer örnek ise Antalya Müzesi'nde sergilenen bir adak steli üzerinde de yine ortada Helena ve her iki tarafta Dioskurları görmek mümkündür.

Lykaonia bölgesinde atlı tanrı olarak nitelendirilen bir başka kült ise Men'e aittir. Çalışma alanımızda iki ayrı yerde karşımıza çıkan atlı tanrı Men süvari olarak betimlenmiştir. Bunlardan ilki Konya Arkeoloji Müzesi'nde segilenen bir altar üzerinde at üzerinde Men figürü yeralmaktadır. Başında Men'in simgelerinden biri olan hilalin bulunması kişiliği hakkında bize bilgi vermektedir. Bir diğer örnek Akşehir Müzesi'nde mermerden yapılmış küçük bir heykelcik olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada da Frig başlıklı ve sadağı ile ikonografik açıdan tasvir edilmiştir. Bunun benzer örneği yine Psidia bölgesinde bulunmaktadır.

Lykaonia bölgesinde tespit ettiğimiz bu eserlerde yerel sanat hakimdir. Genel anlamda ikonografik olarak baktığımızda atın haraket yönü hep sağ tarafa doğrudur. Birkaç istisna örnek olmuş olsada tüm eserlerde bunu gözlemlemekteyiz. Yine atın hareket anlamında karşımıza iki farklı şekilde çıktığını görüyoruz. Birincisi atın sol ön bacağını bir kayanın üzerine koymuş gibi betimleniş tarzı, ikincisi ise hareketin fazla olmasından dolayı atın şaha kalkmasıyla birlikte iki ön bacaklarının da havada betimlenmesi sözkonusudur. Yine birinci ikonografide genellikle süvarinin sakin tarzı dikkat çekmektedir. Muhtemelen bu, koruyucu özelliğinden kaynaklanmaktadır. İkincisinde ise savaşır tarzda betimlenmiş olup, karşısındaki ile mücadele eder poziyonda bulunmaktadır. Yine süvarinin pelerini rüzgarın etkisinden dolayı uçuşmaktadır. Bunuda kompozisyonda çok iyi vermişlerdir. Bunun en güzel örneğini de Termessos'ta Alcetas'ın kabartmasında görmekteyiz.

Atlı tanrı ya da savaşçı kimlikleriyle incelediğimiz tüm bu eserlerde süvarilerin asker kıyafetli oluşu ve sol elinde mızrak tutmaları yine bir başka ayrıntı özelliktir. Tipik tunic elbise giyimli olan figürlerde kısa eteğin kıvrım yerleri belirgindir. Bazı örneklerde bunu daha iyi görebilmekteyiz. Mızrak tutuş şekilleri ise yine genel anlamda büyük benzerlik gösterir. Sol el havada mızrağı ileri atarken ki halleri ile betimlenmişlerdir. Sağ elleri ile ise genelde atın dizginlerini tutmaktadırlar.

Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen ostotheklerin bazıları da yine Isauria bölgesinden getirilmiştir. Daha önce de söylediğimiz gibi Lykaonia ile Isauria bölgesini bu anlamda ayırt etmek yanlış olacaktır. Ostothek üzerlerinde genelde yine savaşçı asker olarak betimlenmiş süvari kabartmaları gözlemlenmektedir. Burada Dioskurides tarzı da ön plana çıkmaktadır. Yine kompozisyonda ayakta betimlenmiş pudicitia tarzında kadın figürlerin yer alması da bölgede sıkça karşılaşılan bir özelliktir.

Ereğli Müzesi'nde yer alan mezar stelinde ise şaha kalkmış atın üzerinde mızrak atan süvarinin ön tarafında ayakta betimlenmiş bir kadın figürü yer almaktadır. Burada kadın figür elinde çelenk tutmaktadır. Dolayısıyla karşısındaki süvariyi taçlandırmaktadır. Zaferi simgelediğini söyleyebiliriz. Zafer kazanmak için anlatılmış bir kompozisyondur. Aynı örnek Koyunoğlu Müzesi'nde yer alan yine bir mezar stelinde de karşımıza çıkmaktadır. Burada yalnız kadın figürü süvarinin karşısında değil de üçgen alınlıklı mezar stelin alınlık kısmında işlenmiştir. Bu da aynı bölgede yer almasından dolayı bölgenin yerel anlayış ve sanatını bize yansıtmaktadır.

Yine antik ismiyle Sadesa günümüzdeki Akkise'de de ostothek ve mezar stelleri üzerinde süvari kabartmaları yer almaktadır. Dülgerlerde de ostothekler üzerinde betimlenmiş süvari kabartmaları bulunmaktadır. Isauira bölgesi ile iç içe geçen bu eserlerin genelinde savaşçı asker olmaları bakımından dikkat çekmektedir.

Konya Arkeoloji Müzesi'nin deposunda yer alan pişmiş toprak eserler ise plaka şeklinde yapılmış, içi boştur. Kahverengi hamur rengine sahip olan bu eserler müzeye satın alma yoluyla gelmiştir. Üç adet bulunan plaka şeklinde pişmiş toprak (terracotta) bu süvari figürünlerin betimlendiği eserlerden bir tanesinin ikonografik ve stilistik açıdan Vasada (Bostandere) de bulunan kabartma friz ile benzerlik göstermektedir.

Yaptığımız bu çalışmada Lykaonia bölgesinde; 1 tane kabartma friz, 11 tane kaya kabartması, 1 tane ostothek, 12 tane ostothek gövdesi, 2 tane altar (sunak), 14 tane mezar

steli, 3 tane pişmiş toprak (terracotta), 1 tane heykelcik ve 2 tane friz parçası olmak üzere toplam 47 adet eser tespit edip, kataloğumuzda ele aldık. Kaya kabartmalarının dışındaki eserlerin büyük çoğunluğu bölgede bulunan yerel kireçtaşından yapılmıştır. Bunu da detaylı olarak tabloda göstererek belirttik. Birkaç tane eserimiz ise mermerden yapılmıştır.

Genel itibariyle iki ayrı tip ortaya çıkardık. Bunlar atlı tanrı grubuna giren yerel kültle ilişkilendirilenler ve savaşçı asker olarak bölgede koruyucu görevde bulunan süvarilerdir. İkonografik tip olarakta savaş mücadelesi içerisinde şaha kalkmış atın havaya kalkması ile hareketli bir betimleme ve diğeri atın sol bacağının öndeki kayanın üzerine konularak sakin bir duruş betimi ile gözlemlenmektedir.

Lykaonia bölgesinde ki önemli yollar üzerinde kaya kabartması olarak koruyucu özelliği ile bölgenin savunucusu pozisyonunda betimlenen kaya kabartmaları ile diğer taş eserler üzerinde betimlenmiş süvari kabartmaları bölgenin yerel inanış ve savaşçı özelliğini bize yansıtmaktadır.

KATALOG

Kat. No: KK1

Eserin Adı: Lucianus Mezar Anıtı

Bulunduğu Yer: Beyşehir'in Fasıllar Köyü'nde bulunmaktadır.

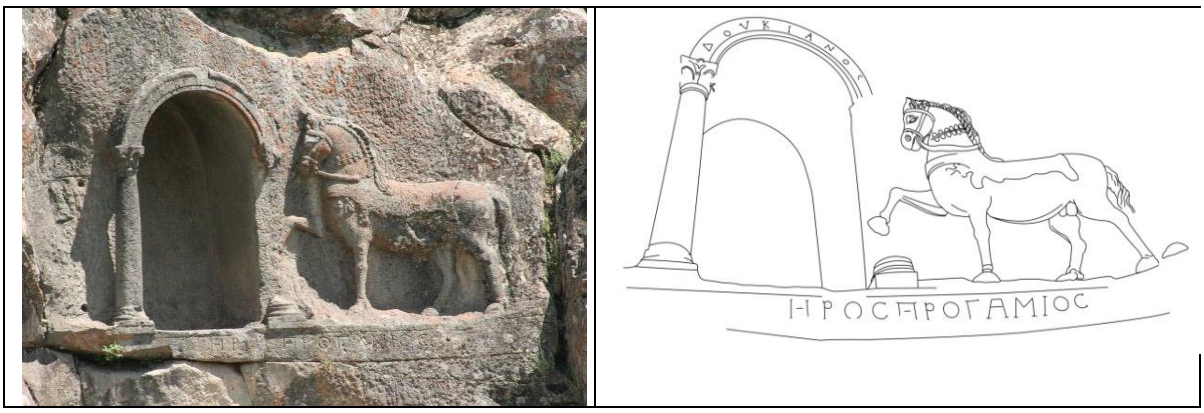
Malzemin Cinsi: Doğal Kaya

Ölçüleri: Yük: 280 cm, Gen: 420 cm.

Tanımı: Fasıllar köyünün üstünde doğu-batı yönünde uzanan kayalık düz setin yamacına oygu olarak yapılmış mezar anıtıdır. Oldukça derin, yuvarlak tonoz kemerli yapılmış bir niş ve yanında at figürü yer almaktadır. Kemerli nişin her iki yanında Attik-Ion sütun kaidesi, yivsiz sütun gövdeleri ve Korinth başlıklı sütun vardır. Sağdaki sütun kırıktır. Nişin sağında, sağ bacağını yukarıya kaldırmış başı nişe doğru, koşum takımları işlenmiş at figürü yer alır. Yüksek kabartma olarak işlenmiş atın işçiliği son derece kalitelidir. Takım koşumları ve vücut anatomisi detaylı olarak işlenmiştir.

Yazıt: Niş kemeri üzerinde tek satırlık bir Grekçe yazıt vardır. "AOYKIANOC" yazıtı yer almaktadır. Niş ve at figürünün alt kısmındaki çıkıntılı silmede tek satırlık bir yazıt daha mevcuttur. Burada da "ΗΠΟC ΠΠΟΓΑΜΙΟC" yazıtı vardır. Bu yazıtlar daha önce yayınlanmıştır[423]. Yazıtta Lucianus'un genç yaşta öldüğü anlatılmaktadır.

Dönemi: Bu anıt en erken İ.S. 3. yy. a tarihlenmektedir[424].

[423] Swoboda-Keil-Knoll 1935, 15, Abb.10; Baldıran 2009, 20; Baldıran vd. 2010, 219, 237.
[424] Baldıran 2009, 21.

Kat. No: KK2

Eserin Adı: Kaya Kabartması

Bulunduğu Yer: Beyşehir'in Fasıllar Köyü'nde bulunmaktadır.

Malzemenin Cinsi: Doğal Kaya

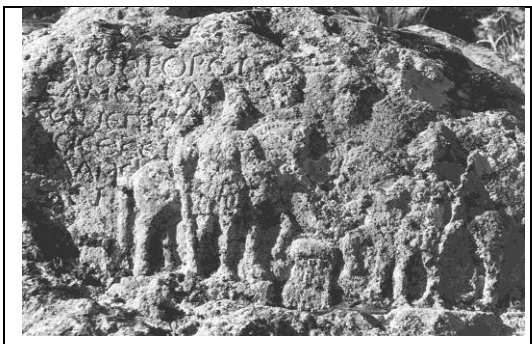
Ölçüleri: Yük: 85 cm, Gen: 85 cm.

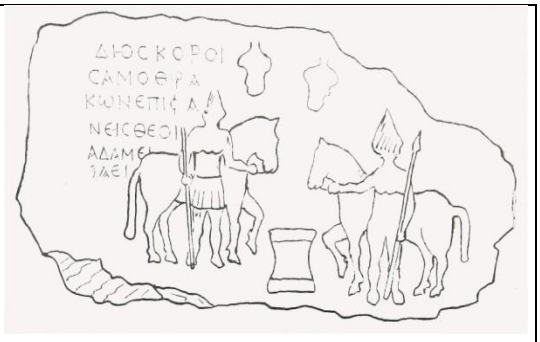
Tanımı: Lucianus anıtının karşısında yer alan yükseltide kayalık alanda oldukça aşınmış durumdaki anıtta bir altarın iki yanında birer at ve atların önünde ayakta duran, atların dizginlerini tutan süvariler görülmektedir. Grek mitolojisinde bu tip kabartmalar Dioscurlar kabartması olarak bilinir[425]. Burada tanrı Zeus'un oğlu olan Dioskourlar mızrak taşıyıp atları ile beraber sunak etrafında görülmektedir[426]. Her iki figürün üst kısmındaki boşlukta asma dalları ve üzüm salkımları betimlenmiştir. Burada her iki Dioskurun da başında konik miğfer betimlenmiştir. Sol tarafta 6 satırlık Grekçe yazıt yer almaktadır.

Yazıt: ΔΙΟΧΚΟΡΟΙ / ΧΑΜΟΘΡΑ / ΚΩΝΕΠΙΦΑ / ΝΕΙΧΘΕΟΙ / ΑΔΑΜΕΙ / ΛΕΙ

Yazıtta "Bu anıt Samothrakeliler'in kendini gösteren ve hiçbir zaman fethedilmeyen tanrıları Dioskourlar'a adandı" diye yazmaktadır[427].

Dönemi: Figür detayları aşınmış olmakla birlikte yazıt harf karakterine göre bu eser İ.S. 2-3.yy. özelliği göstermektedir[428].

[425] Grimal 1977, 159-160.
[426] Robert 1983, 574-575.
[427] Swoboda-Keil-Knoll 1935, 17, No:16.
[428] Baldıran 2009, 21.

Kat. No: KK3

Eserin Adı: Kaya Kabartması

Bulunduğu Yer: Beyşehir'in Fasıllar Köyü'nde bulunmaktadır.

Malzemenin Cinsi: Doğal Kaya

Ölçüleri: Yük: 101 cm, Gen: 140 cm.

Tanımı: Fasıllar nekropol alanının kuzeyinde Asartepe denilen tepenin güney eteğinde bir kaya kütlesi üzerinde ortada bir erkek büstü ve her iki yanında birer at figürü yer almaktadır. Erkek büstün bütün detayları seçilememektedir. Korunan kısımlarına göre himation giyimli, dalgalı gür saçlı ve sakallı olduğu anlaşılmaktadır. Büstün her iki yanında iri ve büste doğru bakan iki at bulunmaktadır. Her iki at figürü de koşum takımları olmadan ve çıplak betimlenmiştir[429]. Kompozisyon özellikle seçilmiş bir konu olmasına rağmen figürlerin betimlenmesi ve orantısız vücut işlenişi dikkati çeker. At betimlenmelerine göre Poseidon kültü ile ilgili olduğu yorumu yapılabilir.[430]

[429] Baldıran 2009, 22.
[430] Baldıran 2007, 13.

Kat. No: KK4

Eserin Adı: Kaya Kabartması

Bulunduğu Yer: Derebucak'ın Taşlıpınar (Zekeriya) köyünde A. Göksu'nun evinin altındaki kaya kütlesinde yola bakan cephede bulunmaktadır.

Malzemenin Cinsi: Doğal Kaya

Ölçüleri: Yük: 106 cm, Gen: 77 cm, Harf Yük: 1,5-2,5 cm.

Tanımı: Doğal kaya kütlesinin batı yönündeki ilk kabartma oldukça sağlam durumdadır. Plasterler üzerine oturan yuvarlak kemerli bir niş içerisinde doğuya doğru koşan bir at üzerinde, miğferli ve pelerini uçuşan bir süvari betimlenmiştir. Kemerin oturduğu plasterler ve tepe akroteri gayet iyi işlenmiştir. Atın yelesi kabarık yapılmıştır. Bu figürlü panonun altında dikdörtgen tabula ansata içinde 4 satırdan oluşan Grekçe yazıt vardır. Yazıt günümüzde aşırı tahribata uğradığından okunamamaktadır. Fakat bu eserlerin, daha önce araştırmasını yapan ve yayınlayan Sarre tarafından daha iyi okunabildiği görülüyor.[431] Yazıt yayınlanmıştır.[432]

Yazıt: M[ ] AH [ ] AE

AETO[ ]OE[ ]

EOYΔO[ ]

AΠEIEΨ

[431] Sarre 1896, 28, No.26.

[432] Swoboda-Keil-Knoll 1935, 46; Robert 1983, 572; Delemen 1993, 74-76, lev.100-107, Kat. No: 371-378; Baldıran 2009, 50.

Kat. No: KK5

Eserin Adı: Kaya Kabartması

Bulunduğu Yer: Derebucak'ın Taşlıpınar (Zekeriya) köyünde A. Göksu'nun evinin altındaki kaya kütlesinde yola bakan cephede bulunmaktadır.

Malzemenin Cinsi: Doğal Kaya

Ölçüleri: Yük: 178 cm, Üst Gen: 55 cm, Alt Gen: 59 cm.

Tanımı: Kaya kütlesinin batı tarafındaki ikinci kabartma da önceki gibi doğal kaya kütlesinin yola bakan yüzüne işlenmiştir. Plasterler üzerine oturan yuvarlak kemerli niş içinde doğu yöne ilerleyen at ve süvari betimlenmiştir. Süvari sol eliyle atın dizginlerini tutuyor. Sağ kolu serbest bırakılmıştır. Yazıt yayınlanmıştır.[433] Tabula ansatanın altında kare formlu pano çerçevesi belirlenmiştir. Bu panonun orta kısmında medusa başı olması gereken bir kabartma zorunlulukla seçilebiliyor. Bu panonun altında kaide şeklinde bir dikdörtgen bölüm daha işlenmiştir. Alt kısımdaki dikdörtgen panoda 4 satırlık yazıt görülmektedir.

Yazıt: ΠΧΟΔΩΔ Ο

Α[ ]ΟΕΚΑΔ[ ]
ΓΑΡΙ ΑΡΕΙΕΥ
ΧΡΙΝ

[433] Sarre 1896, 211, 25; Swoboda-Keil-Knoll 1935, 46, No:101; Robert 1983, 572; Delemen 1993, 74-76, lev.100-107, Kat. No: 371-378; Baldıran 2009, 51.

Kat. No: KK6

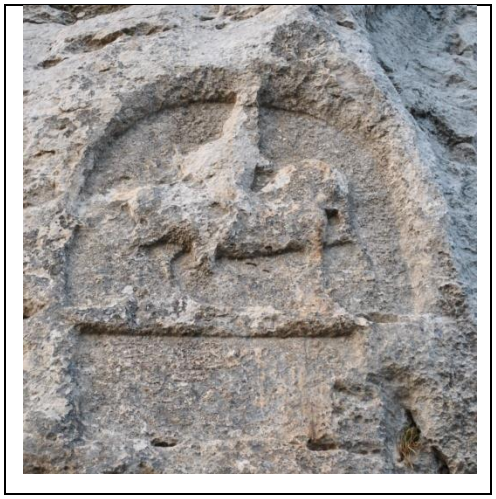
Eserin Adı: Kaya Kabartması

Bulunduğu Yer: Derebucak'ın Taşlıpınar (Zekeriya) köyünde A. Göksu'nun evinin altındaki kaya kütlesinde yola bakan cephede bulunmaktadır.

Malzemenin Cinsi: Doğal Kaya

Ölçüleri: Yük: 70 cm, Gen: 59 cm, Harf Yük: 2,5 cm.

Tanımı: Doğal kaya kütlesi üzerinde batı taraftan 3. Sırada yer alan kaya kabartması. Yuvarlak kemerli ve plasterlerle sınırlanan niş içerisinde doğu yönde hareket eden süvari ve at betimlenmiştir. Süvari atın dizginlerinden asılır şekilde betimlenmiştir. Süvari kısa kollu ve kısa etekli himation giymiştir. Miğfer ve pelerini yoktur. Atın yelesi oldukça özenli yapılmış. Süvari sol elini atın başı üzerine yerleştirmiş. Altta tabula ansata var. Tabula ansatanın içerisinde 3 satır yazıt olduğu görülmektedir. Fakat fazla tahrip olduğundan dolayı yazıt günümüzde okunamamaktadır. Yazıtın Sarre tarafından 3. satırı okunabilmiştir.[434]

[434] Sarre 1986, 211 vd.; Delemen 1993, 74-76, lev.100-107, Kat. No: 371-378; Baldıran 2009, 52.

Kat. No: KK7

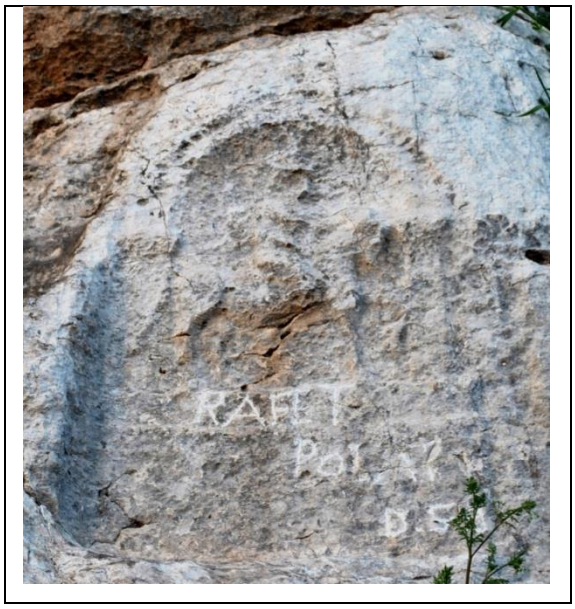
Eserin Adı: Kaya Kabartması

Bulunduğu Yer: Derebucak'ın Taşlıpınar (Zekeriya) köyünde A. Göksu'nun evinin altındaki kaya kütlesinde yola bakan cephede bulunmaktadır.

Malzemenin Cinsi: Doğal Kaya

Ölçüleri: Yük: 97 cm, Gen: 76 cm.

Tanımı: Doğal kaya kütlesine kemeri belirtilmemiş bir süvari kabartması mevcut. At ve süvari doğuya bakmaktadır. Plasterlerden sadece doğu yöndeki belirgin batıdaki görülmüyor. Altta dikdörtgen tabula ansata var ancak yazıt okunmuyor. Aşırı tahribata uğramıştır. Yayınlanmıştır[435].

[435] Sarre 1986, 211 vd.; Delemen 1993, 74-76, lev.100-107, Kat. No: 371-378; Baldıran 2009, 52.

Kat. No: KK8

Eserin Adı: Kaya Kabartması

Bulunduğu Yer: Derebucak'ın Taşlıpınar (Zekeriya) köyünde A. Göksu'nun evinin altındaki kaya kütlesinde yola bakan cephede bulunmaktadır.

Malzemenin Cinsi: Doğal Kaya

Ölçüleri: Yük: 93 cm, Gen: 64 cm, Süvari Yük: 49 cm, Süvari Gen: 43 cm.

Tanımı: Doğal kaya kütlesi üzerinde sağa doğru hareket halinde bir atlı betimlenmiştir. Atın sağ ön ayağı yere basmış, sol bacak yukarıya kalkıktır. Miğferli ve pelerinli binici atın dizginlerine asılmıştır. Yanlarda plasterler ve plasterlere oturan yuvarlak kemerli niş içinde atlı figür yer alır. Bu nişli alanın dikdörtgen yazıt panosu bulunmaktadır. Ancak yazıt okunamamaktadır. Yayınlanmıştır[436].

[436] Sarre 1986, 25-26, Res. 5; Delemen 1993, 74-76, lev.100-107, Kat. No: 371-378; Baldıran 2009, 52.

Kat. No: KK9

Eserin Adı: Kaya Kabartması

Bulunduğu Yer: Derebucak'ın Taşlıpınar (Zekeriya) köyünde A. Göksu'nun evinin altındaki kaya kütlesinde yola bakan cephede bulunmaktadır.

Malzemenin Cinsi: Doğal Kaya

Ölçüleri: Yük: 205 cm, Gen: 97 cm, Atın Yük: 49 cm, Atın Gen: 43 cm.

Tanımı: Doğal kaya kütlesinde yola bakan tarafta yuvarlak kemerli niş içinde süvari betimlenmiştir. At ve süvari doğuya bakar pozda işlenmiştir. Süvarinin başında bir miğfer bulunuyor. Plasterler ve köşe akroterleri işlenmiştir. Süvarinin pelerini arkada uçuşuyor. Atın dizginleri gevşek bırakılmıştır. Alt kısmında altar şeklinde kare pano görülüyor. Altarın ön yüzünde oldukça aşınmış, sadece boyun kısmında düğüm görülen medusa başı seçilmektedir. Bu kabartmanın batısında bir bölüm işlenmek üzere hazırlanmış ancak işlenmeden boş bırakılmıştır. Yayınlanmıştır[437].

[437] Sarre 1986, 26-27; Delemen 1993, 74-76, lev.100-107, Kat. No: 371-378; Baldıran 2009, 52.

Kat. No: KK10

Eserin Adı: Kaya Kabartması

Bulunduğu Yer: Derebucak'ın Taşlıpınar (Zekeriya) köyünde A. Göksu'nun evinin altındaki kaya kütlesinde yola bakan cephede bulunmaktadır.

Malzemenin Cinsi: Doğal Kaya

Ölçüleri: Yük: 82 cm, Gen: 63 cm, Süvari Yük: 45 cm, Süvari Gen: 32 cm, Kab. Yük: 2 cm.

Tanımı: Doğal kaya kütlesinin en doğusunda yer alan süvari kabartması. Kemerli niş içerisinde betimlenmiştir. Plasterler fazla yüksek olmasa da seçilebilmektedir. Atın sol ayağı yukarıda, sağ ön ayağı yere basmaktadır. Süvari atın dizginini tutmaktadır. Başında miğfer, sırtında ise geriye doğru uçuşan pelerini seçilebilmektedir. Aşırı tahribata uğramıştır. Yayınlanmıştır[438].

[438] Sarre 1986, 28 vd.; Delemen 1993, 74-76, lev.100-107, Kat. No: 371-378;Baldıran 2009, 52.

Kat. No: KK11

Eserin Adı: Süvari Kaya Kabartması

Bulunduğu Yer: Hadim-Taşkent Yolu Üzeri (Kaleönü)

Malzemenin Cinsi: Doğal Kaya

Ölçüleri: Gen: 64 cm, Yük: 44 cm, Kab. Yük: 3 cm.

Tanımı: Hadim-Taşkent karayolu üzerinde kayalık alanda doğal kaya kütlesi üzerine süvari betimlenmiştir. Süvarinin pelerini arkada uçuşmaktadır. Süvari bir elinde mızrak tutmaktadır. Önünde ayakta betimlenmiş bir kadın figürü elinde çelenk tutmaktadır. Atın takım koşumları mevcuttur. Yayınlanmıştır[439].

[439] Scarborough 1991, 229, res. 58; Yılmaz 2005, 227, KA4, res. 121.

Kat. No: K1

Eserin Adı: Kabartma (Friz?)

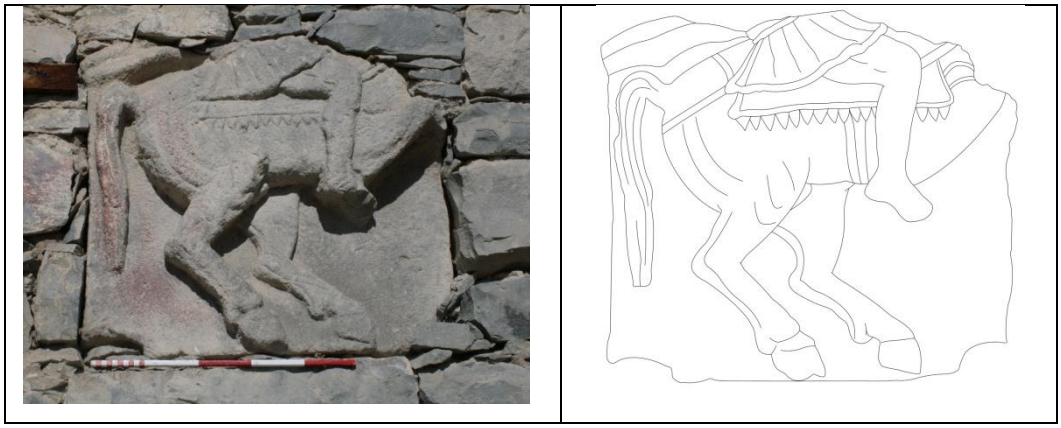
Bulunduğu Yer: Seydişehir'e bağlı Bostandere Kasabası'nda Ömer Genç'e ait evin duvarında yer almaktadır.

Malzemenin Cinsi: Mermer

Ölçüleri: Gen: 76 cm, Yük: 67 cm, Kabartma Yük: 10 cm.

Tanımı: Yerel kireçtaşından yapılmıştır. Evin duvarında kapının sağ tarafında yer almaktadır. Oldukça kaliteli işçiliğe sahip olan süvari kabartması yüksek kabartma olarak işlenmiştir. Süvarinin belinden itibaren üst kısmı kırıktır. Atın ayakları detaylı işlenmiştir. Süvarinin sadece sağ bacağı gözükmektedir. Vücudunun diğer kısmı kırıktır. Süvari Romalı askerlere özgü olan tipik kısa tunik etek giymiştir. Atın üzerinde baklava dilimi şeklinde zik zak motifli koşum takımları bulunmaktadır. At ve süvarinin üst kısmı kırık olduğundan detaylar belirgin değildir. Atın hareketi sağ yöndedir. Atın anatomisi dolgundur. Kaliteli işçilik sözkonusudur.

Yayınlanmıştır.[440]

[440] Hall 1968a, 83

Kat. No: O1

Eserin Adı: Ostothek

Bulunduğu Yer: Çumra Sırçalıhöyük.

Geldiği Yer: Hadim İnlice Köyü

Malzemenin Cinsi: Mermer

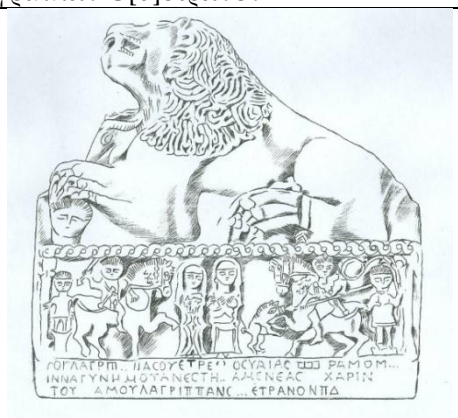
Ölçüleri: Yük: 148 cm, Gen: 122 cm, Kab. Yük: 3.5 cm.

Tanımı: Mermerden yapılmıştır. Monoblok tek parçadan ostothek olarak yapılmıştır. Eserde aslan ön ayağını bir büstün başına koymuş şekilde betimlenmiştir. Başı sol tarafa dönüktür. Arka bacakları her iki yana açılmış ve üzerine oturmuş tarzdadır. Yeleleri ve ayak pençeleri detaylı olarak işlenmiştir. Altta ise bir podyum içerisinde ortada ayakta betimleniş iki bayan ve her iki yanında atlı süvari betimlenmiştir. Sol taraftaki süvari elindeki mızrağı ileri atıyor şekilde tasvir edilmiştir. Onun arkasında kompozisyonun en solunda ise bir nesne veya podyum üzerinde vücut oranları bakımından daha küçük bir figür betimlenmiştir. Ortadaki ana sahnedeki iki bayan figürünün başları kapalıdır, uzun bir elbise giyimlidir. Sağdaki süvari ise önündeki domuz ile mücadele etmektedir. Domuz iki ayağı üzerine kalkmıştır. Atında ön bacakları havada şaha kalkmış tarzdadır. Üzerindeki süvari ise mızrağını domuza saplamak için hamle yapmaktadır. Arkada kompozisyonun en sağında ise yine bir figür betimlenmiştir. Fakat bu soldaki figüre oranla daha büyüktür. Domuz avı sahnesi betimlenmiştir.

Yazıt: En altta 3 satır Grekçe yazıt yer almaktadır.

1 Ἰούλ(ιος) Ἀγρίππας Οὐετρενὸς *sic.*, Ὑλιας, [ ]ρα, Μόμ[ιος],
2 Ἴννα γυνή μου ἀνεστή[σ]αμεν <μν>έας *vac.* χάριν
3 τοῦ *vac.* ἀ(δελφοῦ). Μ(ᾶρκον) Οὐλ(πιον) Ἀγρίππαν Ο[ὐ]ετρανόν ΠΔ

Kat. No: OG1

Env. No: 75

Eserin Adı: Ostotek Gövdesi

Bulunduğu Yer: Bozkır

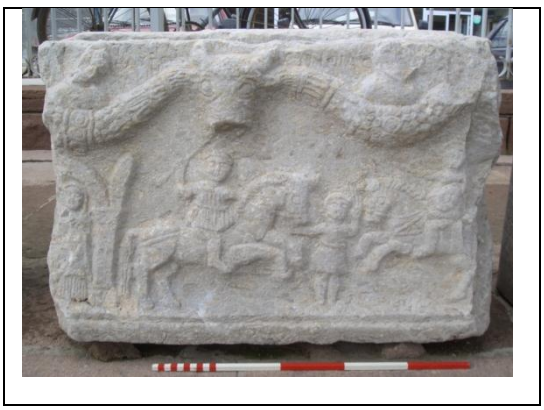
Teşhir : Konya Arkeoloji Müzesi

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 54 cm, Der: 38 cm, Gen: 71 cm, Harf Yük: 1.5-2.5 cm.

Tanımı: Yerel kireç taşından yapılmıştır. İki dar yüzü ve arka uzun yüz işlenmemiştir. Arka uzun yüzde geniş bir bant işlenmiştir. Ön uzun yüzde ortada boğa başı bukranium ve her iki yana doğru uzanan girland vardır. Bukraniumların üzerinde her iki yanda da iki erkek büstü yüksek kabartma olarak işlenmiştir. Büstler kırıktır. Aşağıdaki sahnede iki süvari karşılıklı betimlenmiştir. Süvarilerin ortasında bir figür betimlenmiştir. Bu figür soldaki atın dizginlerini tutmaktadır. Atların her ikisi de oldukça kaba işlenmiş, ön ayakları şaha kalkmış vaziyettedir. Koşum takımları ve dizginleri mevcuttur. Soldaki süvarinin sağ elinde mızrağı havaya kaldırmış, sol elinde bir kalkan görülmektedir. Her ikisinin üzerinde zırh vardır ve cepheden betimlenmiştir. Süvariler kısa etekli tipik Roma askeri şeklinde betimlenmiştir. Her iki süvarinin elinde de mızrak bulunmaktadır. Sol kısımda ise yarım kalmış kemerli bir yapı içerisinde ayakta kadın figürü betimlenmiştir. Kadının başı kapalı, üzerinde himation ve pileli chiton bulunmaktadır. Pudicitia tarzında betimlenmiştir.

Yazıt: Bukranium'un üzerinde bir satır yazıt bulunmaktadır. "ΤΕΣ ΚΑΙΜΑ ΕΑΥΤΟΥ ΕΥΝΟΙΑC ΧΑΡΙΝ" yazılıdır. (ve onun hayrına)

Kat. No: OG2

Env. No: 1060

Eserin Adı: Ostothek Gövdesi

Bulunduğu Yer: Çatmakaya (Arvana Köyü), Seydişehir

Teşhir: Konya Arkeoloji Müzesi Bahçesi

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük:0.52 m, Gen: 0.70 m, Kal: 0.40 m.

Tanımı: Yerel kireçtaşından yapılmıştır. Üç yüzü bezemeli olan ostotek gövdesinin ön yüzü, kenarları plasterlerle çevrili üç kemer ile bölmelere ayrılmıştır. Ortada yer alan kemer kenarda yer alan diğer iki kemere göre daha büyük işlenmiştir. Ortadaki kemer içerisinde atlı süvari yer almaktadır. At İsaura Bölgesindeki figürlere benzer şekilde, ön ayakları havada, yeleleri kabarıkça işlenmiştir. Süvari kısa bir tunika giymiş ve sağ elini havaya kaldırarak elinde bir nesne taşımaktadır. Süvarinin sağında yer alan kemer içerisinde, ayakta duran ve cepheden betimlenen iki erkek figür durmaktadır. Sağ ellerini göğüsleri hizasında tutmaktadırlar ve kısa bir tunik giymişlerdir. Süvarinin solunda yer alan niş içinde de, yine ayakta duran ve cepheden işlenen bir kadın, bir erkek figürü yer almaktadır. Her ikisi de, sağ ellerini göğüsleri üzerinde tutmuş ve bu hareket elbise kıvrımlarına yansımış elbisede derin pileler oluşmuştur. Kadın uzun himation giymiştir. Erkek de, kısa bir tunika giymiştir. Kemerlerin ortasında ve köşelerinde akroterler işlenmiştir. Dar yüzün birinde, niş içinde betimlenen üç kadın ve bir erkek figürü yer almaktadır. Betimlenen dört figürde, cepheden ve ayakta işlenmiştir. Kadınlar yine uzun bir himation giymişlerdir, erkek de kısa tunikalıdır. Diğer dar yüzde de, ayakta ve cepheden betimlenen dört kadın figürü yer almaktadır. Kadınların başı kapalıdır. Arka yüz bezemesiz olarak bırakılmıştır.

Kat. No: OG3

Env. No: 1970.38.213

Eserin Adı: Ostothek Gövdesi

Bulunduğu Yer: Bozkır-Sabran Köyü

Teşhir Yeri: Konya Arkeoloji Müzesi Bahçesi

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 72 cm, Gen: 85 cm, Der: 46 cm, Harf Yük: 1.5-2.5 cm.

Tanımı: Yerel kireçtaşından yapılmıştır. Üç yüzü bezemeli, arka uzun yüz boş bırakılmıştır. Ön yüzde üstte üç satır Grekçe yazıt bulunmaktadır. Yazıtın altında iki yanda ve ortada olmak üzere aslan başları girlandlarla birbirine bağlanmıştır. Aslan başları kırıktır. Bunun altında Ion düzeninde başlıklar ve üç sütun ile 2 kemerli niş bulunmaktadır. Kemerlerin üzeri köşe ve tepe akroterleri ile süslenmiştir. Soldaki kemerli nişin içerisinde at üzerinde bir süvari betimlenmiştir. Süvari sağ elini yukarı kaldırmış ve elinde mızrak tutmaktadır. Süvarinin başı büyük işlenmiştir. Süvarinin başında kunik bir başlık bulunmaktadır. Süvarinin üzerinde beli kemerli ve pileli bir asker tuniği vardır. Atın başının üzerindeki yeleleri öne doğru uzanmış boyun yeleleri çizgiler halinde sırtına kadar inmektedir. Şaha kalkmış biçimdedir.

Sağdaki kemerli nişin içerisinde ise kline üzerinde betimlenmiş iki erkek figürü vardır. Klinenin önünde ise ayakta duran kadın figürü betimlenmiştir. Kadın figürü başı örtülü, uzun giysili ve üstte himation altta chiton giyimlidir. Sol eli göğüs hizasındadır. Erkek figürleri belden üst kısmı tasvir edilmiş, ikisi de yuvarlak yüzlü, iri ve patlak gözlü, kısa ve geniş burunlu ağızlar çizgi halindedir. Üzerindeki elbiseler hafif kıvrımlı, sol elleri dirsekten yere dayanmış ve omuz hizasında durmaktadır. Sağ eli göğüs altındadır. Klinenin altında üç ayaklı, ayakları süslü bir sehpa ve bir krater bulunmaktadır. Kadın figürün ayakları bir kaide üzerine basmaktadır. Figürlerin vücutlarının orantısız yapılması, elbise kıvrımlarının stilize olarak verilmesi ve çok basit işçilik gösterir.

Sol dar yüzde en üstte yazıt bulunmaktadır. Yazıtın altında iki yanda boğa başı ve bu boğa başlarının boynuzlarının arasında girland bulunmaktadır. Yüksek kabartma olarak yapılmış boğa başlarının gözleri oldukça iridir. Altta ise dört tane kadın figürü görülür. Figürler cepheden başlar örtülü uzun pileli bir himation ve bunun altında ayak uçlarına kadar

gelen pileli bir chiton bulunmaktadır. Figürlerin hepsi aynı tarzda ellerini göğüs hizasına koymuştur. Pudicitia kadın duruşunu sergilemektedirler.

Sağ dar yüzde ise yine iki yanda boğa başı ve bu boğa başlarını boynuzlardan girland bağlamaktadır. Altta ise at üzerinde sağ elinde mızrak tutan ve elini havaya kaldırmış bir savaşçı süvari, atın önünde ise cepheden sağ elinde kılınç olan bir asker bulunmaktadır. Süvarinin başı cepheden verilmiş, yüz hatları oldukça stilize olarak yapılmış, düz pileli ve kemerli bir tunik elbise giymiştir. Sol eliyle atın dizgini tutmaktadır. At ise yine stilize olarak yapılmış, atın yeleleri kalın çizgiler halinde belirtilmiştir. Askerin sağ elinde yere doğru uzanan mızrak veya kılıç bulunmaktadır. Sol elini kemer hizasına sokulmuş bir hançeri tutmakta, üzerinde diz kapaklarına kadar uzanan tunik şeklinde asker elbisesi vardır. Bunun üzerinde ise pelerin (chlamys) bulunmaktadır.

Yazıt: ΚΑΙΣΕΛΕΥΚΟΣΑΝΕΣΑΝΤΟΥΣΕΑΥΤΩΝΤΟΝΕΙΣΣΕΑΛΥΚΟΝ

ΤΕΜΕΜΝΟΣΚΑΙΑΚΚΙΖΙΝΛΟΝΓΟΥΟΣΤΟΟΗΚΗΝ

ΜΝΗΜΗΣ ΧΑΡΙΝ

Seleucus tarafından çocukları Seleucus ve Memnon ile Longos oğlu Akkisis anısına dikilmiştir, yazıtı yer almaktadır.

Katalog No: OG4

Env. No: 1978.7.1

Eserin Adı: Ostothek Gövdesi

Teşhir: Konya Arkeoloji Müzesi Bahçesi

Bulunduğu Yer: Bozkır

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 71 cm, Gen: 85 cm, Der: 42 cm.

Tanımı: Yerel kireçtaşından yapılmıştır. Ön uzun yüzü ve sol dar yüzü işlenmiştir. Arka uzun yüz ve sağ dar yüzü boş bırakılmıştır. Ön yüzde ortada merkezde ayakta betimlenmiş bir erkek ve bir kadın figürü yer almaktadır. Erkek figür kısa tunik elbiseli ve başında başlığıyla elinde bir sopa tutmaktadır. Kadın figürün başı kırık olduğundan dolayı detaylar pek belirtili değildir. Bu figürlerin her iki tarafında karşılıklı süvari yer almaktadır. Soldaki süvari bir eliyle mızrak atmakta, diğer eliyle de atın dizginlerini tutmaktadır. At şaha kalkmıştır. Aynı şekilde sağdaki süvari de şaha kalkmış şekilde tasvir edilmiştir. Eliyle atın dizginlerini tutmaktadır. Her iki atlı süvaride kısa tunik elbiseli tipik asker özelliğini göstermektedir. Sol kısa kenarda yine bir süvari kabartması görülmektedir. Yine şaha kalkmış atın üzerinde kısa tunik elbiseli bir asker elindeki mızrağı ileriye atarken betimlenmiştir. Atın önünde ise bölgede çok sık görülen tarzda işlenmiş tipik pudicitia kadın tarzıyla giyimli ayakta bir kadın figürü betimlenmiştir. Bu sahnenin üzerinde iki boğa başı ve bukranium betimlenmiştir.

Katalog No: OG5

Eserin Adı: Ostothek Gövdesi

Bulunduğu Yer: Seydişehir, Kesecik Kasabası Camii Duvarında bulunmaktadır.

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 47cm., Gen: 51cm.

Tanımı: Mermerden yapılan bu eser, yukarı kısımdan sağ ve sol taraftan kırılmıştır. Ayakta betimlenen üç figür ve bir de atlı bir figürün yer aldığı sahne görülmektedir. Eser yukarıdan kırık olduğu için figürlerin başlarını göremiyoruz. Ayakta duran figürlerin giydikleri ve ayaklarına kadar inen elbiseden kadın figürleri olduklarını anlayabilmekteyiz. Başları olmadığı için bu figürlerin kime ait olduğunu bilememekteyiz. Ayakta betimlenen kadınlar, iki tür elbise giymiştir. Altta khiton, üstte de himationdur. Üzerlerine giydikleri bu mantolarda, vücut hareketlerinden oluşan kıvrımlar görülebilmekte ve manto etekleri diz kapaklarının üzerinde içe doğru bir kavis yaparak uzanmaktadır. Bu üç kadın figürü birbirlerine dayanır şekilde betimlenmiştir. Kadın figürlerinin sol tarafında şaha kalkmış bir at ve onun üzerinde de kısa bir tunik giyen bir erkek figürü yer almaktadır. Eser oldukça tahrip olmuştur ve bu tahrip olan eserde seçebildiğimiz kadarıyla atın arkasında da ayakta duran bir kadın figürü yer almaktadır. Bütün figürlerin birbirine bitişik olarak işlenmesi, atın şaha kalkması bu kompozisyonun bir mücadele sahnesi olabileceğini düşündürmektedir. Eserin alt kısmında bir yazıt vardır. Kırık olmasından dolayı tamamı okunamamaktadır. Okunan kısımda "ΤΗΓΕΝΑ" yazmaktadır. Mitoloji sahnesinin işlendiği bir parça olabilir.

Katalog No: OG6

Eserin Adı: Ostotek Gövdesi

Geldiği Yer: Amblada Antik Kenti

Bulunduğu Yer: Seydişehir Şehit Mehmet Uysal Parkı (Seydişehir Belediye Parkı)

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 47 cm., Gen: 122 cm., Kal: 50 cm.

Tanımı: Ön yüz ve iki dar yüzü bezemeli, arka yüz bezemesiz olarak bırakılmıştır. Ön yüzde, tek bir merkezden çıkan yanlara ve yukarıya doğru kıvrılarak giden asma dalları ve bu dallar üzerinde iri, dolgun taneli olarak betimlenmiş üzüm salkımları ve asma yaprakları yer almaktadır. Üstte, sandukanın tam ortasında, asma dallarına konan, kanatlarını her iki yana açmış, başını sola çeviren bir kartal motifi görmekteyiz. Ayaklarındaki üç pençe tırnak ayrıntılı olarak verilmiştir. Dolgunca işlenen üzüm salkımlarının hemen altında sol kenarda, sakin bir şekilde yollarına devam eden, arka arkaya giden iki at ve onları çeken bir erkek figürü yer almaktadır. Bu figür, diz kapaklarına kadar inen, belinde bir kemerle sıkıştırılmış bir elbise giymiştir. Sol elinde kendisine destek yaptığı ince uzun bir sopa vardır. Atların koşum takımları belirtilmiştir. Sol kısa yan yüzde, kalkan ve kalkana çapraz geçirilmiş kılıç motifi yer almaktadır. Eserin sağ kısa yan yüzünde yeraltına açılan hadese açılan kapı olarak nitelendirilen bir kapı motifi vardır. Kapının üst kısmında tacdan sonra muhtemelen üçgen alınlık yapılmıştır. Kapının her iki yanında karşılıklı lotus motifi betimlenmiştir. Kapının üst kısmı yüksek kabartma şeklinde yapılmıştır. Yayınlanmıştır.[441]

[441] Baldıran 2011; Yılmaz 2006, 153, Res. 3-3a.

Katalog No: OG7

Eserin Adı: Ostotek Gövdesi

Bulunduğu Yer: Seydişehir'e bağlı Aşağıkaraören Kasabası'nda, M. Akkuş'un evinin duvarında bulunmaktadır.

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 48 cm, Gen: 75 cm, Der: 46 cm.

Tanımı: Yerel kireçtaşından yapılmıştır. Ostotek gövdesinin bir kısa ve bir de uzun kenarı görülebilmektedir. Uzun yüz, dört sütunla üç nişe ayrılmış ve her bölmede ayrı kompozisyonlar işlenmiştir. Sol taraftaki nişte kısa tunika giyen iki erkek figür yer almaktadır ve ellerini göğüs hizasında kavuşturmuşlardır. Ortadaki niş içinde bir süvari ve sağa doğru hareket halinde betimlenen atı vardır. Atın ön sol bacağı, hafif kırılarak öne uzatılmıştır ve hareketin getirdiği değişimler atın vücuduna yansımamıştır. Süvarinin sağ elinde mızrak vardır, mızrağı ileriye doğru fırlatır biçimde işlenmiştir. Eserde tahribatlar olduğu için detaylar tam olarak seçilememektedir. Sağ baştaki niş içinde ise bir kadın, bir erkek figürü bulunmaktadır. Erkek figürü kısa bir tunika giymişken, kadın başından ayaklarına kadar kapatan bir elbise giymiştir. Sağ kolunu dirsekten büküp elbisenin altında göğüs üzerine yerleştirmiştir. Ön yüzdeki her üç nişin tepe noktalarında tepe akroterleri işlenmiştir. Eserin dar yüzünde ise, yine bir niş içinde üç kadın figürü yer almaktadır. Kadınlar, bütün vücutlarını ve başlarını da örten bir elbise giymişlerdir. Elbiseleri altta khiton ve onun üzerinde yer alan himationdur. Bu kadın figürleri de "Pudicitia" tipinde durmaktadırlar. Eser yayınlanmamıştır.

Kat. No: OG8

Eserin Adı: Ostotek Gövdesi

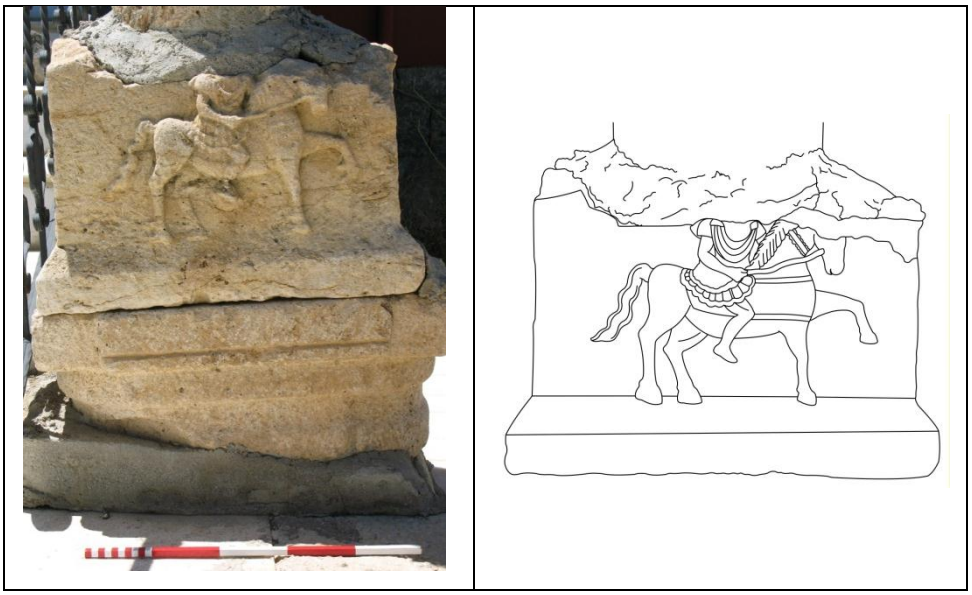
Bulunduğu Yer: Seydişehir'e bağlı Kızılcaköy'de Hüseyin Yalçın'a ait evin bahçesinde bulunmaktadır.

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 36,5-40 cm., Gen: 60 cm, Der: 33,5-40 cm

Tanımı: Sarı renkli yerel kireçtaşından yapılmış bir ostothek gövdesidir. Eserin ön cephesinde süvari betimlenmiştir. Üzerinde khylamys ve zırh bulunan süvarinin başı kırıktır. Gövde kısmının üst tarafı da kırıktır. Ostothek gövdesinin arka uzun yüzünde girland motifi işlenmiştir. Sağ yan yüzünde ise kapı motifi ve kapının içinde bir harf bulunmaktadır. Ancak çok tahribat gördüğü için bu harf okunamamaktadır.

Yayınlanmıştır.[442]

[442] Baldıran 2010, 121-134

Kat. No: OG9

Eserin Adı: Ostothek Gövdesi

Bulunduğu Yer: Dülgerler Köy Çeşmesi

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 77 cm, Gen: 109 cm, Der: 53 cm, Kab. Yük: 1.5 cm, Figürlerin Yük: 32 cm, Atın Yük: 25 cm, Atın Gen: 32 cm.

Tanımı: Pembe damarlı beyaz renkli yerel kireçtaşından yapılmıştır. Üstte ranke (sarma dal) motifi işlenmiştir. Burgu sütunlar ile üç ayrı kompozisyon oluşturulmuş. Sütunların üzerinde ion başlıklar vardır. Sol tarafta iki kadın figürü vardır. Uzun chimation giyimli, kıvrımlı bir yapıya sahiptir. Podyum üzerinde iki kadın figürü altta ise üç ayak ve her iki kenarında amphora betimlenmiştir. Aşağıdaki profilde muhtemelen burada betimlenen kişilerin isimleri yazılıdır. Ortadaki sahnede at üzerinde süvari betimlemesi vardır. Yine bir podyum üzerinde betimlenen atın ön sol bacağı havada adım atar şekildedir. Atın başında güvercin kuş figürü yer alır. Podyumun alt kısmında yan yatmış şekilde çıplak olarak Dionysos betimlenmiştir. Sağ sütunlar arasında yine podyum üzerinde ayakta betimlenmiş giyimli iki tane kadın figürü vardır. Üstte isimleri yazmaktadır. En altta sarmaşık kıvrık dal motifleri ile bezemelidir. Sağ kısa dar yüzde ayakta betimlenmiş üç kadın figürü vardır. Sütunların altında postament kaide ve ion başlıkları mevcuttur. Köşedeki sütun yivsizdir. Yan yüzde yine iki boğa başı arasında bukranium motifi bulunmaktadır. Üstte trsikeles yer almaktadır.

Yazıt: Kısa da yüzdeki üç figür isimleri;

1.ΜΜΑC 2.ΜΔΟΥC 3.ΚΜΔCIC Alttaki Yazıt:…ΥΛΘ..

Ön Yüzde: 1.ΘΥΑΝΔΝ 2.ΘΙΑΝΥΘ ΔΙΟΝΥΣΟΣ

Alt Kısımda: ΑΙΥΑΛCΛΑΤΥΓΟCΣΠΕΙΗΕΕΝ

Katalog No: OG10

Eserin Adı: Ostothek Gövdesi

Bulunduğu Yer: Akkise Belediye Bahçesi (Atatürk Parkı)

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 47 cm, Gen: 80 cm, Der: 52 cm, Tekne Kısmı İçten İçe Gen: 22 cm, İçten İçe Uz: 52 cm.

Tanımı: Gri damarlı beyaz renkli yerel kireçtaşından yapılmıştır. Akkise Belediye binası önündeki Atatürk Parkında bulunmaktadır. Kilise Çalı olarak adlandırılan mevkii den getirilmiştir. Kemerli iki niş içerisinde karşılıklı süvari betimi vardır. Soldaki atın üzerindeki süvari elinde mızrak tutmaktadır. Atın kuyruğu kıvrımlı şekilde dik olarak aşağıya inmektedir. Soldaki nişin içerisinde de süvarinin önünde bir erkek figürü vardır. Kalkan ve ok betimlenmiştir. Sağdaki nişin içerisinde yine zırhlı bir süvari betimlenmiştir ve önünde küçük bir çocuk taşımaktadır. Arkada ayakta betimlenmiş erkek figürü muhtemelen bir seyistir. Köşelerde palmiye şeklinde akroterler mevcuttur. Ortada medusa başı betimlenmiştir. Sağ dar yüzde üçgen alınlıklı niş içerisinde bir erkek bir kadın figürü mevcuttur. Köşe ve tepede akroterler işlenmiştir. Sol kısa dar yüzde yarım daire şeklinde, yaprak şeklinde rozet motifi vardır. Arka kısmı boş bırakılmış, süslemesizdir.

Katalog No: OG11

Eserin Adı: Ostothek Gövdesi ?

Bulunduğu Yer: Akkise Kasabası Cuma Camii

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 54 cm, Gen: 35 cm, Harf Yük: 3 cm, Harf Gen: 2 cm.

Tanımı: Yerel kireçtaşından yapılmıştır. Üstte iki satır yazıt vardır. Süvari elinde mızrak atıyor. Önde üç tane figür betimlenmiştir. Biri küçük aşağıda diğer ikisi büyüktür ve bir podyum üzerinde betimlenmiştir. Podyumun altında "IYIOI" yazıtı yer almaktadır.

Yazıt: ILIA

ΨOYMTYEYA

Katalog No: OG12

Eserin Adı: Ostothek Gövdesi

Bulunduğu Yer: Akkise Cuma Camii

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 54 cm, Gen: 92 cm, Der: 36 cm, Harf Yük: 2 cm, Harf Gen: 1.5 cm.

Tanımı: Cuma Camii girişinin sağ kolonu üzerinde bulunmaktadır. Gri renkli yerel kireçtaşından yapılmıştır. Önde bir kline ve arkasında üç figür betimlenmiştir. Sağ ve sol kısımlarda ayakta betimlenmiş kadın figürü vardır. Ön cephede 1 satır yazıt, sağ kısa dar yüzde 11 satır yazıt bulunmaktadır. Sol kısa dar yüzde sol ayağını bir kayanın üzerine atmış süvari betimlenmiştir.

Kat. No: A1

Env. No: 247

Eserin Adı: Altar (Sunak)

Bulunduğu Yer: Alaaddin Tepesi

Teşhir: Konya Arkeoloji Müzesi Bahçesi

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 127 cm, Gen: 57 cm, Der: 58 cm, Harf Yük: 2.5-3.5 cm.

Tanımı: Mermerden yapılmıştır. Altarın ön yüzünde süvari betimlenmiştir. Atın başında yarım daire şeklinde tanrı Men'in atribütü olan ay motifi betimlenmiştir. Bu sahnede Lykaonia bölgesindeki Men kültü ile ilgilidir. Ay tanrısı Men yeraltını simgelediği gibi gökyüzü tanrısı olarakta bilinmektedir. Süvari bir eliyle atın dizginlerini tutmaktadır. Süvarinin pelerini arka tarafta uçuşmaktadır. Atın arka ayakları bir kaidenin üzerinde konumlanmıştır. Üst kısma sonradan ikinci kullanımda su kanalı oyularak açılmıştır.

Yazıt: Üç satır Grekçe yazıt yer almaktadır. Buradaki Grekçe yazıtta tanrı Men' e ithaf edildiği belirtilmektedir. "Bu adak Aurelius ve Sabinus adına isteklerinin yerine getirilmesi için tanrı Men'e adanmıştır."

Dönemi: M.S. 3.- 4. yy.[443]

[443] McLean 2002, 11, Fig: 40, Cat: 28.

Katalog No: A2

Env. No: 250

Eserin Adı: Altar (Sunak)

Bulunduğu Yer: Alaaddin Tepesi

Teşhir: Konya Arkeoloji Müzesi Bahçesi

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 56 cm, Gen: 38 cm, Der: 39 cm, Harf Yük: 3.5 cm.

Tanımı: Yerel kireçtaşından yapılmış olan atlar (sunak). Bir platform üzerinde sadece at figürü betimlenmiştir. Atın fizyonomik yapısı bakımından dolgundur. Kuyruğu uzun, aşağıya kadar sarkmaktadır. Poseidon'un artbitütlerinden biriside attır. Burada Lykaonia bölgesindeki Poseidon kültünün varlığı olduğuna dair bir izlenim uyandırmaktadır.

Yazıt: Eserde altta ve üstte bir satır yazıt bulunmaktadır. Üstte Grekçe "Posiedon" yazmaktadır.

Dönemi: Roma İmparatorluk Dönemi[444]

[444] McLean 2002, Fig: 60, Cat: 41.

Katalog No: MS1

Env. No: 82

Eserin Adı: Mezar Steli

Bulunduğu Yer: Apa

Teşhir: Konya Arkeoloji Müzesi Bahçesi

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Dönemi: Roma İmparatorluk Dönemi

Ölçüleri: Yük: 64 cm, Gen: 100 cm, Der: 40 cm, Harf Yük: 3,5 cm.

Tanımı: Apa'da bulunmuştur, Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. Yerel mermerden yapılmıştır. Eserin ön yüzü plasterler ile üç sahneye ayrılmıştır. Ortadaki sahnenin üst kısmında üçgen bir alınlık, iki kenardaki diğer sahnelerde kemerli bir niş bulunmaktadır. Tapınak veya anıtsal bir giriş yapısı şeklinde tasvir edilmiştir. Yuvarlak kemerlerin üzerinde ve köşelerde akroterler işlenmiştir. Ortadaki alınlığın ortasında bölgedeki eserlerde çok sık rastlanan rozet motifi vardır. Kemerlerin içinde balık pulu şeklinde süsleme yer almaktadır. Her iki kemerli sahnenin içinde ayakta iki kadın figürü betimlenmiştir. Bu figürler yine tipik Pudicitia kadın duruşu şeklinde betimlenmiştir. Ortadaki alınlıklı sahnede süvari betimlemesi vardır. At adım atar tarzda betimlenmiştir. Yine savaşçı binici ise elindeki mızrağını ileri atarken betimlenmiştir. Üst kısımda üç satır Grekçe yazıt yer almaktadır.

Yazıt: Üst kısımda 3 satır Grekçe yazıt vardır. Yayınlanmıştır[445].

[445] McLean 2002, Fig.153, Kat.139.

Katalog No: MS2

Env. No: ?

Eserin Adı: Mezar Steli

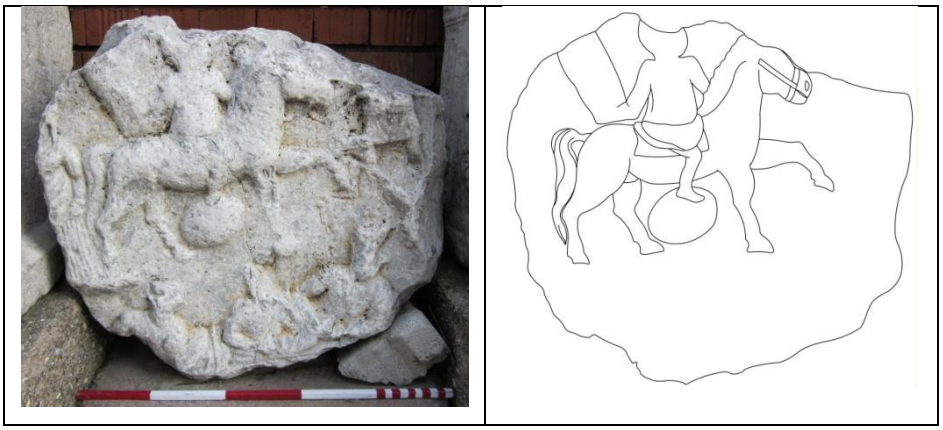
Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Dönemi: Roma İmparatorluk Dönemi

Bulunduğu Yer: Konya Arkeoloji Müzesi Bahçesi

Ölçüleri: Yük: 46 cm, Gen: 53 cm, Der: 16 cm.

Tanımı: Yerel mermerden yapılmıştır. Ortada süvari kabartması gözükmektedir. Diğer kısımlar kırıktır. Atın yönü sağa doğrudur. Kaba işlenmiştir. Süvarinin elbise ve diğer detaylı ayrıntıları gözükmemektedir.

Katalog No: MS3

Env. No: 255

Eserin Adı: Mezar Steli

Teşhir: Konya Arkeoloji Müzesi Bahçesi

Bulunduğu Yer: Konya Merkezde bulunmuştur.

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Dönemi: Roma İmparatorluk Dönemi

Ölçüleri: Yük: 72 cm, Gen: 97 cm, Harf Yük: 2-2.5 cm.

Tanımı: Yerel kireçtaşından yapılmıştır. Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. MS1 deki eser ile büyük benzerlik gösterir. Plasterler ile üç sahneye ayrılmıştır. Her iki kenardaki sahnenin üst kısmı yuvarlak kemerli, ortadaki sahne üçgen alınlık şeklinde yapılmıştır. Yine yuvarlak kemerlerin iç kısmı bu eserde de balık pulu şeklinde süsleme ile betimlenmiştir. Ortadaki üçgen alınlığın içerisinde bölgede sıkça rastlanan kalkan kabartma motifi işlenmiştir[446]. Sağda klinenin üzerinde yarı yatar tarzda bir figür betimlenmiştir. Solda süvari kabartması betimlenmiştir. Kısa tunik etekli savaşçı figürünün pelerini uçuşmaktadır.

Yayınlanmıştır[447].

[446] Baldıran 2009, 47; Yılmaz 2005, 216.
[447] McLean 2002, Fig.103, Kat.101.

Katalog No: MS4

Env. No: 268

Eserin Adı: Mezar Steli

Teşhir: Konya Arkeoloji Müzesi Bahçesi

Bulunduğu Yer: Seydişehir Kavak Köyü

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Dönemi: Roma İmparatorluk Dönemi

Ölçüleri: Yük: 85 cm, Gen: 120 cm, Üst Harf Gen: 2,5 cm, Alt Harf Gen: 1,5 cm.

Tanımı: Yerel kireçtaşından yapılmıştır. Konya Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir. MS1 ve MS3 katalog numaralı eserler ile büyük benzerlik göstermektedir. Yine plasterler ile üç sahneye ayrılmıştır. Her iki kenardaki sahne yuvarlak kemerli şeklinde, ortadaki kısım üçgen alınlık şeklindedir. Alınlığın ortasında rozet motifi vardır. Yuvarlak kemerli nişlerin içi yine diğer eserlerde olduğu gibi balık pulu motifi ile süslenmiştir. Bu eser ikonografi açısından MS1 ile büyük benzerlik göstermektedir. Çünkü bu eserde de her iki kenardaki sahnede pudicitia duruşu tarzında betimlenmiş iki kadın kadın figürü yer almaktadır. Ortadaki sahnede süvari kabartması bulunmaktadır. Süvari bir eliyle mızrağı ileri atarken betimlenmiştir. Pelerini arkada uçuşmaktadır. Yayınlanmıştır[448].

[448] McLean 2002, Fig.123, Kat.116.

Katalog No: MS5

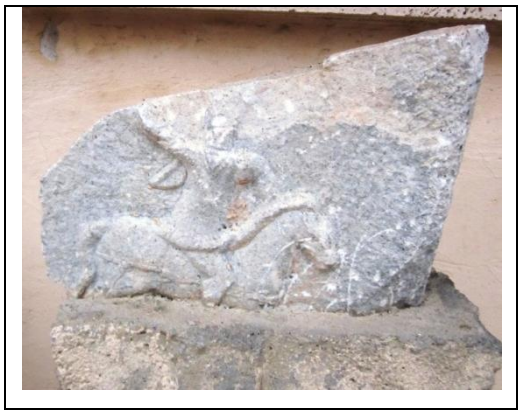
Eserin Adı: Mezar Steli

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Bulunduğu Yer: Konya Koyunoğlu Müzesi

Ölçüleri: Yük: 26 cm, Gen: 33 cm, Der: 9 cm.

Tanımı: Gri renkli yerel kireçtaşından yapılmış mezar steli parçasıdır. Büyük bölümü kırıktır. Sadece üçgen bir parçası sağlam kalmıştır. Ön yüzde eserin kırık olmasından dolayı ayakları görünmeyen bir at ve üzerinde binici süvari bulunmaktadır. Süvari sol elini atın dizgininden tutmaktadır. Sağ eli ise havadadır. Kırık olduğundan kompozisyon tam değildir. Fakat muhtemelen elinde bir mızrak tutması büyük olasıdır. Romalı savaşçı asker tasviri olabilir. Pelerini omzunda kısa ve fizyonomik hareketine göre uçuşmaktadır. Süvarinin başında miğfer ya da başlık olup olmadığı kırık olduğundan tam belirgin değildir.

Kat. No: MS6

Env. No: 116

Eserin Adı: Mezar Steli

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Bulunduğu Yer: Konya Koyunoğlu Müzesi

Ölçüleri: Yük: 78 cm, Gen: 46 cm, Der: 14 cm.

Tanımı: Beyaz renkli yerel kireçtaşından yapılmış, üçgen alınlıklı mezar stelidir. Üst kısmı kırıktır. Alt kısımda sol yönde iki ayağı üzerine şaha kalkmış bir at ve üzerinde süvari betimlemesi vardır. Süvari sağ eliyle atın dizgini tutmakta, sol eliyle mızrağı başının hizasına kadar yukarıya kaldırmış ileriye doğru atmaktadır. Süvarinin vücut hatları belirgin olmakla birlikte işçilik olarak çok özenilmemiştir. Taşra sanatı özelliği gösterdiği bellidir. Yukarıda üçgen alınlık içerisinde muhtemelen bir bayan figürü vardır. Üzerinde uzun chiton elbise vardır. Yukarı kısmı kırık olduğundan baş kısmı gözükmemektedir. Sağ elinde bir çelenk tutmaktadır. Alınlığın sol tarafında volüt betimlenmiştir. Alınlığın sağ kısmı tamamen kırıktır.

Katalog No: MS7

Env. No: 1950

Eserin Adı: Mezar Steli

Bulunduğu Yer: Ereğli Müzesi

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 205 cm, Alt Gen: 58 cm, Üst Gen: 51 cm, Kal: 36 cm, Harf Yük: 3,5 cm, Harf Gen: 2,5 cm.

Tanımı: Sarımtrak renkte yerel kireçtaşından yapılmıştır. Üstte 11 satır Grekçe yazıt bulunmaktadır. Eser iki parça halinde bulunmuştur. Daha sonra alçı ile restore edilerek birleştirilmiştir. Ortada üstü yumurta dizisiyle oluşturulan yarım yuvarlak kemer şeklinde süslemenin altında kabartma olarak işlenmiş sağa ilerleyen at ve üzerinde süvari betimlemesi vardır. Atın iki ön ayağı şaha kalkmış şekilde havada tasvir edilmiştir. Arka iki ayağı yere basmaktadır. Süvari sağ elini havaya kaldırmış mızrak atıyor şeklinde tasvir edilmiştir. Süvarinin önünde ayakta betimlenmiş bir kadın figürü vardır. Sağ eliyle kendisine doğru gelen süvariye çelenk tutmaktadır. Figürün detayları tam belirgin olmamakla birlikte bacaklarında üzerindeki elbise olan himationun kıvrımları belirgindir. Eserin yan yüzü ve arka kısmında herhangi bir süsleme yoktur.

Yazıt: ΤΙΛΗΧΓΙΛΕΟΥΕ

ΑΜΑΡΑΝΦΟΝΚΑΙ

ΗΛΙΑΔΑΤΗΝΓΥ

ΝΑΙΚΑΝΑΥΤΟΥ

ΚΑΙΜΑΝΤΗΝΦΥ

ΓΑΤΕΠΑΝΑΥΤΟΥ

ΚΑΙΗΛΙΟΔΙΥΡΟΝ

ΤΟΝ––ΑΔΕΛΦΟΝ

ΑΥΤΟΥ

ΦΙΛΟΧΤΟΡΓΕΙ

ΑCENEKEN

Katalog No: MS8

Env. No: 93-22

Eserin Adı: Mezar Steli

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Bulunduğu Yer: Akşehir Belediyesi Konut Yapımı esnasında bulunmuştur.

Bulunduğu Yer: Akşehir Müzesi

Ölçüleri: Yük: 65,5 cm, Gen: 49 cm, Kal: 9,5 cm, Kab. Yük: 2 cm.

Tanımı: Eserin üst kısmı kırıktır. Yan kenarlarında kaideler üzerinde plasterler vardır. Plasterlerin üzeri asma kıvrım dalları, üzüm ve yaprak süslemeleri ile bezemelidir. Ortadaki sahne içinde pedestal üzerinde süvari figürü betimlenmiştir. Süvarinin başı kırıktır, sağ kolunu yan tarafta atın üzerine koymuştur. Sol eli ile dizginleri tutmaktadır. Süvarinin üzerinde bol ve kıvrımlı kısa tunik etek vardır. Figürün gövdesi cepheden, ayakları profilden tasvir edilmiştir. Süvari cepheden betimlenmiştir. Yelesi abartılı olarak işlenmiştir. Pedestalin üzerinde iki satırlık yazıt bulunmaktadır.

Yazıt: 1. ΟΧΔΕΑΝΤΟΥΤW 2. TWTAΦWKAKWC

Taşın kaidesinin hemen üzerinde "ΠΟΙΗCΕΙΤΟΝΘΕΟΝΚΡΙΤΗΝΕ" yazıtı yer almaktadır.

Katalog No: MS9

Eserin Adı: Mezar Steli

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Bulunduğu Yer: Huğlu Parkı

Ölçüleri: Yük: 36, 5 cm, Gen: 51 cm, Kal: 13,5 cm, Kabartma Yük: 2, 5 cm.

Tanımı: Pembe damarlı yöresel mermerden yapılmış mezar stelidir. Ön yüzde at üzerinde bir süvari betimlenmiştir. Atın baş kısmında dizgin kayışları da işlenmiştir. At şaha kalkmış göğsü cepheden, diğer kısımları profilden betimlenmiştir. Üzerinde süvarinin sol elinde kılıç var. Sağ eliyle de atın dizginlerini tutmaktadır[449].

[449] Baldıran 2009, 39

Katalog No: MS10

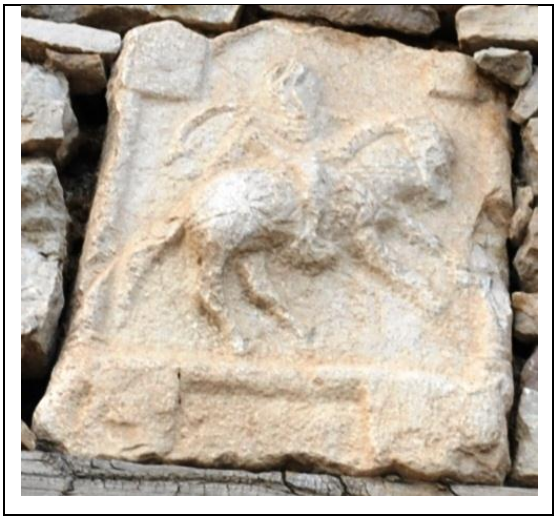
Eserin Adı: Mezar Steli

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Bulunduğu Yer: Taşlıpınar (Zekeriyaköy) da Sait Telli'nin evinin duvarında yer almaktadır.

Ölçüleri: Yukarıda yer aldığından ölçüleri alınamamıştır.

Tanımı: Köy camisinin solunda yer alan Sait Telli'nin evinin giriş cephesinde, çatıya yakın bir yerde mezar steli yapı taşı olarak kullanılmıştır. Dikdörtgen formlu ve üst tarafı kırık olan bu stel de sağa doğru ilerleyen şaha kalkmış bir at ve üzerinde pelerini geriye doğru uçuşan binici betimlenmiştir.[450]

[450] Baldıran 2009, 53

Katalog No: MS11

Eserin Adı: Mezar Steli

Bulunduğu Yer: Taşlıpınar (Zekeriyaköy) de Ramazan Şanlı'nın evinin duvarında yer almaktadır.

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yukarıda yer aldığından ölçüleri alınamamıştır.

Tanımı: Yerel kireçtaşından yapılmıştır. Figürün ve atın başı eksiktir. Süvarinin üzerine kısa etek giydiği görülmektedir. Atın yeleleri işlenmiştir. Atlının hareketi yine sağ yöne doğrudur. Atın anatomisi düzgün ve iri, cüsseli betimlenmiştir. Sağ elde olasılıkla dizgin vardır. Yazıt yoktur[451]. Yayınlanmıştır[452].

[451] Delemen 1993, 299

[452] Hall 1968a, 57-92, Lev: 9a; Delemen 1993, 299, Baldıran 2009, Res. 62.

Katalog No: MS12

Eserin Adı: Mezar Steli

Bulunduğu Yer: Dülgerler Köyünde Süleyman Çalışkan'a ait evin duvarında bulunmaktadır.

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 72 cm, Üst Gen: 75 cm, Alt Gen: 94 cm, Der: 22 cm, Kab. Yük: 0.5 cm.

Tanımı: Gri renkli yerel kireçtaşından yapılmıştır. Sol tarafta bir süvari kabartması betimlenmiştir. Süvari elinde mızrak tutmaktadır. Sağ tarafta üç tane kadın figürü ayakta betimlenmiştir. Onların hemen yanında podyum üzerinde bir kadın bir erkek figürü yer almaktadır. Üstte 3 satır yazıt bulunmaktadır.

Katalog No: MS13

Eserin Adı: Mezar Steli

Bulunduğu Yer: Akkise Belediye Önü (Atatürk Parkı)

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Yük: 39 cm, Gen: 20 cm, Der: 23 cm, Zıvana: 5x3 cm, Zıvana Der: 3.5 cm, Kanal Uz: 13 cm, Harf Yük: 2 cm, Harf Gen: 2 cm.

Tanımı: Gri damarlı beyaz renkli yerel kireçtaşından yapılmıştır. Ön yüzde bir elinde mızrak tutuyor gibi eli havada betimlenmiş bir süvari kabartması vardır. Askeri zırhlı elbise giyimlidir. Atın takım koşumları mevcuttur. Ön yüzde 2 satır yazıt vardır. Eserin devamı kırık olduğundan okunamıyor. Sağ dar yüz kırık, sol dar yüzde başı kapalı tunic elbise giyimli kadın figürü ayakta betimlenmiştir.

Yazıt: Ön yüzdeki yazıt; AΘX.. TAC..

Kısa dar yüzdeki yazıt; ΛΛOYC

Katalog No: MS14

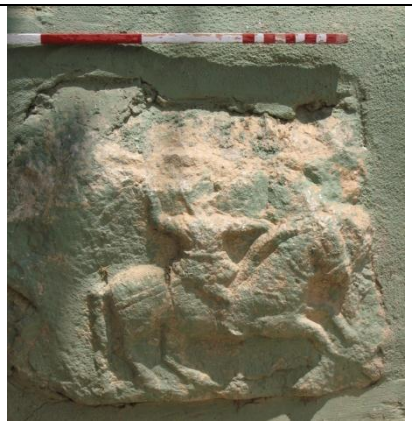
Eserin Adı: Mezar Steli?

Bulunduğu Yer: Akkise Hengeme Camii duvarında girişte sağ altta bulunmaktadır.

Malzemenin Cinsi: Yerel Kireçtaşı

Ölçüleri: Gen: 41 cm, Yük: 29 cm, Kab. Yük: 1. 8 cm.

Tanımı: Sarı renkli yerel kireçtaşından yapılmıştır. At üzerinde süvari betimi bulunmaktadır. Atın sol ayakları havadadır. Süvari sol eliyle dizginleri tutmaya çalışırken, sağ eliyle mızrak atmaktadır. Tipik kısa etek tunica giyimli olan süvari profilden betimlenmiştir.

Katalog No: PT1

Env. No: 930

Eserin Adı: Terracotta Süvari Kabartması

Yapıldığı Madde: Pişmiş Toprak

Hamur: 7.5 YR 8/4 Munsell Katalog

Bulunduğu Yer: Konya Arkeoloji Müzesi

Ölçüleri: Yük: 13 cm, Gen: 16 cm.

Tanımı: Yoğun kireç gözenekleri ve kum taneleri mevcuttur. Kırıktır. Ata binen süvari. Süvarinin başı ve ayakları, sağ kolu eksiktir. Atın ayakları, sol kulağı, kuyruğu eksiktir. Atın ağzı açıktır. Burun delikleri iri. Süvarinin oturduğu bezin kenarları belirgin. Yüzey kireç kaplıdır.

Katalog No: PT2

Env. No: 933

Eserin Adı: Terracotta Süvari Kabartması

Yapıldığı Madde: Pişmiş Toprak

Hamur: 7.5 8/3 Astar: 2.5 YR 7/8 Munsell Katalog

Bulunduğu Yer: Konya Arkeoloji Müzesi

Ölçüleri: Yük: 11.8 cm, Gen: 15.8 cm.

Tanımı: Kum ve kireç katkılıdır. Kırıktır. Süvarinin başı ve gövdesi atın başı ve ön ayakları eksiktir. Kaba işlenmiş, yüzeyde kireç tabakası vardır. Süvarinin kısa etek giydiği görülmektedir. Atın arka ayaklarından şaha kalkmış olduğunu söyleyebiliriz. Arka kısmı boştur.

Katalog No: PT3

Env. No: 936

Eserin Adı: Terracotta Süvari Kabartması

Yapıldığı Madde: Pişmiş Toprak

Hamur: 2.5 YR 7/6 Munsell Katalog

Bulunduğu Yer: Konya Arkeoloji Müzesi

Ölçüleri: Yük: 16 cm, Gen: 11,3 cm.

Tanımı: Kireç ve mika kum katkılı. Kırıktır. Aşırı deforme olmuştur. Atın sağ ayak kısmı eksiktir. At şaha kalkmıştır. Süvari sağ kolunu havaya kaldırmıştır. Muhtemelen elinde mızrak tutuyordur. Süvari tipik savaşçı asker görünümündedir. Kısa tunik etek giymiştir. Süvarinin yüz hatları belirgin değildir. Arka kısmı işlenmemiştir. İç kısmı boştur.

Kat. No: H1

Env. No: ?

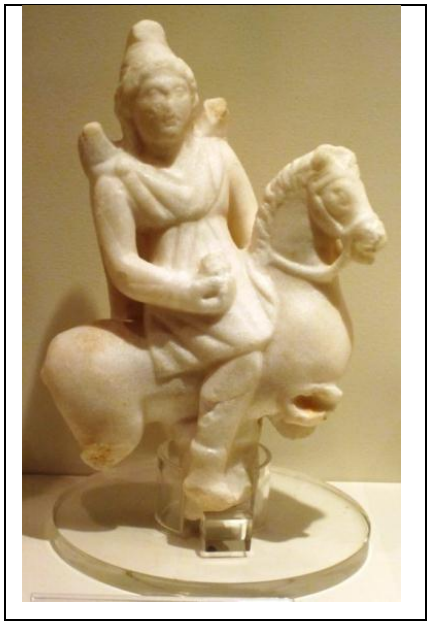
Eserin Adı: Atlı Tanrı Men

Yapıldığı Madde: Mermer

Bulunduğu Yer: Akşehir Müzesi

Ölçüleri: Gen: 18 cm, Yük: 23 cm.

Tanımı: Mermerden yapılmış olan heykelcik. Kendine özgü başlığı mevcuttur. Omzunda hilal motifi yer almaktadır. Dolayısıyla Atlı Tanrı Men olarak isimlendirilmektedir. Figürün yüz hattı belirgindir. Omuzlarından aşağıya dizine kadar olan kısa tunik elbise ile betimlenmiştir. Atın anatomisi de çok düzgündür. Kaliteli bir işçilik söz konusudur. Atın dizginlerini elinde tutmaktadır.

Kat. No: F1

Eserin Adı: Friz Parçası

Yapıldığı Madde: Mermer

Bulunduğu Yer: Bozkır, Işıklar Köyü, Mustafa Demiröz'e ait evin önünde bulunmaktadır.

Ölçüleri: Uz: 116 cm, Yük: 41 cm, Der: 28 cm, Kab. Yük: 3. 5 cm.

Tanımı: Mermerden yapılmış olan eserin üzerinde av sahnesi işlenmiştir. Yüksek kabartma olarak yapılmış büyük olasılıkla frize ait olabilecek bu parçada kaliteli işçilik söz konusudur. Tüm figürler bir podyum üzerinde betimlenmiştir. Sağ tarafta gövdesi profilden, başı cepheden işlenmiş bir aslan figürü betimlenmiştir. Diğerlerine göre perspektif olarak hatalı bir işçilik olsada yele kıvrımları ve pençeleri detaylı ve özenli olarak yapılmıştır. Sağ ön ayağını havaya kaldırarak saldırgan bir biçimde karşısındaki boğaya hamle yapmak üzere iken betimlenmiştir. Ortada ise bir boğa figürü betimlenmiştir. Sol ön ayağı kızgınlığından ve güç kazanmak için yeri kazırken, sağ ön ayağını ise dizinden kırarak yere kıvırmıştır. Omuz hattı belirgin işlenen boğanın kuyruğu sırtına doğru uzatılarak betimlenmiştir. Aslan ile boğa karşılıklı birbirlerine saldırı hazırlığı içerisinde betimlenmiştir. Sahnenin en solunda ise diğer iki hayvan figüründen sanki bağımsız sola hareket eden bir süvari betimlenmiştir. Ön ayakları havada olan süvarinin arka ayakları yerdedir. Şaha kalkmış olan atın çenesinden gelen dizginlerini sol eli ile sıkıca tutan süvarinin rüzgarın etkisinden ve hareket ettiğinden dolayı adeta pelerini havada uçuşmaktadır. Sağ eliylede ileri doğru mızrak atar tarzda betimlenmiştir. Süvarinin üzerinde zırhı vardır. Süvarinini aslan ve boğadan bağımsız olarak başka yöne hareket etmesi ana sahnenin diğer yönde de devam ettiğini göstemektedir. Bu nedenle süvarini önünde başka figürler ve diğer bir sahne sözkonusu olabilir. Bu friz parçasının devamı da büyük olasılıkla vardır.

Bu eser yayınlanmıştır[453].

[453] Yılmaz 2005, 132-134

Kat. No: F2

Eserin Adı: Friz Parçası

Yapıldığı Madde: Yerel Kireçtaşı

Bulunduğu Yer: Bozkır, Işıklar Köyü, Ahmet Tekin'e ait evin duvarında bulunmaktadır.

Ölçüleri: Uz: 88 cm, Yük: 30 cm, Der: 51 cm, Kab. Yük: 2 cm.

Tanımı: Uzun ve dar yüzünde birbirinin devamı olan tek konunun işlendiği köşe frizidir. Uzun yüzde sol tarafta şahlanmış bir at üzerinde savaşçı süvari figürü yeralmaktadır. Süvarinin hemen önünde elinde kalkan tutan bir başka savaşçı betimlenmiştir. Bu figür ile atın şaha kalkmış ön ayakları altında yere yüzüstü yatmış bir başka figür görülmektedir. Bu figür kısa elbise giyimlidir. Bu ilk sahnenin arkasında muhtemelen doğal ortamı aktaran bir nesne betimlenmiştir. Bu sahnenin devamında sağ tarafta yine ön ayakları havada şaha kalkmış bir at ve üzerinde elindeki mızrağını fırlatan bir süvari betimlenmiştir. Her iki süvarinin de pelerini hareketin etkisiyle uçuşmaktadır. Süvarinin hemen önünde sağ elinde kalkan bulunan ve göğsü cepheden, kol ve bacakları profilden işlenmiş ayakta bir savaşçı figürü bulunmaktadır. Bunun başı kırıktır. Kısa tunik elbise giymiştir. Bu iki figürün ortasında atın şaha kalkmış ayakları altında, kafası iki ellerinin arasında, diz kapakları üzerine yere çökmüş bir başka figür betimlenmiştir. Bu sahnenin yanında bir kalkan motifi işlenmiştir. Birinci sahnenin benzeridir, muhtemelen devamı niteliğindedir. Üçlü sahneler görülmektedir.

Friz parçasının kısa dar yüzünde ise hoplitler yeralmaktadır. Sol ellerinde kalkan bulunan hoplitler üç kişidir. Sağ bacaklarını geriye atmış, sol bacaklarını dizden kırarak ileriye atmışlardır. Yürüyüş halinde betimlenmişlerdir. Doğal aşınmalar söz konusu olduğundan figürlerin detayları belirgin değildir. Bu eser yayınlanmıştır[454].

[454] Karaman Müzesi Yıllığı, 1984, Sayı:2, 28; Yılmaz 2005, 134-136.

TABLOLAR

Fasıllar	KK1, KK2, KK3
Taşlıpınar (Zekeriyaköy)	KK4, KK5, KK6, KK7, KK8, KK9, KK10, MS10, MS11
Hadim	KK11
Vasada (Bostandere)	K1
Çumra (Sırçalıhöyük)	O1
Konya Arkeoloji Müzesi	OG1, OG2, OG3, OG4, A1, A2, MS1, MS2, MS3, MS4, PT1, PT2, PT3
Kesecik	OG5
Seydişehir Belediye Parkı	OG6
Aşağı Karaören	OG7
Kızılcaköy	OG8
Dülgerler	OG9, MS12
Akkise	OG10, OG11, OG12, MS13, MS14
Koyunoğlu Müzesi	MS5, MS6
Ereğli Müzesi	MS7
Akşehir Müzesi	MS8, H1
Huğlu Parkı	MS9
Işıklar Köyü	F1, F2

Tablo 1: Eserlerin Bulundukları Yerlerine Göre Dizini

KK1, KK2, KK3	Fasıllar
KK4, KK5, KK6, KK7, KK8, KK9, KK10	Taşlıpınar (Zekeriyaköy)
KK11	Hadim
K1	Vasada (Bostandere)
O1	Çumra (Sırçalıhöyük)
OG1, OG2, OG3, OG4	Konya Arkeoloji Müzesi
OG5	Kesecik
OG6	Seydişehir Belediye Parkı
OG7	Aşağı Karaören
OG8	Kızılcaköy
OG9	Dülgerler
OG10, OG11, OG12	Akkise
A1, A2	Konya Arkeoloji Müzesi
MS1, MS2, MS3, MS4	Konya Arkeoloji Müzesi
MS5, MS6	Koyunoğlu Müzesi
MS7	Ereğli Müzesi
MS8	Akşehir Müzesi
MS9	Huğlu Parkı
MS10, MS11	Taşlıpınar (Zekeriyaköy)
MS12	Dülgerler
MS13, MS14	Akkise
PT1, PT2, PT3	Konya Arkeoloji Müzesi
H1	Akşehir Müzesi
F1, F2	Işıklar Köyü

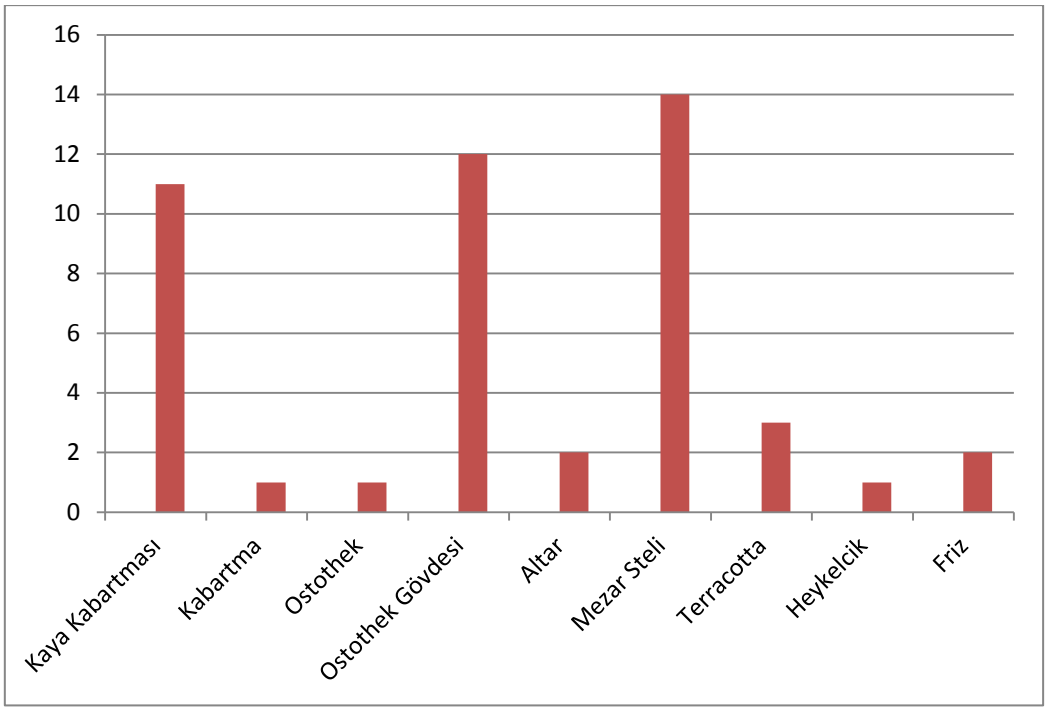
Tablo 2: Eserlerin Katalog Sırasına Göre Buluntu Yerlerinin Dizini

Kat. No:	Env. No:	Eser Adı	Bulunduğu Yer	Malzemenin Cinsi
KK1	-	Lucianus Mezar Anıtı	Fasıllar	Doğal Kaya
KK2	-	Dioskurlar Kaya Kabartması	Fasıllar	Doğal Kaya
KK3	-	Poseidon Kaya Kabartması	Fasıllar	Doğal Kaya
KK4	-	Ares Kaya Kabartması	Taşlıpınar (Zekeriyaköy)	Doğal Kaya
KK5	-	Ares Kaya Kabartması	Taşlıpınar (Zekeriyaköy)	Doğal Kaya
KK6	-	Ares Kaya Kabartması	Taşlıpınar (Zekeriyaköy)	Doğal Kaya
KK7	-	Ares Kaya Kabartması	Taşlıpınar (Zekeriyaköy)	Doğal Kaya
KK8	-	Ares Kaya Kabartması	Taşlıpınar (Zekeriyaköy)	Doğal Kaya
KK9	-	Ares Kaya Kabartması	Taşlıpınar (Zekeriyaköy)	Doğal Kaya
KK10	-	Ares Kaya Kabartması	Taşlıpınar (Zekeriyaköy)	Doğal Kaya
KK11	-	Kaya Kabartması	Hadim	Doğal Kaya
K1	-	Kabartma	Vasada (Bostandere)	Mermer
O1	-	Ostothek	Çumra (Sırçalıhöyük)	Mermer
OG1	75	Ostothek Gövdesi	Konya Arkeoloji Müzesi	Yerel Kireçtaşı
OG2	1060	Ostothek Gövdesi	Konya Arkeoloji Müzesi	Yerel Kireçtaşı
OG3	1970.38.213	Ostothek Gövdesi	Konya Arkeoloji Müzesi	Konglemera
OG4	1978.7.1	Ostothek Gövdesi	Konya Arkeoloji Müzesi	Konglemera
OG5	-	Ostothek Gövdesi	Kesecik	Mermer
OG6	-	Ostothek Gövdesi	Seydişehir Belediye Parkı	Yerel Kireçtaşı
OG7	-	Ostothek Gövdesi	Aşağı Karaören	Yerel Kireçtaşı

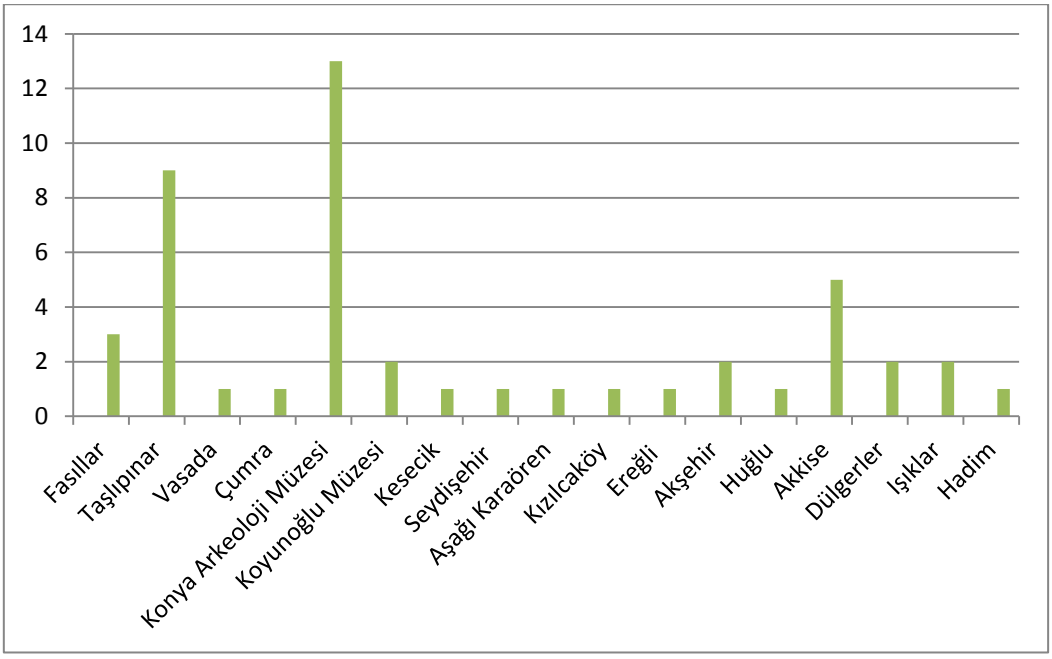
OG8	-	Ostothek Gövdesi	Kızılcaköy	Yerel Kireçtaşı
OG9	-	Ostothek Gövdesi	Dülgerler	Yerel Kireçtaşı
OG10	-	Ostothek Gövdesi	Akkise	Yerel Kireçtaşı
OG11	-	Ostothek Gövdesi	Akkise	Yerel Kireçtaşı
OG12	-	Ostothek Gövdesi	Akkise	Yerel Kireçtaşı
A1	247	Altar (Sunak)	Konya Arkeoloji Müzesi	Mermer
A2	250	Altar (Sunak)	Konya Arkeoloji Müzesi	Yerel Kireçtaşı
MS1	82	Mezar Steli	Konya Arkeoloji Müzesi	Mermer
MS2	-	Mezar Steli	Konya Arkeoloji Müzesi	Mermer
MS3	255	Mezar Steli	Konya Arkeoloji Müzesi	Yerel Kireçtaşı
MS4	268	Mezar Steli	Konya Arkeoloji Müzesi	Yerel Kireçtaşı
MS5	-	Mezar Steli	Koyunoğlu Müzesi	Yerel Kireçtaşı
MS6	116	Mezar Steli	Koyunoğlu Müzesi	Yerel Kireçtaşı
MS7	1050	Mezar Steli	Ereğli Müzesi	Yerel Kireçtaşı
MS8	93-22	Mezar Steli	Akşehir Müzesi	Yerel Kireçtaşı
MS9	-	Mezar Steli	Huğlu Parkı	Yerel Kireçtaşı
MS10	-	Mezar Steli	Taşlıpınar (Zekeriyaköy)	Yerel Kireçtaşı
MS11	-	Mezar Steli	Taşlıpınar (Zekeriyaköy)	Yerel Kireçtaşı
MS12	-	Mezar Steli	Dülgerler	Yerel Kireçtaşı
MS13	-	Mezar Steli	Akkise	Yerel Kireçtaşı
MS14	-	Mezar Steli	Akkise	Yerel Kireçtaşı

PT1	930	Terracotta Figürün	Konya Arkeoloji Müzesi	Pişmiş Toprak (Terracotta)
PT2	933	Terracotta Figürün	Konya Arkeoloji Müzesi	Pişmiş Toprak (Terracotta)
PT3	936	Terracotta Figürün	Konya Arkeoloji Müzesi	Pişmiş Toprak (Terracotta)
H1	-	Heykelcik	Akşehir Müzesi	Mermer
F1	-	Friz	Işıklar	Mermer
F2	-	Friz	Işıklar	Yerel Kireçtaşı

Tablo 3: Eserlerin İsimleri, Buluntu Yerleri, Malzeme Cinsi, Katalog ve Envanter Numaralarına Göre Dizini

Tablo 4: Eserlerin Gruplarına Göre Dağılımı

Tablo 5: Eserlerin Buluntu Yerlerine Göre Dağılımı

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita 1: Lykaonia Bölgesi Haritası

(Hall 1968a, AnatSt, Vol: XVIII)

Harita 2: Ramsay 1890: Lykaonia Bölgesi Haritası

(Ramsay W.M., The Historical Georaphy of Asia Minor)

Harita 3: "H. Von Aulock", 1937, Lykaonia Bölgesi Kentleri

Harita 4: Lykaonia Bölgesi Kentleri

(Bahar 2000, Lykaonia Bölgesi Araştırmaları, S.Ü. Araştırma Projesi)

Harita 5: Lykaonia Bölgesi Kentleri ve Önemli Yolları

(Bahar 2000, Lykaonia Bölgesi Araştırmaları, S.Ü. Araştırma Projesi)

Harita 6: Anatolian and Lykaonian Region

(*www.pair.com*)

Harita 7: Aziz Paul'un Yol Güzergahı

(Ramsay W.M., 2001)

Harita 8: Swoboda 1935: Lykaonia Bölgesi

(Swoboda et all 1935, Denkmaler aus Lykaonien, Pamphylien und Isaurien, Wien, 1935)

Harita 9: Lykaonia Bölgesi Sınırı

Harita 10: Hitit İmparatorluğu Döneminde Anadolu'nun Coğrafi Durumu

(*www.geldik.com*)

Harita 11: M.S. 7. Yy. da Lykaonia Bölgesinin Durumu

(Ramsay W.M., The Historical Georaphy of Asia Minor)

Harita 12: M.S. 14. Yy. da Lykaonia Bölgesinin Durumu

(Ramsay W.M., The Historical Georaphy of Asia Minor)

Harita 13: J. R. S. Sterret, 1888: Lykaonia Bölgesi Haritası

Harita 14: A.H.M. Jones, 1937: The Cities of the Eastern Roman Provinces

Harita 15: W.M. Ramsay, 1890: The Historical Georaphy of Asia Minor

Harita 16: W.M. Ramsay, 1890: The Historical Georaphy of Asia Minor

Harita 17: Incyclopedia Britannica Asia Minor

Harita 18: Asia Minor and Lykaonia Region

(www.gutenberg.org)

Harita 19: Reference Map of Asia Minor under the Greeks and Romans

(www.mappery.com)

Harita 20: Sarre'nin Lykaonia Bölgesi Haritası

(*Sarre, F., "Reise in Phrygien, Lykaonien und Pisidien", AEM 19/1, 1896)*

Harita 21: Lykaonia, Cilicia ve Isauria Bölgeleri

(Ramsay W.M., The Historical Georaphy of Asia Minor)

Harita 22: Lystra

(www.universalhistory.net)

Harita 23: Kilistra

(www.gezengi.com)

Harita 24: Lykaonia Bölgesi Gölleri

(www.panoramia.com)

Harita 25: Lykia Bölgesinde Kakasbos Kültünün Dağılımı

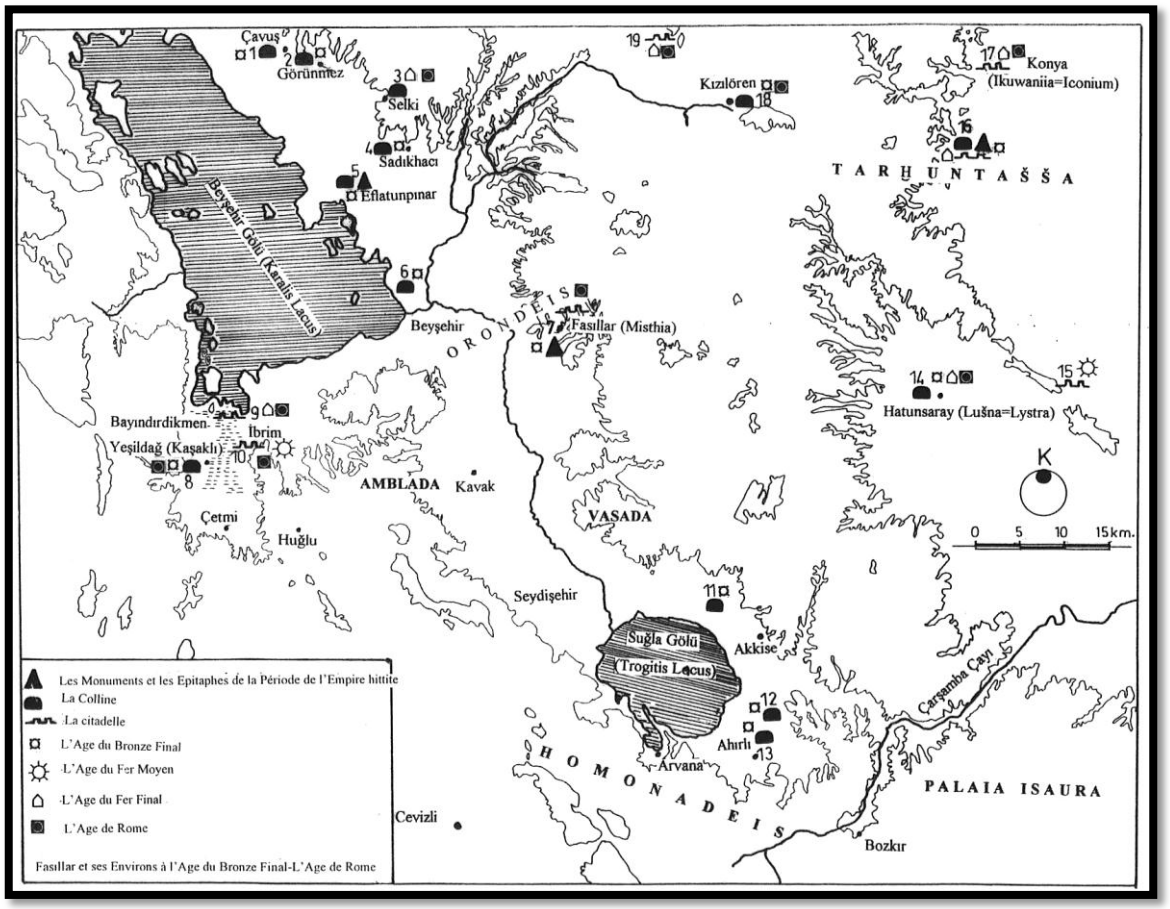
(Efendioğlu 2008, Hellenizm ve Roma Çağları Likya'sında Yerel Kültler)

Harita 26: Lykia Bölgesinde Kakasbos Kültüne Ait Atlı Tanrı Betimlemelerin Olduğu Yerler

(Candaş 2006, The Kakasbos/Herakles Cult)

Harita 27: Lykaonia Bölgesi Süvari Kabartmaları Buluntu Yerleri

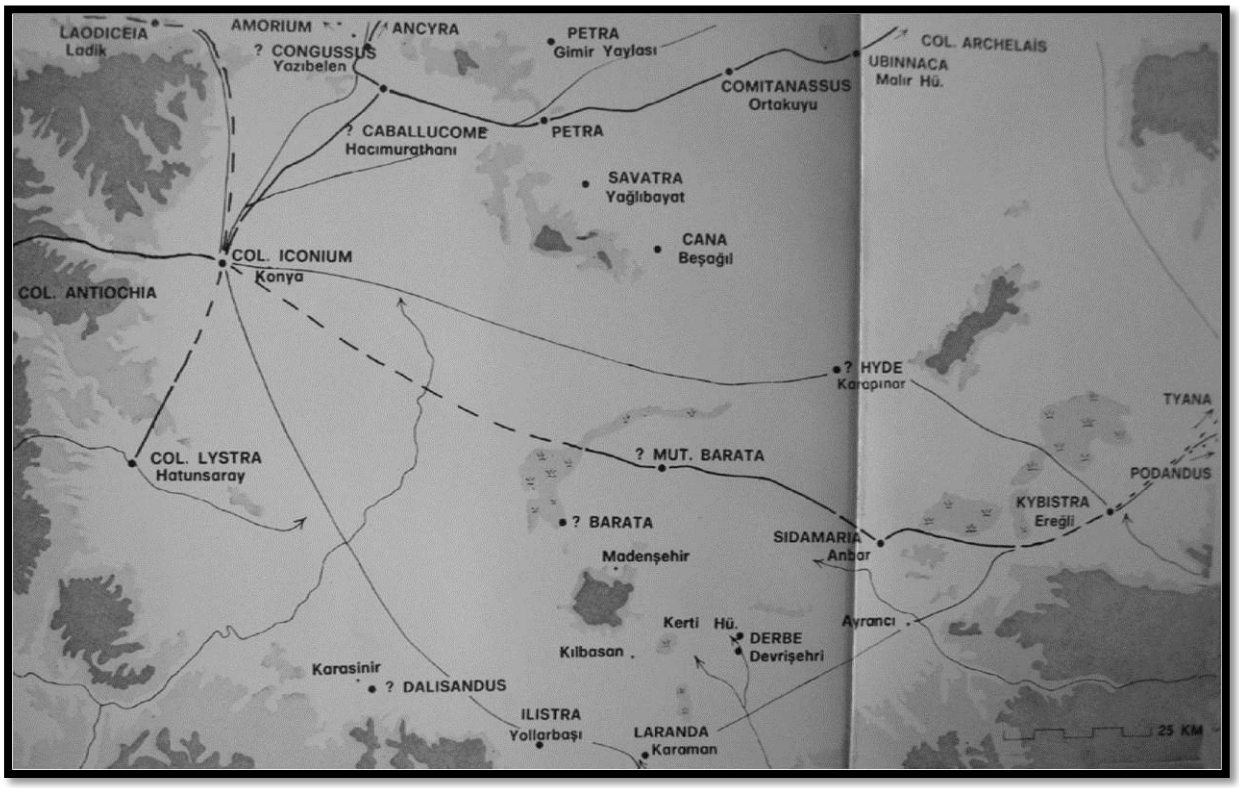
HARİTALAR

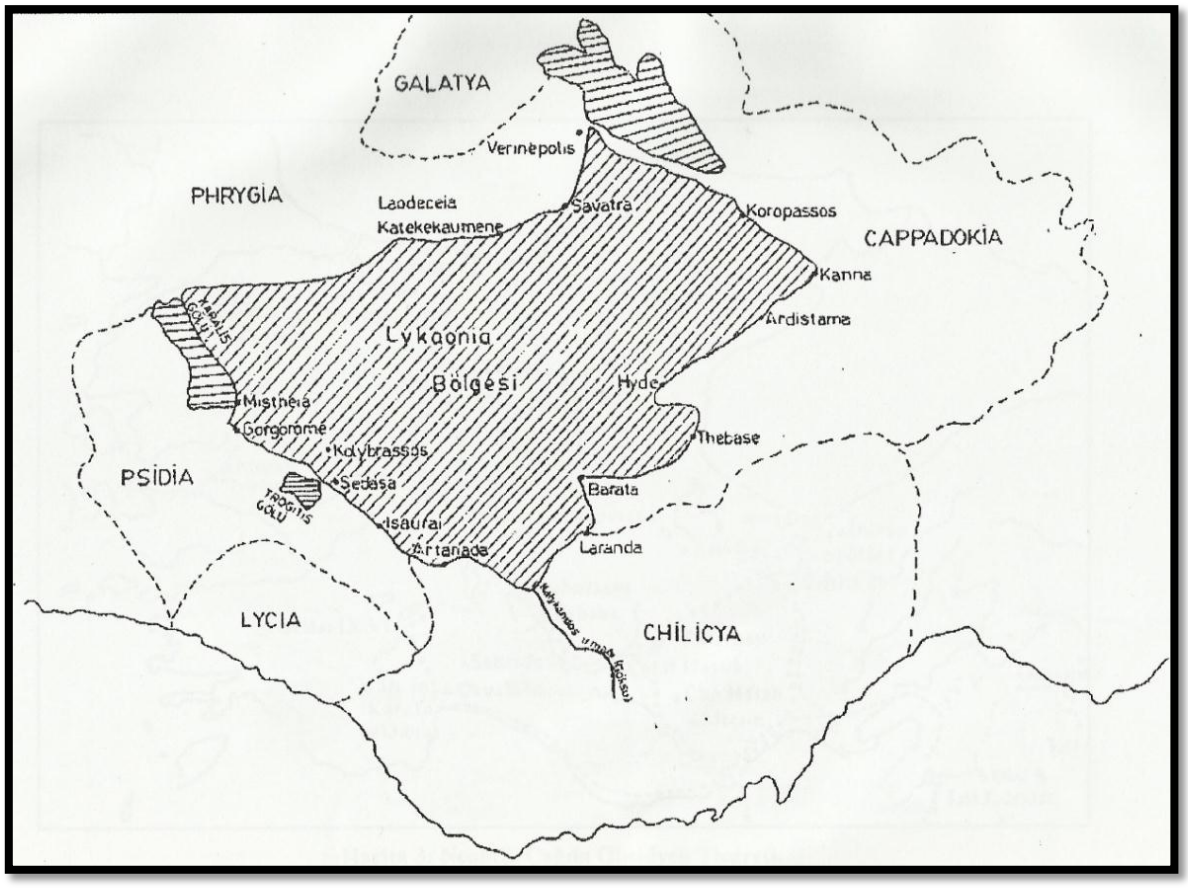
Harita 1: Lykaonia Bölgesi Haritası

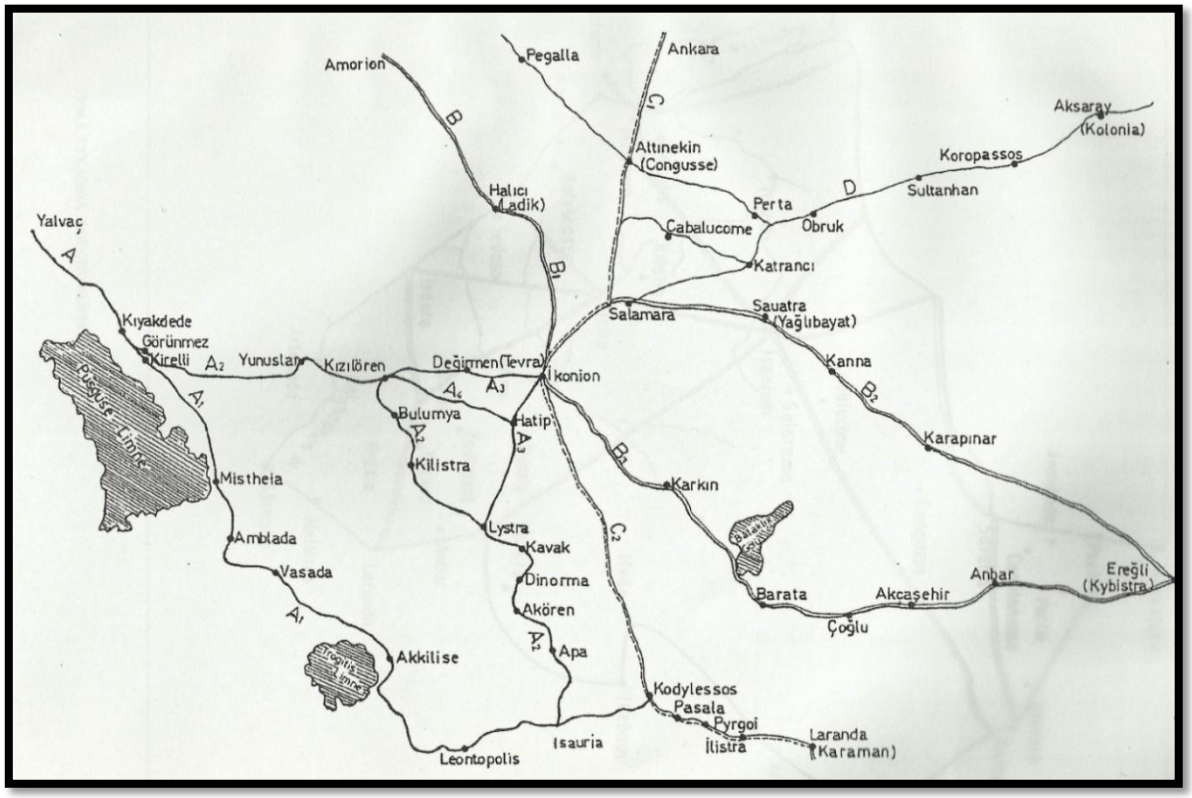
Harita 2: Ramsay 1890: Lykaonia Bölgesi Haritası

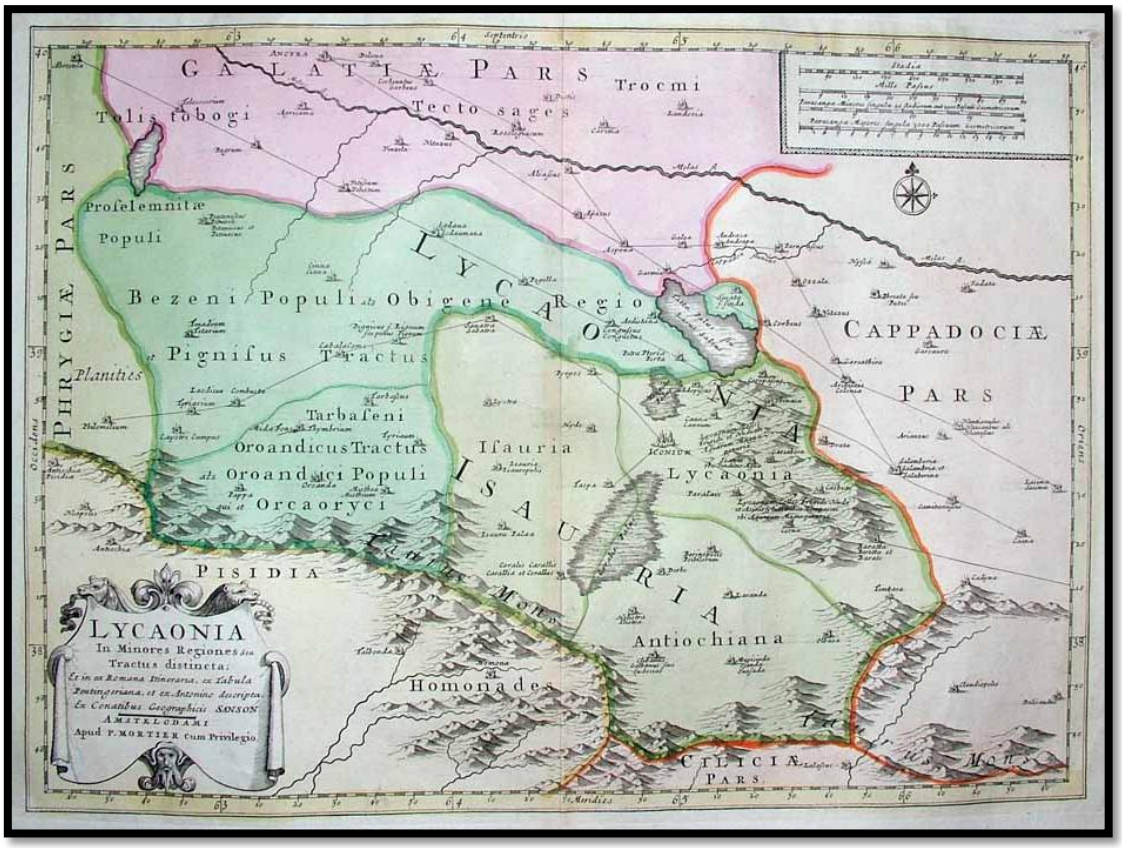
Harita 3: H. Von Aulock, 1937; Lykaonia Bölgesi Kentleri

Harita 4: Lykaonia Bölgesi ve Kentleri

Harita 5: Lykaonia Bölgesi Kentleri ve Önemli Yolları

Harita 6: Anatolian and Lykaonian Region

Harita 7: Aziz Paul'un Yol Güzergahı, Ramsay W.M. 2001

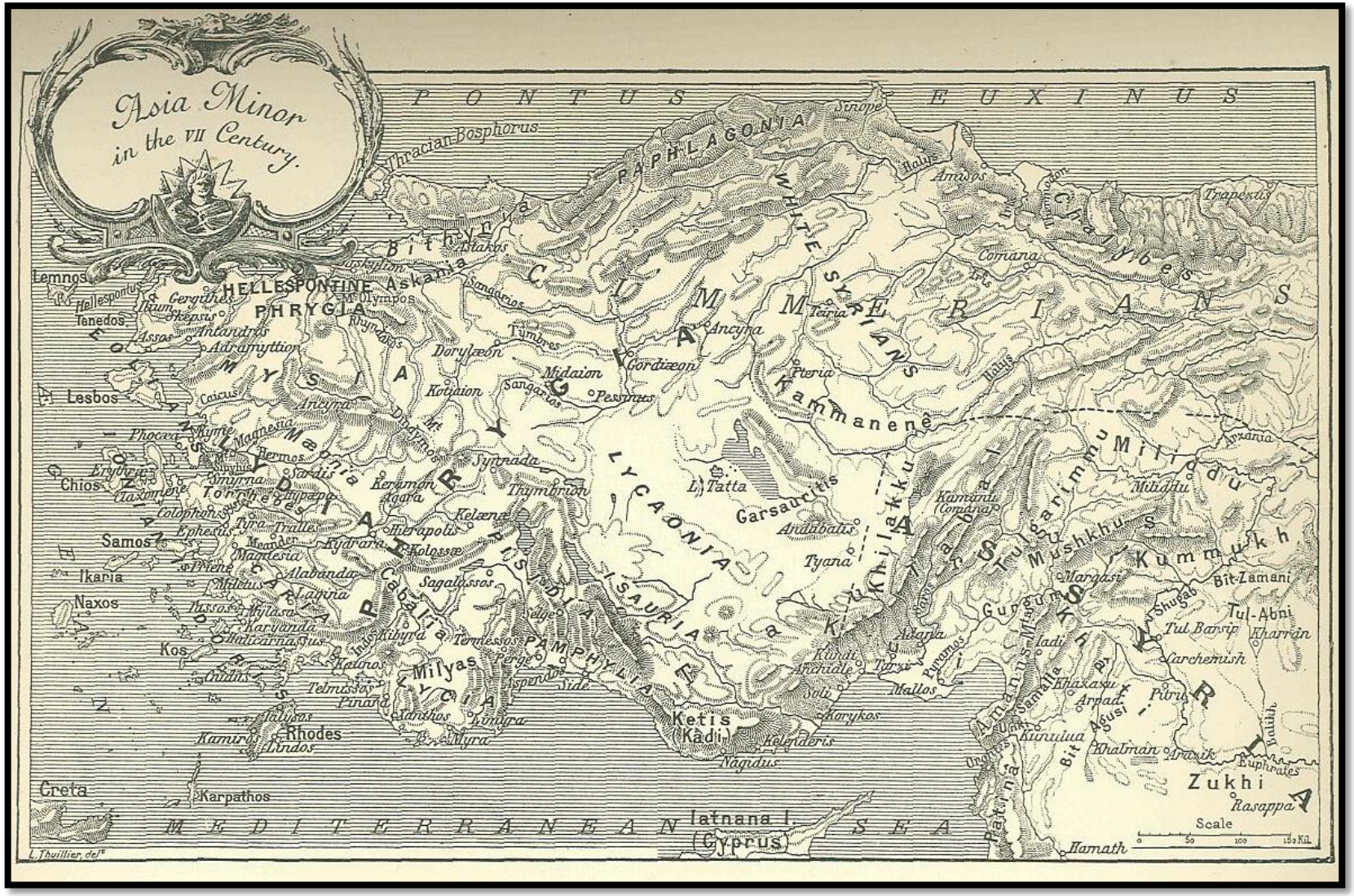
Harita 8: Swoboda 1935: Lykaonia Bölgesi

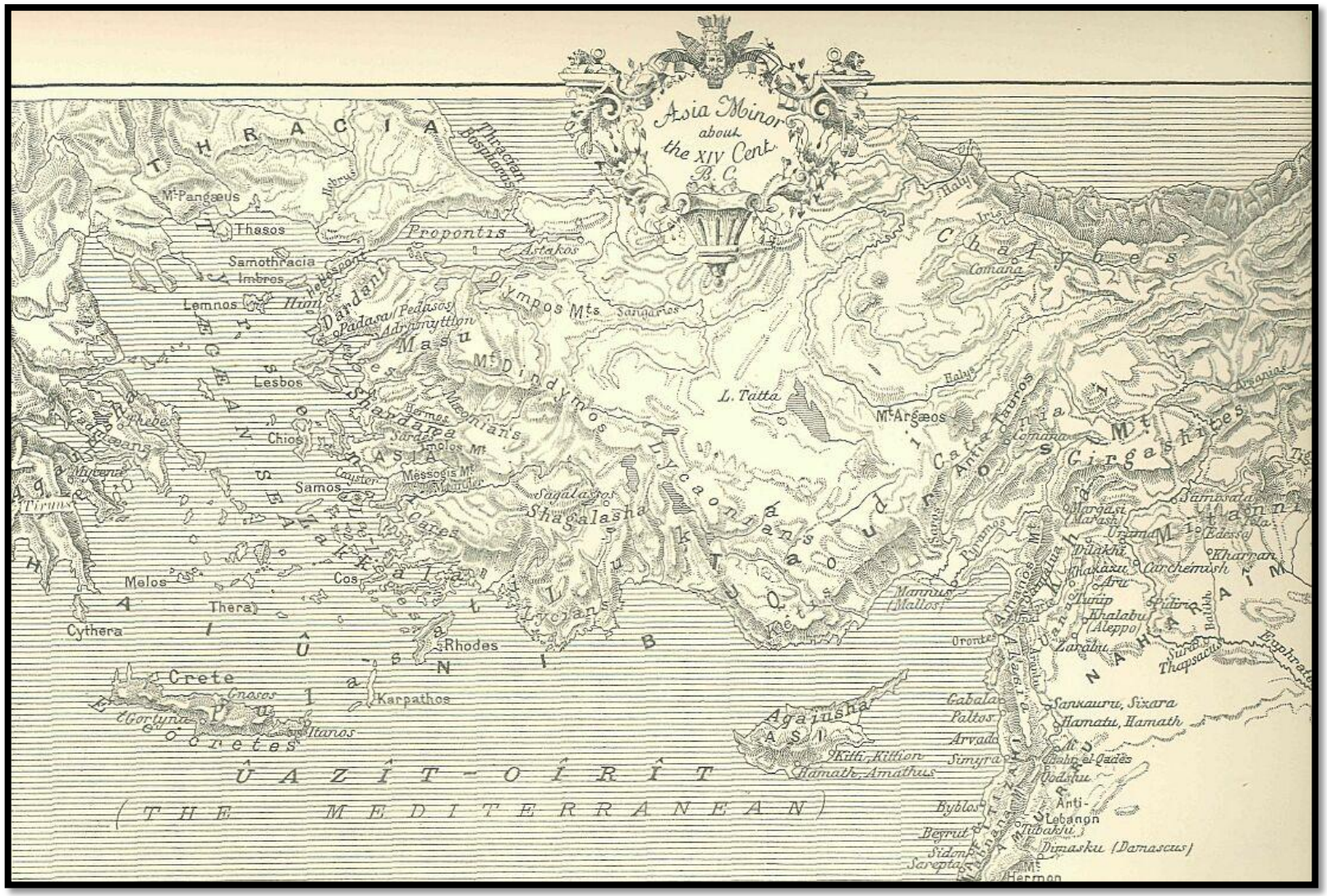
Harita 9: Lykaonia Bölgesi Sınırı

Harita 10: Hitit İmparatorluğu Döneminde Anadolu'nun Coğrafi Durumu

Harita 11: M.S. 7. Yy. da Lykaonia Bölgesinin Durumu

Harita 12: M.S. 14. Yy. da Lykaonia Bölgesinin Durumu

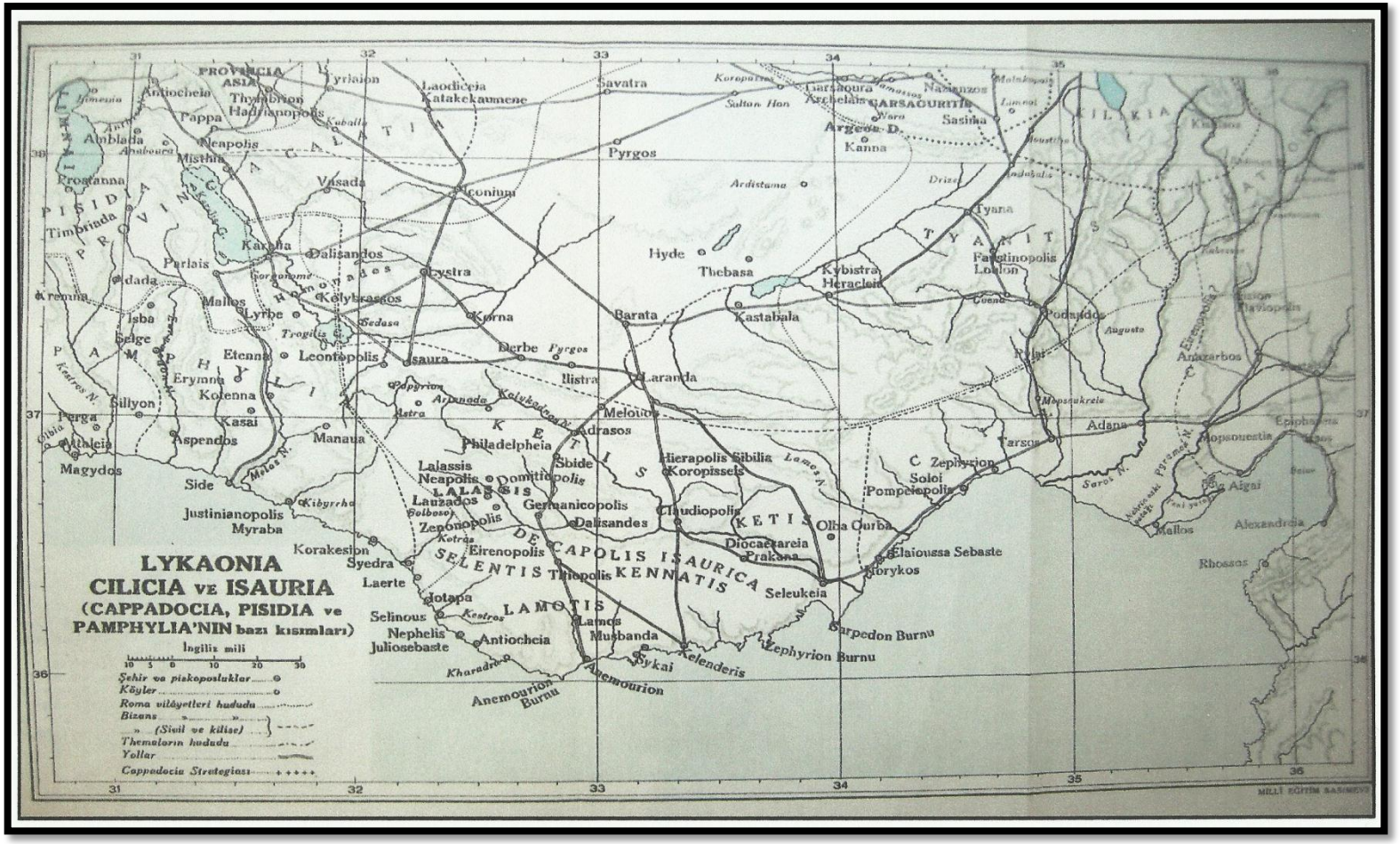

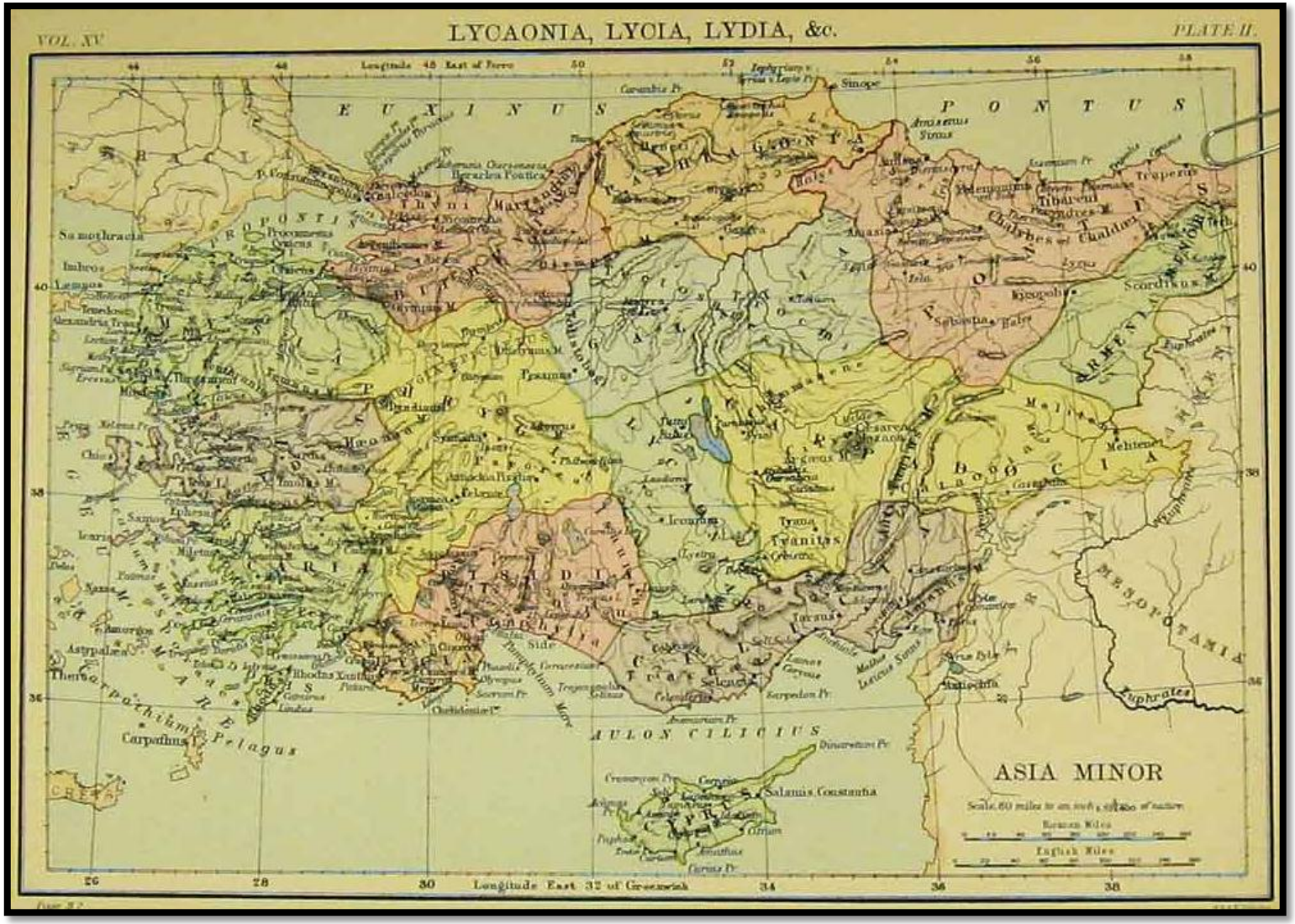
Harita 13: J.R.S. Sterret 1888: Lykaonia Bölgesi Haritası

CORPENI
Bruzus
Synnada
Philomelium
Tyriaeum
Thymbrium
Hadrianopolis
Laodicea Catacecaumene
Perta
Iconium
Savatra
Cana
Misthia
Gorgorome
Amblada
Vasada
Lystra
Corna
Barata
Isaura Nova
Isaura Vetus
Derbe
Pyrgi
Posala
Ilistra
Laranda
Dalisandus
Meloe
Lauzada
Domitiopolis
Zbide
Germanicopolis
Adrassus
Claudiopolis
Timbriada
Mulassus
Tityassus
Sedasa
Erymna
Cotenna
Lyrbe
Casae
Sennea
Carallia
Etenna
Side
Cibyra Minor
Mylome
Justinianopolis
Coracesium
Ninica
Colybrassus
Zenonopolis
Corycus
Colycadnus
Sagalassus
Adada
Termessus Major
Eudocias
Trebenna
Attaleia
Olbia
Orobara
Aspendus
Magydus
Phaselis
Rhodiapolis
Olympus
Corydalla
Idebessus
Cormi
Phrenopolis

Harita 15: W.M. Ramsay, 1890: The Historical Georaphy of Asia Minor

LYKAONIA
CILICIA ve ISAURIA
(CAPPADOCIA, PISIDIA ve
PAMPHYLIA'NIN bazı kısımları)
İngiliz mili
Şehir ve piskoposluklar
Köyler
Roma vilâyetleri hududu
Bizans » »
» (Sivil ve kilise)
Themaların hududu
Yollar
Cappadocia Strategiası
PROVINCIA ASIA
GALATIA
PISIDIA
PAMPHYLIA
LYCAONIA
CILICIA
ISAURIA
CAPPADOCIA
CARSAOURITIS
TYANITIS
KETIS
LALASSIS
DECAPOLIS ISAURICA
SELENTIS
KENNATIS
LAMOTIS
Antiochia
Tyriaion
Laodiceia Katakekaumene
Savatra
Pyrgos
Iconium
Vasada
Timprinda
Karalla
Dalisandos
Perlais
Lystra
Hyde
Thebasa
Kybistra
Heraclea
Tyana
Faustinopolis
Loulon
Barata
Kastabala
Podandos
Augusta
Anazarbos
Mallos
Lyrbe
Kelykasgos
Korna
Isba
Selge
Etenna
Leontopolis
Isaura
Derbe
Pyrgos
Ilistra
Laranda
Erymna
Kolenna
Sillyon
Perga
Kasai
Aspendos
Manaua
Meloiones
Adrasos
Philadelpheia
Sbide
Hierapolis Sibilia
Koropissels
Lalassis
Neapolis
Domitiopolis
Side
Kibyrrha
Lauzados
Germanicopolis
Claudiopolis
Olba Ourba
Justinianopolis
Myraba
Zenonopolis
Dalisandes
Diocaesareia
Prakana
Korakesion
Syedra
Eirenopolis
Thiopolis
Laerte
Iotapa
Seleukeia
Selinous
Lamos
Nephelis
Antiochia
Musbanda
Juliosebaste
Kelenderis
Sykai
Anemourion
Anemourion Burnu
Sarpedon Burnu
Zephyrion Burnu
Elaioussa Sebaste
Korykos
Pompeiopolis
Soloi
Zephyrion
Tarsos
Adana
Mopsouestia
Alexandreia
Rhossos
Mallos
Aigai
Arsinoe
Kanna
Sasima
Nazianzos
Tarsaoura Archelais
Koropassos
Sultan Han
Ardistama
Drizi
Thebasa
Barata
Laranda
Meloiones
Adrasos
Side
Perga
Aspendos
Magydos
Sillyon
Kasai
Manaua
Korakesion
Syedra
Laerte
Iotapa
Selinous
Nephelis
Juliosebaste
Anemourion
Anemourion Burnu
Sarpedon Burnu
Zephyrion Burnu
Kelenderis
Sykai
Elaioussa Sebaste
Korykos
Pompeiopolis
Soloi
Tarsos
Adana
Mopsouestia
Alexandreia
Rhossos
Mallos
Aigai
Anazarbos
Podandos
Augusta
Tyana
Faustinopolis
Loulon
Kybistra
Heraclea
Hyde
Thebasa
Barata
Kastabala
Isaura
Derbe
Pyrgos
Ilistra
Laranda
Meloiones
Adrasos
Philadelpheia
Sbide
Hierapolis Sibilia
Koropissels
Lalassis
Neapolis
Domitiopolis
Lauzados
Germanicopolis
Claudiopolis
Olba Ourba
Dalisandes
Zenonopolis
Diocaesareia
Prakana
Eirenopolis
Thiopolis
Seleukeia
Lamos
Musbanda
Antiochia
Nephelis
Juliosebaste
Selinous
Iotapa
Laerte
Korakesion
Syedra
Kibyrrha
Justinianopolis
Myraba
Side
Magydos
Perga
Sillyon
Kasai
Manaua
Aspendos
Erymna
Kolenna
Etenna
Leontopolis
Isaura
Isba
Selge
Mallos
Lyrbe
Kelykasgos
Korna
Lystra
Dalisandos
Perlais
Karalla
Timprinda
Prostanna
Ambladia
Neapolis
Misthia
Vasada
Iconium
Pyrgos
Savatra
Laodiceia Katakekaumene
Tyriaion
Antiochia
Thymbrion
Hadrianopolis
Tappa
Arsinoe
Kanna
Sasima
Nazianzos
Tarsaoura Archelais
Koropassos
Sultan Han
Ardistama
Drizi
Tyana
Faustinopolis
Loulon
Kybistra
Heraclea
Hyde
Thebasa
Barata
Kastabala
Podandos
Augusta
Anazarbos
Mopsouestia
Adana
Tarsos
Soloi
Zephyrion
Pompeiopolis
Aigai
Alexandreia
Mallos
Rhossos
Elaioussa Sebaste
Korykos
Sarpedon Burnu
Zephyrion Burnu
Anemourion
Anemourion Burnu
Kelenderis
Sykai
Seleukeia
Olba Ourba
Diocaesareia
Prakana
Eirenopolis
Thiopolis

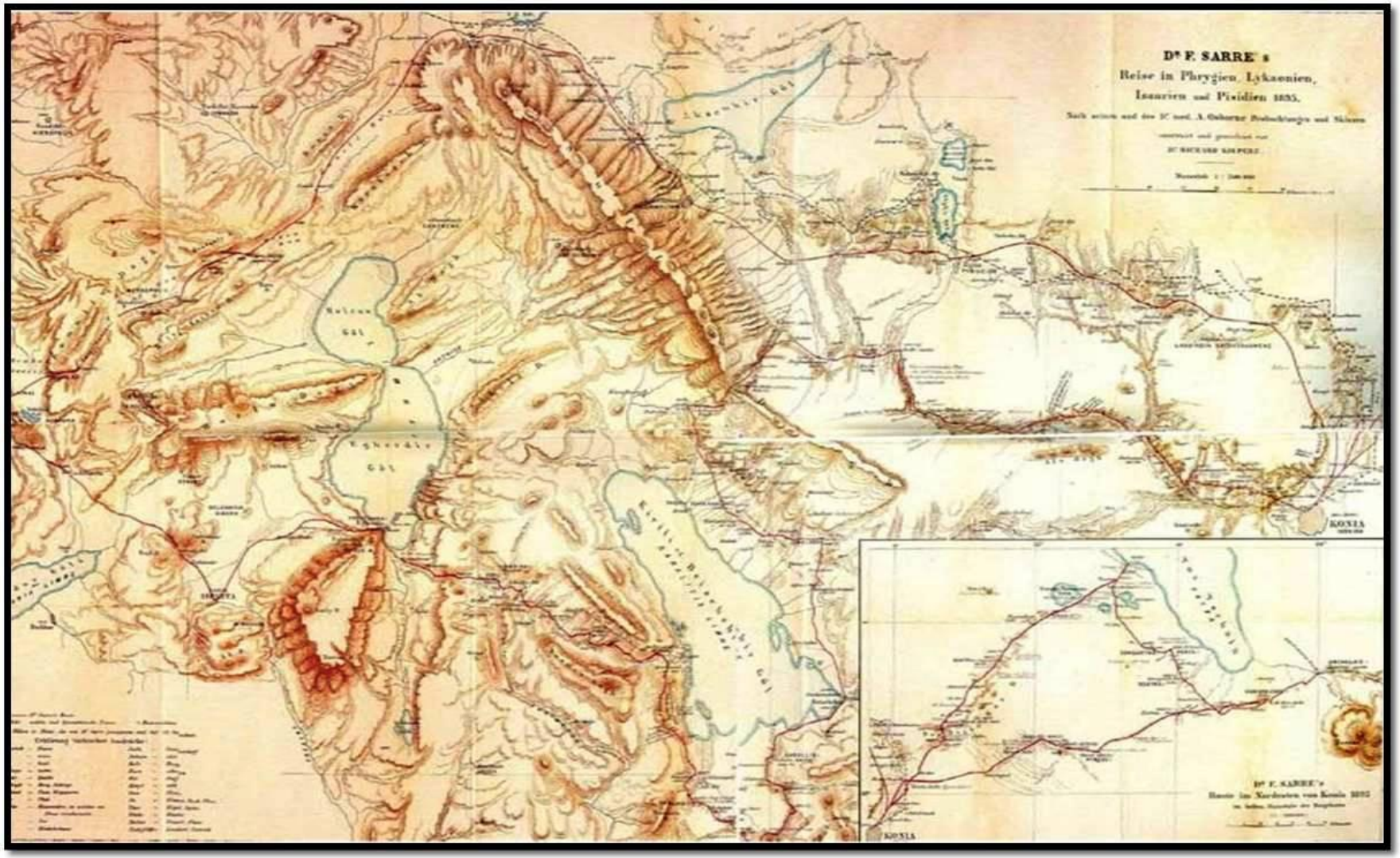
Harita 17: Incyclopedia Britannica Asia Minor

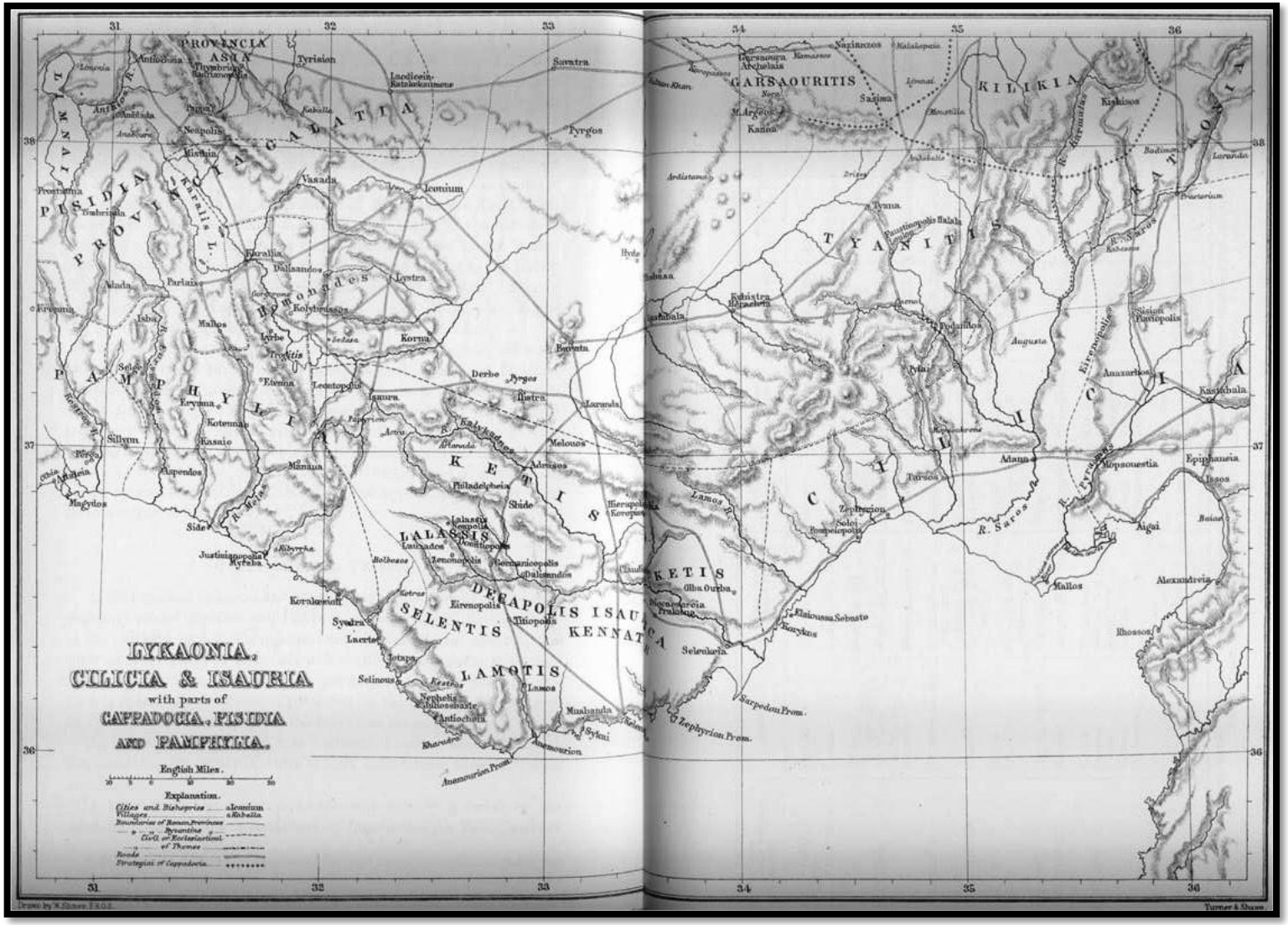
Harita 18: Asia Minor and Lykaonia Region

Harita 19: Reference Map of Asia Minor under the Greeks and Romans

Harita 20: Sarre'nin Lykaonia Bölgesi Haritası

Harita 21: Lykaonia, Cilicia ve Isauria Bölgeleri

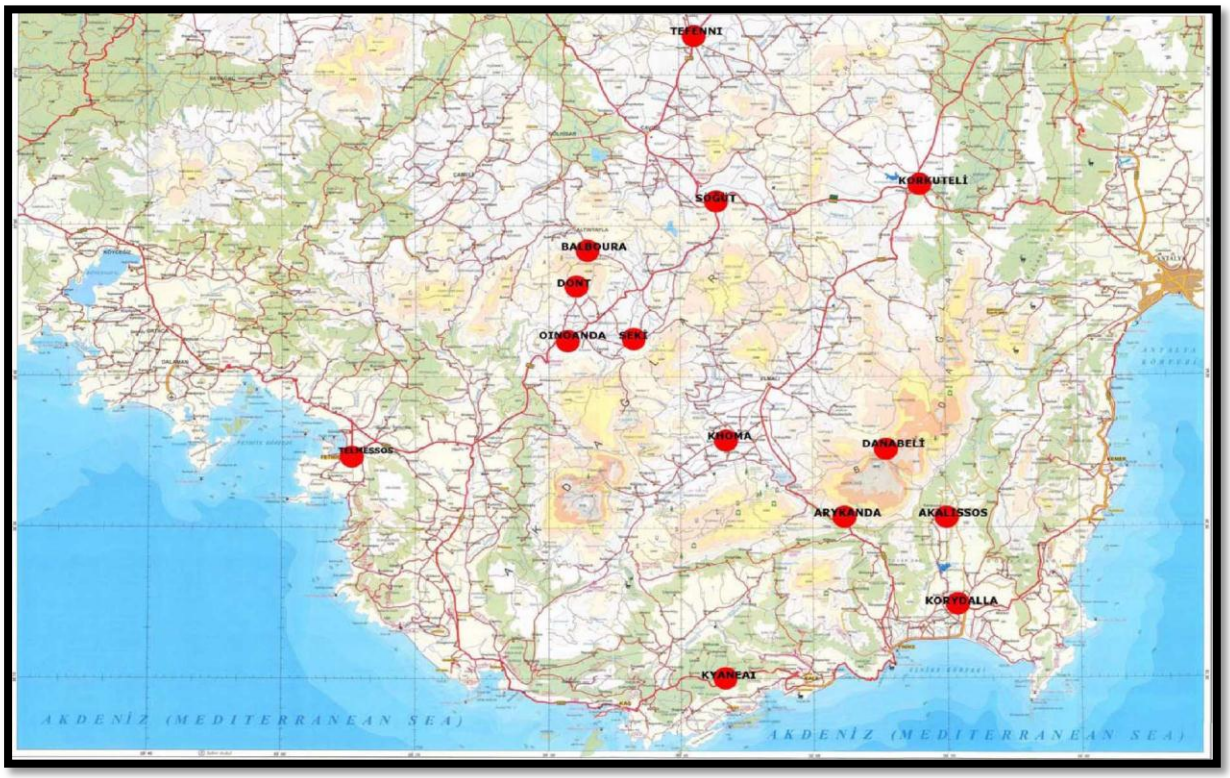
Harita 22: Lystra

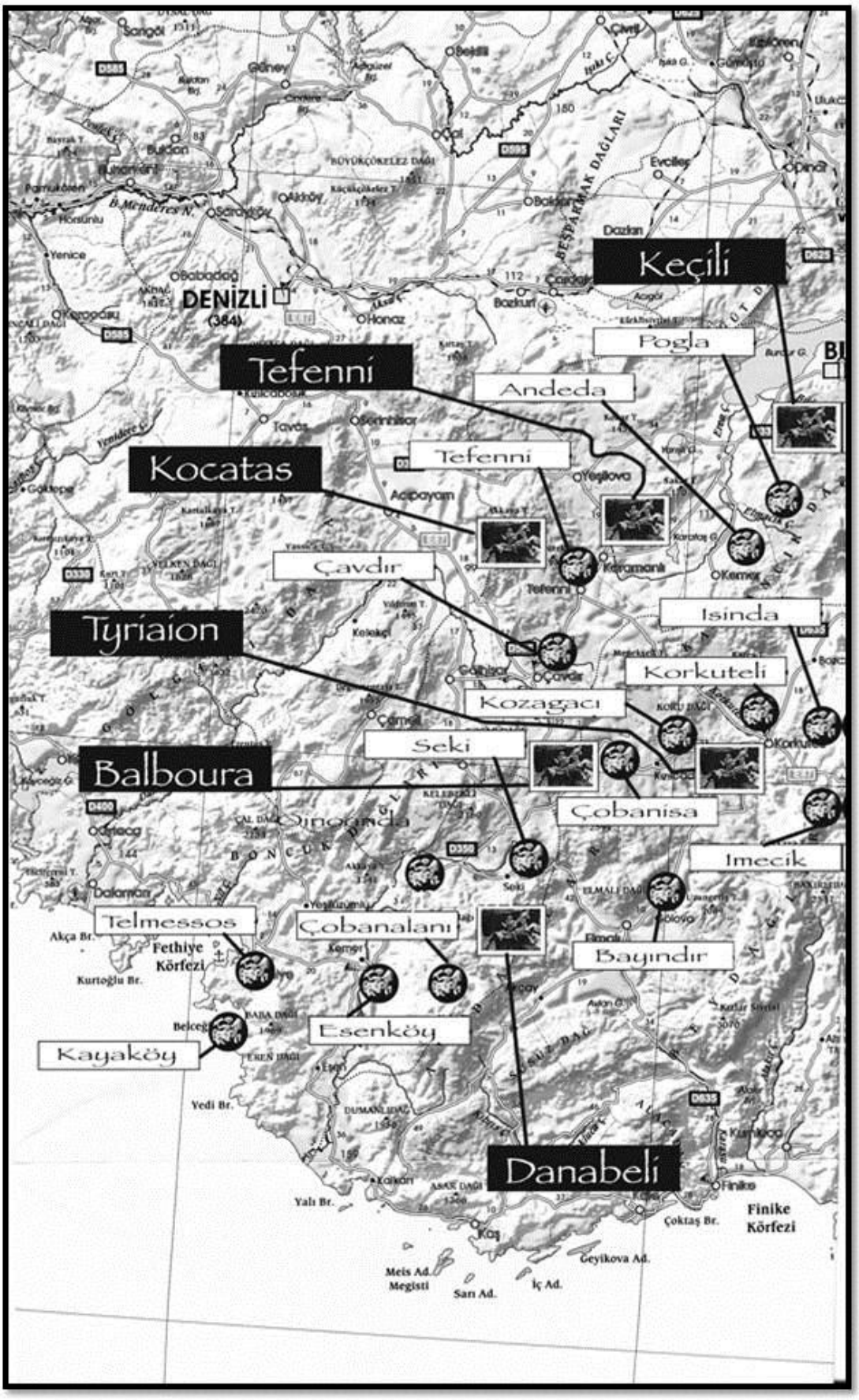
Harita 23: Kilistra

Harita 24: Lykaonia Bölgesi Gölleri

Harita 25: Lykia Bölgesinde Kakasbos Kültünün Dağılımı

Harita 26: Lykia Bölgesinde Kakasbos Kültüne Ait Atlı Tanrı Betimlemelerin Olduğu Yerler

Harita 27: Lykaonia Bölgesi Süvari Kabartmaları Buluntu Yerleri

LEVHALARIN LİSTESİ

Levha Ia: Vasada Tiyatrosu

Levha Ib: Kilistra

Levha IIa: Alcetas

Levha IIb: Lykia Kralı Perikles'in Anıtsal Mezarındaki Friz

Levha IIIa-b-c: Antalya Müzesi Adak Stelleri

Levha IIId: Antalya Müzesi Savaşçı Süvari Kabartması

Levha IIIe: Antalya Müzesi, Lahit

Levha IVa-b-c: Efes Müzesi Adak Stelleri

Levha V: Fethiye Müzesi Kakasbos Kültü Adak Stelleri

Levha VI: İstanbul Arkeoloji Müzesi Thrak Atlı Figürinleri

Levha VII: Yelbeyi Kaya Mezarı

Levha VIII: Taşlıpınar (Zekeriyaköy) Kaya Kabartması

Levha XIX: Kibyra Kocataş Kaya Kabartması

Levha Xa: Yanıktaş Kaya Kabartması

Levha Xb: Tefenni Kaya Kabartması

Levha Xc-d: Tosuntaşı

Levha XIa: Fasıllar, Lucianus Mezar Anıtı

Levha XIb: Sunu Çukuru

Levha XIc: Lucianus Yazıt

Levha XIIa: Swoboda'nın Çizimi İle Lucianus Mezar Anıtı

Levha XIIb: Lucianus Mezar Anıtı Çizim

Levha XIIIa: Fasıllar, Dioskurlar Kaya Kabartması

Levha XIIIb: Fariske Kaya Mezarı

Levha XIIIc: Fasıllar, Poseidon Kaya Kabartması

Levha XIVa: Bostandere Süvari Kabartması

Levha XIVb-c: Çumra Sırçalıhöyük Ostothek

Levha XVa: Seydişehir Parkı Ostothek

Levha XVb: Taşağıl Kalkan Kabartması

Levha XVc: Kızılcaköy Ostothek Gövdesi

Levha XVIa: Dülgerler Ostothek Gövdesi

Levha XVIb: Atlı Tanrı Men, Altar

Levha XVIc: Poseidon'un Atribütü Olan Atın Altar Üzerindeki Kabartması

Levha XVId: Taşlıpınar Mezar Steli

Levha XVIe: Akkise Mezar Steli

Levha XVIf: Akkise Mezar Steli

Levha XVII: Ereğli Müzesindeki Mezar Steli

Levha XVIII: PT1-PT2-PT3 Pişmiş Toprak (Terracotta) Figürinler

Levha XIXa: Stratonikeia Terracotta Figürin

Levha XIXb: Psidia Atlı Tanrı Men

Levha XIXc: Akşehir Müzesi Atlı Tanrı Men

Levha XIXd: Işıklar Friz Parçası (F1)

Levha XIXe: Işıklar Friz Parçası (F2)

LEVHALAR

Levha I

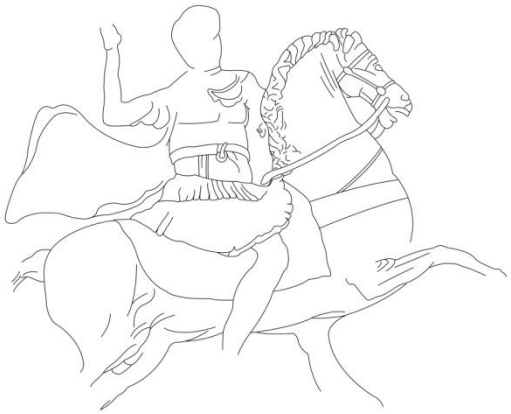
a: Vasada Tiyatrosu

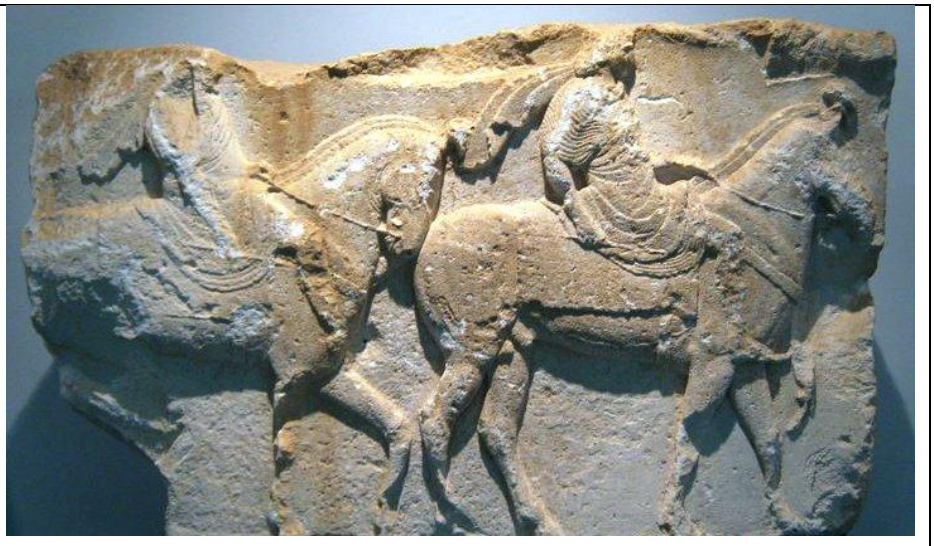
b: Kilistra

Levha II

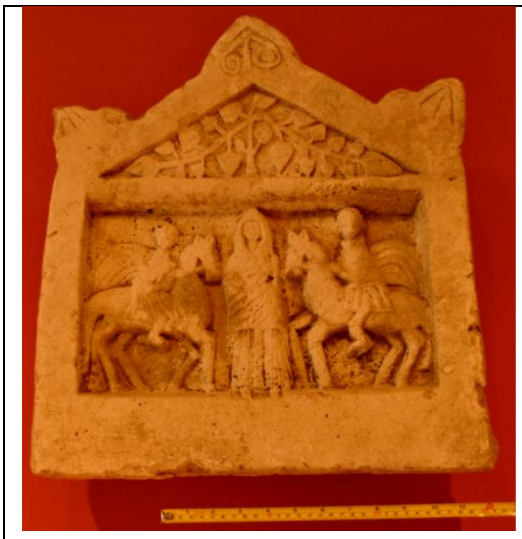

a: Alcetas

b: Lykia Kralı Perikles'in Anıtsal Mezarındaki Friz

Levha III

a: Antalya Müzesi Adak Stelleri

b: Antalya Müzesi Adak Stelleri

c: Antalya Müzesi Adak Stelleri

d: Antalya Müzesi Savaşçı Süvari Kabartması

e: Antalya Müzesi Lahit

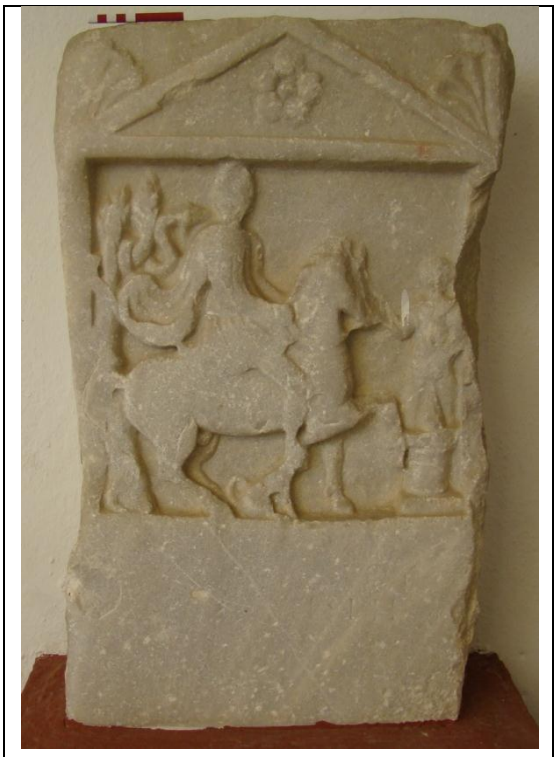
Levha IV

a: Efes Müzesi Adak Stelleri

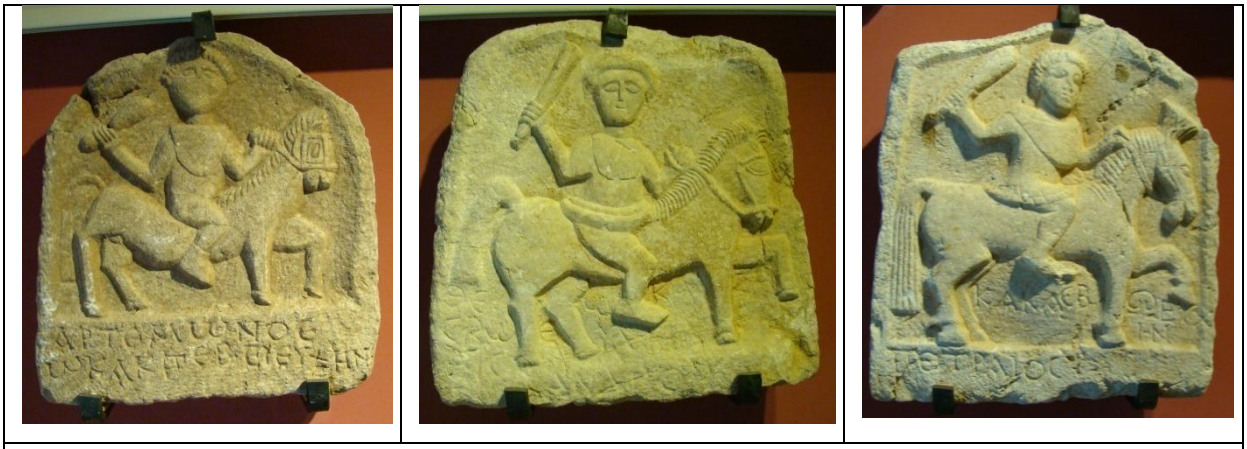

b: Efes Müzesi Adak Stelleri

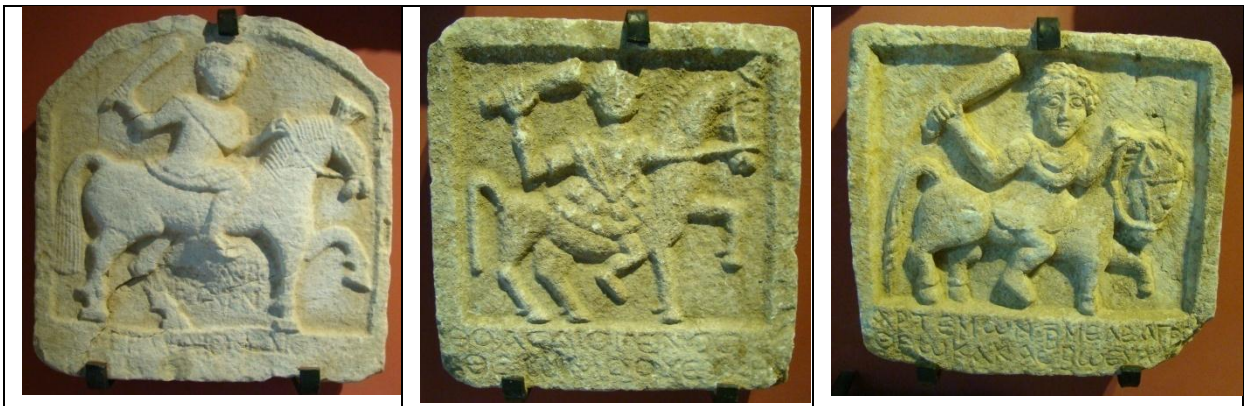

c: Efes Müzesi Adak Stelleri

Levha V

a: Fethiye Müzesi Kakasbos Kültü Adak Stelleri

b: Fethiye Müzesi Kakasbos Kültü Adak Stelleri

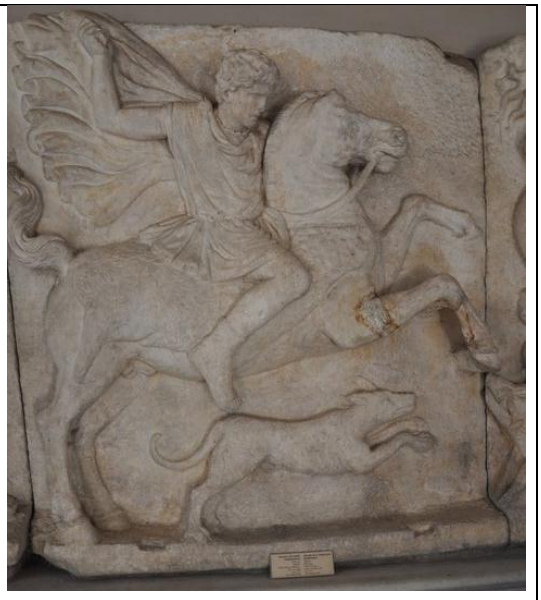

c: Fethiye Müzesi Kakasbos Kültü Adak Stelleri

Levha VI

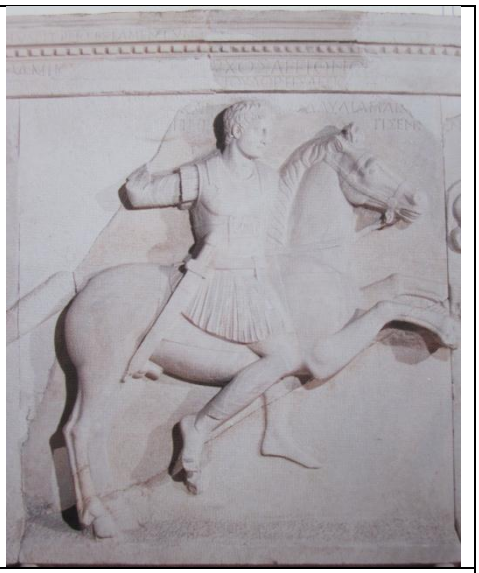
a: İstanbul Arkeoloji Müzesi Thrak Atlı Figürini

b: Thrak Atlı Figürini

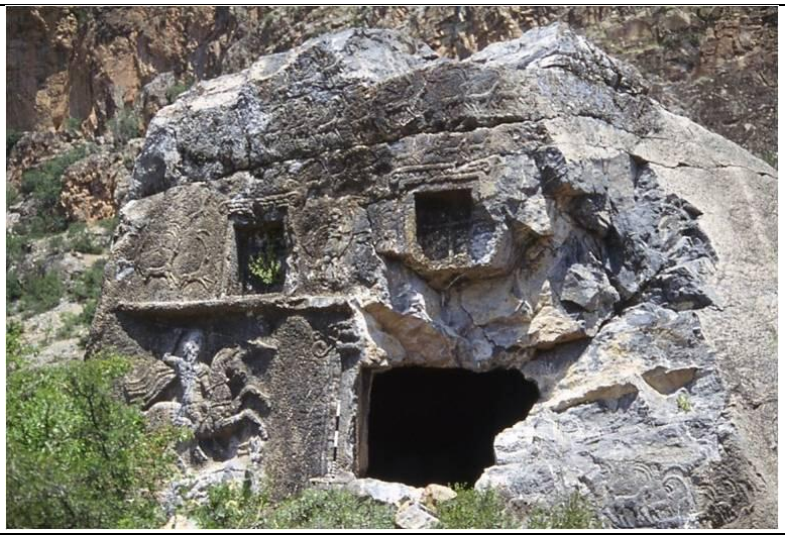

c: İstanbul Arkeoloji Müzesi Thrak Atlı Figürini

d: Thrak Atlı Figürini

Levha VII

a: Yelbeyi Kaya Kabartması

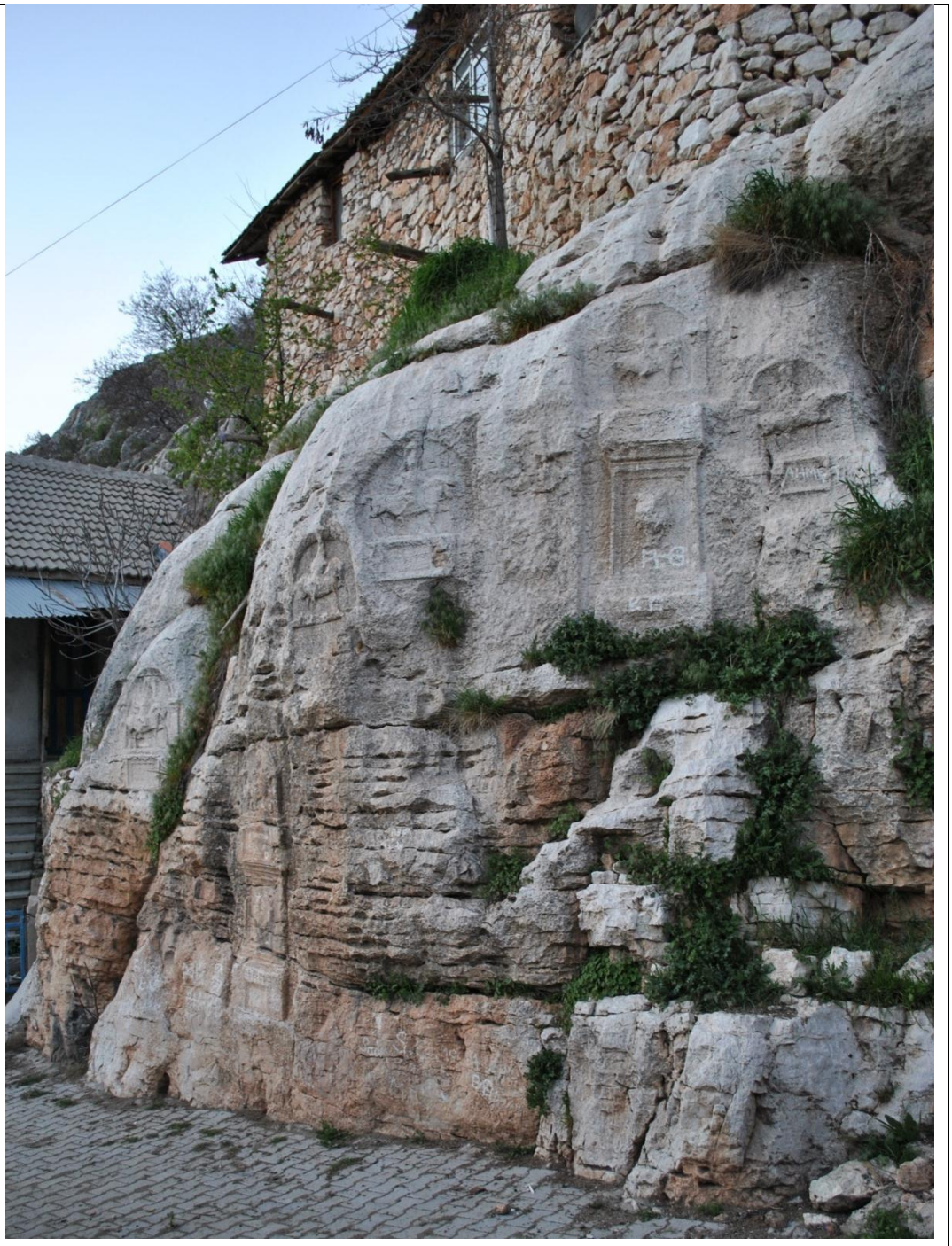

b: Dağılmış Hali

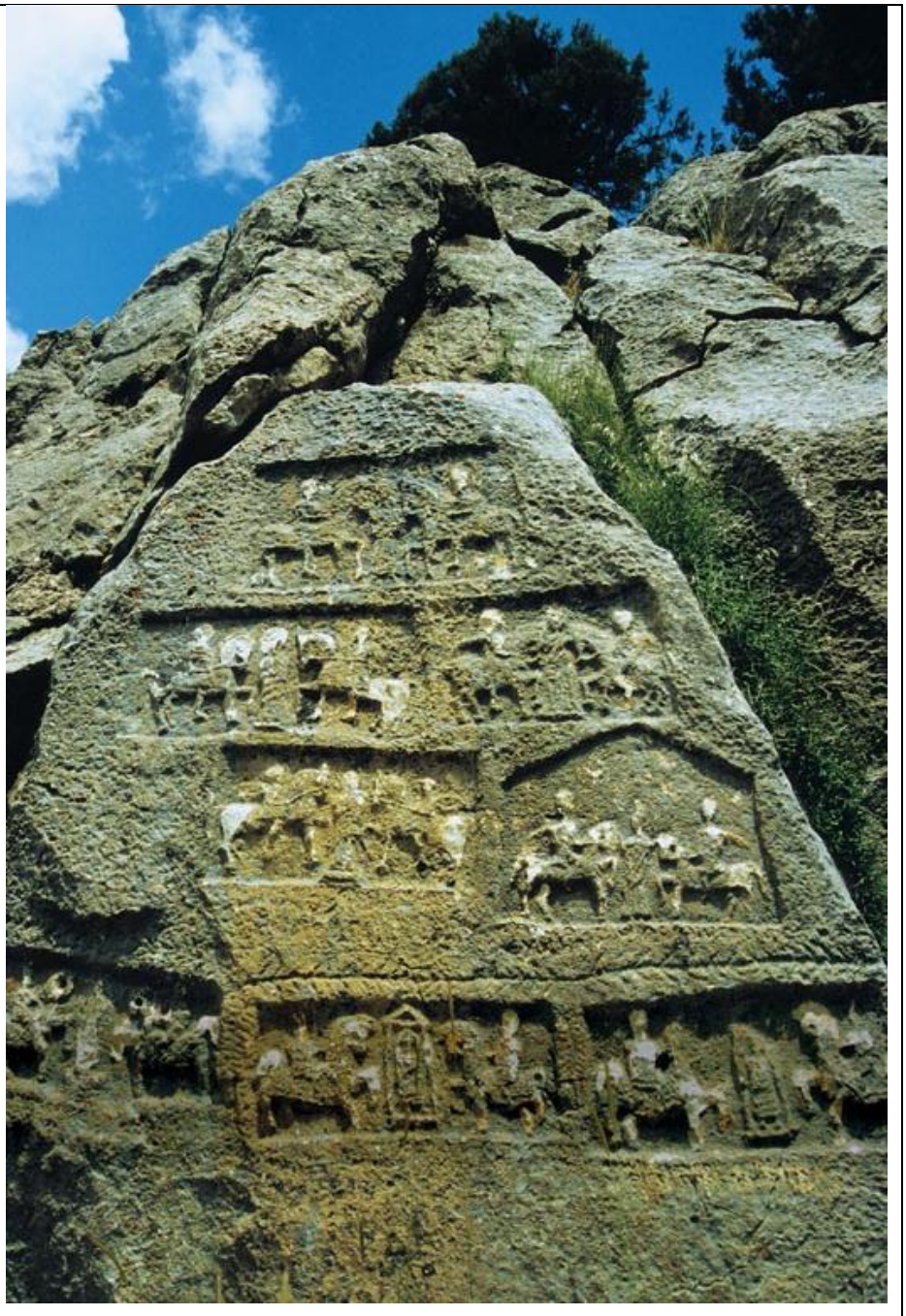
c: Yelbeyi Süvari Kaya Kabartması

Levha VIII

Taşlıpınar (Zekeriyaköy) Kaya Kabartması

Levha IX

Kibyra Kocataş Kaya Kabartması

Levha X

a: Yanıktaş Kaya Kabartması

b: Tefenni Kaya Kabartmaları

c: Tosuntaşı

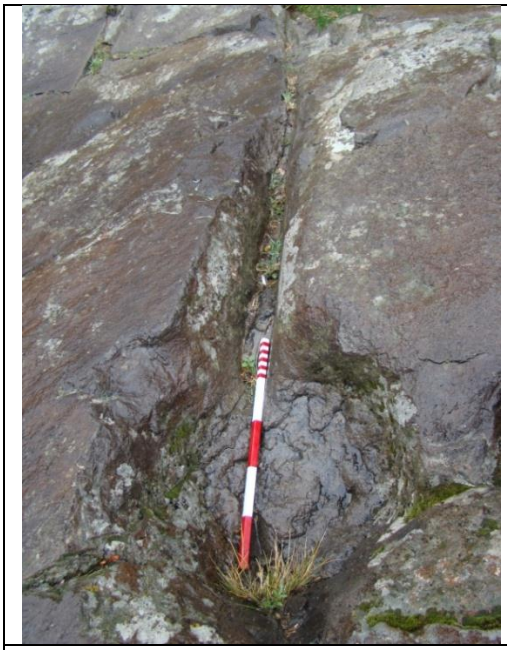

d: Tosuntaşı

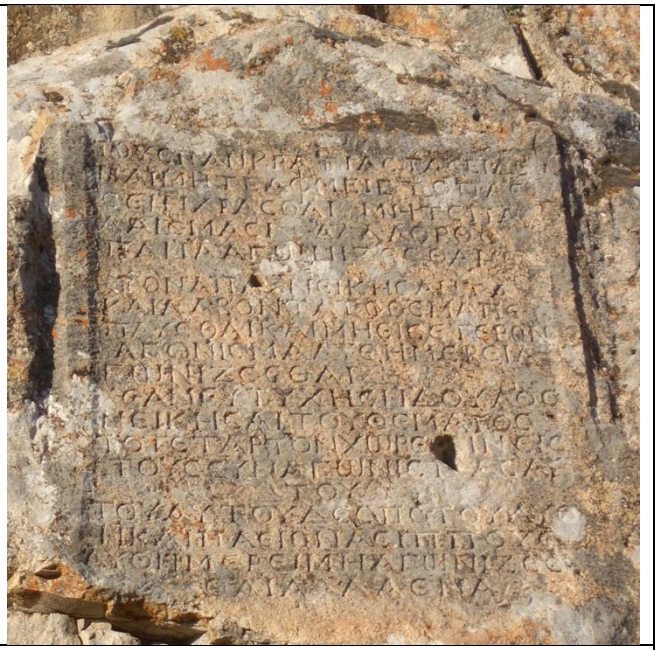
Levha XI

a: Lucianus Mezar Anıtı

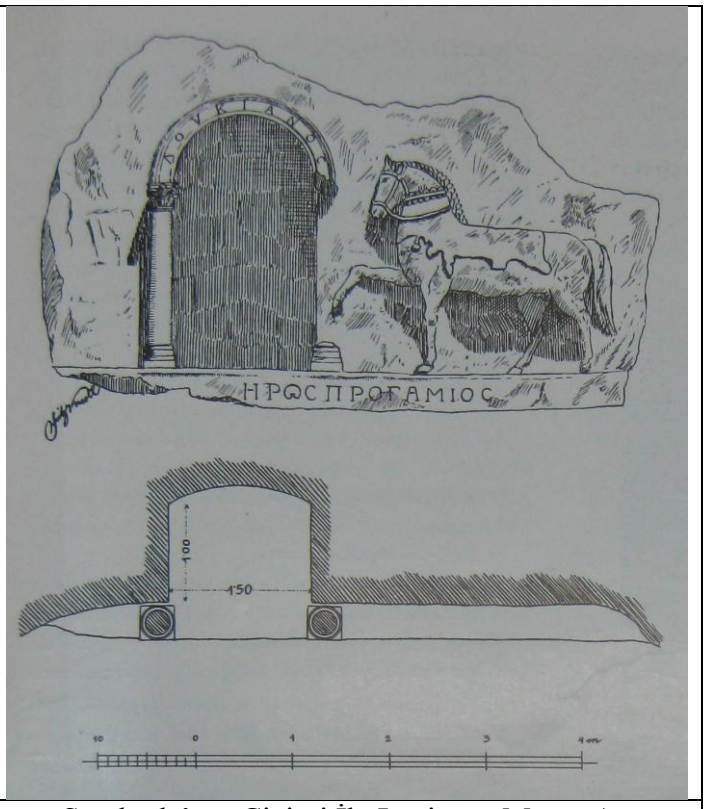

b: Sunu Akıtma Çukuru ve Kanalı

c: Yazıt

Levha XII

a: Swoboda'nın Çizimi İle Lucianus Mezar Anıtı

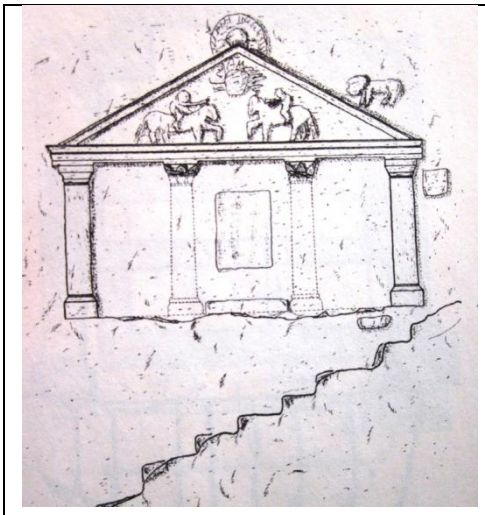

b: Lucianus Mezar Anıtı

Levha XIII

a: Dioskurlar Kaya Kabartması

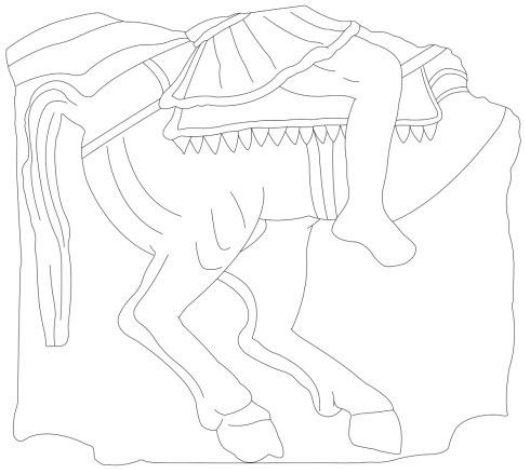

b: Fariske Köristanı Kaya Mezarı

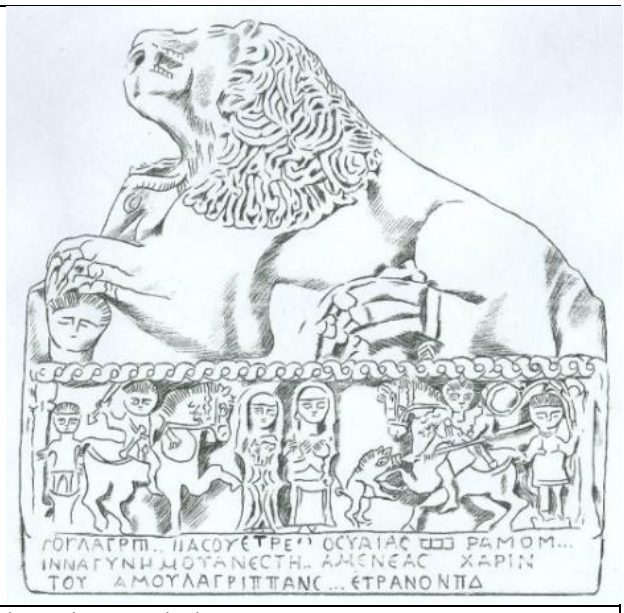
c: Poseidon'u Simgeleyen At Betimli Kaya Kabartması

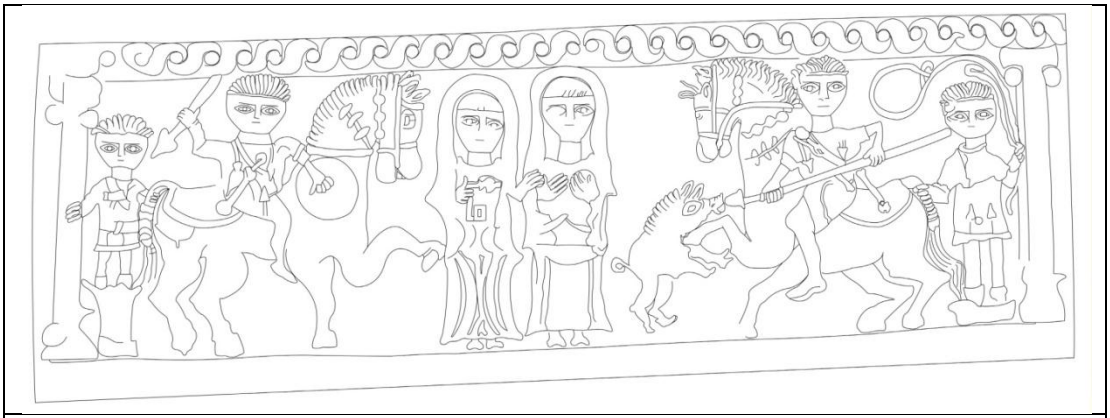

a: Bostandere Süvari Kabartması

b: Çumra Sırçalıhöyük Ostothek

c: Çumra Sırçalıhöyük Ostothek

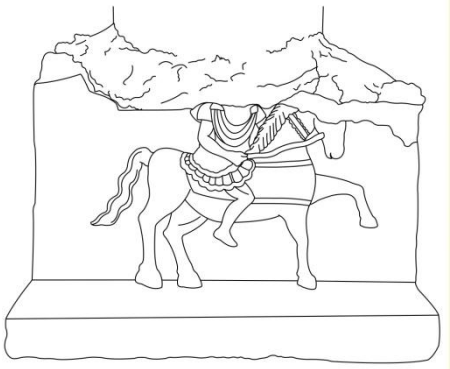
a: Seydişehir Şehit Mehmet Uysal Parkı Otothek

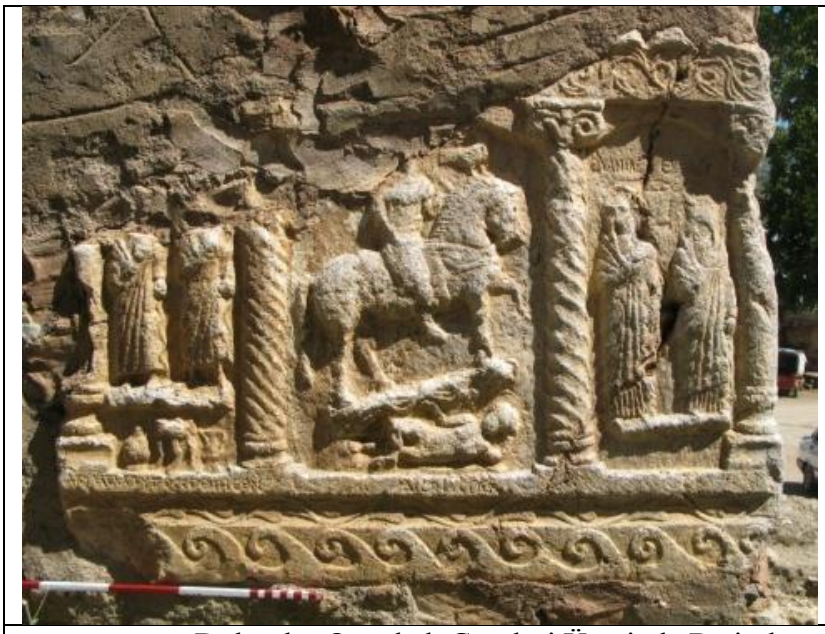
b: Taşağıl Kalkan Kabartması

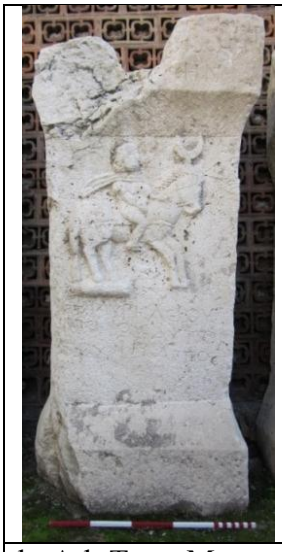

c: Kızılcaköy Ostothek Gövdesi

a: Dülgerler Ostothek Gövdesi Üzerinde Betimlenen Süvari Kabartması

b: Atlı Tanrı Men

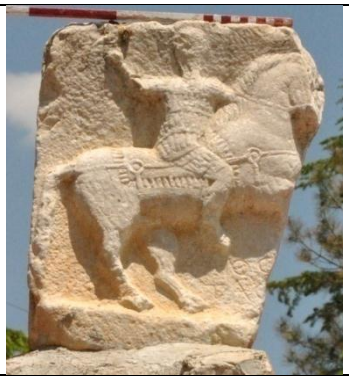

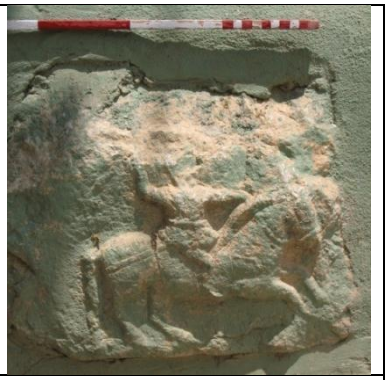
c: Poseidon'un Atribütü Olan Atın Altar Üzerindeki Kabartması

d: Taşlıpınar Mezar Steli

e: Akkise Mezar Steli

f: Akkise Mezar Steli

Levha XVII

a: Ereğli Müzesi'ndeki Mezar Steli

a: PT1 | b: PT1

c: PT1 (Ön Yüz) | d: PT1 (Arka Yüz)

e: PT2 | f: PT3

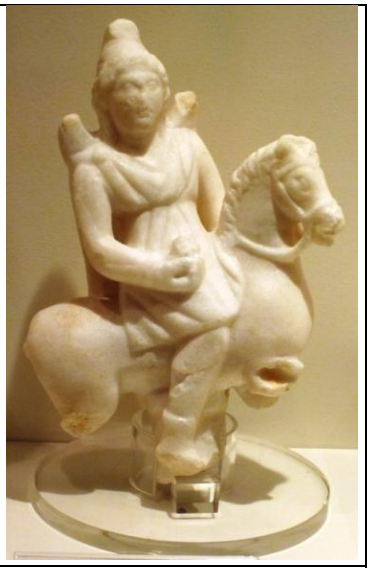
Levha XIX

a: Stratonikeia Terrakotta Figürin

b: Psidia Atlı Tanrı Men

c: Akşehir Müzesi Atlı Tanrı Men

d: Işıklar Köyü Friz Parçası (F1)

e: Işıklar Köyü Köşe Frizi (F2)

DİZİN

Akkise

71, 89, 90, 118, 119, 120, 135, 136, 143, 144, 146.

Akşehir

9, 11, 12, 40, 88, 91, 130, 140, 143, 144, 146, 147.

Amblada

4, 7, 8, 11, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 47, 48, 49, 67, 69, 89, 114.

Ares

1, 2, 3, 4, 5, 6, 22, 28, 35, 39, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 53, 56, 58, 59, 60, 77, 93, 94, 145.

Artanada

Bkz. Dülgerler; 31, 37.

Beyşehir

4, 8, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 43, 44, 47, 48, 53, 58, 95, 96, 97.

Bostandere

3, 11, 18, 19, 20, 24, 61, 90, 106, 143.

Bozkır

8, 10, 19, 25, 31, 65, 66, 67, 91, 92, 108, 110, 112, 141, 142.

Çumra

13, 63, 107, 143, 145.

Derebucak

58, 86, 89, 93, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104.

Dioskourlar

2, 21, 39, 47, 53, 56, 57, 93, 94, 96, 145.

Dülgerler

Bkz. Artanada; 9, 70, 89, 117, 134, 143, 144, 146.

Ereğli

12, 88, 129, 143, 146.

Fasıllar

19, 20, 21, 43, 44, 45, 46, 47, 53, 55, 56, 57, 73, 89, 94, 95, 96, 97, 143.

Huğlu

58, 86, 89, 131, 143, 144.

Ikonium

4, 5, 7, 11, 12, 13, 14, 22, 44.

Isauria

1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 31, 32, 34, 36, 37, 46, 47, 50, 51, 52, 60, 61, 63, 64, 65, 70, 72, 87, 93, 150.

Işıklar

37, 91, 141, 142, 143, 144, 147.

Karallitis

Bkz. Beyşehir.

Karaören

64, 69, 115, 143, 144, 145.

Kesecik

64, 67, 93, 113, 143, 145.

Kızılcaköy

48, 64, 70, 116, 143.

Kilistra

12, 22, 23, 150.

Konya Arkeoloji Müzesi

3, 19, 25, 44, 45, 46, 48, 57, 63, 64, 65, 66, 72, 86, 88, 89, 90, 108, 109, 110, 112, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 137, 138, 139, 143.

Koyunoğlu Müzesi

86, 87, 127, 128, 143, 146.

Lucianus

53, 54, 56, 95, 96, 145.

Lystra

4, 7, 10, 12, 13, 14, 22, 23, 150.

Men

1, 2, 21, 35, 39, 40, 41, 43, 44, 72, 77, 90, 91, 93, 94, 121, 140.

Mistheia

8, 9, 11, 19, 20, 54.

Poseidon

2, 21, 35, 45, 46, 47, 53, 57, 58, 72, 73, 93, 94, 97, 122, 145.

Sedasa

Bkz. Akkise.

Seydişehir

3, 17, 18, 19, 23, 24, 25, 61, 64, 65, 67, 69, 70, 90, 106, 109, 113, 114, 115, 116, 126, 143.

Sırçalıhöyük

63, 102, 143, 145.

Taşlıpınar

2, 3, 39, 48, 50, 53, 58, 59, 89, 93, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 132, 133, 143.

Trogitis Limne

8, 9, 11, 16, 17, 23, 25, 47.

Vasada

Bkz. Bostandere; 7, 8, 11, 18, 19, 20, 22, 24, 25, 61, 143, 144.

Zekeriyaköy

Bkz. Taşlıpınar.